

ความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดแก่ทรัพย์สินตามกฎหมายความรับผิดชอบอันเกิดจากสินค้าไม่
ปลอดภัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2559
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DAMAGE TO PROPERTIES UNDER PRODUCT LIABILITY LAW

Miss Thitaree Tatsanavivas

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws
Faculty of Law
Chulalongkorn University
Academic Year 2016
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดแก่ทรัพย์สินตาม

กฎหมายความรับผิดอันเกิดจากสินค้าไม่ปลอดภัย

โดย

นางสาวฐิติธรรีย์ ทศนาวิวัฒน์

สาขาวิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ศาสตราจารย์ ดร.ศักดา ธนิตกุล

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์

(ศาสตราจารย์ ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ มณีศรี)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ศาสตราจารย์ ดร.ศักดา ธนิตกุล)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อังคณาดี ปิ่นแก้ว)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ วาทินพงศ์พันธ์)

ฐิตารีย์ ทศนาวิวัฒน์ : ความรับผิดชอบความเสียหายอันเกิดแก่ทรัพย์สินตามกฎหมายความ
รับผิดชอบอันเกิดจากสินค้าไม่ปลอดภัย (DAMAGE TO PROPERTIES UNDER PRODUCT
LIABILITY LAW) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ศ. ดร.ศักดา ธนิตกุล, 187 หน้า.

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551
มาตรา 4 ยังขาดความชัดเจนเรื่องขอบเขตความรับผิดชอบของผู้ประกอบการในกรณีที่ต้องรับผิดชอบต่อความ
เสียหายที่เกิดขึ้นต่อทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยว่าผู้ประกอบการจะต้องรับ
ผิดต่อทรัพย์สินประเภทใดบ้าง ความไม่ชัดเจนดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายที่
ผู้ประกอบการถูกสันนิษฐานให้ต้องรับผิดภายใต้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด กล่าวคือ
ผู้ประกอบการต้องรับผิด เว้นแต่จะพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานตามกฎหมายได้ และเป็นเหตุให้
ผู้ประกอบการต้องรับภาระที่มากเกินไปจนสมควร จนอาจกระทบต่อการอยู่รอดของกิจการของ
ผู้ประกอบการและอาจส่งผลกระทบต่อภาพรวมของเศรษฐกิจไทยได้อีกด้วย

วิทยานิพนธ์เล่มนี้จึงมุ่งศึกษาเปรียบเทียบที่มาและเจตนารมณ์ของกฎหมายเกี่ยวกับความ
รับผิดของผู้ประกอบการจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของต่างประเทศและประเทศไทย เพื่อกำหนดกรอบ
ความรับผิดของผู้ประกอบการสำหรับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อทรัพย์สินอัน
เนื่องมาจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยให้มีความเหมาะสมและเป็นธรรม ซึ่งในเรื่องนี้กฎหมายของประเทศ
สหรัฐอเมริกาไม่ได้กำหนดขอบเขตของความรับผิดของผู้ประกอบการของทรัพย์สินที่เสียหาย ส่วน
ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปได้กำหนดขอบเขตความรับผิดของผู้ประกอบการไว้เฉพาะความเสียหาย
ต่อทรัพย์สินที่ส่วนใหญ่ผู้เสียหายใช้ในกิจการส่วนตัวเท่านั้น หากเป็นทรัพย์สินที่ผู้เสียหายได้ใช้ในเชิง
พาณิชย์จะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่
ปลอดภัยของสหภาพยุโรป และผู้เสียหายต้องใช้สิทธิเรียกร้องความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อทรัพย์สิน
ดังกล่าวภายใต้หลักกฎหมายทั่วไปเรื่องละเมิด

จากการศึกษาผู้เขียนพบว่าหากพิจารณาถึงปัจจัยต่าง ๆ อาทิ เจตนารมณ์ของกฎหมาย
อำนาจในการต่อรองและความเท่าเทียมกันในการเรียกร้องค่าเสียหาย ความสอดคล้องกับบทบัญญัติ
อื่น ๆ ที่บังคับใช้ก่อนแล้ว รวมถึงเหตุผลทางเศรษฐกิจกับการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ
ไทย ผู้เขียนเห็นว่า ควรจำกัดขอบเขตความรับผิดของผู้ประกอบการเฉพาะความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่
ทรัพย์สินที่ผู้เสียหายใช้ในกิจการส่วนตัวเท่านั้น หากเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อทรัพย์สินที่
ผู้เสียหายมีไว้ในเชิงพาณิชย์ ให้ผู้เสียหายใช้สิทธิเรียกร้องตามหลักกฎหมายทั่วไปเรื่องละเมิดซึ่งจะ
ทำให้ผู้ประกอบการไม่ต้องตกอยู่ภายใต้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด

สาขาวิชา นิติศาสตร์

ลายมือชื่อนิติ
.....

ปีการศึกษา 2559

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก
.....

5785969234 : MAJOR LAWS

KEYWORDS: PRODUCT LIABILITY / DEFECTIVE PRODUCT / PROPERTY DAMAGE / DAMAGES

THITAREE TATSANAVIVAS: DAMAGE TO PROPERTIES UNDER PRODUCT LIABILITY LAW. ADVISOR: PROF.SAKDA THANITCUL, Ph.D., 187 pp.

Section 4 of The Product Liability Act B.E. 2551 does not clearly provide an explicit scope of manufacturers' liability; whether what kind of properties that the injured persons could claim against such manufacturer. As a result, manufacturers, under the Strict Liability Doctrine, would be assumed to be liable for all properties damages occurred from defective products unless they could disprove or rebut. Once manufacturers were held liable under Strict Liability Doctrine, they might be suffered from overburdened costs which could affect their businesses and Thai Economy as well.

Therefore, this thesis will firstly study the spirit of Product Liability Law of Foreign and Thai law. Then it will delve into the comparative view in order to provide a proper guideline for manufacturers' liability. Briefly, the United States of America, under The American Restatement of Torts, does not specify the extent of manufacturer's liability in this case while the Product Liability Law of European Union clearly limits manufacturer's liability merely to the properties that the injured person mainly used for his own private use. Other damaged properties could be claimed under the General Principles of Tort Law.

In consideration of the spirit of law, bargaining power, consistency of all existence law including the development of Thai Economy and Industry, the author would like to suggest that The Product Liability Act B.E. 2551 should specify the limitation of the manufacturer's liability merely to the damages occurred to the properties personally used by the injured person. Because any other damaged properties could be claimed by using the General Principle of Tort Law; which manufacturers were not held liable under the Strict Liability Doctrine.

Field of Study: Laws

Student's Signature

Academic Year: 2016

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ก็เนื่องด้วยความกรุณาปราณีจากท่านคณาจารย์ทั้งหลาย ผู้เขียนน้อมระลึกพระคุณของคณาจารย์ที่ได้สละเวลาอันมีค่ามาให้ความรู้และมุมมองทางวิชาการแก่ผู้เขียน ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.ศักดา ธนิตกุล ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ของผู้เขียนเป็นอย่างสูงที่ท่านได้สละเวลาของท่านมาให้ความรู้ คำชี้แนะแก่ผู้เขียนด้วยความอารีมาโดยตลอด ผู้เขียนขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ มณีศรี ที่ให้ความกรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และสละเวลาและเดินทางมาให้คำปรึกษาหารือแก่ผู้เขียนเพิ่มเติม ผู้เขียนขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ วาทิน พงศ์พันธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อังคนาวดี ปิ่นแก้ว ที่ให้ความกรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ให้คำแนะนำทางวิชาการ และคำชี้แนะอันเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำเนื้อหาและรูปเล่มวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอขอบคุณคณะผู้บริหารสำนักงานกฎหมายเทพ คุณผดุงพันธ์ จันทโร คุณสมชาย ชินรักษา และคุณวีรชัย ปรัชญาชัยพิมล ที่กรุณาให้ความรู้และมุมมองทางด้านกฎหมายเพิ่มเติมในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ พร้อมสนับสนุนให้ผู้เขียนจัดทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จลุล่วง ผู้เขียนขอขอบคุณเพื่อนร่วมงานของผู้เขียน คุณปรีดีพร ลิ้มอักษร คุณชาตรี เอกสาตรา และคุณณัฐยา วิบูลย์โชคเศรษฐ ที่คอยสนับสนุนด้านข้อมูลต่าง ๆ และให้กำลังใจผู้เขียนในยามที่ผู้เขียนท้อแท้เสมอมา ผู้เขียนขอขอบคุณกัลยาณมิตรที่ดีของผู้เขียน คุณณฐนน เกตุชาติ คุณปฎิญา ศรีวิฑโรดม และคุณภวินท์ ฟ้าภิญญา ที่ช่วยเป็นกำลังใจและสละเวลาช่วยพิสูจน์อักษรให้กับผู้เขียน นอกจากนี้ ผู้เขียนขอขอบคุณความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิตที่ช่วยอำนวยความสะดวกตลอดการศึกษาให้กับผู้เขียน รวมถึงกัลยาณมิตรที่ดีทั้งหลายที่ผู้เขียนไม่ได้เอ่ยนามไว้ ณ ที่นี้

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนน้อมระลึกถึงพระคุณของบิดาและมารดาของผู้เขียน คือ คุณกิติ ทัศน ทัศนาววัฒน์ และคุณมณี จิรมณีกุล ผู้ให้สติปัญญา ให้อโอกาส และให้การสนับสนุนด้านการศึกษาแก่ผู้เขียน รวมทั้งเป็นแรงผลักดันส่งเสริมให้ผู้เขียนมีกำลังใจในการเขียนวิทยานิพนธ์ หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ศึกษาบ้างแม้เพียงเล็กน้อย ผู้เขียนขอน้อมยกคุณความดีเหล่านี้แต่บิดา มารดา คณาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ให้การช่วยเหลือและสนับสนุนผู้เขียน หากมีความผิดพลาดประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับความผิดพลาดนั้นไว้แต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย.....	4
1.3 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย	5
1.4 สมมติฐานของการศึกษาวิจัย	5
1.5 วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย	6
บทที่ 2 แนวคิดและความเป็นมาของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับสินค้า.....	7
2.1 ความเป็นมาและแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค.....	8
2.1.1 วิวัฒนาการของแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค	8
2.1.2 การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค.....	11
2.1.2.1 การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคขององค์การสหประชาชาติ	11
2.1.2.2 การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคตามสหพันธ์ผู้บริโภคสากล	12
2.1.2.3 การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคของประเทศสหรัฐอเมริกา	14
2.1.2.4 การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคสิทธิของผู้บริโภคตามกฎหมาย ไทย.....	14
2.2 ความเป็นมาและแนวคิดของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความ เสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย.....	17

2.2.1	วิวัฒนาการของหลักความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย	17
2.2.2	ทฤษฎีกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย	19
2.2.2.1	หลักความรับผิดในทางสัญญา (Contractual or Warranty Liability)	19
2.2.2.2	หลักความรับผิดในทางละเมิด (Tort Liability)	23
2.2.3	การนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้กับความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย	28
2.3.	กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับความปลอดภัยของสินค้าในประเทศไทย	30
2.3.1.	พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522	30
2.3.1.1	ความเป็นมา	30
2.3.1.2	หลักการสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค	32
2.3.2	พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551	39
2.3.2.1	ความเป็นมา	39
2.3.2.2	หลักการสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับสินค้า	41
2.3.3	พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551	43
2.3.3.1	ความเป็นมา	43
2.3.3.2	หลักการสำคัญในการดำเนินคดีคุ้มครองผู้บริโภค	43
2.4	สรุป	47
บทที่ 3	การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายต่อทรัพย์สินตามกฎหมายต่างประเทศ	50
3.1	ประเทศสหรัฐอเมริกา	51
3.1.1	ความไม่ปลอดภัยหรือความชำรุดบกพร่องของสินค้า	56
3.1.2	ความเสียหาย	62

3.1.3 บุคคลที่จะได้รับความคุ้มครอง	63
3.1.4 ผู้ที่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย	66
3.1.5 ค่าเสียหาย.....	67
3.1.6 ข้อยกเว้นความรับผิด	69
3.1.7 อายุความ	70
3.2 สหภาพยุโรป (European Union - EU).....	70
3.2.1 Product Liability Directive (EC Directive 85/374/EEC)	72
3.2.1.1 ความไม่ปลอดภัยหรือความชำรุดบกพร่องของสินค้า.....	72
3.2.1.2 ความเสียหาย	75
3.2.1.3 บุคคลที่จะได้รับความคุ้มครอง	79
3.2.1.4 ผู้ที่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย.....	81
3.2.1.5 ค่าเสียหาย.....	82
3.2.1.6 ข้อยกเว้นความรับผิด	87
3.2.1.7 อายุความ	88
3.2.2 สิทธิของผู้เสียหายตามกฎหมายภายในของประเทศสมาชิก	89
3.2.2.1 ประเทศฝรั่งเศส	89
3.2.2.2 ประเทศเยอรมนี.....	93
3.2.2.3 ประเทศอิตาลี.....	96
3.2.2.4 ประเทศอังกฤษ	100
3.3 บทสรุป.....	105
บทที่ 4 การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายต่อทรัพย์สินตามกฎหมายไทย	108
4.1. การเรียกร้องโดยใช้กฎหมายแพ่ง เรื่องละเมิด	109
4.1.1 คำนิยาม	110

4.1.2 ความเสียหาย	111
4.1.3 ข้อยกเว้นความรับผิด	112
4.1.4 ค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับ	113
4.1.5 ภาระการพิสูจน์.....	116
4.1.6 อายุความ	119
4.2 การเรียกร้องโดยใช้กฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย	120
4.2.1 คำนิยาม	121
4.2.1.1 สินค้าที่ไม่ปลอดภัย.....	121
4.2.1.2 ผู้เสียหาย.....	123
4.2.1.3 ผู้ประกอบการ.....	124
4.2.2 ความเสียหาย	127
4.2.3 ข้อยกเว้นความรับผิดของผู้ประกอบการ.....	129
4.2.3 ค่าเสียหายที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับ	132
4.2.5 ภาระการพิสูจน์.....	135
4.2.6 อายุความ	137
4.2.7 การดำเนินคดีความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในฐานะ ที่เป็นคดีผู้บริโภค	137
4.3 สรุป.....	138
บทที่ 5 วิเคราะห์ เปรียบเทียบความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดแก่ทรัพย์สินตามกฎหมาย ความรับผิดอันเกิดจากสินค้าไม่ปลอดภัย	142
5.1 ประเด็นเรื่องการเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอัน เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย	142
5.2 ประเด็นเรื่องการเรียกค่าเสียหายต่อความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินตามกฎหมายความ รับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย	144

5.2.1 ผู้เสียหาย.....	144
5.2.2 ความเสียหายต่อทรัพย์สินอื่นตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่ เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551.....	147
5.2.3 ภาระการพิสูจน์.....	150
5.3 วิเคราะห์ปัญหาเรื่องความเสียหายต่อทรัพย์สินตามกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหาย อันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศไทย	153
5.4 สรุป.....	170
บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	171
6.1 บทสรุป.....	171
6.2 ข้อเสนอแนะ.....	175
รายการอ้างอิง	178
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	187

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ก่อนที่ประเทศไทยจะตราและประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยอาจใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมายให้ผู้ที่เป็นต้นเหตุแห่งความเสียหายชดเชยเยียวยาให้กับตนได้โดยอาศัยสิทธิตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะสัญญาหรือลักษณะละเมิด ซึ่งภาระการพิสูจน์จะตกเป็นของผู้เสียหายผู้เป็นโจทก์

เพื่อการนี้ หากผู้เสียหายต้องการเรียกร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบโดยอาศัยหลักกฎหมายแพ่งในเรื่องสัญญา ผู้เสียหายจะต้องเป็นผู้ซื้อสินค้านั้นมาจากผู้ประกอบการโดยตรง ซึ่งเป็นไปตามหลัก “Doctrine of Privity” หรือ “หลักความสัมพันธ์ทางสัญญา” โดยผู้เสียหาย (ผู้ซื้อ) มีหน้าที่ที่จะต้องรักษาผลประโยชน์ของตนเองโดยใช้ความระมัดระวังอันจะพึงคาดหมายได้เพียงวิญญูชนในการตรวจสอบความชำรุดบกพร่องหรือความไม่ปลอดภัยของสินค้าในขณะที่ทำการซื้อขายหรือรับมอบสินค้าตามกฎหมายเอกเทศสัญญา ว่าด้วยซื้อขายตามมาตรา 473 (2) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเป็นไปตาม “หลักผู้ซื้อต้องระวัง” (Caveat emptor หรือ Let the buyer beware) อย่างไรก็ตาม การตรวจสอบสินค้าของผู้ซื้อในขณะที่ทำการซื้อขายนั้น ผู้ซื้อสามารถตรวจสอบได้แต่สภาพภายนอกของสินค้าเท่านั้น ไม่อาจตรวจสอบได้ถึงกลไกการทำงานของสินค้า กระบวนการผลิต คุณภาพสินค้าหรือวัสดุ หรือส่วนประกอบภายในของสินค้านั้นได้แน่ชัด ประกอบกับปัจจุบันวิธีการจัดจำหน่ายสินค้ามีบุคคลที่เกี่ยวข้องมากกว่าสองฝ่าย เพราะกว่าสินค้าจะไปถึงมือของผู้บริโภคคนสุดท้าย (End user) ก็จะต้องผ่านการจัดจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลางหรือผู้ค้ารายย่อยหรือผู้แทนจำหน่าย ซึ่งพ่อค้าคนกลางหรือผู้ค้ารายย่อยหรือผู้แทนจำหน่ายนี้ก็ทำให้ผู้ผลิตสินค้าตัวจริงนอกจากนี้สินค้าบางประเภทผลิตโดยผู้ผลิตจากต่างประเทศและนำเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทย เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า รถยนต์ เครื่องสำอาง โดยมีผู้แทนจำหน่ายในประเทศเป็นตัวแทนจำหน่าย ดังนั้น หากเป็นการซื้อสินค้าผ่านพ่อค้าคนกลางหรือผู้ค้ารายย่อยหรือผู้แทนจำหน่ายแล้วสินค้าดังกล่าวชำรุดบกพร่องหรือมีความไม่ปลอดภัยแฝงอยู่และได้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ซื้อ ผู้ซื้อที่ไม่สามารถดำเนินการเรียกร้องต่อผู้ผลิตสินค้าได้ เนื่องจากได้ถูกจำกัดสิทธิโดยหลัก “Doctrine of Privity” ที่กำหนดว่าผู้ที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายได้ต้องมีความสัมพันธ์ต่อกันในฐานะคู่สัญญา

เท่านั้น ทำให้เกิดปัญหาว่าหากเป็นการซื้อสินค้าผ่านพ่อค้าคนกลางหรือผู้ค้ารายย่อยหรือผู้แทนจำหน่ายที่ผู้บริโภคไม่ได้เป็นผู้สัญญาโดยตรงกับผู้ผลิต ผู้บริโภคจะไม่สามารถฟ้องให้ผู้ผลิตสินค้าที่เป็นต้นเหตุแห่งความเสียหายรับผิดชอบได้ อีกทั้ง พ่อค้าคนกลางหรือผู้ค้ารายย่อยหรือผู้แทนจำหน่ายเองก็ไม่ได้เป็นผู้ที่เป็นต้นเหตุแห่งความเสียหายที่แท้จริงและไม่ได้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีเท่ากับผู้ผลิตสินค้าที่มีความสามารถในการชดเชยค่าเสียหายให้กับผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรมได้มากกว่า

หากผู้เสียหายต้องการเรียกร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบต่อตนโดยอาศัยหลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด ผู้เสียหายต้องรับภาระการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตเนื่องจากความรับผิดทางละเมิดเป็นความรับผิดโดยอาศัยฐานความผิด (Fault-based Liability) กล่าวคือ ผู้เสียหายมีภาระที่จะต้องพิสูจน์การกระทำของผู้ผลิตว่ามีการกระทำใด ๆ ที่เป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อให้ผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากสินค้าหรือไม่ (Conduct-based Liability) ซึ่งการพิสูจน์ดังกล่าวเป็นการสร้างภาระให้กับผู้เสียหายเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้เสียหายไม่มีข้อมูล ความรู้ความเชี่ยวชาญ หรือมีความรู้เท่าทันกระบวนการผลิตสินค้าที่มีความซับซ้อนและใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการผลิต ซึ่งกระบวนการผลิตสินค้าถือเป็นความลับทางการค้าด้วย

จากปัญหาดังกล่าวนั้น รัฐควรเข้ามาแทรกแซงกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อให้ผู้บริโภคซึ่งเป็นฝ่ายที่มีอำนาจต่อรองด้อยกว่าได้รับความเป็นธรรม รัฐบาลได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องมีกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย (Product Liability Law) จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ขึ้นมา ซึ่งพระราชบัญญัตินี้มีเป้าหมายที่จะให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาที่เพียงพอและเป็นธรรม โดยกำหนดให้ผู้ประกอบการมีความรับผิดทางแพ่งต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยโดยเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ซึ่งมีผลเป็นการยกเว้นภาระการพิสูจน์ในเรื่องความจงใจหรือประมาทเลินเล่อให้แก่ผู้เสียหายอันถือเป็นข้อยกเว้นหลักความรับผิดตามกฎหมายละเมิดทั่วไป (Fault-based Liability) และกำหนดให้ผู้ประกอบการซึ่งได้แก่ผู้ผลิตหรือผู้ว่าจ้างให้ผลิต ผู้นำเข้าสินค้า ผู้ขายสินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าได้ หรือผู้ที่ใช้ชื่อหรือเครื่องหมายทางการค้าใด ๆ อันมีลักษณะที่ทำให้เกิดความเข้าใจว่าเป็นผู้ผลิตหรือผู้ว่าจ้างให้ผลิตหรือผู้นำเข้าสินค้า รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย แม้ว่าจะไม่ได้ประมาทเลินเล่อ (No-Fault-based Liability) ดังนั้น ผู้เสียหายจึงไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการ ผู้เสียหายควรมีแต่หน้าที่ในการนำสืบข้อเท็จจริงเพียงว่า ตนได้รับความเสียหายจากสินค้านั้นและตนได้ใช้หรือเก็บรักษาสินค้านั้นไปตามปกติธรรมดาที่เพียงพอแล้ว

ส่วนประเด็นเรื่องค่าเสียหายต่อความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินของผู้เสียหายนั้น สามารถแยกพิจารณาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินได้เป็นสองประเภท ได้แก่

(1) ความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินซึ่งเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั่นเอง ในความเสียหายประเภทนี้ หากผู้ที่ซื้อสินค้านั้นเองเป็นผู้เสียหาย ผู้ซื้อสามารถใช้สิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ขายโดยอาศัยสิทธิตามกฎหมายแพ่งโดยใช้หลักความรับผิดชอบในเรื่องสัญญา เนื่องจากผู้เสียหายอยู่ในฐานะผู้ซื้อที่มีความสัมพันธ์ตามสัญญากับผู้ผลิตตาม “หลัก Doctrine of Privity” หรือ “หลักความสัมพันธ์ทางสัญญา” กับผู้ขายสินค้า

(2) ความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินอื่นที่มีใช้ตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั่นเอง ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้ ผู้เขียนได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย (Product Liability Law) ของประเทศสหรัฐอเมริกา เช่น The Restatement (Second) of Torts (1965), The Consumer Legal Remedies Act ที่บัญญัติไว้ใน California Civil Code Section 300-3003 หรือใน Business and Profession Code (Consumer Affair Act) และ Product Liability Directive (85/374/EEC) ของสหภาพยุโรปแล้วพบว่า ตาม Product Liability Directive (85/374/EEC) ของสหภาพยุโรป ได้กำหนดให้ผู้เสียหายเรียกค่าเสียหายต่อความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินอื่นที่มีใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้หากทรัพย์สินอื่นที่ได้รับความเสียหายเป็นทรัพย์สินที่โดยปกติแล้วถูกใช้เป็นการส่วนตัว (Private use) เนื่องจากกฎหมายต้องการที่จะคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค (Consumer) ที่เป็นบุคคลธรรมดา ซึ่งเป็นคนละกรณีกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ประกอบการด้วยกัน ซึ่งมีความแตกต่างจากพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ของประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีความใกล้เคียงกันโดยต้องการคุ้มครองผู้เสียหาย (Injured person) ซึ่งเป็นบุคคลใดก็ได้ โดยมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดนิยามของคำว่า “ความเสียหาย” ไว้ แต่ก็ได้มีการบัญญัติไว้ว่าความเสียหายต่อทรัพย์สินอื่นนั้นหมายถึงทรัพย์สินอื่นประเภทใดบ้าง ดังนั้น จึงเกิดความไม่ชัดเจนส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้เสียหายในการใช้สิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหายและเป็นการเปิดโอกาสให้มีการตีความตัวบทกฎหมายได้อย่างกว้างว่า ความเสียหายดังกล่าวครอบคลุมถึงทรัพย์สินอื่นนอกเหนือจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยทุกชนิด หรือจะตีความอย่างแคบโดยการจำกัดเฉพาะทรัพย์สินอื่นนอกเหนือจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่ผู้เสียหายมีไว้เพื่อใช้สอยเป็นการส่วนตัว (Private use) เท่านั้น ดังนั้น หากตีความคำว่า “ความเสียหายต่อทรัพย์สินอื่น” ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 อย่างแคบ ย่อมหมายความว่าหากเกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินอื่นนอกเหนือจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น แต่เป็นทรัพย์สินที่ผู้เสียหายมีไว้เพื่อใช้ประโยชน์ในทางธุรกิจ (business purposes) ผู้เสียหายจะไม่สามารถฟ้องคดีเพื่อเรียกร้อง

ให้ผู้ประกอบการชดใช้เยียวยาได้ตามกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยและจะต้องใช้สิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีตามกฎหมายแพ่งในเรื่องละเมิด ซึ่งมีผลต่อภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายที่เป็นไปตามหลัก “ผู้ใดกล่าวอ้าง ผู้นั้นพิสูจน์” อันเป็นการสร้างภาระหน้าที่ให้แก่ผู้เสียหายที่จะต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายนั้นเกิดขึ้นจากความจงใจหรือความประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการ

ในการทำวิจัยนี้ ผู้เขียนจึงทำการศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศดังกล่าว เนื่องจากทั้งสองกลุ่มประเทศเป็นประเทศที่มีวิวัฒนาการของกฎหมายความรับผิดในสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมายาวนานและเป็นต้นแบบของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางในการตีความและปรับใช้กฎหมายให้เกิดความเหมาะสมและเป็นธรรมต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดของการคุ้มครองผู้บริโภคของต่างประเทศ ศึกษาการสิทธิของผู้เสียหายและความรับผิดของผู้ประกอบการต่อความเสียหายต่อทรัพย์สินที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และค่าเสียหายต่าง ๆ ที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับ
2. เพื่อศึกษาแนวคิดของการคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย ศึกษาสิทธิของผู้เสียหายและความรับผิดของผู้ผลิตต่อความเสียหายต่อทรัพย์สินที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และค่าเสียหายต่าง ๆ ที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับ
3. เพื่อให้ทราบปัญหา ข้อบกพร่อง หรือข้อจำกัดของการเรียกร้องให้ผู้ผลิตรับผิดชอบต่อความเสียหายต่อทรัพย์สินที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และสิทธิในการเรียกค่าเสียหายต่าง ๆ ของผู้เสียหายในประเทศไทย
4. เพื่อให้สามารถสรุปปัญหา วิเคราะห์ และเสนอแนวทางแก้ไขเพื่อพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการเรียกค่าเสียหายต่อความเสียหายต่อทรัพย์สินที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และสร้างสมดุลที่เหมาะสมระหว่างการทำผู้เสียหายพึงได้รับการเยียวยาอย่างเป็นธรรมและเพียงพอจากการได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยกับประโยชน์ที่ผู้ประกอบการจะได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนประกอบธุรกิจอย่างเหมาะสมและสามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการรายอื่นที่อยู่ในระดับเดียวกัน โดยมีมาตรฐานทางกฎหมายและการบังคับใช้เหมือนกัน

1.3 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

การวิจัยนี้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคในด้านความปลอดภัยจากการใช้สินค้า โดยมุ่งเน้นการศึกษาถึงที่มาและแนวคิดของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคในประเด็นเรื่องความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยศึกษาเฉพาะความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินอื่นนอกเหนือจากตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั่นเอง (Property damage) โดยไม่รวมถึงความเสียหายต่อจิตใจ ซึ่งคำว่า “สินค้า” ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ หมายถึงสินค้าที่เป็นสินค้าที่ประกอบสำเร็จแล้ว (Finished Products) ไม่รวมถึงการบริการ, สินค้าประเภทอสังหาริมทรัพย์ สินค้ามือสอง ยาน เครื่องสำอาง อาหาร หรือเครื่องมือแพทย์ หรือสินค้าอื่น ๆ ที่ได้มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะแล้ว โดยงานวิจัยฉบับนี้ ผู้เขียนจะศึกษาทฤษฎีทางกฎหมายเรื่องความรับผิดในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product liability) ของต่างประเทศ ได้แก่กฎหมายของประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป และสหรัฐอเมริกา โดยเปรียบเทียบเงื่อนไขในการใช้สิทธิเรียกร้องให้ผู้ประกอบการชดเชยค่าเสียหายต่อความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินของผู้เสียหายโดยอาศัยสิทธิตามกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย และค่าเสียหายที่กฎหมายรองรับว่าผู้เสียหายมีสิทธิเรียกได้มากน้อยเพียงใด รวมทั้งศึกษาวิวัฒนาการของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยและศึกษาสภาพปัญหาของการใช้กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศไทยในปัจจุบัน ตลอดจนศึกษาสาระสำคัญของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ที่มีผลใช้บังคับใช้แล้วตั้งแต่วันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552

1.4 สมมติฐานของการศึกษาวิจัย

บทบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดแก่ทรัพย์สินตามกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของไทยอาจตีความได้กว้างเกินไป ซึ่งจะทำให้ผู้ประกอบการอาจต้องการรับภาระมากเกินไป จึงสมควรแก้ไขขอบเขตความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินให้แคบ โดยจำกัดให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบเฉพาะความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินนอกเหนือจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่ผู้เสียหายได้ใช้หรือบริโภคเป็นการส่วนตัวเท่านั้น

1.5 วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวิธีการวิจัย โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากตำรา ตำบทยกกฎหมาย คำอธิบาย ตำบทยกกฎหมาย เอกสารทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนแนวคำพิพากษาของศาลทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ โดยผู้เขียนได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบด้วยวิธีการพรรณนา (Descriptive and Analytical Method) ก่อนที่จะสรุปสภาพปัญหา และเสนอแนะแนวทางแก้ไข เพื่อเป็นแนวทางในการปรับใช้กฎหมายหรือพัฒนากฎหมายความรับผิดชอบ ความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศไทยเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย ในการเรียกค่าเสียหายต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินของผู้เสียหายจากผู้ประกอบการได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย

1. ทราบถึงแนวคิดของการคุ้มครองผู้บริโภคของต่างประเทศ ทราบถึงสิทธิของผู้เสียหายและความรับผิดชอบของผู้ประกอบการต่อความเสียหายต่อทรัพย์สินที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และค่าเสียหายต่าง ๆ ที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับ
2. ทราบถึงแนวคิดของการคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย ทราบถึงการดำเนินคดีและความรับผิดชอบของผู้ประกอบการต่อความเสียหายต่อทรัพย์สินที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และค่าเสียหายต่าง ๆ ที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับ
3. ทราบถึงปัญหา ข้อบกพร่อง หรือข้อจำกัดของการเรียกร้องให้ผู้ผลิตรับผิดชอบต่อความเสียหายต่อทรัพย์สินที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และสิทธิในการเรียกค่าเสียหายต่าง ๆ ของผู้เสียหายในประเทศไทย
4. สามารถสรุปปัญหา วิเคราะห์ และเสนอแนะแนวทางแก้ไขเพื่อพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการเรียกค่าเสียหายต่อความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินของผู้เสียหาย และสร้างสมดุลที่เหมาะสมระหว่างการที่ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาที่เป็นธรรมและเพียงพอจากการได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยกับประโยชน์ที่ผู้ประกอบการจะได้รับได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนประกอบธุรกิจอย่างเหมาะสมและสามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการรายอื่นที่อยู่ในระดับเดียวกัน โดยมีมาตรฐานทางกฎหมายและการบังคับใช้เหมือนกัน

บทที่ 2

แนวคิดและความเป็นมาของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับสินค้า

เนื้อหาบทนี้ ผู้เขียนจะกล่าวถึงที่มา หลักแนวคิดพื้นฐาน และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและการรับรองสิทธิของผู้บริโภค (Consumer Protection Law) ตลอดจนความเป็นมา พัฒนาการและที่มาของแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดของผู้ประกอบการต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability Law) เพื่อเป็นการอธิบายถึงหลักเกณฑ์และเจตนารมณ์ของกฎหมาย การปรับใช้และการตีความหลักเกณฑ์ของการเป็นบุคคลที่จะได้รับความคุ้มครองตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายที่ได้มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องโดยสังเขป

การศึกษาแนวคิดและความเป็นมาของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับสินค้าในบทนี้มีความสำคัญต่อการตีความกฎหมายความรับผิดของผู้ประกอบการต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เนื่องจากกฎหมายความรับผิดของผู้ประกอบการต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองผู้บริโภคภายหลังจากที่ได้รับ ความเสียหายจากสินค้าที่มีความชำรุดบกพร่องเนื่องจากความผิดของผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคโดยรัฐภายหลังจากที่ได้ซื้อสินค้าไปแล้วนั่นเอง

อนึ่ง คำว่า “Product Liability Law” ถ้าแปลจากคำภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยจะแปลได้ว่า “กฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์” ซึ่งเดิมทีก่อนที่ประเทศไทยจะได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ก็เรียกกฎหมายนี้ว่า “กฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์” ตามคำแปลภาษาอังกฤษ อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการร่างกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยก็ได้เปลี่ยนจากการใช้ชื่อ “กฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์” มาเป็น “กฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย” โดยเหตุที่ไม่ใช้ชื่อว่า “กฎหมายความรับผิดในสินค้าที่บกพร่อง” (Defective Products) เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ใช้กฎหมายเกิดความสับสนกับคำว่า “ชำรุดบกพร่อง” ที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เรื่องเอกเทศสัญญา¹ ดังนั้น เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และเพื่อให้เป็นการสอดคล้องกับชื่อเรียกตามกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย ผู้เขียนจึงใช้คำว่า Product Liability Law แทนคำว่า “กฎหมาย

¹ คณะกรรมการกฤษฎีกา, บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. (เรื่องเสรีที่ 525/2550), หน้า 16-17. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

ความรับผิดชอบความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย” แทนการใช้คำว่า “กฎหมายความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์” หรือ “กฎหมายความรับผิดชอบในสินค้าที่บกพร่อง”²

2.1. ความเป็นมาและแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค

2.1.1 วิวัฒนาการของแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค

ในอดีต มนุษย์ทำการผลิตสิ่งของต่าง ๆ เพื่อใช้ในการบริโภคหรือใช้สอยแต่ในครัวเรือน เมื่อมีความสามารถในการผลิตมากขึ้นจนได้ผลผลิตเกินความต้องการใช้ในแต่ละครัวเรือน จึงได้เริ่มพัฒนาการจากการผลิตเพื่อบริโภคไปสู่การผลิตเพื่อค้ากำไร กลายเป็นสินค้าสำหรับแลกเปลี่ยนซื้อขาย จากการผลิตสินค้าเพื่อไว้ใช้เองในครัวเรือนได้เปลี่ยนแปลงเป็นการผลิตเพื่อซื้อขายแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เรียกว่า “Barter” ต่อมาเมื่อการค้าและเศรษฐกิจเริ่มขยายจากในชุมชน ไปสู่เมือง ระดับภูมิภาค และขยายตัวไปทั่วโลก ระบบทุนนิยมเสรีจึงได้มีการขยายวงกว้างขึ้นอย่างรวดเร็ว ประกอบกับการติดต่อสื่อสารและการขนส่งที่หลากหลายต่าง ๆ พัฒนา ดังนั้น การซื้อขายสินค้าจึงไม่ได้ถูกจำกัดวงแคบเช่นเดิม ขอบเขตของการค้าจึงได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เป็นการซื้อขายแลกเปลี่ยนกันในสังคมเล็ก ๆ เป็นการค้าในระดับระหว่างประเทศเสมือนไร้พรมแดน

ประกอบกับแนวคิดระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยของประเทศส่วนใหญ่ที่ให้ปัจเจกชนมีความอิสระทางความคิดและการแสดงออก รวมทั้งการสร้างสรรค์ จึงสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรี (Free Economy หรือ Laissez-Faire) ซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอกชนมีเสรีภาพในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างเต็มที่โดยที่รัฐบาลในยุคนั้นมีนโยบายที่จะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องหรือแทรกแซงในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของเอกชนเพื่อให้เกิดการแข่งขันอย่างเสรี หน้าที่ของรัฐมีเพียงการอำนวยความสะดวกและการสร้างสาธารณูปโภคต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และคอยควบคุมให้การค้าขายเป็นไปโดยไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยแต่เพียงเท่านั้น ดังนั้น เอกชนโดยเฉพาะผู้ประกอบการจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยมีระบบราคาหรือระบบตลาดทำหน้าที่เป็นเครื่องมือจัดสรรทรัพยากร ตามความเชื่อเรื่อง “มือที่มองไม่เห็น” ที่ทำให้เกิดการแข่งขันอย่างเสรี

จากการพัฒนาสังคมไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีได้ก่อให้เกิดทฤษฎีและหลักการทางกฎหมายที่สำคัญ ดังนี้

² Sakda Thanitcul, "Thailand Product Liability and Consumer Product Safety Law," in *Asean Product Liability and Consumer Product Safety Law*, ed. Luke Nottage and Sakda Thanitcul (Bangkok: Winyuchon Publication House, 2016), p. 285.

(1) ทฤษฎีแห่งการถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน เป็นทฤษฎีที่ให้การรองรับสิทธิในทรัพย์สินของปัจเจกชน ซึ่งมีที่มาจากแนวความคิดของจอห์น ล็อก (John Lock) นักคิดชาวอังกฤษ และต่อมาแนวความคิดนี้ได้มีการรับรองในปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ. 1789 ของฝรั่งเศส ภายหลังจากการปฏิวัติครั้งสำคัญเพื่อล้มล้างระบบกษัตริย์

(2) ทฤษฎีเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับเสรีภาพของเอกชน โดยทฤษฎีนี้กล่าวว่า เสรีภาพของเอกชนจะถูกจำกัดได้ด้วยความสมัครใจของเอกชนผู้นั้นเท่านั้น³

(3) ทฤษฎีความรับผิดทางละเมิด เป็นทฤษฎีที่มีหลักว่าบุคคลจะต้องรับผิดเมื่อเขากระทำความผิด หากไม่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นบุคคลย่อมไม่ต้องรับผิด (No Liability without Fault) หมายความว่าความรับผิดทางละเมิดจะมีขึ้นได้แต่เฉพาะกรณีที่บุคคลกระทำความผิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อเท่านั้น

(4) หลักผู้ซื้อต้องระวัง (Caveat Emptor หรือ Let the Buyer Beware) เป็นหลักเก่าแก่ของกฎหมายโรมันที่ถือว่าทุกคนมีเสรีภาพที่เท่าเทียมกันในการทำสัญญา ดังนั้น ทุกคนต่างมีหน้าที่ที่จะต้องระวังรักษาผลประโยชน์ของตนเอง เอกชนสามารถทำสัญญาใด ๆ ได้โดยเสรีโดยอาศัยหลักเรื่องเสรีภาพในการแสดงเจตนา (Freedom of Will) หรือ หลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) ดังนั้นหากผู้ซื้อซื้อสินค้าไปแล้วสินค้าเกิดความชำรุดบกพร่องหรือเสียหาย ความเสียหายนั้นย่อมตกเป็นพับแก่ผู้ซื้อ เพราะถือว่าผู้ซื้อไม่ตรวจสอบสินค้าที่ซื้อขायให้เสียก่อน หรือหากผู้ซื้อเห็นได้ชัดเจนว่าสินค้านั้นมีความชำรุดบกพร่องแต่ก็ยังซื้อสินค้านั้นไป ก็ถือว่าผู้ซื้อนั้นเป็นผู้ที่ขาดความระมัดระวังเอง ผู้ขายจึงไม่จำเป็นต้องรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดต่อผู้ซื้อ⁴

หลักผู้ซื้อต้องระวังนี้ ตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยจะปรากฏอยู่ใน มาตรา 473* แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ต่อมาภายหลังจากที่มีการปฏิวัติอุตสาหกรรมมาจนถึงในยุคปัจจุบัน ได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการการผลิตสินค้า ผู้ผลิตที่ต้องการที่จะผลิตสินค้าได้คราวละจำนวนมาก ๆ ก็นำเอาเครื่องจักรเข้ามาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการผลิต

³ คาราวร ธีระวัฒน์, กฎหมายสัญญา สถานะใหม่ของสัญญาปัจจุบันและปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542), หน้า. 16.

⁴ สุขุม ศุภนิตย์, คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557), หน้า. 1-2.

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 473 บัญญัติว่า “ผู้ขายย่อมไม่ต้องรับผิดในกรณีดังกล่าวต่อไปนี้คือ

(1) ถ้าผู้ซื้อได้รู้อยู่แล้วแต่ในเวลาซื้อขायว่ามีความชำรุดบกพร่องหรือควรจะได้รู้เช่นนั้นหากได้ใช้ความระมัดระวังอันพึงคาดหมายได้แต่วิญญูชน

(2) ถ้าความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นอันเห็นประจักษ์แล้วในเวลาส่งมอบและผู้ซื้อรับเอาทรัพย์สินนั้นไว้โดยมิได้อัดเอื้อน

(3) ถ้าทรัพย์สินนั้นได้ขายทอดตลาด”

สินค้าให้ผลิตสินค้าได้รวดเร็วและผลิตได้ปริมาณต่อครั้งที่มากขึ้น (Economic of Scale) นอกจากนั้นเมื่อผู้ผลิตต้องการขายสินค้าให้ได้ปริมาณที่มากขึ้นเพื่อที่จะให้มีกำไรมาก ๆ ก็ย่อมต้องการที่จะผลิตสินค้าของตนให้มีความรวดเร็ว ได้ปริมาณครั้งละมาก ๆ โดยที่ต้นทุนลดลง และมีความแปลกใหม่กว่าสินค้าของผู้ผลิตรายอื่น ๆ ในตลาด ดังนั้นผู้ผลิตก็ต้องเป็นฝ่ายลงทุนในการขนขวายศึกษาและนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีความซับซ้อนมาใช้ในกระบวนการผลิตสินค้าของตนเองให้มีความแปลกใหม่มากยิ่งขึ้นและมีราคาที่ถูกกลง ส่งผลให้ขั้นตอนการผลิตสินค้ามีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันนั่นเอง ผู้บริโภคที่ไม่มีโอกาสและหรือไม่ได้ศึกษาหรือมีความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีความซับซ้อน ก็ไม่สามารถที่จะปรับตัวให้มีความรู้เท่าทันกับความเจริญทางเทคโนโลยีต่าง ๆ อย่างเพียงพอได้ ดังนั้น ความระมัดระวังในระดับธรรมดาของผู้บริโภคจึงไม่สามารถทำให้ผู้บริโภคทราบได้เลยว่าสินค้านั้นมีความชำรุดบกพร่องหรืออาจมีความไม่ปลอดภัยในขณะที่ซื้อหาหรือมีความไม่ปลอดภัยของสินค้าแฝงอยู่หรือไม่ เพราะผู้บริโภคเองก็สามารถตรวจสอบสินค้าได้แต่สภาพภายนอกเพียงเท่านั้น ไม่อาจตรวจสอบได้ถึงกลไกการทำงานของสินค้า กระบวนการผลิต หรือส่วนประกอบทั้งภายนอกและภายในของสินค้านั้นได้ ซึ่งความชำรุดบกพร่องหรือความไม่ปลอดภัยของสินค้านั้นอาจเกิดขึ้นได้จากหลากหลายสาเหตุ อาทิ จากวัตถุดิบที่ใช้ผลิตสินค้าไม่ได้คุณภาพ หรือมีความบกพร่องในกระบวนการผลิต หรือวิทยาการในขณะที่ผลิตสินค้าไม่สามารถคาดการณ์หรือตรวจสอบในขณะนั้นได้ว่าความชำรุดบกพร่องนั้นจะเกิดขึ้น หรือทำความเสียหาย หรือมีความไม่ปลอดภัยแก่ผู้บริโภคในภายหลังได้ ด้วยเหตุดังกล่าว หากปล่อยให้ผู้ขายใช้หลัก “ผู้ซื้อต้องระวัง” (Caveat emptor หรือ Let the buyer beware) มาปิดความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นภายหลังให้ตกอยู่กับฝ่ายผู้ซื้อ ย่อมเป็นการไม่เป็นธรรมต่อฝ่ายผู้บริโภค ผู้บริโภคจึงอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ ดังนั้นหลักกฎหมายดั้งเดิมอันได้แก่ “หลักผู้ซื้อต้องระวัง” จึงไม่อาจให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคได้อย่างเป็นธรรมเสียแล้ว จึงมีการเรียกร้องให้รัฐเข้ามาพิจารณาถึงสิทธิของผู้บริโภคและเรียกร้องให้รัฐเข้ามาแทรกแซงและให้ความเป็นธรรมต่อผู้บริโภคโดยการเข้ามาควบคุมผู้ประกอบการธุรกิจและคุ้มครองผู้บริโภคให้มากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้เอง วิธีการคุ้มครองผู้บริโภคโดยรัฐของประเทศที่พัฒนาแล้วในปัจจุบันสามารถแบ่งได้เป็นสองระดับดังนี้⁵

(1) การป้องกันความเสียหาย โดยรัฐจะออกกฎหมายมาควบคุมและกำกับให้เกิดความปลอดภัยหรือเกิดความเป็นธรรมในความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับผู้ประกอบการธุรกิจด้วยกัน เช่น การออกกฎหมายป้องกันการผูกขาด หรือให้เกิดความปลอดภัยหรือเกิดความเป็นธรรม

⁵ สุขุม ศุภนิธย์, คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค, หน้า. 9.

ในความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการกับผู้บริโภค เช่น กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค หรือกฎหมายขายตรงและตลาดแบบตรง เป็นต้น

(2) การเยียวยาخذใช้หากเกิดความเสียหาย โดยการที่รัฐออกกฎหมายเพื่อกำหนดวิธีการในการบังคับตามสิทธิที่ผู้บริโภคพึงมีตามกฎหมาย เช่น กฎหมายความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย กฎหมายวิธีการดำเนินคดีผู้บริโภค หรือไม่ว่าจะเป็นการกำหนดให้มีองค์กรพิเศษของรัฐ หรือองค์กรเอกชนอื่นที่สามารถเป็นตัวแทนรักษามลประโยชน์ของประชาชนได้อย่างเพียงพอ ซึ่งในหลาย ๆ ประเทศได้มีการจัดตั้งสมาคมผู้บริโภคเพื่อเป็นตัวแทนของผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายและมีอำนาจฟ้องคดีแพ่งเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายแทนผู้บริโภคได้ อีกทั้งการออกกฎหมายพิเศษซึ่งกำหนดวิธีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action) โดยกำหนดให้ผู้แทนกลุ่มมีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคคนอื่น ๆ ที่ได้รับความเสียหายอย่างเดียวกันได้

2.1.2 การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค

“สิทธิผู้บริโภค” คือ สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้ซื้อสินค้าหรือเป็นผู้รับบริการ หรือผู้ได้รับการเสนอหรือชักชวนให้ซื้อสินค้าและรับบริการจากผู้ประกอบการการค้า

แนวคิดในเรื่องการให้ความสำคัญของสิทธิของผู้บริโภคนี้ มีพัฒนาการมาจากปรัชญาสิทธิมนุษยชน (Human Rights) และอยู่บนพื้นฐานของแนวความคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาติ (School of Natural Law) ที่เห็นว่า “สิทธิผู้บริโภค” เป็นสิทธิซึ่งเกิดขึ้นตามธรรมชาติและอยู่เหนือกฎหมายของมนุษย์ จากความคิดในเรื่องของกฎหมายธรรมชาติและสิทธิธรรมชาตินี้ได้นำมาสู่การจัดทำปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Universal Declaration of Human Rights of the United Nations) รวมทั้งการรับรองสิทธิของผู้บริโภคโดยองค์กรอื่นในเวลาต่อมา ซึ่งประเทศไทยเองก็ได้รับรองสิทธิของผู้บริโภคไว้เช่นเดียวกัน ดังจะปรากฏตามตัวอย่างต่อไปนี้

2.1.2.1 การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคขององค์การสหประชาชาติ

แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิของผู้บริโภคขององค์การสหประชาชาติปรากฏใน “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ” (Universal Declaration of Human Rights of the United Nations) ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491) ที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติได้รับรองและประกาศโดยข้อมติสมัชชาสหประชาชาติที่ 217 เอ (III) เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 โดยได้มีแนวคิดในการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคว่า เป็นการจำเป็นที่สิทธิมนุษยชนควรได้รับความคุ้มครองโดยหลักนิติธรรม ดังนี้

ข้อ 7 ทุกคนเสมอภาคกันตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันจากการเลือกปฏิบัติได้อันเป็นการล่วงละเมิดปฏิญญานี้ และจากการยุ้งให้มีการเลือกปฏิบัติดังกล่าว

ข้อ 8 ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาอันมีประสิทธิผลจากศาลที่มีอำนาจแห่งรัฐต่อการกระทำอันล่วงละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานซึ่งตนได้รับตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

ข้อ 23 (1) ทุกคนมีสิทธิในการทำงาน การเลือกงานโดยอิสระในเงื่อนไขที่ยุติธรรมและเอื้ออำนวยต่อการทำงานและในการคุ้มครองต่อการว่างงาน

ข้อ 23 (3) ทุกคนที่ทำงานมีสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเอื้ออำนวยต่อการประกันความเป็นอยู่อันควรค่าแก่ศักดิ์ศรีของมนุษย์สำหรับตนเองและครอบครัว และหากจำเป็นก็จะได้รับการคุ้มครองทางสังคมในรูปแบบอื่นเพิ่มเติมด้วย

ข้อ 25 (1) ทุกคนมีสิทธิในมาตรฐานการครองชีพอันเพียงพอสำหรับสุขภาพและความอยู่ดีของตนและของครอบครัว รวมทั้งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และการดูแลรักษาทางการแพทย์ และบริการสังคมที่จำเป็น และมีสิทธิในหลักประกันยามว่างงาน เจ็บป่วย พิการ หมาย วัยชรา หรือปราศจากการดำรงชีพอื่นในสภาวะแวดล้อมนอกเหนือการควบคุมของตน⁶

จากหลักที่ปรากฏในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติได้สะท้อนให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้บริโภค ดังนั้นแต่ละรัฐจึงจำเป็นต้องตรากฎหมายภายในเพื่อรับรองสิทธิของผู้บริโภค อีกทั้งต้องมีกลไกหรือมาตรฐานที่จะทำให้การบังคับให้เป็นไปตามสิทธิของผู้บริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในการได้รับการเยียวยาความเสียหายให้สามารถบรรลุผลได้ตามกฎหมายอย่างแท้จริง

2.1.2.2 การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคตามสหพันธ์ผู้บริโภคสากล

สหพันธ์ผู้บริโภคสากล (Consumer International (CI)) ได้กำหนดสิทธิของผู้บริโภคไว้ 8 ประการ ดังนี้⁷

⁶ กระทรวงการต่างประเทศ, "คำแปลปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน Universal Declaration of Human Rights" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 6 มกราคม 2559. แหล่งที่มา: <http://www.mfa.go.th/humanrights/images/stories/book.pdf>

⁷ Consumer International, "Consumer Rights," [Online] Accessed: 12 April 2016. Updated: 6 January 2016. Available from: <http://www.consumersinternational.org/who-we-are/consumer-rights>

(1) สิทธิที่จะเข้าถึงสินค้าและบริการขั้นพื้นฐาน (The Right to Satisfaction of Basic Needs) ผู้บริโภคจะต้องสามารถเข้าถึงสินค้าหรือบริการขั้นพื้นฐาน อันได้แก่ อาหารที่เพียงพอ เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย บริการด้านสาธารณสุข บริการด้านการศึกษา สาธารณูปโภคพื้นฐาน น้ำ และการสุขาภิบาล

(2) สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองด้านความปลอดภัย (The Right to Safety) ผู้บริโภคจะต้องได้รับการคุ้มครองจากสินค้า กระบวนการผลิตสินค้า หรือบริการที่เป็นอันตรายแก่สุขภาพหรือชีวิต

(3) สิทธิที่จะได้ทราบถึงข้อมูลข่าวสาร (The Right to be informed) ผู้บริโภคจะต้องทราบถึงรายละเอียดเพื่อที่จะตัดสินใจเลือกสินค้าหรือบริการ และเพื่อที่จะได้รับการป้องกันจากการโฆษณาและการตีตป้ายฉลากสินค้าที่ไม่สุจริตหรือหลอกลวง

(4) สิทธิที่จะเลือกสินค้าบริการที่มีคุณภาพ (The Right to Choose) ผู้บริโภคจะสามารถเลือกสินค้าและบริการได้อย่างหลากหลาย ซึ่งราคาของสินค้าและบริการเหล่านั้นจะต้องอยู่ภายใต้การแข่งขันอย่างเสรี และสามารถเชื่อมั่นได้ว่าสินค้าและบริการเหล่านั้นมีคุณภาพ

(5) สิทธิที่จะได้รับการรับฟัง (The Right to be heard) ผู้บริโภคจะต้องมีเวทีแสดงออกซึ่งความคิดเห็นที่เกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลและการพัฒนาสินค้าและบริการเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของผู้บริโภค

(6) สิทธิที่จะร้องเรียนและพึงได้รับการชดเชยเยียวยาที่เป็นธรรม (The Right to Redress) ผู้บริโภคจะต้องได้รับการชดเชยเยียวยาที่เป็นธรรม รวมทั้งค่าสินไหมทดแทนหรือค่าชดเชยใด ๆ อันเกิดจากการบิดเบือนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ สินค้ามีคุณภาพต่ำ หรือบริการไม่ได้คุณภาพ

(7) สิทธิที่จะได้รับศึกษาด้านการบริโภค (The Right to Consumer Education) ผู้บริโภคจะต้องมีความรู้และความเชี่ยวชาญเพื่อที่จะรับทราบข้อมูลข่าวสาร และตัดสินใจเลือกสินค้าหรือบริการโดยตระหนักถึงสิทธิของผู้บริโภคพื้นฐาน ความรับผิดชอบ และทราบถึงวิธีการ

(8) สิทธิที่จะอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีต่อสุขภาพ (The Right to a Healthy Environment) ผู้บริโภคจะต้องอาศัยหรือทำงานอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ทำลายสุขภาพทั้งในปัจจุบัน และอนาคต

2.1.2.3 การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคของประเทศสหรัฐอเมริกา

แนวความคิดเรื่องสิทธิของผู้บริโภคเกิดขึ้นอย่างชัดเจนครั้งแรกที่ประเทศสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 1960 โดยประเทศสหรัฐอเมริกาได้ประกาศรับรองสิทธิของผู้บริโภคไว้ 4 ประการ คือ

- (1) สิทธิที่จะได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการอย่างเพียงพอก่อนที่จะซื้อ (Right to be informed)
- (2) สิทธิที่จะตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการโดยอิสระ (Right to choose)
- (3) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากสินค้า (Right to safety) และ
- (4) สิทธิที่จะเรียกร้องค่าทดแทนจากผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือไม่มีความปลอดภัย (Right to compensation/redress)

ต่อมาในวันที่ 15 มีนาคม 1962 ประธานาธิบดี จอห์น เอฟ. เคนเนดี ได้แถลงแผนการคร่าว ๆ ตามวิสัยทัศน์ของเขาในเรื่องสิทธิของผู้บริโภคต่อรัฐสภา และให้คำนิยามของคำว่า “ผู้บริโภค” ว่าหมายถึง “เราทุก ๆ คน” จึงนำไปสู่การตรากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคขึ้นใช้บังคับเป็นการเฉพาะ และหลายประเทศได้ตรากฎหมายดังกล่าวขึ้นใช้บังคับในเวลาต่อมา รวมทั้งประเทศไทยด้วย ภายหลังจากนั้นไม่นาน การเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้บริโภคก็ได้พัฒนาขึ้น สหรัฐอเมริกาจึงได้รับรองสิทธิของผู้บริโภคขึ้นพื้นฐานเพิ่มขึ้นอีก 4 ประการ รวมเป็น 8 ประการ และนั่นคือจุดเริ่มต้นของการมีกฎหมายคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นครั้งแรก

2.1.2.4 การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคสิทธิของผู้บริโภคตามกฎหมาย

ไทย

- (1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ทำให้ความสำคัญกับการคุ้มครองผู้บริโภค โดยบัญญัติถึงสิทธิของผู้บริโภคไว้ในมาตรา 57 ว่า “สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องบัญญัติให้มีองค์กรอิสระซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภคทำหน้าที่ให้ความเห็นในการตรากฎหมาย กฎ และข้อบังคับ และให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค”

นอกจากนี้เอง มาตรา 61 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ก็ได้บัญญัติถึงสิทธิของผู้บริโภคว่า “สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครองในการได้รับข้อมูลที่เป็นความจริง และมีสิทธิร้องเรียนเพื่อให้ได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหาย รวมทั้งมีสิทธิรวมตัวกันเพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค

ให้มืองค์การเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นอิสระจากหน่วยงานของรัฐ ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภค ทำหน้าที่ให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาของหน่วยงานของรัฐ ในการตราและการบังคับใช้กฎหมายและกฎ และให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค รวมทั้งตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค ทั้งนี้ ให้รัฐสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการขององค์การอิสระดังกล่าวด้วย”

สำหรับประเด็นในเรื่องการจัดตั้งองค์การอิสระอันมีวัตถุประสงค์เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคตามกรอบของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ได้มีความพยายามเสนอร่างพระราชบัญญัติองค์การอิสระเพื่อผู้บริโภค แต่ยังมีได้ประกาศใช้เป็นกฎหมายแต่อย่างใด แต่สิ่งที่เป็นรูปธรรมชัดเจนคือได้มีการประกาศใช้กฎหมายที่ให้การคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคหลายฉบับด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 อันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการที่รัฐได้มีความพยายามที่จะตรากฎหมายเพื่อรับรองและบังคับตามสิทธิของผู้บริโภคตามรัฐธรรมนูญดังกล่าว

เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 คณะรักษาความสงบแห่งชาติได้ทำการรัฐประหารขึ้นเป็นผลให้รัฐธรรมนูญฉบับนี้สิ้นผลบังคับไป ทำให้นับแต่นั้น ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ซึ่งมีได้ปรากฏหลักตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 57 แห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และมาตรา 61 แห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550

แต่ในปัจจุบัน หลังจากที่ได้ประกาศรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในวันที่ 6 เมษายน 2560 รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวได้บัญญัติถึงสิทธิของผู้บริโภคไว้ในมาตราต่าง ๆ ดังนี้

มาตรา 46 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครอง

บุคคลย่อมมีสิทธิรวมกันจัดตั้งองค์กรผู้บริโภคเพื่อคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค

องค์กรของผู้บริโภคตามวรรคสองมีสิทธิร่วมกันจัดตั้งเป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระ เพื่อให้เกิดพลังในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคโดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐ ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการจัดตั้งอำนาจในการเป็นตัวแทนของผู้บริโภค และการสนับสนุนด้านการเงินจากรัฐ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ"

มาตรา 61 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 บัญญัติว่า "รัฐต้องจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการรู้ข้อมูลที่เป็นจริง ด้านความปลอดภัย ด้านความเป็นธรรมในการทำสัญญา หรือด้านอื่นใดอันเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค"

(2) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

นอกจากสิทธิของผู้บริโภคตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ได้บัญญัติถึงสิทธิของผู้บริโภคที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย 5 ประการ* ดังนี้⁸

1) สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการโฆษณาหรือการแสดงฉลากตามความเป็นจริงและปราศจากพิษภัยแก่ผู้บริโภค รวมตลอดถึงสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการอย่างถูกต้องและเพียงพอที่จะไม่หลงผิดในการซื้อสินค้าหรือรับบริการโดยไม่เป็นธรรม

2) สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะเลือกซื้อสินค้าหรือรับบริการด้วยความสมัครใจของผู้บริโภคและปราศจากการชักจูงใจอันไม่เป็นธรรม

3) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับสินค้าหรือบริการที่ปลอดภัยมีสภาพและคุณภาพได้มาตรฐานเหมาะสมแก่การใช้ ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตร่างกายหรือทรัพย์สิน ในกรณีใช้ตามคำแนะนำหรือระมัดระวังตามสภาพของสินค้าหรือบริการนั้นแล้ว

* พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 4 บัญญัติว่า "ผู้บริโภคมีสิทธิได้รับความคุ้มครองดังต่อไปนี้"

- (1) สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ
- (2) สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ
- (3) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ
- (3 ทวิ) สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา
- (4) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย"

⁸ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานนายกรัฐมนตรี, สคบ. กับการคุ้มครองผู้บริโภค, พิมพ์ครั้งที่ 13 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2552), หน้า 3-5.

4) สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับข้อสัญญาโดยไม่ถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบธุรกิจ

5) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองและชดเชยค่าเสียหายเมื่อมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคตามข้อ 1) 2) 3) และ 4) ดังกล่าว ดังนั้นหากผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากการใช้สินค้าหรือบริการแล้ว ผู้บริโภคมีย่อมจะต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย โดยสามารถดำเนินการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อผู้ประกอบธุรกิจที่มีพฤติกรรมไม่สุจริต ซึ่งสิทธิดังกล่าวของผู้บริโภคนี้ย่อมจะทำให้สินค้าหรือบริการมีความปลอดภัยมากขึ้น

โดยเหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ในครั้งนี้ก็เพื่อกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจ และเพื่อกำหนดให้มีการจัดตั้งองค์กรของรัฐเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค เพื่อให้มีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกให้ความสำคัญของการคุ้มครองผู้บริโภคนั่นเอง

2.2. ความเป็นมาและแนวคิดของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย

2.2.1 วิวัฒนาการของหลักความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ที่มาของแนวคิดในการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดในการคุ้มครองผู้บริโภค เพราะการบริโภคสินค้าก็เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่จะต้องมีส่วนผลิตหรือผู้ขายหรือผู้ประกอบการฝ่ายหนึ่ง ผู้ค้ารายย่อยหรือผู้ค้าปลีกฝ่ายหนึ่ง และมีผู้ซื้อซึ่งเป็นผู้บริโภคสินค้าหรือบริการอีกฝ่ายหนึ่ง ดังนั้นวิวัฒนาการของหลักความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจึงเป็นเช่นเดียวกับแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค โดยเป็นผลมาจากผลของการพัฒนาสังคมที่เน้นการผลิตแบบอุตสาหกรรม (Mass Production) ในปัจจุบันที่มีระบบการจำหน่ายสินค้าออกสู่ตลาดผ่านกันเป็นชั้น ๆ ซึ่งเป็นการเพิ่มโอกาสที่จะทำให้สินค้าเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค หากผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยซื้อสินค้ามาจากผู้ค้าปลีกหรือผู้ประกอบการรายย่อยไม่สามารถฟ้องผู้ผลิตสินค้าได้เนื่องจากไม่ใช่คู่สัญญาโดยตรง และหากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นได้ถูกจำหน่ายให้กับผู้บริโภคเป็นจำนวนมาก จำนวนผู้เสียหายก็ย่อมมีมาก ย่อมไม่เป็นที่แน่นอนว่าผู้ค้าปลีกหรือผู้ประกอบการราย

ย่อมจะมีความสามารถทางการเงินมาชดใช้เยียวยาความเสียหายทุกรายได้อย่างเพียงพอ กฎหมาย ความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจึงเกิดขึ้นโดยมีเจตนารมณ์ในการ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว โดยออกแบบมาเพื่อลดข้อจำกัดทางกฎหมายและช่วยเติมเต็มข้อจำกัด ทางกฎหมายในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้บริโภคอย่างเป็นธรรม

“ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย” (Product Liability) ได้มีผู้มีความรู้ทางกฎหมายให้ความหมายไว้ดังนี้

รองศาสตราจารย์มานิตย์ จุมปา ได้แปลคำว่า “Product Liability Law” ว่าเป็น กฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดทางแพ่งต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่มีการขายในเชิงพาณิชย์ แล้วสินค้านั้นก่อให้เกิดความเสียหายต่อร่างกายหรือทรัพย์สินเพราะเหตุที่สินค้านั้นบกพร่อง (Defective Products) หรือตัวสินค้าแสดงถึงลักษณะของสินค้าผิดจากความเป็นจริง (Falsely represented) โดยกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนี้จะมีการ นำมาปรับใช้ในการเรียกร้องค่าเสียหายเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น ซึ่งจะมีการกำหนดความรับผิด ในทางกฎหมายของผู้ประกอบการและผู้เกี่ยวข้องในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่บกพร่องและ การแสดงที่ผิดพลาดเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือสมรรถภาพประสิทธิภาพของสินค้านั้น⁹

รองศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ จันทโรภากร ได้ให้ความหมาย Product Liability Law ว่าหมายถึง กฎหมายที่กำหนดความรับผิดทางแพ่งของผู้ประกอบการ โดยเฉพาะผู้ผลิตสินค้าต่อ ผู้ได้รับความเสียหายเมื่อมีการขายสินค้านั้นไปแล้ว ไม่ว่าจะเกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สินอื่น ทั้งนี้ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น โดยความ ไม่ปลอดภัยของสินค้าเกิดจากการบกพร่องในการผลิต การออกแบบ หรือความบกพร่องในการให้ ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า¹⁰

แนวคิดในเรื่องความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนี้ พัฒนามาจากแนวคิดเรื่องความรับผิดของผู้ประกอบธุรกิจในความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือ ทรัพย์สินที่เกิดจากตัวสินค้าซึ่งพัฒนามาจากเหตุผลในการคุ้มครองผู้บริโภคทางสัญญาหรือละเมิด ดังที่จะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป จึงอาจจะกล่าวได้ว่า กฎหมายความรับผิดเกี่ยวกับสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เป็นกฎหมายกึ่งกฎหมายเอกชนเพราะเป็นกฎหมายที่มีลักษณะหลายประการทับซ้อนกับกฎหมาย ละเมิด เช่น มีความสัมพันธ์ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล ความเสียหาย การที่ผู้เสียหายมี ส่วนประมาทเล็กน้อย อายุความ เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันกฎหมายดังกล่าวก็มีความเป็นกฎหมาย

⁹ David G. Owen, *Product Liability Law*, 2 ed. (Thomson/West, 2008). อ้างถึงใน มานิตย์ จุมปา, *คำอธิบายกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability Law)* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554), หน้า 3.

¹⁰ อนันต์ จันทโรภากร, *กฎหมายการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้า* (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2559), หน้า 112.

มหาชน เนื่องจากเป็นกฎหมายที่กำหนดให้ผู้ผลิตสินค้าต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น แม้ว่าผู้ผลิตสินค้าจะไม่ได้ประมาทเลินเล่อ¹¹

2.2.2 ทฤษฎีกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ทฤษฎีความรับผิด (Theory of Liability) ในสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของผู้ประกอบการ อาจเกิดขึ้นจากความรับผิดของเหตุใดเหตุหนึ่งหรือหลายสาเหตุรวมกัน คือ ความรับผิดตามสัญญา (Contractual or Warranty Liability) ทฤษฎีความรับผิดในเรื่องละเมิด (Tort Liability) ทฤษฎีความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) หรือทฤษฎีความรับผิดเด็ดขาด (Absolute Liability) ก็ได้ตามที่กฎหมายกำหนด โดยเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นกับผู้เสียหายไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ไม่ว่าจะมีส่วนมาจากการผลิต การออกแบบ การใช้สูตรต่าง ๆ การเตรียม การประกอบ การติดตั้ง การทดลอง การเตือน การปฏิบัติตามคำแนะนำ การทำหีบห่อ การทำฉลาก กฎหมายยึดหลักว่าจะต้องมีการชัดใช้และเยียวยา¹² ดังนั้น การที่บุคคลใดได้เสี่ยงทำอะไรลงไปเพื่อเอาประโยชน์หรือหากำไรจากการกระทำนั้น (ผู้ประกอบการ) หากกลายเป็นผลร้ายแก่บุคคลอื่นบุคคล (ผู้เสียหาย) ผู้นั้นจะต้องรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้น เพราะถือว่าเป็นหน้าที่ต่อผู้บริโภคที่ผู้ประกอบการจะต้องระมัดระวังในการผลิตสินค้าโดยที่ไม่ให้บุคคลอื่นต้องรับเคราะห์ด้วย ซึ่งผู้ประกอบการอาจจะต้องรับผิดทางกฎหมายในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้ตามหลักความรับผิดต่อไปนี้

2.2.2.1 หลักความรับผิดในทางสัญญา (Contractual or Warranty Liability)

การฟ้องร้องโดยอาศัยหลักความรับผิดในทางสัญญา ผู้เสียหายที่มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายได้ โดยไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ขาย เพียงแต่ต้องพิสูจน์ว่าผู้ขายทำผิดข้อตกลงที่ตกลงไว้ในสัญญาเท่านั้น แต่การฟ้องร้องดังกล่าวนี้จะต้องอยู่ภายใต้หลัก “Doctrine of Privity” หรือ “หลักความสัมพันธ์ทางสัญญา” ดังนั้นผู้เสียหายฟ้องร้องได้ต่อเมื่อเป็นคู่กรณีที่มีความสัมพันธ์กับผู้ขายในฐานะคู่สัญญาและมีการผิดสัญญาเกิดขึ้นเท่านั้น

¹¹ ศักดา ธนิตกุล, คำอธิบายและคำพิพากษาเปรียบเทียบกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: วิทยุชน, 2553), หน้า 19-20.

¹² พิชัย พันนภัย, "ทฤษฎีและขอบเขตของกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Product Liability Law: Theory and Scope)," *วารสารศาลยุติธรรมปริทัศน์* (เมษายน - พฤษภาคม 2554), หน้า 113-115.

การคุ้มครองผู้บริโภคในทางสัญญาจึงสามารถแบ่งออกได้เป็น

(1) การคุ้มครองทางสัญญาเมื่อสินค้ามีความชำรุดบกพร่อง

ประเทศในกลุ่ม Civil Law นำหลักกฎหมายลักษณะหนี้ในเรื่องของการไม่ชำระหนี้หรือการชำระหนี้ไม่ถูกต้อง (non-performance or inadequate performance) มาใช้กับเรื่องความรับผิดตามสัญญาซื้อขาย โดยผู้ซื้อสามารถฟ้องร้องให้ผู้ขายรับผิดในกรณีที่สินค้าที่ซื้อขามีความชำรุดบกพร่องที่ไม่อาจเห็นประจักษ์ได้ในขณะที่รับมอบสินค้าและผู้ซื้อไม่รู้ถึงความชำรุดบกพร่องดังกล่าว โดยกฎหมายถือว่าการที่ผู้ขายทำการส่งมอบสินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั้นให้แก่ผู้ซื้อ ถือว่าผู้ขายชำระหนี้ไม่ถูกต้อง ผู้ซื้อจึงมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้ขายชดเชยค่าเสียหายได้¹³

ซึ่งกฎหมายของประเทศไทยเองก็ได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องความรับผิดของผู้ขายต่อความชำรุดบกพร่องของสินค้าไว้ในมาตรา 472* แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยให้หมายถึงกรณีที่สินค้าเกิดความชำรุดเสียหายจนเป็นเหตุให้เสื่อมราคา หรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งที่จะใช้เป็นปกติตามวิสัยของการใช้สินค้านั้น ๆ หรือการมุ่งจะใช้ตามสัญญา ซึ่งความเสียหายตามมาตรานี้หมายถึงความเสียหายในเนื้อหาของวัตถุหรือสินค้านั้นเอง¹⁴ โดยกฎหมายมาตราดังกล่าวได้กำหนดให้ผู้ขายต้องรับผิดหากสินค้าที่ได้ขายมานั้นมีความชำรุดบกพร่อง

หลักความรับผิดในทางสัญญาในเรื่องความชำรุดบกพร่องของสินค้าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้มุ่งคุ้มครองเฉพาะความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตัวทรัพย์สินที่ซื้อขายกันเท่านั้น ไม่ได้คุ้มครองไปถึงความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือความเสียหายต่อทรัพย์สินอื่นนอกจากตัวทรัพย์สินที่ชำรุดบกพร่องนั่นเอง และมีผลใช้บังคับระหว่างคู่สัญญาตามสัญญาซื้อขายคือผู้ซื้อและผู้ขายเท่านั้น¹⁵

(2) การคุ้มครองทางสัญญาในการให้คำรับประกันสินค้า

การฟ้องร้องให้ผู้ขายรับผิดตามสัญญาซื้อขายของประเทศในกลุ่ม Common Law จะอาศัยกฎหมายในเรื่องคำรับประกัน (Warranty หรือ Guaranty) โดย “คำรับประกัน” หมายถึงข้อความใด ๆ ที่แสดงเกี่ยวกับข้อเท็จจริงของสินค้า ซึ่งผู้ออกใบรับประกันได้รับประกันไว้เป็น

¹³ สุวิจักขณ์ จันดาพันธ์, “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค : ศึกษากรณีความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551” (นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553), หน้า 13.

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ทรัพย์สินซึ่งขายนั้นชำรุดบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้เป็นปกติก็ตี ประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญาก็ตี ท่านว่าผู้ขายต้องรับผิด”

¹⁴ วิษณุ เครืองาม, คำอธิบายกฎหมายว่าด้วย ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้ พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2545), หน้า 220.

¹⁵ มารยาท บุญตา, “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสินค้าที่ไม่ปลอดภัย” (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป, มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี, 2552), หน้า 40.

ข้อความว่าสินค้านั้นมีข้อเท็จจริง คุณลักษณะ หรือคุณสมบัติตามที่ได้แสดงไว้ และยืนยันต่อผู้ซื้อว่า หากสินค้าที่ซื้อไปไม่เป็นไปตามข้อเท็จจริงและคุณสมบัติที่ได้แสดง ผู้ขายยอมจะรับผิดชอบ ซึ่งคำรับประกันนี้ใช้บังคับได้โดยไม่จำเป็นว่าผู้ขายจะต้องรู้หรือไม่รู้ความมีอยู่ของข้อตกลงนี้ก็ตาม และสามารถแบ่งออกได้เป็นคำรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express Warranty) กับการรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) ¹⁶

1) การรับประกันโดยชัดแจ้งหรือข้อสัญญาที่จะต้องรับผิดชอบ (Express Warranty) หมายถึง คำรับรองที่ผู้ขายหรือผู้ผลิตมีต่อผู้ซื้อเกี่ยวกับคุณภาพหรือลักษณะของสินค้า ซึ่งผู้ขายได้แสดงออกอย่างชัดแจ้งในสัญญา ไม่ว่าจะด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษร ซึ่งการจะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ ขึ้นอยู่กับสัญญาประธาณว่ากฎหมายกำหนดแบบไว้อย่างไร¹⁷

การรับประกันโดยชัดแจ้งหรือข้อสัญญาที่จะต้องรับผิดชอบเป็นการรับรองต่อผู้ซื้อว่าถ้าสินค้านั้นได้เป็นไปตามที่ได้แสดงไว้ เช่น “ผู้ขายรับประกันว่ารถที่เป็นสินค้าที่ผู้ซื้อสามารถใช้งานได้ 3 ปี หรือวิ่งได้ 30,000 ไมล์” หรือ “เสื้อชุดนี้ทำมาจากผ้าที่ไม่ต้องรีด” หากผู้ซื้อหลงเชื่อข้อความที่ได้แสดงนั้นทำให้ซื้อสินค้านั้นไปและได้รับความเสียหาย เพราะสินค้าไม่ได้เป็นไปตามคำรับรองโดยชัดแจ้งของผู้ขาย ผู้ซื้อย่อมมีสิทธิเรียกค่าเสียหายโดยตรงได้จากผู้ขายโดยอาศัยหลักในเรื่องคำรับประกันตามสัญญา¹⁸ เช่น ในคดีของศาล California สหรัฐอเมริกา ในคดี Seely v. White Motor Co.¹⁹ ที่ข้อเท็จจริงในคดีมีว่า โจทก์ได้ซื้อรถบรรทุกที่ผลิตโดยบริษัท White Motor เพื่อใช้ในการขนส่งสินค้า แต่รถบรรทุกคันดังกล่าวมีความชำรุดบกพร่องห้ามล้อไม่ทำงานทำให้รถเกิดการพลิกคว่ำ โจทก์ที่เป็นผู้เสียหายฟ้องเรียกค่าซ่อมรถบรรทุกและเรียกค่าสินไหมทดแทนจากการที่ตนไม่สามารถใช้รถบรรทุกทำงานได้ตามวัตถุประสงค์ของการซื้อสินค้านั้นจากผู้ผลิตสินค้า ศาลในคดีนี้ตัดสินให้บริษัท White Motor ชดใช้ค่าเสียหายดังกล่าวให้โจทก์เนื่องจากข้อเท็จจริงปรากฏว่าบริษัท White Motor ได้ระบุคำรับประกันสินค้าไว้โดยชัดแจ้งว่า “บริษัทฯ รับประกันว่ารถบรรทุกไม่มีความชำรุดบกพร่องหรือไม่มีความบกพร่องในการผลิต ภายใต้การใช้งานตามปกติ”

2) การรับประกันโดยปริยายหรือการรับประกันโดยอำนาจแห่งกฎหมาย (Implied Warranty) หมายถึง คำรับรองที่ผู้ขายหรือผู้ผลิตมีต่อผู้ซื้อซึ่งมิได้แสดงออกอย่างชัดแจ้งในสัญญา แต่เป็นการรับประกันที่มีกฎหมายรับรองและสร้างภาระความรับผิดชอบให้แก่ผู้ขายว่าได้รับรองหรือรับประกันไว้เช่นนั้น แม้ว่าในความเป็นจริงผู้ขายอาจจะไม่ได้สัญญาหรือรับรองก็ตาม จึงอาจ

¹⁶ จันทรเพ็ญ รัชดาธิวัฒน์, "ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย," วารสารกฎหมายปกครอง เล่ม 23 ตอน 1 (2549): 29-30.

¹⁷ วิษณุ เครืองาม, คำอธิบายกฎหมายว่าด้วย ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้ หน้า 217.

¹⁸ Cathy J. Okrent, *Torts and Personal Injury Law*, 4 ed. (United States of America: Delmar Cengage Learning, 2010). p. 284.

¹⁹ Seely v. White Motor Co., 63 Cal.2d 9 [L. A. No. 27618. In Bank. June 23, 1965.]

กล่าวได้ว่าเป็นการรับประกันที่มีผลโดยอาศัยอำนาจของกฎหมายนั่นเอง²⁰ โดยประเทศในกลุ่ม Common Law การรับประกันโดยปริยายสามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท ได้แก่

ก. การรับประกันการใช้สอยสินค้าสมประโยชน์ตามปกติของการใช้ทั่ว ๆ ไปหรือตามประเพณีทางการค้า (Implied Warranties of Merchantability) ที่ผู้ขายรับประกันโดยว่าปริยายสินค้าของตนเหมาะสมกับความมุ่งหมายตามปกติของการใช้สินค้านั้น เช่น หากผู้ซื้อซื้อเมล็ดสำหรับปลูกเปลือกผัก ผู้ซื้อจะต้องได้เมล็ดที่เวลาปลูกเปลือกแล้วผู้ใช้จะไม่ต้องอาศัยแรงมากในการปลูกเปลือกผักตามความมุ่งหมาย หรือหากซื้อเก้าอี้ ผู้ซื้อจะต้องได้เก้าอี้ที่เวลานั่งลงไปแล้วไม่หักลงมา หรือหากผู้ซื้อซื้ออาหาร หมายความว่าต้องซื้อเพื่อเอาไปทาน ผู้ซื้อจะต้องได้อาหารที่ทานแล้วไม่เป็นพิษ หากผู้ซื้อได้อาหารที่เป็นพิษ ถือว่าผู้ซื้อได้สินค้าที่ไม่เหมาะสมกับความมุ่งหมายตามปกติของการใช้สินค้านั้นอันถือเป็นกรณีที่ผู้ขายทำผิดคำรับประกันของสินค้านั้นตามปริยาย²¹

ข. การรับประกันการใช้สอยสินค้าสมประโยชน์ตามความมุ่งหมายโดยเฉพาะ (Implied warranty of fitness for a particular purpose) ที่ผู้ขายทราบดีอยู่แล้วว่าผู้ซื้อต้องการสินค้านั้นเพื่อประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใดให้คำรับรองโดยปริยายในเวลาที่ยขายสินค้านั้น ว่าสินค้านั้นสามารถนำไปใช้สอยสมประโยชน์หรือความมุ่งหมายโดยเฉพาะนั้นได้²² เช่น หากผู้ซื้อต้องการอุปกรณ์ป้องกันน้ำสำหรับแผ่นผ้าเพดาน และผู้ขายได้แนะนำผลิตภัณฑ์ให้กับผู้ซื้อ หากปรากฏว่าภายหลังสินค้าไม่มีคุณสมบัติในการกันน้ำ ไม่สมประโยชน์ตามความมุ่งหมายโดยเฉพาะของผู้ซื้อ ผู้ซื้อสามารถนำสินค้าไปคืนได้²³

ในการออกแบบและพัฒนากฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย หากใช้หลักความรับผิดในทางสัญญา (Contractual or Warranty Liability) จะทำให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายซึ่งยังไม่สมประโยชน์ของเจตนารมณ์ในการมุ่งหวังที่จะคุ้มครองผู้บริโภค กล่าวคือ

(1) ทำให้เกิดกรณีปัญหาว่า หากเป็นการซื้อสินค้าจากร้านขายปลีกที่ผู้ซื้อไม่ได้เป็นคู่สัญญาโดยตรงกับผู้ผลิตหรือผู้จัดจำหน่าย ผู้ซื้อสินค้าที่เป็นผู้เสียหายจะไม่สามารถฟ้องให้ผู้ผลิตสินค้ารับผิดหากสินค้ามีความชำรุดบกพร่องได้ กรณีเช่นนี้จึงไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันที่มีการจำหน่ายสินค้าผ่านตัวแทนค้าปลีกจำนวนมาก ดังนั้นหลัก “Doctrine of Privity” จึง

²⁰ Cathy J. Okrent, *Torts and Personal Injury Law*, p. 284.

²¹ *ibid.* p 284.

²² วิษณุ เครืองาม, *คำอธิบายกฎหมายว่าด้วย ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้* หน้า 220.

²³ Cathy J. Okrent, *Torts and Personal Injury Law*, Page 284.

เป็นอุปสรรคต่อการคุ้มครองผู้บริโภค เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องของการที่ผู้ฟ้องคดีจะต้องเป็นคู่สัญญาโดยตรง²⁴

(2) ส่งผลให้เกิดการฟ้องคดีต่อเนื่องกันเป็นทอด ๆ โดยหากผู้ซื้อซื้อสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจากผู้ค้าปลีกมาใช้และเกิดความเสียหาย ผู้บริโภคนั้นจะต้องฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ค้าปลีกที่ตนได้ซื้อสินค้ามาเนื่องจากเป็นคู่สัญญากันโดยตรง และเมื่อผู้ค้าปลีกชำระค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายแล้ว ผู้ค้าปลีกจะต้องไปไล่เบี้ยเอาจากผู้ค้าส่งซึ่งเป็นคู่สัญญากับผู้ค้าปลีก เมื่อผู้ค้าส่งชำระค่าเสียหายให้แก่ผู้ค้าปลีกแล้วก็มีสิทธิไปไล่เบี้ยเอาจากผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าสินค้านั้น ๆ โดยอาศัยนิติสัมพันธ์ทางสัญญาระหว่างผู้ค้าส่งกับผู้ค้าปลีกที่มีสิทธิและหน้าที่ต่อกันตามหลัก Doctrine of Privity ทำให้เกิดความไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรม เพราะจะเกิดคดีระหว่างผู้บริโภคกับผู้ค้าปลีก คดีระหว่างผู้ค้าปลีกกับผู้ค้าส่ง คดีระหว่างผู้ค้าส่งกับผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

(3) หากใช้แนวคิดเรื่องความรับผิดตามสัญญาโดยเคร่งครัด ผู้ที่ได้รับความเสียหายที่มีสิทธิได้รับการชดเชยเยียวยาจะถูกจำกัดแค่ผู้ซื้อสินค้าที่เป็นคู่สัญญาโดยตรงเท่านั้น ไม่คุ้มครองถึงผู้เสียหายรายอื่นที่เป็นผู้ใช้สินค้านั้น เช่น บุคคลในครอบครัว หรือผู้อื่นที่มาใช้สินค้าเป็นครั้งคราว

(4) หากใช้แนวคิดเรื่องความรับผิดตามสัญญาโดยเคร่งครัด ผู้เสียหายรายอื่นที่ไม่ได้เป็นผู้ซื้อสินค้าหรือไม่ได้เป็นผู้ซื้อสินค้าจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครอง เช่น ในกรณีซื้อรถยนต์ที่ห้ามล้อชำรุดบกพร่อง และรถยนต์คันดังกล่าวไปก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ที่เดินอยู่บนถนน เป็นต้น

2.2.2.2 หลักความรับผิดในทางละเมิด (Tort Liability)

ทฤษฎีทางกฎหมายที่การกำหนดความรับผิดทางละเมิด (Tort Liability) ใช้บทสันนิษฐานความผิด (Presumption of Fault) ซึ่งหลักความรับผิดในทางละเมิดนั้นมีทฤษฎีความรับผิดที่เป็นที่ยอมรับอยู่ 2 หลัก คือหลักความรับผิดเมื่อมีความผิด (Theory of Fault) กล่าวคือผู้กระทำจะต้องรับผิดทางละเมิดต่อเมื่อจงใจหรือประมาทเลินเล่อให้เกิดความเสียหาย และหลักความรับผิดโดยไม่ต้องมีความผิด (Liability without fault) โดยกฎหมายสันนิษฐานว่ามีความผิดแม้ผู้กระทำมิได้มีการจงใจหรือประมาทเลินเล่อ อันได้แก่ หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) และความรับผิดโดยสมบูรณ์ (Absolute Liability) โดยผู้เขียนจะขอแยกเรียบเรียง ดังนี้

²⁴ อนันต์ จันทร์โอภากร, กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าขาดความปลอดภัย (Product Liability Law), พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2545), หน้า 20.

(1) หลักความรับผิดเมื่อมีความผิด (Theory of Fault, No liability without fault หรือ Fault-based liability)

หลักความรับผิดเมื่อมีความผิด (Theory of Fault) นี้ ถือว่า ผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายจะต้องมีความรับผิดก็ต่อเมื่อการกระทำของตนเป็นความผิดเท่านั้น (Liability as a result of fault หรือ No liability without fault หรือ Fault-based liability) การนำทฤษฎีความผิดมาใช้เป็นการสอดคล้องกับสังคมมนุษย์ที่มีการพัฒนาจิตใจหรือความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคมขึ้นตามลำดับ²⁵ ซึ่งตามทฤษฎีนี้ผู้ที่มีความรับผิดทางละเมิดได้นั้นจะต้องมีความผิด (Fault – based Liability) หรือมีความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้กระทำด้วย และความจงใจหรือประมาทเลินเล่อได้อีกก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น (Conduct-based Liability) ทั้งนี้ เนื่องจากนักกฎหมายมีความเห็นว่า การลงโทษบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพียงแค่ผลของการกระทำของเขาโดยไม่พิจารณาเจตนาในการกระทำผิดจะเป็นการผิดศีลธรรมเกินไป ทำให้สังคมถอยหลังไปในยุคแห่งความป่าเถื่อน²⁶

ตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยก็มีหลักที่อาศัยทฤษฎีความผิด (Theory of Fault) ที่กำหนดให้บุคคลจะต้องรับผิดก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นได้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่นปรากฏอยู่ในมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเป็นหลักความรับผิดทางละเมิดดังตัวอย่างคำพิพากษาต่อไปนี้²⁷

คำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 131/2496 ที่ศาลวินิจฉัยว่า กฎหมายจะดูแลแห่งการกระทำของบุคคลต่อเมื่อการกระทำนั้นเป็นผลธรรมดาหรือโดยตรงจากการกระทำหรือเป็นผลอันใกล้ชิดกับเหตุ

คำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 1358-1369/2506 ที่ศาลวินิจฉัยว่า การที่จำเลยรื้อห้องแถวเป็นเหตุให้สามีโจทก์เสียใจไปกระโดดน้ำตายนั้น โจทก์ฟ้องเรียกค่าทำศพสามีและค่าที่ไม่ได้ขายสินค้ากับจำเลยไม่ได้ เพราะความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ใช่เป็นผลแห่งการกระทำของจำเลย ฉะนั้นจะเรียกร้องให้จำเลยรับผิดไม่ได้

โดยหากผู้เสียหายดำเนินการฟ้องให้ผู้ประกอบการรับผิดในทางละเมิดนี้ ผู้ประกอบการจะต้องรับผิดต่อผู้เสียหายต่อเมื่อตนมีหน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวัง (Duty of care) ใน

²⁵ สุวิจักขณ์ จันดาพันธ์, "ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค : ศึกษากรณีความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551," หน้า 18.

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 14-15.

²⁷ พิชัย พันภัย, "ทฤษฎีและขอบเขตของกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Product Liability Law: Theory and Scope)," วารสารศาลยุติธรรมปริทัศน์: 115.

การผลิตหรือขายสินค้า โดยผู้เสียหายต้องพิสูจน์ว่าผู้ประกอบการได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการผลิต การออกแบบ การตรวจสอบ การทดสอบ การบรรจุ การขนส่ง การให้ข้อมูลที่ไม่เพียงพอเกี่ยวกับการใช้สินค้า รวมทั้งไม่เตือนให้ผู้ใช้ทราบถึงอันตรายที่อาจเกิดจากสินค้านั้น ๆ จนเป็นเหตุให้สินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยและก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของผู้เสียหาย ซึ่งภาระการพิสูจน์ถึงการจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการจะตกเป็นหน้าที่ของผู้เสียหาย

(2) หลักความรับผิดโดยไม่ต้องมีความผิด (Liability without fault)

หลักความรับผิดโดยไม่ต้องมีความผิด (Liability without fault) นี้ เกิดขึ้นจากทฤษฎีรับภัย (Theory of Risk) โดยทฤษฎีนี้ถือว่า เมื่อบุคคลได้กระทำการใด ๆ ขึ้นย่อมเป็นการเสี่ยงภัยอย่างหนึ่ง คือ อาจจะส่งผลดีหรือผลร้ายก็ได้ ดังนั้น ผู้กระทำสมควรที่จะต้องเป็นผู้รับผลนั้น กล่าวคือ ถ้ามีภัยหรือความเสียหายเกิดขึ้น เขาก็จะต้องรับเคราะห์หรือรับความเสียหายนั้น โดยมีต้องคำนึงว่าผู้กระทำนั้นจะมีความผิด (มีความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ) ด้วยหรือไม่ (Liability without fault)²⁸

เหตุผลที่แนวความคิดตามทฤษฎีรับภัยอ้างว่าไม่ควรที่จะมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องความผิด หรือความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้กระทำ มีอยู่ 2 ประการ คือ

ก) เหตุผลในทางกฎหมาย (Legal reason) กล่าวคือ วัตถุประสงค์ของความรับผิดทางละเมิดเป็นเรื่องทางแพ่ง คือต้องการให้มีการชดเชยค่าสินไหมทดแทนความเสียหายกับผู้เสียหาย ไม่ใช่เพื่อเป็นการลงโทษเช่นเดียวกับความรับผิดทางอาญา ฉะนั้น กฎเกณฑ์ในเรื่องละเมิดก็ไม่ควรต้องคำนึงถึงเรื่องความผิด (ความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้กระทำ) เช่นเดียวกับกฎเกณฑ์ความรับผิดในทางอาญา เพียงแต่พิจารณาเฉพาะว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายหรือไม่ก็เพียงพอ

ข) เหตุผลในทางพฤติการณ์ (Circumstances reason) กล่าวคือ แนวความคิดในทฤษฎีรับภัยได้อ้างว่า เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นโดยหาตัวผู้ที่ต้องรับผิดไม่ได้ ไม่เป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะให้ผู้เสียหายเป็นผู้ต้องรับเคราะห์โดยที่ความเสียหายนั้นมิได้เกิดจากการกระทำของเขาเลย ผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่างหากที่เป็นผู้สมควรต้องรับเคราะห์ และที่สำคัญการหาตัวบุคคลผู้ต้องรับภัยก็มีไขเรื่องยาก เพียงแต่พิจารณาว่าภัยนั้นเป็นผลมาจากเหตุใดและใครเป็นผู้ก่อ ผู้นั้นก็จะต้องรับผิดชดเชยค่าสินไหมทดแทนความเสียหายนั้น แต่การหาตัวผู้กระทำผิดโดย

²⁸ สุวิจักขณ์ จันดาพันธ์, "ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค : ศึกษากรณีความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551," หน้า 14-15.

พิจารณาว่าการกระทำนั้นเป็นผิดหรือไม่จะเป็นเรื่องที่ยากยิ่งกว่า เพราะการกระทำใดจะผิดหรือไม่ผิดนั้นเป็นปัญหาที่มีความไม่แน่นอน มีความเปลี่ยนแปลงไปแล้วแต่ยุคสมัย แล้วแต่สังคม ซึ่งต่างกับการหาเหตุของความเสียหายที่ใช้ได้ทุกยุคสมัยและทุกสังคม

โดยหลักความรับผิดโดยไม่ต้องมีความผิด (Liability without fault) นี้ ได้แก่ ความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) และความรับผิดโดยสมบูรณ์ (Absolute Liability)

1) หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability)

รองศาสตราจารย์มานิตย์ จุมปา ได้ให้ความหมายของคำว่า “ความรับผิดโดยเคร่งครัด” (Strict Liability) ว่าหมายถึง ความรับผิดที่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความประมาทเลินเล่อหรือความจงใจ แต่เป็นความรับผิดที่เกิดจากการฝ่าฝืนหน้าที่ที่จะต้องทำให้เกิดความปลอดภัยโดยแท้จริง²⁹ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นความรับผิดโดยไม่ต้องมีความผิด (Liability without fault) แต่เหตุที่ต้องรับผิดก็เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้ต้องรับผิด

หลักนี้มีพัฒนามาจากทฤษฎีความรับผิดในเรื่องละเมิด โดยมีฐานความคิดมาจากทฤษฎีรับภัย (Theory of Risk) และทฤษฎีความผิด (Theory of Fault) ซึ่งแต่เดิมตามทฤษฎีรับภัย (Theory of Risk) มีความเชื่อกันว่าบุคคลใดก็ตามก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น จะต้องชดใช้ค่าเสียหายโดยที่ไม่ต้องพิจารณาความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้กระทำ ซึ่งหลักความเชื่อตามทฤษฎีนี้มีได้คำนึงถึงความรับผิดชอบทางศีลธรรมของบุคคลที่ก่อให้เกิดการละเมิด หากแต่มีความมุ่งหมายที่จะรักษาไว้ซึ่งความสุจริตระหว่างบุคคลโดยวิธีการชดใช้ค่าเสียหายแก่บุคคลที่ได้รับความเสียหายเป็นการสำคัญ ดังนั้น การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งทำร้ายผู้อื่น แม้จะเป็นอุบัติเหตุโดยแท้หรือเป็นการป้องกันตนเองก็ตาม บุคคลนั้นก็จะต้องมีความรับผิดชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ ผู้ถูกกระทำ จึงมีคำกล่าวในยุคสมัยนั้นว่าในทางแพ่งนั้นกฎหมายไม่คำนึงถึงเจตนาของผู้กระทำแต่คำนึงถึงความสูญเสียที่เกิดขึ้นต่อคู่กรณีฝ่ายที่ต้องเสียหายเป็นประการสำคัญ³⁰ แต่ต่อมาก็มีการยอมรับแนวความคิดที่ว่า ในบางกรณีจำเลยจะต้องรับผิดแม้ว่าจะไม่ได้มีการกระทำผิดศีลธรรมและได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้วก็ตาม ซึ่งหลักการใหม่นี้เรียกว่า หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) หรือความรับผิดโดยไม่ต้องมีความผิด (Liability without fault) และความรับผิดโดยสมบูรณ์ (Absolute Liability)

²⁹ มานิตย์ จุมปา, คำอธิบายกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability Law), หน้า 51.

³⁰ สุวิจักขณ์ จันดาพันธ์, "ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค : ศึกษากรณีความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551," หน้า 17-18.

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยได้ปรากฏหลักเรื่องความรับผิดโดยเคร่งครัดไว้ในหลายมาตรา เช่น มาตรา 434* มาตรา 436** และมาตรา 437*** ซึ่งตามบทบัญญัติในมาตราเหล่านี้ผู้เสียหายที่เป็นโจทก์ไม่ต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของฝ่ายจำเลย และกฎหมายได้ผลักระให้แก่ฝ่ายจำเลยที่ต้องพิสูจน์หักล้างว่าการกระทำของตนเข้าข้อยกเว้นความรับผิดตามกฎหมาย นอกจากนี้ สามารถพบเห็นหลักเรื่องนี้ในกฎหมายเฉพาะอื่น ๆ ได้อีก เช่น กฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย กฎหมายว่าด้วยวัตถุอันตราย และกฎหมายเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดมลพิษ เป็นต้น

2) หลักความรับผิดโดยสมบูรณ์ (Absolute Liability)

หลักเรื่องนี้มีความคล้ายคลึงกับหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) เพียงแต่ หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มีข้อยกเว้นได้ในบางประการให้ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิด แต่หลักความรับผิดโดยสมบูรณ์ (Absolute Liability) ไม่มีข้อยกเว้นให้ผู้ประกอบการแก้ตัวเพื่อหลุดพ้นความรับผิดได้³¹ ดังนั้นหากนำหลักนี้มาใช้ ผู้ประกอบการจะต้องรับผิดทุกกรณีโดยไม่มีข้อยกเว้นใด ๆ ซึ่งการนำหลักการดังกล่าวมาใช้จะเป็นการเพิ่มภาระให้กับผู้ประกอบการที่มากจนเกินไปและจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนานวัตกรรมหรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ จึงไม่เป็นที่นิยมนำหลักนี้มาใช้กับการกำหนดความรับผิดของผู้ประกอบการในความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 434 บัญญัติว่า “ถ้าความเสียหายเกิดขึ้นเพราะเหตุที่โรงเรือนหรือ สิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นก่อสร้างไว้ชำรุดบกพร่องก็ดีหรือบำรุงรักษาไม่เพียงพอก็ดี ท่านว่าผู้ครองโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างนั้นๆ จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่ถ้าผู้ครองได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรเพื่อป้องกันให้เกิดเสียหายนั้นแล้ว ท่านว่าผู้เป็นเจ้าของจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน

บทบัญญัติที่กล่าวมาในวรรคก่อนนั้นให้ใช้บังคับได้ตลอดถึงความบกพร่องในการปลูกหรือค่าจุนต้นไม้หรือกอไผ่ด้วย

ในกรณีที่กล่าวมาในสองวรรคข้างต้นนั้น ถ้ายังมีผู้อื่นที่ต้องรับผิดชอบในการก่อให้เกิดเสียหายนั้นด้วยไซ้ ท่านว่าผู้ครองหรือเจ้าของจะใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ผู้อื่นก็ได้”

** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 436 บัญญัติว่า “บุคคลผู้อยู่ในโรงเรือนต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดเพราะของตกหล่นจากโรงเรือนนั้นหรือเพราะทิ้งขี้ขางของไปตกในที่อื่นมิควร”

*** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 437 บัญญัติว่า “บุคคลใดครอบครองหรือควบคุมดูแลยานพาหนะอย่างใด ๆ อันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล บุคคลนั้นจะต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแต่ยานพาหนะนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง

ความข้อนี้ให้ใช้บังคับได้ตลอดถึงบุคคลผู้มีไว้ในครอบครองของตน ซึ่งทรัพย์สินอันเป็นของเกิดอันตรายได้โดยสภาพ หรือโดยความมุ่งหมายที่จะใช้ หรือโดยอาการกลไกของทรัพย์สินนั้นด้วย”

³¹ เอมอรา ฤกษ์นิล, “กฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ศึกษากรณีความรับผิดของผู้จัดหาเลือดมนุษย์” (นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2557), หน้า 84.

2.2.3 การนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้กับความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ที่มาของการนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้กับความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนี้ เกิดขึ้นในยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมของประเทศสหรัฐอเมริกา ราวศตวรรษที่ 19 จนถึงต้นศตวรรษที่ 20 โดยมีสาเหตุจากความยากลำบากของการพิสูจน์ถึง “ความผิด” (Fault) ของผู้ประกอบการตามกฎหมายละเมิดในกรณีที่เจ้าของโรงงานหรือผู้ผลิตสินค้าถูกฟ้องร้องเนื่องจากเกิดการบาดเจ็บของลูกจ้างอันเกิดจากการทำงานซึ่งเป็นผลมาจากการควบคุมเครื่องจักรกลในโรงงาน หรือการบาดเจ็บอันเนื่องมาจากทรัพย์สินที่ก่อให้เกิดอันตรายที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม เนื่องจากลำพังแต่ตัวทรัพย์สินที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นเองยังไม่สามารถที่จะบ่งบอกให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าผู้ประกอบการ เจ้าของโรงงาน หรือผู้ผลิตสินค้ามีความมุ่งหมายต่อผลเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น หรือขาดความระมัดระวังอันควรที่จะป้องกันผลเสียหายที่จะเกิดขึ้น อีกทั้งความซับซ้อนของเครื่องจักรกลกลายเป็นปัญหาสำคัญในการพิสูจน์ความเชื่อมโยงระหว่างความเสียหายและสาเหตุของความเสียหาย ดังนั้น สำนักกฎหมายบ้านเมืองจึงมีแนวคิดที่รัฐควรจะเข้ามามีส่วนช่วยในการปกป้องผู้ที่อยู่ในสถานะทางสังคมที่ด้อยกว่า โดยรัฐต้องเข้ามาแทรกแซงกิจกรรมทางเศรษฐกิจรวมถึงแนวคิดในทางกฎหมายควรที่จะเปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้ผู้ที่ด้อยกว่าได้รับความเป็นธรรมในสังคม

นอกจากนั้น ในการพิจารณาความรับผิดของผู้ประกอบการในคดีความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย บ่อยครั้งที่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตต่าง ๆ มักจะอยู่ในความครอบครองและความรับผิดชอบของผู้ประกอบการ หรือเป็นข้อมูลที่เป็นความลับทางการค้า ซึ่งเป็นการยากต่อผู้เสียหายในการเข้าถึงข้อมูลเหล่านั้นได้ และบางกรณีกว่าที่สินค้ามาถึงมือผู้บริโภคอาจจะผ่านผู้ประกอบการหลายทอด ก็ยังเป็นการยากในการพิสูจน์ความเสียหายของผู้เสียหายอีกว่า ความเสียหายที่ตนได้รับนั้นเกิดจากความจงใจหรือความประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการที่อยู่ในช่วงตอนใด ดังนั้น ในการพิสูจน์การกระทำโดยประมาทของจำเลย ศาลในหลายประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมัน และประเทศอังกฤษ จึงได้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยนำหลัก “Res ipsa loquitur” หรือ “Thing speaks for itself” ซึ่งเป็นหลักที่ก่อให้เกิดแนวความรับผิดที่เรียกว่า No fault มาปรับใช้กับกรณีที่ผู้เสียหายไม่สามารถที่จะพิสูจน์ความประมาทเลินเล่อของจำเลย เนื่องจากหลักฐานหรือข้อมูลต่าง ๆ ในการพิสูจน์ความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการไม่ได้อยู่ในความครอบครองของผู้เสียหาย แต่อยู่ในความครอบครองของผู้ประกอบการที่เป็นจำเลย ดังนั้น ภายใต้อำนาจ “Res ipsa loquitur” หรือ “Thing speaks for itself” ทำให้ภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายลดลง เพราะความประมาทเลินเล่อของจำเลยเกิดขึ้นโดยข้อสันนิษฐานของกฎหมาย โดยกฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยซึ่งเป็น

ผู้ประกอบการจะต้องรับผิดชอบ เนื่องจากถูกสันนิษฐานว่าได้ทำการโดยประมาทเลินเล่อ และเป็นการผลักภาระการพิสูจน์ไปให้กับฝ่ายผู้ประกอบการที่จะต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานตามกฎหมายดังกล่าวว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายที่เป็นโจทก์นั้นไม่ได้เป็นผลมาจากความประมาทเลินเล่อของตน³²

ในการพิจารณาความรับผิดของผู้ประกอบการที่เป็นผู้ก่อความเสียหายในคดีความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ศาลจะพิจารณาว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายนั้นเป็นผลของการกระทำของผู้ประกอบการหรือไม่ โดยผู้ประกอบการจะมีความรับผิดเนื่องจากการกระทำของตนนั้นก่อให้เกิดความเสี่ยงภัยแก่ผู้อื่นและผู้ประกอบการนั้นควรเป็นผู้รับภาระในการป้องกันความเสียหายนั้น ด้วยเหตุนี้ศาลจึงนำหลักเรื่องหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) ที่ปรากฏอยู่ในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ที่กำหนดให้ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ถ้าสินค้านั้นได้ขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว ไม่ว่าจะความเสียหายนั้นเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม มาใช้เพื่อยกเว้นภาระการพิสูจน์ในเรื่องความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการของผู้เสียหาย

ผลของการนำหลักเรื่องความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้ในคดีความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนี้มีผู้ให้ความเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภคในการเรียกร้องให้ผู้ประกอบการชดเชยค่าเสียหาย ดังนี้

รองศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ จันทโรภากร “หลักความรับผิดโดยเคร่งครัดนี้ทำให้มีการผลักภาระการพิสูจน์ให้ตกอยู่กับฝ่ายผู้ประกอบการ ดังนั้นเมื่อนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้ ผลคือเป็นการยกเว้นหลักความรับผิดตามกฎหมายละเมิดทั่วไป ผู้เสียหายจึงไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการ เพียงแต่พิสูจน์เพียงว่าสินค้านั้นมีความชำรุดบกพร่อง และความบกพร่องนั้นเป็นเหตุให้ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของตนได้รับความเสียหายจากสินค้านั้นก็เพียงพอแล้ว (Product-defect-based Liability) ซึ่งการนำหลักการดังกล่าวนี้มาใช้ทำให้เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค เนื่องจากเป็นการลดภาระการพิสูจน์ให้กับผู้บริโภค”³³

รองศาสตราจารย์มานิตย์ จุมปา “หลักความรับผิดโดยเคร่งครัดนี้ทำให้ผู้เสียหายมีภาระการพิสูจน์น้อยลง โดยผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการก่อความเสียหายและผลักภาระหน้าที่ในการพิสูจน์ไปยังผู้ที่มีหน้าที่ในการที่จะต้องระมัดระวังความปลอดภัยที่

³² จันทร์เพ็ญ รัชตธาธิวัฒน์, "ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย," วารสารกฎหมายปกครอง 31-32.

³³ อนันต์ จันทโรภากร, กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าขาดความปลอดภัย (Product Liability Law), หน้า 88.

จะต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงความรับผิดชอบ โดยจะต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงเหตุสุดวิสัย หรือสืบถึงการที่ผู้เสียหาย เป็นฝ่ายก่อให้เกิดความเสียหายนั่นเอง หากนำสืบได้ไม่เพียงพอ ก็ถือว่าไม่มีเหตุที่จะเข้าข้อยกเว้นที่ จะไม่ต้องรับผิด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า หลักความรับผิดโดยเคร่งครัดนี้ได้เข้ามาสร้างความเป็นธรรมในการ ได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นได้มากกว่าหลักความรับผิดทางละเมิดปกติทั่วไป”³⁴

2.3. กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับความปลอดภัยของสินค้าในประเทศไทย

2.3.1. พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

2.3.1.1 ความเป็นมา

ประเทศไทยมีการประกาศใช้กฎหมายคุ้มครองความปลอดภัยของประชาชนจาก สินค้าที่ขายในท้องตลาดเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2470 ชื่อพระราชบัญญัติทางน้ำนม พ.ศ. 2470 ใน สมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว กฎหมายนี้มีขึ้นเพื่อเป็นการป้องกันความเสียหายอัน เกิดจากการบริโภคทางน้ำนม อันมีลักษณะเป็นกฎหมายควบคุมผู้ประกอบการธุรกิจมีลักษณะเป็นการ ปรามปรามผู้ที่กระทำการฝ่าฝืนต่อกฎหมายเป็นการเฉพาะเรื่อง³⁵

ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย มีการตรา กฎหมายที่ให้ความคุ้มครองความปลอดภัยแก่ประชาชนอีกหลายฉบับในเวลาต่อมาเป็นลำดับ ได้แก่ พระราชบัญญัติควบคุมการขายยา พ.ศ. 2479 พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหาร พ.ศ. 2507 พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2517 ซึ่งใน ขณะนั้นก็ยังไม่มียกเว้นความเสียหายของผู้บริโภคเป็นการเฉพาะ กฎหมายที่บังคับใช้ใน ขณะนั้นเพียงแต่กำหนดบทลงโทษของผู้ประกอบการที่ฝ่าฝืนข้อห้ามต่าง ๆ เท่านั้น ดังนั้น ในอดีต เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นแก่ผู้บริโภคเนื่องจากการใช้สินค้าหรือบริการ ผู้บริโภคจะต้องฟ้องร้อง ดำเนินคดีกับผู้ประกอบการโดยอาศัยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา และประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์ แต่กฎหมายลักษณะดังกล่าวก็ยังไม่ตอบโจทก์ความต้องการในการมีกฎหมายเพื่อ คุ้มครองและเยียวยาผู้บริโภคที่ได้รับอันตรายจากการใช้สินค้าและบริการ โดยมีเหตุและผลดังนี้

(1) การคุ้มครองผู้บริโภคโดยอาศัยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญาเป็นฐาน ในการฟ้องคดีนั้น กฎหมายอาญาได้กำหนดไว้ในหมวดการก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชนตาม มาตรา 236 ถึงมาตรา 239 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งได้กำหนดบทลงโทษแก่ผู้ที่ปลอมปน อาหาร ยา หรือเครื่องอุปโภคบริโภคเพื่อให้บุคคลอื่นเสพหรือใช้ หรือผู้ที่เอาของมีพิษหรือสิ่งอื่นที่

³⁴ มานิตย์ จุมปา, คำอธิบายกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability Law), หน้า 53.

³⁵ สุขุม ศุภนิติย์, คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค, หน้า 24.

น่าจะเป็นอันตรายแก่สุขภาพเจ็บลงในอาหาร หรือน้ำซึ่งอยู่ในบ่อ อันเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหาร ยา และเครื่องบริโภคอื่น ๆ นอกจากนี้ยังมีความผิดเกี่ยวกับการค้าตามมาตรา 270 ถึงมาตรา 275 ซึ่งกำหนดบทลงโทษแก่ผู้ที่ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ซึ่งเครื่องชั่ง เครื่องตวง หรือเครื่องวัด ที่ผิดอัตราเพื่อเอาเปรียบในการค้า หรือการหลอกลวงให้ผู้ซื้อหลงเชื่อในแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพหรือปริมาณของสินค้า อันเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคด้านการค้า โดยความผิดทั้งสองประการนี้ มีโทษจำคุกและปรับ

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญาแล้ว กฎหมายดังกล่าวไม่ได้ให้การคุ้มครองผู้บริโภคกรณีที่อาหาร ยา หรือเครื่องบริโภคเกิดอันตรายต่อร่างกายหรือสุขภาพของประชาชนโดยไม่อาจคาดหมายได้ กล่าวคือ จะเข้าองค์ประกอบความผิดทางอาญาได้ก็ต่อเมื่อผู้กระทำจงใจหรือประมาทเลินเล่อเท่านั้น นอกจากนี้สำหรับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านการค้าเกี่ยวกับการชั่ง ตวง วัดนั้น กฎหมายอาญามีได้เข้ามาคุ้มครองด้านการประกันคุณภาพสินค้าอันตรายที่เกิดจากสินค้าปลอมที่มีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐาน หรือการกำหนดราคาสูงเกินความเป็นจริงแต่อย่างใด อีกทั้งวัตถุประสงค์ของกฎหมายอาญาคือมุ่งที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ และโทษปรับนั้นก็มิใช่มีขึ้นเพื่อให้เกิดการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายเพราะเป็นเงินที่ผู้กระทำผิดจ่ายให้กับรัฐหาใช่ผู้เสียหาย จึงทำให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายและประสงค์ที่จะได้รับการชดใช้เยียวยาความเสียหายไม่นิยมใช้สิทธิตามประมวลกฎหมายอาญามาฟ้องร้องต่อศาล

(2) การคุ้มครองผู้บริโภคโดยนำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ว่าจะเป็นการนำกฎหมายลักษณะละเมิด กฎหมายลักษณะจ้างทำของ กฎหมายลักษณะซื้อขาย มาเป็นฐานในการฟ้องร้องดำเนินคดี ก็ยังไม่สามารถคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างครบครัน เนื่องจากกฎหมายดังกล่าวไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายของผู้บริโภคในกรณีที่มีความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นเหตุที่ไม่อาจคาดหมายได้ และหากมิใช่การกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ไม่เข้าองค์ประกอบของการกระทำละเมิดตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และถึงแม้ว่าจะมีบทสันนิษฐานว่าการจงใจหรือประมาททำให้เป็นความผิดตามมาตรา 422 แต่บทสันนิษฐานดังกล่าวนี้ก็มีใช้บทสันนิษฐานเด็ดขาด ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจสามารถนำสืบพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อได้

สำหรับการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งเข้าทำสัญญากับผู้ประกอบการนั้น จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติว่าด้วยความชำรุดบกพร่องตาม มาตรา 472 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก็ตีบทบัญญัติว่าด้วยการรอนสิทธิเพราะความผิดของผู้ขาย ตามมาตรา 475 กิติ หรือบทบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาว่าจะไม่ต้องรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องหรือเพื่อการรอนสิทธิ ตามมาตรา 485 กิติ ล้วนแต่เป็นบทบัญญัติซึ่งอยู่ภายใต้หลักกฎหมาย “ผู้ซื้อต้องระวัง” (Caveat Emptor) ทั้งสิ้น ซึ่งการนำ

หลักกฎหมายเรื่องผู้ซื้อต้องระวังมาปรับใช้กับผู้บริโภคไม่เหมาะสมต่อสภาพเศรษฐกิจและการค้าในปัจจุบัน เนื่องจากความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นย่อมสามารถเกิดขึ้นได้แม้ว่าผู้บริโภคจะได้ใช้ความระมัดระวังถึงขนาดแล้วก็ตาม อีกทั้งเมื่อพิจารณาเรื่องนิติสัมพันธ์ตามสัญญาแล้ว เฉพาะคู่สัญญาเท่านั้นจึงจะมีสิทธิและหน้าที่ตามสัญญา รวมไปถึงสิทธิในการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อผู้ขายซึ่งเป็นผู้เสียหายด้วยตามหลัก “Doctrine of Privity” หรือ “หลักความสัมพันธ์ทางสัญญา” หากผู้เสียหายจากการบริโภคสินค้าหรือจากการบริการมิใช่คู่สัญญาย่อมประสบข้อขัดข้องในการฟ้องร้องให้ผู้ขายรับผิดชอบ ยิ่งไปกว่านั้นหากเป็นการจำหน่ายโดยผ่านพ่อค้าคนกลางหรือผู้ค้าปลีกก็จะทำให้มีผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการจำหน่ายสินค้ามากกว่าแค่ผู้ซื้อและผู้ขาย ด้วยข้อจำกัดประการทั้งปวงนี้จึงทำให้การนำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้กับกรณีพิพาทดังกล่าวไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภคที่เป็นผู้เสียหาย

ด้วยข้อจำกัดตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น ในเวลาต่อมา รัฐบาลสมัยพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมนันท์ จึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการคุ้มครองผู้บริโภค จึงได้มีความพยายามให้มีการจัดทำร่างกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคโดยให้มีคณะกรรมการซึ่งจัดตั้งขึ้นภายใต้ความรับผิดชอบของนายกรัฐมนตรีได้จัดทำร่างกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคขึ้น ซึ่งได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2522 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่มที่ 96 ตอนที่ 72 วันที่ 4 พฤษภาคม 2522 มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2522 หลังจากบังคับใช้ได้ประมาณ 2 เดือน ก็ได้มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีขึ้น³⁶

2.3.1.2 หลักการสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มีการแก้ไขปรับปรุงใน พ.ศ. 2541 ในหลักคิดเรื่องสำคัญ ๆ ดังนี้³⁷

(1) ขยายความนิยามของคำว่า “ผู้บริโภค” (Consumer) ตามมาตรา 3* ให้กว้างขึ้น โดยแต่เดิมผู้ที่ฟ้องคดีเรียกร้องค่าเสียหายได้จะต้องเป็นคู่กรณีตามสัญญา (de jure consumer) ซึ่งหมายถึงบุคคลที่มีนิติสัมพันธ์โดยตรงกับผู้ขายหรือผู้ผลิตเท่านั้น แต่ภายหลังการแก้ไขเพิ่มเติมแล้ว

³⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 26.

³⁷ สุขุม ศุภนิตย์, คำอธิบายพัฒนาการของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554), หน้า 3-4.

* พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 3 บัญญัติว่า “ในพระราชบัญญัตินี้..

“ผู้บริโภค” หมายความว่า ผู้ซื้อหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจเพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการ และหมายความรวมถึงผู้ใช้สินค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม”

ได้ขยายคำจำกัดความของผู้บริโภคให้หมายรวมถึงผู้บริโภคสินค้าตามความเป็นจริง (de facto consumer) ที่ไม่ได้เป็นคู่สัญญาโดยตรงด้วย

โดยจากบทนิยามของกฎหมายข้างต้น ได้ให้ลักษณะของผู้บริโภคไว้ คือ³⁸

- 1) ผู้ซื้อหรือผู้ที่ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจ ซึ่งการซื้อรวมถึงการเช่า เช่าซื้อ การได้มาด้วยประการใด ๆ โดยให้ค่าตอบแทนเป็นเงินหรือประโยชน์อย่างอื่น
- 2) ผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจเพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการ ซึ่งเป็นการขยายขอบเขตการควบคุมผู้ประกอบธุรกิจในขั้นตอนก่อนที่จะเกิดสัญญาด้วย เพราะการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจเป็นส่วนหนึ่งของขั้นตอนที่จะนำไปสู่เป้าหมายเพื่อให้มีการทำสัญญาซื้อขายเกิดขึ้น
- 3) ผู้ใช้สินค้าหรือผู้ที่ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทน อาทิ สมาชิกในครอบครัวของผู้ซื้อหรือผู้รับบริการ ผู้ที่ได้รับแจกสินค้า แต่ทั้งนี้จะต้องเป็นผู้ที่ได้รับสินค้าได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบ กล่าวคือ ไม่ได้มาจากการลักขโมย หรือลักลอบใช้บริการโดยไม่ได้รับอนุญาต

โดยกฎหมายพิเศษอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540, มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545, มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ก็ได้ให้ใช้ความหมายของ “ผู้บริโภค” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 นี้

ในประเด็นเรื่องการเป็น “ผู้บริโภค” ที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคนั้น มีข้อพิจารณาว่าการให้บทนิยามความหมายตามมาตรา 3 ข้างต้นเป็นการให้ความหมายในระยะแรกโดยพิจารณาการเป็นผู้บริโภคจากคุณสมบัติของการเป็นผู้ซื้อสินค้าและบริการ เนื่องจากหลักการสำคัญในการคุ้มครองผู้บริโภค คือ การที่ผู้บริโภคควรได้รับสินค้าและบริการที่มีคุณภาพและปลอดภัยจากผู้ขายซึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจการค้า นั้น ๆ ดังนั้น หน้าที่ของผู้ขายที่ต้องไม่นำสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือเป็นอันตรายออกสู่ตลาดจึงเป็นหน้าที่ที่ผู้ขายจะต้องมีต่อผู้ซื้อทั่ว ๆ ไป ไม่ใช่มีต่อผู้ที่เป็นคู่สัญญากับผู้ขายเท่านั้น

ต่อมาเมื่อกฎหมายมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญา เนื่องจากผู้บริโภคเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะเสียเปรียบในการเข้าทำสัญญา โดยเฉพาะในเรื่องข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม

³⁸ ดารารพร ธีระวัฒน์, สัญญาผู้บริโภค (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2559), หน้า 24-26.

ซึ่งเป็นข้อสัญญาสำเร็จรูปที่ผู้ประกอบการธุรกิจทำไว้ล่วงหน้าและนำมาใช้กับผู้บริโภคที่ไม่มีอำนาจต่อรอง จึงมีการเพิ่มเติมความหมายของคำว่า “ผู้บริโภค” ว่านอกจากคุณสมบัติในการเป็นผู้ซื้อสินค้าและบริการแล้ว ผู้บริโภคควรที่จะเป็น “บุคคลธรรมดา” ที่เข้าทำสัญญาเพื่อวัตถุประสงค์การบริโภคส่วนตัว ไม่ได้ทำสัญญาในทางการค้า ทางธุรกิจ หรือในทางวิชาชีพ โดยเหตุที่ต้องกำหนดไว้เช่นนั้น เนื่องจาก หากเป็นกรณีที่บุคคลธรรมดาซื้อสินค้าหรือบริการเพื่อประโยชน์ทางการค้าของตน แม้จะเป็นรายเล็ก ๆ ก็ย่อมต้องมีการคิดไตร่ตรองที่ถี่ถ้วนมากขึ้น หรือหากเป็นกรณีนิติบุคคลซื้อสินค้าหรือบริการ การจะเป็นนิติบุคคลจะต้องมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะ และจะต้องมีการวางแผนการจัดการบริหารทรัพย์สินของนิติบุคคลให้ต้องตามวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลอย่างเป็นระบบ ดังนั้นสัญญาใด ๆ ที่นิติบุคคลได้ทำขึ้นถึงแม้ว่าจะต้องทำโดยผ่านผู้มีอำนาจจัดการแทนก็ต้องผ่านการไตร่ตรองที่ดีกว่าบุคคลธรรมดาทั่วไปที่ทำสัญญาเพื่อการบริโภคส่วนตัวของเขาเอง³⁹ ดังนั้นเพื่อให้ต้องตามวัตถุประสงค์ที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครองช่วยเหลือผู้บริโภคที่เสียเปรียบในสังคม คำว่าผู้บริโภคในทางสัญญานั้น จึงหมายถึงบุคคลธรรมดาซึ่งซื้อสินค้าหรือบริการมาใช้สอยเอง หรือใช้ในครัวเรือน มิใช่ซื้อสินค้าเพื่อประโยชน์ทางการค้าเท่านั้น⁴⁰

ซึ่งแนวคิดว่า “ผู้บริโภค” ควรจะหมายถึง บุคคลธรรมดาซึ่งซื้อสินค้าหรือบริการมาใช้สอยเอง หรือใช้ในครัวเรือน มิใช่ซื้อสินค้าเพื่อประโยชน์ทางการค้าเท่านั้น มีนักวิชาการทางนิติศาสตร์ได้ให้ความเห็นสนับสนุนความคิดดังกล่าว ดังนี้

อาจารย์เอื้อน ขุนแก้ว “ความหมายของคำว่า “ผู้บริโภค” นั้น ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 3 ได้ให้นิยามคำว่า “ผู้บริโภค” หมายความว่า ผู้เข้าทำสัญญาในฐานะ ผู้ซื้อ ผู้เช่า ผู้เช่าซื้อ ผู้กู้ ผู้เอาประกันภัย หรือผู้เข้าทำสัญญาอื่นใด เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน บริการหรือประโยชน์อื่นใดโดยมีค่าตอบแทน ทั้งนี้ การเข้าทำสัญญานั้นต้องเป็นไปโดยไม่ใช้เพื่อการค้า ทรัพย์สิน บริการหรือประโยชน์อื่นใดนั้น และให้หมายความรวมถึงผู้ว่าทำสัญญาในฐานะผู้ค้าประกันของบุคคลดังกล่าวซึ่งมิได้กระทำเพื่อการค้าด้วย นอกจากนี้ใน Black Law Dictionary ได้ให้นิยามคำว่า “Consumer” ไว้ว่า “A person who buy goods or services for personal, family, or household use, with no intentions of resale; a natural person who uses products for personal rather than business purposes” และในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 หน้า 785 ให้ความหมายของคำว่าผู้บริโภคไว้ว่า “ผู้ซื้อหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจ หรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอ หรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบ”

³⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 26-27.

⁴⁰ เอื้อน ขุนแก้ว, กฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค (Consumer Case Procedure Law), พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิง จำกัด, 2559), หน้า 7-8.

เช่นนี้ คำว่าผู้บริโภคตามกฎหมายไทยจึงมีความหมายทำนองเดียวกับภาษาอังกฤษ คำว่า consumer เมื่อนำความหมายดังกล่าวมาพิจารณาประกอบกับวัตถุประสงค์ที่กฎหมายประสงค์ที่จะคุ้มครองช่วยเหลือผู้บริโภคซึ่งเป็นบุคคลที่ได้โอกาสและเสียเปรียบในสังคม เช่นนี้ คำว่า “ผู้บริโภค” นั้นน่าจะหมายถึงบุคคลธรรมดาซึ่งซื้อสินค้าหรือบริการมาใช้สอยเอง หรือใช้ในครัวเรือน มิใช่กระทำเพื่อประโยชน์ในทางการค้า”⁴¹

รองศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ จันทโรภากร “การตีความคำว่า “ผู้บริโภค” นั้นจะ เห็นได้ว่าผู้บริโภคที่ได้รับความคุ้มครองและอาศัยพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ที่จะดำเนินคดีผู้บริโภคตามมาตรา 3 (1) แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เพื่อ เป็นประโยชน์แก่ตนได้นั้น มิใช่ว่าจะหมายถึงผู้ซื้อสินค้าหรือบริการทุกราย แต่ผู้ซื้อสินค้าหรือบริการ เหล่านั้นจะต้องเป็นผู้ที่รับเอาสินค้าหรือบริการนั้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปใช้สอยไม่ว่าด้วยตนเอง หรือให้ผู้อื่นใช้สอย กล่าวคือ ต้องมีลักษณะเป็น End User นั้นเองมิใช่เพื่อนำสินค้านั้นไปขายหรือ ให้บริการต่อไป”⁴²

นอกจากนี้อาจารย์ยังมีความเห็นเกี่ยวกับการนำเอาหลัก End User มาใช้ว่า “การ นำหลัก End user มาใช้ควรจะต้องมีข้อยกเว้นบางประการ กล่าวคือ กฎหมายไม่ควรเปิดช่องให้ ผู้ประกอบการที่มีกำลังทุนทรัพย์ มีความรู้ ความเข้าใจในทางธุรกิจเป็นอย่างดีแฝงเข้ามาในฐานะเป็น ผู้บริโภคตามกฎหมาย ดังนั้น กฎหมายจึงควรกำหนดเป็นข้อยกเว้นว่า หากบุคคลเหล่านี้ซื้อสินค้า หรือบริการเพื่อนำมาใช้ในการประกอบธุรกิจหรือการค้าของตนเองตามปกติ แม้จะไม่ได้นำไปขาย หรือให้บริการต่อ ก็ไม่ควรจะถือว่าเป็นผู้บริโภคที่จะมีสิทธิ์ดำเนินคดีผู้บริโภคตามความในมาตรา 3 (1) เพราะบุคคลกลุ่มนี้ไม่ได้ถูกเอารัดเอาเปรียบแต่อย่างใด”⁴³

รองศาสตราจารย์ ดร.ดาราวพร ธีระวัฒน์ ““การบริโภค” เป็นการกระทำประเภท หนึ่งที่อาศัยการทำสัญญาที่จะให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือการบริการ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจ (เพื่อ สำเร็จประโยชน์) ในทางส่วนตัว (Private use) ของตนเองหรือของครอบครัว เช่น การซื้ออาหารเพื่อ การบริโภคประจำวัน การรับการรักษาพยาบาล หรือการซื้อเครื่องใช้สอยในบ้าน หรือการสร้างที่อยู่ อาศัย ซึ่งมีความหมายแตกต่างจากการประกอบธุรกิจที่เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ในทางธุรกิจหรือ ทางวิชาชีพ เช่น การซื้อเพื่อขายต่อ หรือซื้อเพื่อใช้สอยในการประกอบวิชาชีพ เช่น พ่อค้าซื้อสินค้า เพื่อใช้ในการผลิตสินค้า แพทย์ซื้อเครื่องมือทางการแพทย์เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพในการรักษา ผู้ป่วย

⁴¹ เรื่องเดียวกัน.

⁴² อนันต์ จันทโรภากร, กฎหมายการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้า, หน้า 100.

⁴³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 102.

เมื่อกฎหมายมีวัตถุประสงค์คุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญา เนื่องจากผู้บริโภคเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะเสียเปรียบในการเข้าทำสัญญา จึงมีการเพิ่มเติมความหมายว่า นอกจากคุณสมบัติการเป็นผู้ซื้อสินค้าหรือผู้รับบริการมาบริโภคแล้ว ผู้บริโภคควรเป็นบุคคลธรรมดาที่เข้าทำสัญญาเพื่อวัตถุประสงค์การบริโภคส่วนตัว โดยกฎหมายให้สิทธิหรือให้ประโยชน์ในการคุ้มครองมากขึ้นที่จะได้รับการพิจารณาถึงความเป็นธรรมในการทำสัญญา โดยเฉพาะผู้เข้าทำสัญญาเป็นบุคคลธรรมดาที่เข้าทำสัญญาเพื่อการบริโภคที่เป็นการส่วนตัวไม่ได้ทำสัญญาในทางการค้า แต่ถ้าเป็นกรณีบุคคลธรรมดาที่ซื้อสินค้าหรือรับบริการแม้จะเป็นรายเล็กก็ตามเข้าทำสัญญาเพื่อบริโภคทางการค้าของตนย่อมมีการแสวงหาประโยชน์หากำไร บุคคลนั้นย่อมต้องคิดให้ถี่ถ้วนมากขึ้น หรือถ้าเป็นบุคคลที่เข้าทำสัญญาเป็นนิติบุคคล การเป็นหนี้บุคคลนั้นย่อมมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะที่ต้องมีการบริหารทรัพย์สินให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น ๆ ดังนั้นการบริหารงานของนิติบุคคลจึงต้องมีการวางแผนการจัดการทรัพย์สินของนิติบุคคลอย่างเป็นระบบ การทำสัญญาที่นิติบุคคลจะตกลงเข้าทำสัญญาด้วยแม้จะเป็นผู้มีอำนาจจัดการแทนเป็นบุคคลธรรมดาก็ต้องมีการคิดไตร่ตรองที่ดีกว่าบุคคลที่เป็นบุคคลธรรมดาทั่วไปที่เข้าทำสัญญาเพื่อการบริโภคส่วนตัวของเขาเอง ด้วยเหตุนี้ปัจจุบันจึงมีการนิยามคำว่า “ผู้บริโภค” ว่าหมายถึง บุคคลธรรมดาที่เข้าทำสัญญาเพื่อวัตถุประสงค์นอกเหนือขอบเขตทางการค้า ธุรกิจหรือวิชาชีพ”⁴⁴

และจากการที่ผู้เขียนศึกษาแนวคำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์คดีคุ้มครองผู้บริโภคที่ตัดสินว่าคดีใดเป็นคดีผู้บริโภคพบว่า ในปัจจุบันแนวคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์เป็นดังนี้

คำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ที่ 225/2560 โจทก์ทำสัญญาจะซื้อห้องชุดในโครงการอาคารชุดของจำเลยเพื่อนำห้องชุดดังกล่าวออกจำหน่ายเพื่อแสวงหากำไร โดยโจทก์ชำระเงินตามสัญญาแล้ว แต่จำเลยไม่ปฏิบัติตามสัญญากับโจทก์กลับโอนกรรมสิทธิ์ให้บุคคลอื่น ศาลพิเคราะห์แล้วเห็นว่า จำเลยทำสัญญาจะขายห้องชุดกับโจทก์โดยเรียกค่าห้องชุดเป็นค่าตอบแทนจำเลยจึงเป็นผู้ประกอบธุรกิจ ส่วนโจทก์แม้เป็นผู้จะซื้อแต่มีเจตนาจะขายห้องชุดดังกล่าวต่อเพื่อแสวงหากำไรและเรียกค่าเสียหายเป็นส่วนต่างของราคาห้องชุดด้วย โจทก์ถึงอยู่ในฐานะผู้ประกอบการ คดีนี้จึงไม่เป็นคดีผู้บริโภค

คำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ที่ 106/2553 โจทก์ประกอบธุรกิจขายผงหมึกสำหรับเครื่องถ่ายเอกสารและให้บริการตรวจเช็คบำรุงเครื่องถ่ายเอกสารแก่จำเลยและบุคคลทั่วไป โดยเรียกผลประโยชน์ตอบแทนเป็นราคาสินค้าและบริการ ถือได้ว่าโจทก์เป็นผู้ให้บริการและเป็นผู้ประกอบธุรกิจ ส่วนจำเลยใช้ผงหมึกเป็นวัตถุดิบในการผลิตงานให้ลูกค้าตามที่ว่าจ้าง เห็นว่าจำเลย

⁴⁴ ดารารพร ธีระวัฒน์, สัญญาผู้บริโภค, หน้า 30.

ไม่ได้นำผงหมึกไปใช้สอยเอง แต่ใช้เพื่อประโยชน์ในทางการค้าตามปกติของตน จึงไม่ใช่ผู้ใช้บริการ และผู้บริโภครู้ ถือว่าโจทก์กับจำเลยเป็นผู้ประกอบธุรกิจด้วยกัน คดีระหว่างโจทก์กับจำเลยจึงไม่เป็นคดี ผู้บริโภค

คำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ที่ 143/2553 โจทก์เป็นนิติบุคคลประเภทบริษัท จำกัด มีวัตถุประสงค์ในการประกอบกิจการซื้อขายเรือ บริการให้เช่าเรือ จำเลยทั้งสองเป็นบุคคลธรรมดา มีอาชีพเป็นนายหน้าซื้อขายรถยนต์โดยจำเลยทั้งสองขายรถยนต์ให้กับโจทก์ จำเลยทั้งสองจึงเป็นผู้ขายและผู้ประกอบธุรกิจ การที่โจทก์ซื้อรถยนต์จากจำเลยทั้งสองเพื่อนำไปให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการประกอบธุรกิจในทางการค้าของโจทก์อันเป็นการให้บริการแก่ลูกค้าของโจทก์อีกทอดหนึ่ง มิได้นำไปใช้เป็นการส่วนตัว โจทก์จึงเป็นผู้ประกอบธุรกิจ ไม่ใช่ผู้บริโภค คดีของโจทก์จึงไม่เป็นคดีผู้บริโภค

คำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ที่ 266/2553 จำเลยประกอบธุรกิจขายตุ๊กตา จึงเป็นผู้ขายและผู้ประกอบธุรกิจ ส่วนโจทก์ทำงานในโรงพยาบาลโดยได้สั่งซื้อตุ๊กตาจากจำเลยจำนวน 15 ตัว โดยไม่ปรากฏว่าได้ซื้อเพื่อนำไปขายต่อในเชิงธุรกิจ ทั้งได้ขอเท็จจริงว่าโจทก์เบื่อกที่จะทวงถามตุ๊กตาจากจำเลยจึงคิดจะเลิกเล่น แสดงว่าโจทก์ซื้อตุ๊กตาไปใช้สอยเอง โจทก์จึงเป็นผู้ซื้อและผู้บริโภค คดีของโจทก์จึงเป็นคดีผู้บริโภค

นอกจากนั้น ประธานศาลอุทธรณ์คดีคุ้มครองผู้บริโภคได้วางแนวทางในการวินิจฉัยว่าคดีใดเป็นคดีผู้บริโภคไว้ว่า ผู้ประกอบธุรกิจที่ทำการซื้อสินค้าหรือบริการมาจากผู้ประกอบธุรกิจอีกรายหนึ่งเพื่อนำมาใช้ในประโยชน์ในทางการค้าของตน (Business to Business – B2B) มีฐานะเป็นผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ได้เช่นเดียวกัน ดังปรากฏตามคำวินิจฉัยต่อไปนี้

คำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ที่ 223/2560 โจทก์ทำสัญญาจะซื้อห้องชุดในโครงการอาคารชุดของจำเลยเพื่อนำห้องชุดดังกล่าวออกให้บุคคลทั่วไปเช่า โดยโจทก์ชำระเงินตามสัญญาแล้ว แต่จำเลยก่อสร้างไม่เสร็จและห้องชุดบกพร่อง ศาลพิเคราะห์แล้วเห็นว่า จำเลยทำสัญญาจะขายห้องชุดกับโจทก์โดยเรียกค่าห้องชุดเป็นค่าตอบแทน จำเลยจึงเป็นผู้ประกอบธุรกิจ ส่วนโจทก์แม้เป็นผู้จะซื้อห้องชุดเพื่อให้บุคคลอื่นเช่าก็เป็นเพียงการใช้ของปัจจัยพื้นฐานการประกอบธุรกิจ จึงเป็นผู้บริโภค คดีนี้จึงเป็นคดีผู้บริโภค ตามมาตรา 3 (1) แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

คำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ที่ 227/2559 โจทก์ขายสินค้าให้กับจำเลยทั้งสามโดยเรียกราคาสินค้าเป็นการตอบแทน โจทก์จึงเป็นผู้ขายจึงเป็นผู้ประกอบธุรกิจตามมาตรา 3

แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ส่วนจำเลยทั้งสามซึ่งโจทก์ฟ้องว่าเป็นผู้ซื้อ แม้จะซื้อสินค้าจากโจทก์เพื่อนำไปใช้ในกิจการของจำเลยทั้งสาม ก็เป็นการใช้ประโยชน์ด้วยตนเองอย่างปัจจัยพื้นฐานในการประกอบธุรกิจ จึงเป็นผู้บริโภคตามบทบัญญัติดังกล่าว คดีนี้เป็นคดีแพ่งระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับผู้บริโภคซึ่งพิพาทกันเกี่ยวกับสิทธิหรือตามที่ตามกฎหมายอันเนื่องมาจากการบริโภคสินค้าตามมาตรา 3 (1) แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

คำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ที่ 50/2551 โจทก์และจำเลยมีฐานะเป็นนิติบุคคลจำกัด โดยโจทก์ซื้อสิทธิ์จากจำเลยเพื่อใช้สำหรับบริการลูกค้าในโรงแรมของโจทก์ สิทธิ์ดังกล่าวจึงเป็นสินค้าที่โจทก์ซื้อมาเพื่อใช้อำนวยความสะดวกให้กับบุคคลที่เข้ามาในโรงแรมของโจทก์ การซื้อดังกล่าวต้องถือว่าการซื้อมาเพื่อใช้สอยในกิจการของโจทก์ มิใช่การซื้อมาเพื่อนำไปขายหรือให้บริการต่อโดยได้รับค่าตอบแทนจากตัวสินค้าหรือการให้บริการนั้นโดยตรง โจทก์จึงเป็นผู้ซื้อและเป็นผู้บริโภค โดยจำเลยเป็นผู้จำหน่ายและรับผิดชอบติดตั้งสิทธิ์และอุปกรณ์ ถือได้ว่าจำเลยเป็นผู้ขายและผู้ประกอบธุรกิจ คดีของโจทก์จึงเป็นคดีผู้บริโภค (วินิจฉัยทำนองเดียวกับคำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ที่ 111/2553)

คำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ที่ 51/2551 โจทก์มีอาชีพประกอบการค้าจำหน่ายอาหารกุ้งกุลาดำ ถือได้ว่าโจทก์เป็นผู้ขายสินค้าและผู้ประกอบธุรกิจ จำเลยทั้งสองทำกิจการเลี้ยงกุ้งและเป็นลูกค้าโจทก์ ตามฟ้องไม่ปรากฏว่าสินค้าที่จำเลยทั้งสองซื้อไปจากโจทก์นำไปเป็นส่วนหนึ่งของสินค้าที่ผลิตออกขาย กรณีจึงเป็นการซื้อสินค้าไปใช้สอยในกิจการปกติของตน ถือได้ว่าจำเลยทั้งสองเป็นผู้บริโภค คดีของโจทก์จึงเป็นคดีผู้บริโภค (วินิจฉัยทำนองเดียวกับคำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ที่ 201/2553)

เมื่อพิจารณาคำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่าคำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ที่ 223/2560, ที่ 227/2559, ที่ 50/2551 และที่ 51/2551 ยังคงมีความขัดแย้งกันกับคำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ที่ 225/2560, ที่ 106/2553, ที่ 143/2553 และที่ 266/2553

ซึ่งจากการศึกษาแนวความเห็นของรองศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ จันทโรภากรพบว่า จากกรณีคำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ที่ 50/2551 ท่านอาจารย์อนันต์ จันทโรภากรไม่เห็นด้วยกับแนวทางคำวินิจฉัยดังกล่าวนี้ ทั้งนี้เพราะเหตุว่าการตีความโดยใช้แนวทางนี้ส่งผลให้ผู้ประกอบธุรกิจที่ทำการซื้อสินค้าหรือบริการจากผู้ประกอบธุรกิจอีกฝ่ายหนึ่ง (Business to Business) แม้จะซื้อมาเพื่อใช้ประโยชน์ในทางปกติการค้าของตนเอง ก็อาจมีฐานะเป็นผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 แต่ความจำเป็นในการที่จะต้องมีกฎหมายคุ้มครอง

ผู้บริโภคนั้น ก็เนื่องมาจากว่าผู้บริโภคเป็นผู้ขาดอำนาจต่อรองในการเข้าทำสัญญาเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าและบริการ และขาดความรู้ในเรื่องของคุณภาพสินค้าหรือบริการตลอดจนเทคนิคการตลาดของผู้ประกอบธุรกิจ⁴⁵ ซึ่งผู้เขียนเห็นพ้องด้วยกับความเห็นของท่านอาจารย์อนันต์ จันทโรภากรดังกล่าว

(2) เพิ่มเติมบทบัญญัติของการคุ้มครองผู้บริโภคทางสัญญา เพื่อให้ผู้บริโภคซึ่งตกลงทำสัญญาในลักษณะที่เสียเปรียบกับผู้ประกอบธุรกิจได้รับความคุ้มครองมากยิ่งขึ้น อันเป็นการบัญญัติขึ้นเพื่อยกเว้นหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาตามหลักกฎหมายแพ่ง

(3) เพิ่มอำนาจของนายกรัฐมนตรีในการคุ้มครองผู้บริโภคให้มากยิ่งขึ้น

2.3.2 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

พ.ศ. 2551

2.3.2.1 ความเป็นมา

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มีจุดกำเนิดจากการที่สำนักงานมาตรฐานสินค้าอุตสาหกรรมต้องการให้มีกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคในเรื่องการผลิต การนำเข้า หรือจัดจำหน่ายสินค้าที่เป็นอันตรายจากการเปิดเสรีการค้า⁴⁶ โดยในปี พ.ศ. 2543 สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติได้ให้นักกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาทำการศึกษาวิจัยเรื่องความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเปรียบเทียบ ซึ่งต่อมาสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคจึงได้ทำการยกร่างพระราชบัญญัตินี้ขึ้นโดยอาศัยหลักการมาจาก Product Liability Directive (85/374/EEC) ของสหภาพยุโรปและได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 125 ตอนที่ 36 ก เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2551⁴⁷ และให้มีผลบังคับใช้เมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่ประกาศ ซึ่งก็คือมีผลบังคับใช้ในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2552 เป็นต้นไป

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เนื่องจากสินค้าที่จำหน่ายในปัจจุบันมีกระบวนการผลิตที่ต้องใช้ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสูงขึ้นเป็นลำดับ รัฐจึงเห็นว่าเป็นการยากที่ผู้บริโภคจะตรวจพบว่าสินค้าใดมีความไม่ปลอดภัย และเมื่อผู้บริโภคนำสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไปใช้อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อ ชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้บริโภคหรือบุคคลอื่นได้ ซึ่งการ

⁴⁵ อนันต์ จันทโรภากร, กฎหมายการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้า, หน้า 101.

⁴⁶ มานิตย์ จุมปา, คำอธิบายกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability Law), หน้า 75-76.

⁴⁷ ศักดา ธนิตกุล, คำอธิบายและคำพิพากษาเปรียบเทียบกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย, หน้า 19.

ฟ้องคดีเพื่อเรียกค่าเสียหายมีความยุ่งยาก เนื่องจากตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้กำหนดให้ภาระในการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการกระทำผิดของผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าตกเป็นหน้าที่ของผู้ที่ได้รับความเสียหาย และเป็นเรื่องที่ความเสียหายเกิดจากการกระทำของบุคคล (Conduct-based Liability) ซึ่งเป็นไปตามหลักกฎหมายละเมิดทั่วไป เพราะในขณะนั้นยังไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และยังไม่มีความหมายกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในความเสียหายของผู้ผลิตหรือผู้เกี่ยวข้องไว้โดยตรง รัฐจึงเห็นควรให้มีการตรากฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย โดยให้นำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้ อันจะมีผลให้ผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า คงมีแต่หน้าที่ในการพิสูจน์ถึงความบกพร่องของสินค้าว่าเป็นต้นเหตุแห่งความเสียหายหรือไม่เท่านั้น ทำให้ผู้เสียหายได้รับความคุ้มครองตลอดจนได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่เป็นธรรม⁴⁸

นอกจากนั้น พระราชบัญญัตินี้ถือเป็นกฎหมายกลางที่ให้หน่วยงานคุ้มครองผู้บริโภค เช่น สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่ทำหน้าที่ในการคุ้มครองผู้บริโภคนำไปปรับใช้ ดังนั้น แม้ว่าจะจะเป็นสินค้าจำพวกอาหารและยา เครื่องมือแพทย์ เครื่องสำอาง หรือวัตถุอันตรายอื่น ๆ ซึ่งอยู่ในการควบคุมของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) หรือหน่วยงานอื่น ก็จัดว่าเป็นสินค้าที่อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัตินี้และมีผลให้สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาและหน่วยงานอื่น ๆ ต้องอยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัตินี้ด้วย⁴⁹

โดยแนวความคิดในการร่างกฎหมายฉบับนี้ออกมาบังคับใช้นั้น นอกจากจะเป็นการมุ่งให้ความคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่มีความปลอดภัยให้ได้รับการเยียวยาที่เหมาะสมและเป็นธรรมแล้ว ยังมีเจตนารมณ์ในด้านการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้แก่ผู้ประกอบการในประเทศด้วย ทั้งนี้เพราะการที่ผู้ประกอบการในประเทศทำการผลิตและส่งออกสินค้าไปจำหน่ายยังต่างประเทศโดยเฉพาะในสหภาพยุโรป สินค้าที่ส่งเข้าไปจำหน่ายนี้จะต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของกลุ่มประเทศสมาชิก แต่เมื่อพิจารณาในทางกลับกันหากผู้ประกอบการในต่างประเทศส่งออกสินค้าเข้ามาจำหน่ายยังประเทศไทย ซึ่งไม่มีกฎหมายทำนองเดียวกันกับกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยใช้บังคับ ทำให้ต้นทุนของสินค้าถูกลง เพราะไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงความเสียหายอันเกิดขึ้นจากกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย ส่งผลให้เกิด

⁴⁸ ดูหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

⁴⁹ ศีร์วัฒน์ จันทรมบูรณ์, คำอธิบายพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2557), หน้า 150-151.

ความเหลื่อมล้ำในต้นทุนทางธุรกิจอันส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการในประเทศไทย⁵⁰

2.3.2.2 หลักการสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับสินค้า

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มีหลักการที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

(1) พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เกิดมีขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองแก่บุคคลสองประเภท คือ

1) ผู้บริโภค (Consumer) ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 หมายถึง ผู้ซื้อ หรือผู้ที่ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจ หรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอ หรือชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจ เพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการ และหมายรวมถึง ผู้ใช้สินค้าหรือผู้ที่ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจ โดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม ซึ่งเป็นผลพวงมาจากการขยายคำจำกัดความของผู้บริโภคให้หมายรวมถึงผู้บริโภคสินค้าตามความเป็นจริง (de facto consumer) ที่หมายถึงบุคคลที่ไม่ได้เป็นคู่สัญญาโดยตรงด้วย และ

2) ผู้เสียหาย (Injured Person) พระราชบัญญัตินี้ได้ให้คำนิยามของคำว่า ผู้เสียหายไว้ในมาตรา 4* ว่าเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งความเสียหายตามบทนิยามดังกล่าวต้องเป็นความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ไม่ว่าจะมีความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น ซึ่งผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นี้ อาจจะเป็นบุคคลที่เป็นคู่สัญญาที่ได้ซื้อสินค้านั้น หรืออาจจะเป็นบุคคลอื่น ซึ่งได้รับความเสียหายก็ได้⁵¹ ซึ่งเป็นไปโดยสอดคล้องกับคำนิยามของผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ที่ได้แก้ไขปรับปรุงใน พ.ศ. 2541 ที่ได้ขยายคำจำกัดความของผู้บริโภคให้หมายรวมถึงผู้บริโภคสินค้าตามความเป็นจริง (de facto consumer) ที่หมายถึงบุคคลที่ไม่ได้เป็นคู่สัญญาโดยตรงด้วย

⁵⁰ คณะทำงานโครงการประชุมแนวทางปฏิบัติในคดีผู้บริโภคในศาลอุทธรณ์, เอกสารประกอบการสัมมนา “กฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย” (กรุงเทพมหานคร: ศาลอุทธรณ์, 2552), หน้า 9.

* พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 บัญญัติว่า “ในพระราชบัญญัตินี้...

“ผู้เสียหาย” หมายความว่า ผู้ที่ได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย”

⁵¹ เอื้อน ขุนแก้ว, กฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค (Consumer Case Procedure Law), หน้า 9.

(2) มาตรา 5* แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กำหนดให้ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้กับผู้ประกอบการ กล่าวคือ หากได้มีการขายสินค้าให้แก่ผู้บริโภคแล้วเกิดความเสียหาย ไม่ว่าจะความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบ ซึ่งการที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนั้นเป็นประโยชน์ต่อผู้เสียหายเป็นอย่างมาก เพราะความซับซ้อนของกระบวนการผลิตในปัจจุบัน ทำให้ผู้เสียหายไม่มีโอกาสหรือมีโอกาสน้อยมากที่จะทราบว่าสินค้าที่ตนเองใช้นั้นมีความไม่ปลอดภัยอย่างไร

ถึงอย่างไรก็ตาม แม้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จะกำหนดให้ผู้ประกอบการมีความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) แต่ก็มีได้นำมาใช้โดยเป็นความรับผิดแบบเด็ดขาด (Absolute Liability) ผู้ประกอบการจึงอาจไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หากพิสูจน์ได้ตามข้อยกเว้นของกฎหมายได้ว่าสินค้านั้นมิได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือ ผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือ ความเสียหายที่เกิดขึ้น เกิดจากการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้าไม่ถูกต้องตามวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าที่ผู้ประกอบการได้กำหนดไว้อย่างถูกต้องและชัดเจนตามสมควรแล้ว** ซึ่งแต่เดิมในครั้งที่พระราชบัญญัตินี้ร่างอยู่ยังอยู่ในขั้นตอนการตรวจพิจารณาร่างกฎหมายของคณะกรรมการกฤษฎีกาจะพบว่ามีกรกำหนดข้อยกเว้นความรับผิดให้กับผู้ประกอบการอีกสองเหตุ คือ ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดหากผู้ประกอบการไม่สามารถรู้ถึงความไม่ปลอดภัยที่มีอยู่ในสินค้าเนื่องจากสถานะของความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในขณะที่มีการส่งมอบสินค้านั้นยังไม่สามารถที่จะตรวจพบความไม่ปลอดภัยของสินค้า แต่สาเหตุที่มีได้นำข้อยกเว้นนี้ตราขึ้นเป็นกฎหมาย เนื่องจากประเทศไทยยังเป็นประเทศที่นำเข้าสินค้าอุตสาหกรรมจากต่างประเทศมาบริโภคเป็นจำนวนมาก การกำหนดเหตุดังกล่าวให้เป็นเหตุหลุดพ้นความรับผิดของผู้ประกอบการอาจเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการต่างประเทศส่งสินค้าที่ผลิตขึ้นโดยใช้วิทยาการใหม่ ๆ (ที่ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ขณะนั้นยังไม่สามารถตรวจพบ ความบกพร่องได้) มาจำหน่ายในประเทศไทย อันจะส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคภายในประเทศ

* พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 5 บัญญัติว่า “ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และสินค้านั้นได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว ไม่ว่าจะความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม”

** พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 7 บัญญัติว่า “ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหากพิสูจน์ได้ว่า

(1) สินค้านั้นมิได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

(2) ผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือ

(3) ความเสียหายเกิดขึ้นจากการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้าไม่ถูกต้องตามวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าที่ผู้ประกอบการได้กำหนดไว้อย่างถูกต้องและชัดเจนตามสมควรแล้ว”

โดยรวม⁵² และผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดชอบหากได้ผลิตตามข้อกำหนดหรือมาตรฐานที่หน่วยงานของรัฐตรวจสอบควบคุมหรือตามมาตรฐานของต่างประเทศที่หน่วยงานรัฐให้การรับรอง แต่สาเหตุที่มีได้นำข้อยกเว้นนี้ตราขึ้นเป็นกฎหมาย เนื่องจากคณะกรรมการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมีความเห็นว่าในวิธีการตรวจสอบสินค้าว่าผลิตได้มาตรฐานความปลอดภัยหรือไม่จะใช้วิธีการสุ่มตรวจ ซึ่งมีความเป็นไปได้สูงที่สินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะไม่ถูกตรวจสอบ⁵³

2.3.3 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

2.3.3.1 ความเป็นมา

สิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหายได้พัฒนาขึ้นไปอีกระดับหนึ่งเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นกฎหมายวิธีพิจารณาความสำหรับคดีผู้บริโภคโดยเฉพาะ โดยก่อนที่จะมีการประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้ คดีที่ผู้บริโภคเป็นผู้ดำเนินคดีเองจะต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งหลักเกณฑ์หลายประการมีความไม่เหมาะสมกับผู้บริโภค เนื่องจากปัจจุบันผู้ประกอบการได้นำความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการมากขึ้น รวมไปถึงมีขั้นตอนการจัดจำหน่าย การกระจายสินค้าสู่ตลาดที่มีรูปแบบหลากหลายมากขึ้น ผู้บริโภคส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ในเรื่องคุณภาพของสินค้าหรือบริการ และไม่เท่าทันเทคนิคการตลาดของผู้ประกอบธุรกิจ ดังนั้น เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้น ผู้บริโภคมักจะเป็นฝ่ายเสียเปรียบอยู่เสมอ ดังนั้น ศาลยุติธรรมจึงได้จัดทำ “ร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ...” โดยมุ่งเน้นการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคในการต่อสู้คดีอันจะช่วยให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้สะดวกยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสิทธิในการพิจารณาและชดเชยความเสียหายตามที่ได้บัญญัติรับรองไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และสอดคล้องกับบริบทของปัญญาสากล และสิทธิของผู้บริโภคของสหพันธ์ผู้บริโภคสากลในระดับสากล

2.3.3.2 หลักการสำคัญในการดำเนินคดีคุ้มครองผู้บริโภค

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มีหลักการสำคัญ ต่อไปนี้

⁵² คณะกรรมการกฤษฎีกา, บันทึกการประชุมคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) ครั้งที่ 6 (6/2546) 6/2545 วันอังคารที่ 19 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2545 หน้า 3. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

⁵³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 3-4.

(1) ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ได้ให้นิยามของคำว่า “คดีผู้บริโภค” ไว้ดังนี้

1) เป็นคดีแพ่งระหว่างผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคตามกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่น กับผู้ประกอบการธุรกิจซึ่งพิพาทกันเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายอันเนื่องมาจากการบริโภคสินค้าหรือบริการ

2) เป็นคดีแพ่งตามกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

3) คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีตาม 1) หรือ 2)

4) คดีแพ่งที่กฎหมายบัญญัติให้ใช้วิธีพิจารณาตามพระราชบัญญัตินี้

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า คดีผู้บริโภคทั้งสี่ประเภทข้างต้นจะต้องเป็นคดีแพ่งเท่านั้น หากเป็นข้อพิพาทส่วนแพ่งที่อยู่ในคดีอาญา (คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา) หรือเป็นคดีอาญาที่เกิดขึ้นเนื่องจากการฟ้องคดีผู้บริโภค ย่อมไม่อยู่ในความหมายของคดีผู้บริโภคอันจะอยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

คดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่ได้หมายความเฉพาะแต่คดีที่ผู้บริโภคเป็นโจทก์เท่านั้น แต่หมายความถึงคดีที่มีคู่ความฝ่ายหนึ่งเป็นผู้บริโภคและคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจ โดยต่างฝ่ายต่างอยู่ในฐานะโจทก์และจำเลยได้ทั้งคู่

(2) ให้นิยามของคำว่า “ผู้บริโภค” ตามมาตรา 3* แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ว่าให้หมายรวมถึง

1) ผู้บริโภคตามความในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และ

2) ผู้เสียหายตามความในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

แต่อย่างไรก็ดี มีข้อพิจารณาว่า คดีผู้บริโภคตามมาตรา 3 (1) แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 คำว่า “ผู้บริโภค” นี้หมายถึงแต่เฉพาะผู้บริโภคตามมาตรา 3 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 ซึ่งหมายถึงบุคคล 3 จำพวก คือ

* พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 3 บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีกฎหมายใดบัญญัติเรื่องความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไว้โดยเฉพาะ ซึ่งให้ความคุ้มครองผู้เสียหายมากกว่าที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ ให้บังคับตามกฎหมายนั้น”

- 1) ผู้ซื้อ หรือ ผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจ
- 2) ผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจเพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการ
- 3) ผู้ใช้สินค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม

ส่วนคดีผู้บริโภคตามมาตรา 3 (2) แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ได้บัญญัติให้คำว่า “ผู้บริโภค” หมายรวมถึง ผู้เสียหายตามกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 แต่มีข้อยกเว้นว่าจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับ ความเสียหาย “อันเนื่องมาจาก” สินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วย หมายความว่า หากซื้อแก๊สบรรจุถังมาจาก ร้านขายแก๊ส หากแก๊สดังกล่าวรั่วซึมสภาพ จุดไฟไม่ติด ไม่ถือว่าเป็นคดีผู้บริโภคตาม มาตรา 3 (2) เนื่องจากเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั่นเอง ผู้ซื้อไม่ถือเป็นผู้เสียหายตาม มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 แต่หากแก๊สดังกล่าวรั่ว เกิดไฟไหม้ ทำให้ผู้ซื้อได้รับอันตราย ต้องเข้าโรงพยาบาลและทรัพย์สิน อื่น ๆ เสียหาย จะถือเป็นคดีผู้บริโภคตาม มาตรา 3 (2)⁵⁴

จึงเกิดเป็นประเด็นปัญหาต่อมาว่า ในกรณีที่ผู้ซื้อสินค้าต้องการที่จะฟ้องผู้ประกอบการ ธุรกิจในกรณีที่แก๊สที่ซื้อมานั้นรั่ว มีความไม่ปลอดภัย อันเป็นการฟ้องร้องให้ชดใช้ความเสียหายต่อตัว สินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั่นเอง ซึ่งไม่สามารถฟ้องร้องโดยอาศัยสิทธิตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้ แต่อาจจะฟ้องโดยอาศัยสิทธิตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องสัญญาหรือละเมิดแทน ซึ่งในกรณีเช่นนี้จะสามารถตีความ ให้เป็นคดีผู้บริโภคตามมาตรา 3 (1) แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เนื่องจาก คำว่า “ผู้บริโภค” ตามมาตรา 3 (1) โดยถือว่าเป็น “การบังคับตามสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายอัน เนื่องมาจากการบริโภคสินค้าหรือบริการ” ได้หรือไม่

ในประเด็นดังกล่าวนี้ รองศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ จันทโรภากร ได้มีความเห็นใน การตีความไว้สองแนว⁵⁵ ดังนี้

(1) แนวที่หนึ่ง ตีความอย่างกว้างว่า “การบังคับตามสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายอัน เนื่องมาจากการบริโภคสินค้าหรือบริการ” ตามมาตรา 3 (1) แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดี ผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ให้ครอบคลุมถึงกรณีที่ผู้ซื้อสินค้าฟ้องคดีเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายที่ตนได้รับอัน

⁵⁴ วินัย หนูโท, คำอธิบายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค ทฤษฎี: ปฏิบัติ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุตราไฟศาล, 2551), หน้า 42-46.

⁵⁵ อนันต์ จันทโรภากร, กฎหมายการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้า, หน้า 96-97.

เนื่องจากความไม่ปลอดภัยของสินค้าของผู้ประกอบธุรกิจด้วย ผลคือ คดีผู้บริโภคตามมาตรา 3 (1) แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 จะรวมถึงการฟ้องร้องโดยใช้สิทธิตามกฎหมายละเมิดมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือการฟ้องร้องตามกฎหมายลักษณะสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ด้วย

(2) แนวที่สอง ตีความอย่างแคบว่า “การบังคับตามสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายอันเนื่องมาจากการบริโภคสินค้าหรือบริการ” ตามมาตรา 3 (1) แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 หมายถึงเฉพาะสิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ หรือสิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการเข้าทำสัญญาตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 ซึ่งการตีความตามความเห็นนี้ จะทำให้การฟ้องร้องโดยใช้สิทธิตามกฎหมายละเมิดมาตรา 420 หรือการฟ้องร้องตามกฎหมายลักษณะสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่เข้าข่ายเป็นคดีผู้บริโภคตามมาตรา 3 (1) แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ผู้ซื้อสินค้าที่เป็นโจทก์ฟ้องคดีจะไม่ได้รับสิทธิพิเศษต่าง ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และจะเป็นการทำให้มาตรา 3 (1) และ มาตรา 3 (2) แยกจากกันโดยชัดเจนและจะเป็นประโยชน์ เพราะจะเป็นการสะดวกและง่ายต่อการบังคับใช้กฎหมาย

(3) ให้นิยามคำว่า “ผู้ประกอบธุรกิจ” ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 นั้นกล่าวรวมถึง

1) ผู้ประกอบธุรกิจ ตามความในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และ

2) ผู้ประกอบการ ตามความในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

ดังนั้นคำว่า “ผู้ประกอบการ” ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จึงมีความหมายที่แคบกว่าคำว่า “ผู้ประกอบธุรกิจ” ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เนื่องจาก ผู้ขาย ตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค หมายถึงผู้ขายสินค้าและบริการ แต่ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจาก

สินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ไม่ได้บัญญัติให้ผู้ให้บริการเป็นผู้ประกอบการตามกฎหมายความรับผิดชอบที่ก่อให้เกิดความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย⁵⁶

(4) ในเรื่องค่าเสียหายที่ผู้บริโภคมีสิทธิเรียกได้นั้น ตามพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจชดเชยค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ (Punitive Damage) ให้แก่ผู้บริโภคได้ ตามมาตรา 42* แต่มีข้อสังเกตว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษตามมาตรานี้มีความแตกต่างจากค่าเสียหายเชิงลงโทษตามมาตรา 11 (2) แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบที่ก่อให้เกิดความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เพราะได้รวมถึงความเสียหายที่เกิดจากบริการของผู้ประกอบธุรกิจด้วย

นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าตามมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ยังให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นได้ไม่เกิน 5 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง ถ้าค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดให้มีจำนวนไม่เกิน 50,000 บาท อันเป็นการพัฒนาต่อยอดหลุดหนีไปจากพระราชบัญญัติความรับผิดชอบที่ก่อให้เกิดความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

2.4 สรุป

แนวคิดและความเป็นมาของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับสินค้าเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยที่สังคมพัฒนาไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบเสรี เอกชนมีเสรีภาพในการทำสัญญาและค้าขายอย่างเสรีมากยิ่งขึ้น ซึ่งแต่เดิมในการซื้อสินค้าผู้บริโภคจะต้องตรวจสอบสินค้าในขณะที่ซื้อขายภายใต้ “หลักผู้ซื้อต้องระวัง” (Caveat Emptor) ที่ผู้ซื้อจะต้องตรวจสอบสินค้าในขณะที่ซื้อขายเอง มิเช่นนั้นหากภายหลังเกิดความเสียหายขึ้น ผู้ซื้อจะต้องเป็นผู้รับเคราะห์ในความเสียหายที่เกิดขึ้น

ต่อมาภายหลังจากที่มีการปฏิวัติอุตสาหกรรมมาจนถึงปัจจุบัน ลักษณะของการผลิตสินค้าเพื่อขายเป็นไปแบบอุตสาหกรรม โดยผู้ประกอบการมีการใช้เครื่องจักรและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ใน

⁵⁶ จีรวัฒน์ จันทรมบูรณ์, คำอธิบายพระราชบัญญัติความรับผิดชอบที่ก่อให้เกิดความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551, หน้า 229 - 230.

* พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 42 บัญญัติว่า “ถ้าการกระทำที่ถูกฟ้องร้องเกิดจากการที่ผู้ประกอบการกระทำโดยเจตนาเอาเปรียบผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรมหรือจงใจให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหายหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงไม่นำพาต่อความเสียหายที่จะเกิดแก่ผู้บริโภคหรือกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนต่อความรับผิดชอบในฐานะผู้มีอาชีพหรือธุรกิจอันยอมเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ผู้ประกอบธุรกิจชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้บริโภค ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ เช่น ความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับ ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบธุรกิจ การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้บริโภคมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย

การกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลมีอำนาจกำหนดได้ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด แต่ถ้าค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดมีจำนวนเงินไม่เกินห้าหมื่นบาท ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ไม่เกินห้าเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด”

การเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการผลิตสินค้าของตนให้ได้ปริมาณและกำไรที่มากขึ้นต่อครั้ง ซึ่งในการผลิตสินค้าดังกล่าวมีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและซับซ้อนซึ่งผู้บริโภคตกเป็นฝ่ายที่เสียเปรียบในขณะที่ทำการซื้อขายสินค้า เนื่องจากผู้บริโภคไม่มีความรู้หรือเท่าทันเทคโนโลยีต่าง ๆ ทำให้ไม่สามารถตรวจสอบความชำรุดบกพร่องในขณะที่ซื้อขายได้ เป็นผลให้ “หลักผู้ซื้อต้องระวัง” ไม่สามารถคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างเป็นธรรมอีกต่อไป รัฐจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องเข้ามาช่วยคุ้มครองผู้บริโภคโดยการออกกฎหมายควบคุมผู้ประกอบการและคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคให้มากขึ้น โดยจะเห็นได้ว่าสิทธิของผู้บริโภคได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมายและกฎบัตรต่าง ๆ มากมาย ประเทศไทยเองก็ได้ตระหนักถึงสิทธิของผู้บริโภคโดยได้บัญญัติถึงสิทธิดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกอบกับมีกฎหมายลำดับรองเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ออกมารองรับสิทธิของผู้บริโภคดังกล่าว

ในการกำหนดให้ผู้ประกอบการจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น มีทฤษฎีทางกฎหมายที่มารองรับหลายทฤษฎี โดยผู้ประกอบการอาจมีความรับผิดโดยอาศัยเหตุใดเหตุหนึ่งหรือหลายสาเหตุรวมกันไม่ว่าจะเป็นทฤษฎีความรับผิดตามสัญญา (Contractual or Warranty Liability) ทฤษฎีความรับผิดในเรื่องละเมิด (Tort Liability) ซึ่งสามารถแยกย่อยเป็นความรับผิดทางละเมิดโดยไม่ต้องอาศัยฐานความผิด (Liability without Fault) อันได้แก่ ทฤษฎีความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) หรือทฤษฎีความรับผิดเด็ดขาด (Absolute Liability) แต่อย่างไรก็ดีความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมีหลักการสำคัญที่พัฒนามาจากหลักกฎหมายเรื่องละเมิด (Tort Liability) ในเรื่องความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ซึ่งเป็นการต่อยอดการคุ้มครองบริโภคในทางละเมิดที่มีอยู่แต่เดิมแล้ว โดยตัดข้อจำกัดในเรื่องสิทธิในการจะต้องเป็นคู่สัญญา (Privity of Contract) และภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายให้น้อยลง

หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) เกิดขึ้นจากการยอมรับแนวความคิดใหม่ในสมัยยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมของประเทศสหรัฐอเมริกา ราวศตวรรษที่ 19 ที่เห็นว่า ในบางกรณี จำเลยจะต้องรับผิดแม้ว่าจะไม่ได้มีการกระทำผิดศีลธรรมและได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้วก็ตาม เพื่อมุ่งเน้นเรื่องของการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองผู้บริโภคโดยตรง โดยถูกนำมาใช้ในการเรียกร้องค่าเสียหายต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยแทนหลักกฎหมายเรื่องละเมิด เนื่องจากหลักนี้ไม่ค้ำประกันว่าผู้ประกอบการจะมีความระมัดระวังในการป้องกันอันตรายนั้นมากนักน้อยเพียงใด ผู้เสียหายจึงเพียงแต่พิสูจน์ว่าความเสียหายที่ตนได้รับเป็นความเสียหาย

ที่เกิดจากความบกพร่องของสินค้านั้นก็เพียงพอแล้ว ดังนั้น ผู้ประกอบการจะต้องรับผิดชอบก่อน เว้นแต่จะนำสืบหักล้างเพื่อปฏิเสธความรับผิดชอบตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นเหตุยกเว้นความรับผิดชอบได้

เมื่อได้ทราบถึงที่มาของการตรากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับสินค้าแล้ว ในประเทศไทยเองก็มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้เสียหายในการเรียกร้องค่าเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยวิทยานิพนธ์เล่มนี้เป็นการศึกษาความเสียหายต่อทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติความเสียหายที่เกิดจากสินค้าไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มีความเกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2552 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เนื่องจากคดีผู้เสียหายใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายต่อความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินถือเป็นคดีผู้บริโภคตามมาตรา 3 (2) แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 อันจะต้องอาศัยพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายวิธีพิจารณาความ

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ได้ให้คำนิยามของคำว่า “ผู้บริโภค” ไว้อย่างกว้าง โดยพิจารณาจากคุณสมบัติว่าต้องเป็นผู้ซื้อสินค้าและบริการเท่านั้น แต่ในระยะหลังเมื่อพิจารณาประกอบกับวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญาจึงมีผู้ให้ความเห็นว่าผู้บริโภคควรจะเป็นบุคคลธรรมดาซึ่งซื้อสินค้าหรือบริการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำสินค้านั้นมาใช้สอยเอง มิใช่ นำสินค้านำไปขายหรือให้บริการต่อไปหรือนำไปใช้ในขอบเขตทางการค้าธุรกิจหรือวิชาชีพ โดยคำว่า “ผู้บริโภค” ตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคนั้นมีประเด็นที่น่าสนใจที่ผู้เขียนจะได้นำไปวิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นต่อความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินว่าแท้จริงแล้วทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหายที่สมควรจะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติความเสียหายที่เกิดจากสินค้าไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 คือทรัพย์สินประเภทใด

ซึ่งในบทต่อไปผู้เขียนจะทำการกล่าวถึงสิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหายต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อทรัพย์สินตามกฎหมายของต่างประเทศ อันได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป เนื่องจากทั้งสองประเทศนี้เป็นประเทศที่เป็นต้นร่างของกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทยเพื่อให้ทราบถึงหลักการพื้นฐานและที่มาของหลักการคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับสินค้าของต่างประเทศและสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายต่อทรัพย์สินตามกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าไม่ปลอดภัยของต่างประเทศ และความจำเป็นในการที่จะต้องมีการแบ่งประเภทของทรัพย์สินที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าไม่ปลอดภัย

บทที่ 3

การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายต่อทรัพย์สินตามกฎหมายต่างประเทศ

ในบทนี้ผู้เขียนจะศึกษาสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายต่อทรัพย์สินตามกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของต่างประเทศ ซึ่งได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป โดยประเทศดังกล่าวนี้เป็นประเทศที่ริเริ่มให้ความสำคัญต่อการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคโดยได้มีกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยและได้นำหลักเรื่องความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาบังคับใช้กับความรับผิดของผู้ประกอบการ อีกทั้งประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปต่างก็เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วที่เน้นการเจริญเติบโตด้านการเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ซึ่งประเทศเหล่านี้ได้ให้ความคุ้มครองและเยียวยาผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายเป็นอย่างดี ประชากรในประเทศเหล่านี้จึงล้วนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีสินค้าอุปโภคบริโภคได้มาตรฐานความปลอดภัย และสินค้าที่ผลิตเพื่อส่งออกไปขายยังต่างประเทศก็ได้รับความเชื่อมั่นในเรื่องคุณภาพของสินค้าเป็นอย่างมากอีกด้วย นอกจากนี้ ประเทศสหรัฐอเมริกายังเป็นประเทศที่มีกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Products Liability Law) ที่ก้าวหน้ามากที่สุดประเทศหนึ่ง ส่วนประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปนั้นก็มีข้อกำหนดเกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งประเทศต่าง ๆ เช่น ประเทศญี่ปุ่น ประเทศไต้หวัน ประเทศอิสราเอล ประเทศออสเตรเลีย รวมถึงประเทศไทย ได้นำไปใช้เป็นต้นแบบในการร่างกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของตนอีกด้วย

ในการร่างกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศไทยนั้นได้นำเอา Product Liability Directive (85/374/EEC) ของสหภาพยุโรปมาใช้เป็นต้นแบบ พร้อมกันนี้ยังได้อ้างอิงไปถึง The Restatement (Second) of Torts (1965) ของประเทศสหรัฐอเมริกาอีกด้วย ซึ่งในการร่างกฎหมายของไทยนั้นก็ได้นำหลักการสำคัญ ๆ ของต่างประเทศที่เป็นต้นแบบมาปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสมกับบริบทของระบบกฎหมายและเศรษฐกิจของไทย¹

จากการศึกษากฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยในประเทศต่าง ๆ จะพบว่าแต่ละประเทศต่างก็มีหลักเกี่ยวกับเรื่องความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict

¹ Sakda Thanitcul, "Thailand Product Liability and Consumer Product Safety Law," in *Asean Product Liability and Consumer Product Safety Law*, p. 285.

Liability) ของผู้ประกอบการ ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้มีความสำคัญเพราะเป็นหลักการที่ส่งผลต่อภาระการพิสูจน์ของผู้ประกอบการในการต่อสู้คดี โดยในกฎหมายของแต่ละประเทศก็จะกำหนดเงื่อนไขหลักเกณฑ์ที่ผู้ประกอบการจะต้องรับผิดชอบ และหลักเกณฑ์ที่ผู้ประกอบการสามารถที่จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้หรือยกมาเป็นเหตุให้หลุดพ้นความรับผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไว้แตกต่างกัน ดังจะได้อธิบายในส่วนของรายละเอียดต่อไป ดังนี้

3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

กฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดพื้นฐานทางกฎหมายไปตามการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย โดยในอดีตการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจากผู้ผลิตสินค้านั้นจะอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายลักษณะสัญญาเท่านั้น ต่อมาภายหลังได้มีการขยายขอบเขตให้ครอบคลุมถึงหลักกฎหมายละเมิดในเรื่องความประมาทเลินเล่อ (Negligence) และหลักเรื่องความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability)

โดยหลักกฎหมายและมาตรการเยียวยาตามกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของสหรัฐอเมริกามีลักษณะเฉพาะทางกฎหมายที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้²

1. เป็นกฎหมายที่วางอยู่บนหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ซึ่งหมายความว่าผู้ผลิตสินค้าต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของผู้เสียหายในกรณีที่สินค้ามีความไม่ปลอดภัย (defect)

2. เป็นกฎหมายที่วางอยู่บนหลัก “res ipsa loquitur” (Thing speak for itself) มีผลทำให้ภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายที่เป็นโจทก์ลดลง เพราะไม่ต้องพิสูจน์ว่าผู้ผลิตสินค้าประมาทเลินเล่อตามหลักความประมาทเลินเล่อ (Negligence) ตามกฎหมายละเมิด เพียงแต่พิสูจน์ว่าสินค้านั้นมีความไม่ปลอดภัยประการใดประการหนึ่งตามที่กำหนดเท่านั้น เพราะศาลถือว่าการพิสูจน์ดังกล่าวเพียงพอแล้วสำหรับการสรุปได้ว่าความไม่ปลอดภัยดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหายจริง

² ศักดา ธนิตกุล, กฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2559), หน้า 43-

3. ศาลมีอำนาจในการสั่งให้มีมาตรการเยียวยาโดยสั่งให้จำเลยจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อเป็นการลงโทษ (Punitive damages) ให้แก่โจทก์ได้

ลำดับเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นที่มาของการที่ประเทศสหรัฐอเมริกา นำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้กับคดีความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยสามารถแสดงให้เห็นได้ในคำพิพากษาต่อไปนี้ ซึ่งแต่เดิมสหรัฐอเมริกานำหลักเรื่องความประมาทเลินเล่อ (Negligence) ในเรื่องละเมิดมาใช้ในคดีความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยโดยมีคำวินิจฉัยในคดีคดี MacPherson v. Buick Motor Co และคดี Greenman v. Yuba Power Products, Inc. ว่าผู้ฟ้องคดีไม่จำเป็นต้องมีนิติสัมพันธ์ทางสัญญากับผู้ผลิตสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และต่อมาจึงได้มีการนำหลักเรื่องความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้แทนหลักกฎหมายเรื่องละเมิด โดยมีที่มาจากกรณีความเห็นแย้งของผู้พิพากษาในคดี Escola v. Coca Cola Botting Co. และนำไปสู่การตรา The Restatement (Second) of Torts (1965) ที่เป็นกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีรายละเอียดของแต่ละคดีดังต่อไปนี้

คดี MacPherson v. Buick Motor Co.³ .ในปีค.ศ. 1916 คดีนี้มีข้อเท็จจริงว่า MacPherson ได้ซื้อรถยนต์ที่ผลิตโดย บริษัท Buick Motor มาจากตัวแทนจำหน่ายรถยนต์รายหนึ่ง รถยนต์คันดังกล่าวเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเนื่องจากล้อชำรุด ทำให้ MacPherson ได้รับความเจ็บ MacPherson จึงได้ฟ้องร้องบริษัท Buick Motor ว่าได้ทำการโดยประมาททำให้ตนได้รับความเจ็บ แต่บริษัท Buick Motor ตอบสู้ว่าไม่ได้เป็นคู่สัญญาซื้อขายรถยนต์กับ MacPherson และได้ขายรถให้กับตัวแทนจำหน่ายรถยนต์แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องมีหน้าที่ที่จะต้องใช้ความระมัดระวังต่อ MacPherson ในคดีนี้ศาลได้วางหลักว่า บรรดาสินค้าสำหรับขายให้กับผู้บริโภค (consumer product) เป็นสินค้าที่มีขึ้นเพื่อมีไว้ใช้และให้ถูกใช้โดยผู้บริโภค และในช่วงเวลาเดียวกันสินค้าแต่ละชิ้นจะถูกใช้โดยกลุ่มผู้บริโภคเพียงกลุ่มหนึ่งเท่านั้น ดังนั้น บริษัท Buick Motor ควรจะคาดหมายได้ว่าสินค้าของตนจะถูกขายต่อและถูกใช้โดยใครได้บ้าง (foreseeable users) จึงมีความเป็นธรรมและเหมาะสมที่จะให้ผู้ผลิตจะต้องมีความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ MacPherson ที่เป็นผู้เสียหาย

ต่อมาในปีค.ศ. 1963 ได้มีคดี Greenman v. Yuba Power Products, Inc. ที่ศาลได้วางหลักว่าผู้ฟ้องคดีไม่จำเป็นต้องมีนิติสัมพันธ์ทางสัญญากับผู้ผลิตและไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ว่าผู้ผลิตกระทำโดยประมาท เพียงแต่พิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดขึ้นจากความบกพร่องของสินค้าของผู้ผลิตก็เพียงพอให้ผู้ผลิตต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้ว

³ MacPherson v. Buick Motor Co., 217 N.Y. 382, 111 N.E. 1050 (N.Y. 1916).

คดี Greenman v. Yuba Power Products, Inc.⁴ โจทก์ได้รับเครื่องมือช่างมาจาก ภรรยา ในระหว่างที่โจทก์ใช้เครื่องมือนี้โจทก์ได้รับบาดเจ็บสาหัสจากการใช้เครื่องมือดังกล่าว ในคดีนี้ ศาลฎีกาแห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนียได้มีคำพิพากษายืนตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้นว่าโรงงานผู้ผลิต ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ภายใต้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัดในกฎหมายเรื่องละเมิด เพราะชุดเครื่องมือนั้น ถูกนำออกวางจำหน่ายโดยไม่ได้ตรวจสอบความชำรุดบกพร่อง ซึ่งความชำรุดบกพร่องดังกล่าวเป็น เหตุให้โจทก์ได้รับบาดเจ็บ แม้ว่าโจทก์ในคดีนี้จะไม่ได้เป็นผู้ซื้อเครื่องมือดังกล่าวด้วยตัวเองก็ถือเป็น ผู้เสียหายที่มีสิทธินำคดีมาฟ้องร้องภายใต้หลักความรับผิดเรื่องละเมิดได้ เพราะคดีนี้ไม่ตกอยู่ภายใต้ บังคับของหลักความผูกพันตามสัญญา ดังนั้นเพียงแต่โจทก์พิสูจน์ได้ว่าโจทก์ได้รับความเสียหายจาก การใช้สินค้าของจำเลย และความเสียหายนั้นเป็นผลจากความบกพร่องในการผลิตหรือออกแบบ สินค้าของจำเลยก็เพียงพอแล้ว

ต่อมาในปี ค.ศ. 1994 ศาลของสหรัฐอเมริกาได้มีคำตัดสินในคดี Escola v. Coca Cola Botting Co., ซึ่งแม้คดีนี้จะถูกตัดสินให้จำเลยมีความรับผิดโดยอาศัยหลักเรื่องความประมาท เลินเล่อ (Negligence) แต่อย่างไรก็ดี ได้มีผู้พิพากษาได้ทำความเข้าใจในคดีถึงการนำหลักความ รับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้ในการกำหนดความรับผิดในคดีละเมิดที่เกิดจากการใช้ สินค้าที่ไม่ปลอดภัยแทนหลักเรื่องความประมาทเลินเล่อ (Negligence)

คดี Escola v. Coca Cola Botting Co.⁵ ศาลฎีกาแห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนียได้ตัดสิน ให้จำเลยที่เป็นบริษัทผลิตน้ำอัดลมต้องรับผิดในกรณีที่ได้ทำการโดยประมาทเลินเล่อโดยการบรรจุ ก๊าซในขวดน้ำอัดลมในปริมาณที่มากเกินไปทำให้ขวดน้ำอัดลมเกิดระเบิดใส่โจทก์ได้รับบาดเจ็บ และสูญเสียความสามารถในการใช้มือ คณะลูกขุนได้ให้เหตุผลในการตัดสินคดีนี้ว่าเป็นกรณีที่ ผู้ประกอบการได้กระทำโดยประมาทเลินเล่อทำให้สินค้าคือน้ำอัดลมขวดนั้นบวมพร่องและอาจเกิด ระเบิดได้ เพราะโดยสามัญสำนึกของคนทั่วไปแล้วการอัดก๊าซมากเกินไปถือเป็นการประมาท เลินเล่อ⁶

ในคดีนี้ แม้ว่าศาลจะได้วินิจฉัยโดยอาศัยหลักเรื่องความประมาทเลินเล่อ แต่ผู้ พิพากษา Traynor ได้ให้ความเห็นพ้องเกี่ยวกับหลักนโยบายสาธารณะ (Public Policy) ซึ่งเป็น แนวคิดที่อยู่ข้างหลังหลักกฎหมายว่าด้วยความรับผิดโดยเคร่งครัดว่า แม้ว่าผู้เสียหายไม่มีนิติสัมพันธ์ ทางสัญญา (Privity of Contract) กับผู้ผลิตสินค้าเลยก็ตาม ผู้ผลิตก็จะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่

⁴ Greenman v. Yuba Power Products, Inc., 59 Cal. 2d 57, 377 P.2d 897, 27 Cal. Rptr. 697, 1963 Cal.

⁵ Escola v. Coca Cola Botting Co., 150 P.2d 436 (Cal. 1944).

⁶ Epstein and Richard A., "Products Liability: The Search for the Middle Ground," *North Carolina Law Review* 56, 4 (1978). p.

เกิดขึ้น เพราะตัวสินค้าที่ผลิตนั้นไม่ปลอดภัย กรณีนี้อุบัติเหตุเกิดขึ้นเนื่องจากจำเลยประมาทเลินเล่อ ในกระบวนการผลิตสินค้า จำเลยซึ่งเป็นผู้ประกอบการเป็นผู้ควบคุมดูแลขั้นตอนการบรรจุภัณฑ์เข้าไป ในขวด ย่อมเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะที่จะป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายเช่นนั้นได้ ซึ่งผู้เสียหายอยู่ในฐานะที่จะไม่สามารถเข้าไปตรวจสอบความปลอดภัยของสินค้าหรือสังเกตเห็นอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นได้⁷

คดีดังกล่าวทำให้ศาลของสหรัฐอเมริกาเห็นว่าการนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้จะทำให้ผู้ผลิตเกิดแรงจูงใจที่จะผลิตสินค้าที่มีความปลอดภัยออกสู่ตลาด ซึ่งผู้ผลิตเป็นผู้ที่มีความเหมาะสมที่สุดที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ป้องกันความเสียหายที่จะเกิดต่อผู้บริโภคหรือ กระจายต้นทุนของความเสี่ยงไปในราคาสินค้า ภาระในการป้องกันความเสียหายจึงควรตกอยู่กับผู้ผลิตสินค้า ดังนั้น สถาบันทางกฎหมายของสหรัฐอเมริกาจึงได้นำแนวคิดของผู้พิพากษา Traynor ไปยกร่างเป็น Section 402A แห่ง The Restatement (Second) of Torts (1965) ซึ่งเป็นการวางหลักทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องความรับผิดโดยเคร่งครัด โดยศาลในรัฐต่าง ๆ ก็ได้เริ่มนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาปรับใช้แทนหลักความรับผิดฐานประมาทเลินเล่อ (Negligence) ซึ่ง The Restatement นั้นไม่ได้มีฐานะเป็นกฎหมาย แต่เป็นที่มาของกฎหมายที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดของศาลในการเขียนคำพิพากษาต่าง ๆ เป็นอย่างมาก โดยหากมลรัฐใดในสหรัฐอเมริกาเห็นว่าหลักการใด ใน The Restatement (Second) of Torts (1965) มีความเหมาะสมก็สามารถนำไปบัญญัติเป็นกฎหมายภายในมลรัฐได้ ซึ่งคำพิพากษาของศาลในมลรัฐอื่น ๆ ก็ได้วางแนวบรรทัดฐานการตีความให้เป็นไปตามแนวทางของ The Restatement (Second) of Torts (1965)⁸

ต่อมาในปี ค.ศ. 1992 ประเทศสหรัฐอเมริกาได้รวบรวมและสังเคราะห์แนวคำพิพากษาของศาลต่าง ๆ ที่ได้ตัดสินเกี่ยวกับสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมาใช้ในการพัฒนากฎหมายและได้ปรับปรุง The Restatement (Second) of Torts (1965) ที่จากเดิมมีเพียงการวางหลักเรื่อง Strict Liability ไว้ใน Section 402A เพียงมาตราเดียว จนเกิดเป็น The Restatement (Third) of Torts: Product Liability (1997) ขึ้น โดยมุ่งประสงค์ที่จะส่งเสริมให้ผู้ผลิตสินค้าผลิตสินค้าที่มีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น เพื่อกระจายความเสียหายที่เกิดขึ้นไปยังผู้ขายและผู้บริโภคอื่นซึ่งได้รับประโยชน์จากการใช้สินค้า และเพื่อให้ความคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งได้รับความเสียหายจากการใช้สินค้าที่ชำรุดบกพร่องให้มากที่สุด โดย The Restatement (Third) of Torts: Product Liability (1997) ได้เพิ่มเติมหลักเกณฑ์ในการใช้กฎหมายความรับผิดในสินค้าที่ไม่ปลอดภัยอีกจำนวน 21 มาตรา ดังนี้⁹

⁷ ศักดา ธนิตกุล, กฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย, หน้า 40.

⁸ ศักดา ธนิตกุล, คำอธิบายและคำพิพากษาเปรียบเทียบกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย, หน้า 29.

⁹ อนันต์ จันทร์โอภากร, กฎหมายการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้า, หน้า 49 - 51.

- (1) ความรับผิดของผู้ขายหรือผู้จัดจำหน่ายต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง
- (2) ประเภทของความบกพร่องของสินค้า
- (3) พยานหลักฐานที่ต้องใช้เพื่ออนุมานว่าสินค้ามีความชำรุดบกพร่อง
- (4) การปฏิบัติตามหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เป็นลายลักษณ์อักษรว่าด้วยความปลอดภัยของสินค้า (Product Safety Statutes and Regulations)
- (5) ความรับผิดของผู้ขายหรือผู้จัดจำหน่ายชิ้นส่วนของสินค้า (Components) ต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ใช้ชิ้นส่วนนั้นเป็นส่วนประกอบ
- (6) ความรับผิดของผู้ขายหรือผู้จัดจำหน่ายสินค้าต่อความเสียหายที่เกิดจากยา (Defective prescription drug and medical advice)
- (7) ความรับผิดของผู้ขายหรือผู้จัดจำหน่ายสินค้าต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าอาหาร
- (8) ความรับผิดของผู้ขายหรือผู้จัดจำหน่ายสินค้าต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ใช้แล้ว (Defective of used products)
- (9) ความรับผิดของผู้ขายหรือผู้จัดจำหน่ายสินค้าต่อความเสียหายที่เกิดจากการให้ข้อมูลอันเป็นเท็จ (Misrepresentation)
- (10) ความรับผิดของผู้ขายหรือผู้จัดจำหน่ายสินค้าต่อความเสียหายที่เกิดจากการไม่ให้คำเตือนภายหลังการขายสินค้า (Post-sale failure to warn)
- (11) ความรับผิดของผู้ขายหรือผู้จัดจำหน่ายสินค้าต่อความเสียหายที่เกิดจากการไม่เรียกคืนสินค้าหลังจากที่มีการขายสินค้าไปแล้ว (Post-sale failure to recall a product)
- (12) ความรับผิดของผู้สืบสิทธิต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ได้ขายไปโดยตนสืบสิทธิมา
- (13) ความรับผิดของผู้สืบสิทธิต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่เกิดจากการละเลยของผู้สืบสิทธิในการไม่ให้คำเตือนหลังการขาย
- (14) การขายหรือจัดจำหน่ายสินค้าซึ่งผลิตโดยผู้อื่นเสมือนเป็นสินค้าของตน
- (15) หลักเกณฑ์ทั่วไปที่ใช้ในการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างความบกพร่องของสินค้ากับความเสียหายที่เกิดขึ้น

(16) ความเสียหายที่เพิ่มมากขึ้นเนื่องจากสินค้าบกพร่อง

(17) การจัดสรรความรับผิดชอบระหว่างผู้เสียหาย ผู้ขาย และผู้จัดจำหน่ายสินค้า บกพร่อง และบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

(18) การยกข้อปฏิเสธความรับผิด การจำกัดความรับผิด การยกเว้นความผิดหรือ ข้อตกลงในสัญญาว่าไม่ต้องรับผิด

(19) คำจำกัดความของ “สินค้า” (Product)

(20) คำจำกัดความของ “ผู้ขายหรือผู้จัดจำหน่าย”

(21) คำจำกัดความของ “ความเสียหายต่อบุคคลหรือทรัพย์สิน”

ซึ่ง The Restatement (Third) of Torts: Product Liability (1997) นี้ได้ถูก อ้างอิงโดยศาลสูงของสหรัฐจำนวน 26 รัฐ และศาลสูงสุดของประเทศสหรัฐอเมริกา

3.1.1 ความไม่ปลอดภัยหรือความชำรุดบกพร่องของสินค้า

การที่จะนำคดีเกี่ยวกับสินค้าที่ไม่ปลอดภัยขึ้นสู่ศาลของสหรัฐอเมริกา จะต้องม ีองค์ประกอบที่เป็นลักษณะของคดี ดังนี้¹⁰

(1) สินค้า

(2) ที่ถูกจำหน่าย หรือถูกทำให้กระจายสู่ตลาด โดยบุคคลที่ประกอบธุรกิจ หรือเป็น ผู้แทนจำหน่ายสินค้าชนิดนั้น ๆ

(3) แต่สินค้านั้นมีความไม่ปลอดภัยหรือมีความชำรุดบกพร่อง

(4) โดยสินค้านี้มีลักษณะที่ได้ก่อให้เกิด หรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อร่างกาย หรือทรัพย์สิน

(5) ต่อบุคคลที่ใช้หรือบริโภคสินค้านั้น ๆ หรือต่อบุคคลที่สามารถคาดเห็นได้อย่าง สมเหตุสมผลว่าจะได้รับความเสียหายจากสินค้านั้น

ความรับผิดที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ถูกบัญญัติไว้ใน Section 402A แห่ง The Restatement (Second) of Torts (1965) มีดังนี้*

¹⁰ Tim Kaye, *Products Liability Law* (the United States of America: American Bar Association, 2015). p. 3.

* The Restatement (Second) of Torts (1965) Section 402A บัญญัติว่า

(1) ผู้ใดขายสินค้าซึ่งมีความชำรุดบกพร่องโดยก่อให้เกิดอันตรายเกินสมควรแก่ผู้ใช้ ผู้บริโภค หรือแก่ทรัพย์สินของผู้ใช้หรือผู้บริโภคสินค้า จะต้องรับผิดชอบความเสียหายทางกายภาพที่เกิดขึ้นต่อผู้ใช้สินค้า ผู้บริโภคสินค้า หรือต่อทรัพย์สินของผู้ใช้หรือผู้บริโภคสินค้านั้น ถ้าหาก

- a. ผู้ขายเป็นผู้มีส่วนร่วมในธุรกิจการขายสินค้านั้น
- b. สินค้าได้ถึงมือของผู้ใช้หรือผู้บริโภคสินค้าโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพอย่างมีนัยสำคัญจากเวลาที่ได้มีการขายสินค้านั้น

(2) ให้นำหลักในข้อ (1) มาใช้ แม้ว่า

- a. ผู้ขายได้จัดหาความระมัดระวังทั้งหมดเท่าที่จะเป็นไปได้ในการผลิตและการขายสินค้านั้น
- b. ผู้ใช้หรือผู้บริโภคสินค้านั้นไม่ได้ซื้อสินค้ามาจากผู้ขายโดยตรง หรือไม่ได้ทำสัญญากับผู้ขาย

โดยเดิมที ศาลในมลรัฐเพนซิลเวเนีย (Pennsylvania) ได้รับเอา Section 402A แห่ง The Restatement (Second) of Torts (1965) มาใช้ในคดี Webb v. Zern¹¹ ซึ่งศาลในคดีนี้ได้วางหลักในการวินิจฉัยไว้ในปี ค.ศ. 1966 ว่าสินค้าใดคือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (defective products) โดยใช้หลักเกณฑ์สองประการคือ

- (1) สินค้านั้นเป็นสินค้าที่เป็นอันตรายเกินสมควร (unreasonably dangerous) ต่อผู้ใช้ที่มีเจตนาจะใช้สินค้า (intended user or consumer) และ
- (2) ปรากฏต่อคณะลูกขุนว่าสินค้านั้นได้ถูกขายให้กับผู้ใช้ในขณะที่สินค้านั้นมีความไม่ปลอดภัย

ในประเด็นเรื่องการตีความว่าอะไรคือ “สินค้าที่เป็นอันตรายเกินสมควร (unreasonably dangerous)” ตามความหมายของ Section 402A (1) แห่ง The Restatement

“1. One who sells any product in a defective condition unreasonably dangerous to the user or consumer or to his property is subject to liability for physical harm thereby caused to the ultimate user or consumer, or to his property, if

- a. the seller is engaged in the business of selling such a product, and
- b. it is expected to and does reach the user or consumer without substantial change in the condition in which it is sold

2. The rule stated in Section (1) applies although

- a. the seller has exercised all possible care in the preparation and sale of his product, and
- b. the user or consumer has not bought the product from or entered onto any contractual relation with the seller.”

¹¹ Webb v. Zern , 422 Pa. 424, 220 A.2d 853 (1966).

(Second) of Torts (1965) ได้มีศาลในคดีดังต่อไปนี้ให้นำหลักความเสี่ยงต่อผลประโยชน์ที่ได้รับ (Risk-utility test) มาปรับใช้ในการพิจารณา ดังนี้

คดี Azzarello v. Black Bros. Co. Inc.,¹² ศาลสูงของมลรัฐเพนซิลเวเนีย (Pennsylvania) ในปี ค.ศ. 1974 ได้พิจารณาว่าอะไรคือ “อันตรายเกินสมควร” (unreasonably dangerous) ตามความหมายของ Section 402A แห่ง The Restatement (Second) of Torts (1965) โดยพยายามที่จะหาข้อพิจารณาว่าอะไรคือสิ่งที่แสดงถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า และหลักที่ศาลนำมาเป็นปัจจัยในการพิจารณาคือ หลักความเสี่ยงต่อผลประโยชน์ที่ได้รับ (Risk-utility test) โดยใช้การชั่งน้ำหนักระหว่างความเสี่ยงต่ออันตรายอันเกิดจากการออกแบบสินค้ากับประโยชน์ที่ได้จากการออกแบบสินค้าว่าการออกแบบนั้นเอื้อต่อประโยชน์ใช้สอยมากน้อยเพียงใด ดังนั้น “อันตรายเกินสมควร” จึงหมายถึง เมื่อชั่งน้ำหนักประโยชน์ที่ได้รับจากการออกแบบสินค้ากับประโยชน์ของการใช้สอยสินค้านั้นแล้วไม่ได้สัดส่วนที่เหมาะสมนั่นเอง¹³

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1992 เป็นต้นมา Section 402A ของ The Restatement (Second) of Torts (1965) ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในปี ค.ศ. 1997 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ผู้ผลิตสินค้าผลิตสินค้าให้มีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น เพื่อกระจายความเสียหายที่เกิดขึ้นไปยังผู้ขายและผู้บริโภครายอื่นซึ่งได้รับประโยชน์จากการใช้สินค้า และเพื่อให้ความคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งได้รับความเสียหายจากการใช้สินค้าที่ชำรุดบกพร่องให้มากที่สุด โดยในการแก้ไขนั้นได้มีการเพิ่มเติมนิยามของคำว่า “defect” ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดย Section 2 แห่ง The Restatement (Third) of Torts: Product Liability (1997) ได้แบ่งประเภทของความไม่ปลอดภัยหรือความชำรุดบกพร่องของสินค้าออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

¹² Azzarello v. Black Bros. Co. Inc., 480 Pa. 547, 391 A.2d 1020, 1026 (Pa. 1978)

¹³ James A. Henderson Jr. and Aaron F. Twerski, "Proposed Revision of Section 402a of the Restatement (Second) of Torts," *Cornell Law Review* 77, 6 (1992): 1528-1531.

* The Restatement (Third) of Torts: Product Liability (1997) Section 2 บัญญัติว่า “A Product is defective when, at the time of sale or distribution, it contains a manufacturing defect, is defective in design, or it is defective because of inadequate instructions or warnings. A product:

- (a) contain a manufacturing defect when the product departs from its intended design even though all possible care was exercised in the preparation and marketing of the product;
- (b) is defective in design when it foreseeable risks of harm posed by the product could have been reduced or avoided by the adoption of a reasonable alternative design by the seller or other distributor, or a predecessor in the commercial chain of distribution, and the omission of the alternative design renders the product not reasonably safe;
- (c) is defective because of the inadequate instructions or warnings when the foreseeable risks of harm posed by the product could have been reduced or avoided by the provision of a reasonable instructions or warnings by the seller or the distributor, or a predecessor in the commercial chain of distribution, and the omission of the instructions or warnings renders the product not reasonably safe.”

(1) ความไม่ปลอดภัยเนื่องจากการผลิต (Manufacturing Defect) เป็นกรณีที่สินค้าไม่เป็นไปตามแบบที่ผู้ผลิตได้ออกแบบไว้ (Intended Design) แม้ว่าผู้ผลิตจะได้มีการจัดการในด้านการผลิตและการขายสินค้าด้วยความระมัดระวังเท่าที่จะเป็นไปได้แล้วก็ตาม

(2) ความไม่ปลอดภัยเนื่องจากการออกแบบ (Design Defect) เป็นกรณีที่ผู้ผลิตสามารถคาดการณ์ความเสี่ยงจากการออกแบบสินค้าที่ก่อให้เกิดอันตรายนั้นได้ แต่ละเลยที่จะจัดการออกแบบให้เป็นไปในทางอื่นเพื่อลดความเสี่ยงนั้น ซึ่งมีแนวทางในการพิจารณา 2 แนวคือ

1) หลักความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้บริโภค (Consumer Expectation test) ซึ่งกำหนดไว้ใน Section 402A แห่ง The Restatement (Third) of Torts: Product Liability (1997) โดยสินค้าจะถือว่าไม่ปลอดภัยต่อเมื่อสินค้านั้นขาดความปลอดภัยอันพึงมีตามที่ผู้บริโภคทั่วไปจะคาดหมายได้ตามสมควร

2) หลักความเสี่ยงต่อผลประโยชน์ที่ได้รับ (Risk-Utility test) โดยผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายที่ได้รับเกิดจากสินค้าของผู้ผลิต หรือหากผู้ผลิตมีทางเลือกที่จะออกแบบสินค้าได้หลายทาง ผู้ผลิตจะต้องเลือกอย่างสมเหตุสมผลว่าการออกแบบสินค้าวิธีใดจะส่งผลให้สินค้ามีความปลอดภัยมากที่สุด เพื่อหลีกเลี่ยงหรือบรรเทาอันตรายที่อาจเกิดจากการใช้สินค้า

(3) ความไม่ปลอดภัยเนื่องจากการกำหนดข้อบ่งชี้และมีคำเตือนผู้ใช้ไม่เพียงพอ (Warning Defect) เป็นกรณีที่ความไม่ปลอดภัยหรือความชำรุดบกพร่องของสินค้าเกิดขึ้นจากการแจ้งเตือนผู้ใช้ไม่เพียงพอ โดยผู้ผลิตสามารถลดความเสี่ยงนั้นได้โดยการแจ้งเตือนหรือให้คำแนะนำที่เหมาะสม ซึ่งการละเลยดังกล่าวของผู้ผลิตทำให้สินค้านั้นมีความไม่ปลอดภัย

ศาลในมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกาส่วนใหญ่ได้รับเอานิยามของความไม่ปลอดภัยของสินค้าตาม Section 2 นี้และ Section อื่น ๆ ใน The Restatement (Third) of Torts: Product Liability (1997) ไปใช้ในการพิจารณาคัดสินคดี

ในปัจจุบัน การพิจารณาว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือมีความชำรุดบกพร่องหรือไม่ในประเทศสหรัฐอเมริกาใช้ทฤษฎีดังต่อไปนี้¹⁴

(1) หลักความแตกต่างไปจากมาตรฐานธรรมดา (Deviation from the norm test) คือ สินค้าจะถือว่าเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือชำรุดบกพร่องต่อเมื่อสินค้านั้น ๆ ไม่มีคุณภาพเทียบเท่ากับสินค้าอื่นที่มีลักษณะการใช้งานเหมือน ๆ กัน

¹⁴ วุฒิชรา ตปนียนันท์, "มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับอันตรายจากสินค้า: ศึกษากรณีการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าไม่ปลอดภัย" (นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2552), หน้า 69.

(2) หลักความไม่เหมาะสมตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจหรือหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectation test) เป็นหลักที่ใช้ในเรื่องความปลอดภัยเนื่องจากการออกแบบ (Design Defect) โดยพิจารณาจากความคาดหวังของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้า หากผู้บริโภคซื้อสินค้าไปใช้แล้วสินค้านั้นมีคุณภาพหรือความปลอดภัยต่ำกว่าที่คาดหวังไว้ อาจจะได้ถือว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือมีความชำรุดบกพร่อง

(3) หลักความเสี่ยงต่อผลประโยชน์ที่ได้รับ (Risk-utility test) จะต้องมีการชั่งน้ำหนักระหว่างความเสี่ยงต่ออันตรายอันเกิดจากการออกแบบสินค้ากับประโยชน์ที่ได้จากการออกแบบสินค้านั้นว่าการออกแบบนั้นเอื้อต่อประโยชน์ใช้สอยมากน้อยเพียงใด หากการออกแบบเป็นเหตุให้เกิดความเสียหาย หรือผู้ผลิตมิได้ออกแบบโดยสมเหตุสมผลเพื่อเลี่ยงอันตราย ก็จะต้องรับผิดชอบซึ่งหลักนี้ช่วยส่งเสริมให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีในการผลิตมากยิ่งขึ้น และศาลในสหรัฐอเมริกาได้นำหลักไม่ปลอดภัยเนื่องจากการออกแบบ (Design Defect) มาใช้ในการพิจารณาควบคู่ไปกับหลักความไม่เหมาะสมตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจหรือหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectation test) แต่ไม่นำมาใช้กับความไม่ปลอดภัยของสินค้าเนื่องจากการผลิต (Manufacturing Defect)¹⁵

ในประเด็นเรื่องการเป็นผู้มีเจตนาในการใช้สินค้า (Intended user) ตาม Section 402A แห่ง The Restatement (Second) of Torts (1965) นั้น ในศาลมลรัฐ Pennsylvania ที่ได้มีคำพิพากษาเกี่ยวกับตีความเกี่ยวกับการเป็นผู้ใช้ที่มีเจตนาจะใช้สินค้า ดังนี้

คดี Berrier v. Simplicity Manufacturing, Inc.,¹⁶ ของศาลมลรัฐเพนซิลเวเนีย (Pennsylvania) ปรากฏข้อเท็จจริงในคดีว่าเด็กหญิงวัย 4 ขวบได้รับอันตรายจากการใช้รถตัดหญ้า (riding lawnmower) ที่ผลิตโดยบริษัท Simplicity Manufacturing, Inc., ซึ่งเหตุเกิดในขณะที่ปู่ของเด็กหญิงคนนั้นกำลังใช้รถตัดหญ้าอยู่ ปรากฏว่ารถตัดหญ้าได้ถอยไปทับเท้าของเด็กหญิงจนได้รับบาดเจ็บ โจทก์จึงนำคดีมาฟ้องศาลโดยอ้างให้บริษัท Simplicity Manufacturing, Inc., ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบตามหลักความประมาทเลินเล่อ (negligence) และหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (strict products liability) ศาลชั้นต้นในมลรัฐเพนซิลเวเนีย (Pennsylvania) ได้ตีความ Section 402A แห่ง The Restatement (Second) of Torts (1965) เพิ่มเติมอีกว่า บริษัทามีหน้าที่ทำให้สินค้ามีความปลอดภัยต่อบุคคลผู้ที่มีเจตนาจะเป็นผู้ใช้สินค้า (intended user) เท่านั้น บริษัทไม่มีหน้าที่จะต้องทำให้สินค้าปลอดภัยต่อบุคคลอื่นที่ไม่ได้เป็นผู้ใช้สินค้า ศาลในคดีนี้จึงตัดสินให้บริษัท Simplicity Manufacturing, Inc., จำเลยไม่ต้องรับผิด โดยให้เหตุผลว่าเด็กหญิงคนดังกล่าวหาไม่

¹⁵ Bud Kirk and Dick Caldwell, "Risk Utility Vs. Consumer Expectations in Product Liability Cases," [Online] Accessed: 12 April 2016. Available from: <http://www.rumberger.com/?t=0&DO=62&format=xml&C=1&p=4934&TI=2393&stylesheet=shoptalktopic>

¹⁶ Berrier v. Simplicity Mfg., Inc., 563 F.3d 38 (3rd Cir. 2009)

“intended user” หรือบุคคลผู้ที่มีเจตนาจะเป็นผู้ใช้สินค้า แต่เป็นเพียงบุคคลภายนอก (bystander) เท่านั้น¹⁷

แต่ภายหลังจากที่ได้มีการแก้ไข The Restatement (Third) of Torts: Product Liability (1997) แล้ว ศาลก็ได้มีการวางหลักในการวินิจฉัยการเป็นผู้ใช้ที่มีเจตนาจะใช้สินค้า (Intended user) ใหม่ ดังนี้

คดี Phillips v. Cricket Lighters¹⁸ ของศาลในมลรัฐเพนซิลเวเนีย (Pennsylvania) มีข้อเท็จจริงในคดีว่า เด็กอายุสองขวบใช้ไฟแช็ค (disposable butane lighter) จุดไฟจนเป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตสามราย โดยข้อเท็จจริงปรากฏว่าไฟแช็คนั้นไม่มีการติดตั้งอุปกรณ์ป้องกันไม่ให้เด็กมาใช้งาน ซึ่งผู้เสียหายในกรณีนี้กล่าวอ้างว่าไฟแช็คมีความไม่ปลอดภัยเนื่องจากการออกแบบ (Design Defect) เพราะขาดการออกแบบให้มีระบบป้องกันการใช้งานโดยเด็ก บริษัท Cricket Lighters ผู้ผลิตสินค้ายกหลักเรื่อง “intended user” ขึ้นมาต่อสู้เพื่อที่จะไม่ต้องรับผิด โดยอ้างว่าเด็กคนดังกล่าวไม่ใช่ “intended user” หรือบุคคลผู้ที่มีเจตนาจะเป็นผู้ใช้สินค้า เพราะสินค้าจำพวกไฟแช็คเป็นอุปกรณ์ที่สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้ใหญ่ใช้ โดยศาลสูงเห็นว่า หากพิจารณาตามกฎหมายของรัฐเพนซิลเวเนีย (Pennsylvania) ที่ใช้อยู่ในขณะนั้น จะถือว่าเด็กไม่ใช่ผู้ใช้สินค้าตามที่จำเลยกล่าวอ้าง แต่ศาลก็มีความเห็นเพิ่มเติมว่า ควรนำหลักเรื่องมาตรฐานของการใช้สินค้าอันควรคาดเห็นได้ล่วงหน้า (reasonably foreseeable use standard) มาใช้แทนหลักเรื่องผู้ใช้สินค้า (intended user) โดยศาลพิจารณาว่าผู้ผลิตสามารถคาดเห็นความเสี่ยงจากการออกแบบสินค้าที่ก่อให้เกิดอันตรายนั้นได้ แต่ละเลยหรือประมาทเลินเล่อที่จะจัดการออกแบบให้เป็นไปในทางอื่นเพื่อลดความเสี่ยงนั้นหรือไม่ ศาลได้ให้เหตุผลในคดีนี้ว่า ในการผลิตไฟแช็ค ผู้ออกแบบจำต้องผลิตให้มีความปลอดภัยทั้งต่อตัวผู้ใช้และต่อผู้อื่น และหากบริษัทผู้ผลิตต่อสู้ว่าตนได้ผลิตสินค้าเพื่อให้ผู้ใหญ่ใช้งานเท่านั้น การที่เด็กนำไฟแช็คไปใช้ได้ก็ไม่ได้แสดงว่าบริษัทฯ ละเลยในการออกแบบที่จะป้องกันไม่ให้เด็กซึ่งเป็นบุคคลที่ผู้ผลิตไม่ต้องการจะให้ใช้สินค้านั้น (unintended user) ใช้สินค้าได้

ผลของการพิพากษาคดีนี้โดยใช้ The Restatement (Third) of Torts: Product Liability (1997) แสดงให้เห็นว่าศาลได้นำหลักความประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตสินค้าประกอบการพิจารณาถึงความรับผิดของผู้ผลิตสินค้าที่จะต้องรับผิดโดยเคร่งครัดด้วย ซึ่งหลังจากศาลได้มีคำ

¹⁷ Keith E. Johnston, "Pennsylvania Supreme Court Requested to Decide an Unresolved Product Liability Question," [Online] Accessed: 20 February 2016. Available from: http://www.lucascavalier.com/newsletter/april_08/kjohnston_news_4.08.htm

¹⁸ Phillips v. Cricket Lighters, 576 Pa. 644, 841 A.2d 1000 (2003)

พิพากษาในคดีนี้ออกมา คดีนี้ก็ได้กลายมาเป็นต้นแบบในการพิจารณาความรับผิดของผู้ผลิตในมลรัฐ เพนซิลเวเนีย (Pennsylvania) ในความรับผิดเกี่ยวกับสินค้าที่ไม่ปลอดภัย¹⁹

3.1.2 ความเสียหาย

ผู้ผลิตและผู้ขายสินค้าต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิต ร่างกาย หรือจิตใจ และความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินตาม The Restatement (Third) of Torts: Product Liability (1997) ดังต่อไปนี้²⁰

(1) ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย

คดี Hogans et al v. Johnson & Johnson et al²¹ ของศาลมลรัฐมิสซูรี (Missouri) ประเทศสหรัฐอเมริกา ข้อเท็จจริงในคดีมีอยู่ว่าผู้ตายเป็นหญิงอายุ 62 ปี ซึ่งเสียชีวิตหลังจากเป็นมะเร็งรังไข่ได้ 3 ปี เนื่องจากผู้ตายใช้แป้งเด็กที่ผลิตโดยบริษัท Johnson & Johnson ทาบริเวณจุดซ่อนเร้นของร่างกาย โดยได้ใช้มานานกว่า 35 ปี ทายาทของหญิงคนดังกล่าวยื่นฟ้องบริษัท Johnson & Johnson เป็นจำเลยโดยอ้างว่าแป้งมีส่วนประกอบของแร่หินทัลคัม (talcum) และเป็นสาเหตุทำให้เกิดโรคมะเร็ง อีกทั้งบริษัท Johnson & Johnson รู้ว่าสินค้าของตนมีสารก่อมะเร็งและทำการปกปิดผู้บริโภคโดยไม่แจ้ง หรือมีคำเตือนผู้บริโภคถึงอันตรายดังกล่าว ศาลมีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2559 สั่งให้บริษัท Johnson & Johnson จ่ายค่าสินไหมทดแทนให้กับทายาทเป็นเงิน 10 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และให้ใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นเงินอีก 62 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เนื่องจากโจทก์ได้แสดงเอกสารบันทึกภายในของที่ปรึกษาทางการแพทย์ของบริษัท Johnson & Johnson ค.ศ. 1997 ว่าแพทย์พบว่ามีความเชื่อมโยงระหว่างแร่หินทัลคัม (talcum) กับการก่อมะเร็ง จึงเห็นว่าบริษัท ฯ ทราบข้อมูลนี้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1997 แต่บริษัท ฯ กำหนดข้อบ่งชี้และมีคำเตือนผู้ใช้ไม่เพียงพอ (Warning Defect) ว่าแป้งมีส่วนผสมของสารก่อมะเร็ง²²

(2) ความเสียหายต่อทรัพย์สิน

¹⁹ Keith E. Johnston, Pennsylvania Supreme Court requested to decide an unresolved product liability question [Online], April 2008. From http://www.lucascavalier.com/newsletter/april_08/kjohnston_news_4.08.htm

²⁰ รัชชิรา ตปนียนันท์, "มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับอันตรายจากสินค้า: ศึกษากรณีการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าไม่ปลอดภัย," หน้า 73-75.

²¹ Hogans et al v. Johnson & Johnson et al, 39 Wn. App. 96, 692 P.2d 198

²² DAWN NEWS, "Johnson & Johnson to Pay \$72mn for Cancer Death Linked to Talcum Powder," [Online] Accessed: 11 January 2016. Available from: <http://www.dawn.com/news/1241599>

คดี Cloud v. Kit Mfg. Co.²³ ของศาลมลรัฐอลาสก้า (Alaska) ประเทศสหรัฐอเมริกา ข้อเท็จจริงในคดีมีอยู่ว่าครอบครัว Cloud ผู้เสียหายได้ซื้อบ้านพร้อมประกอบ (a mobile home) ที่ผลิตโดยบริษัท Kit Manufacturing โดยบ้านที่ซื้อมาพร้อมกับแผ่นพรมปูพื้นและแผ่นโพลียูรีเทนโฟมที่เป็นฉนวนกันความร้อน ภายหลังจากแผ่นโพลียูรีเทนโฟมนี้ติดไฟและลุกไหม้บ้านหลังดังกล่าว นักดับเพลิงไม่สามารถระบุงสาเหตุของเพลิงไหม้ได้ ทรัพย์สินของครอบครัว Cloud ที่ได้รับความเสียหายจากเพลิงไหม้ได้แก่ เฟอร์นิเจอร์ ข้าวของเครื่องใช้ส่วนตัว เครื่องประดับต่าง ๆ ครอบครัว Cloud จึงเป็นโจทก์ฟ้องบริษัท Kit Manufacturing เป็นจำเลยให้รับผิดชอบต่อโจทก์ภายใต้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) โดยอ้างว่าบริษัทฯ มีความผิดพลาดในการออกแบบบ้าน (design defect) โดยออกแบบให้มีการติดตั้งพรมและแผ่นโพลียูรีเทนโฟมที่เป็นวัสดุที่สามารถติดไฟได้ง่ายซึ่งมีอันตราย

บริษัท Kit Manufacturing จำเลยยกข้อต่อสู้ของคดี Greenman v. Yuba Power Products, Inc.,²⁴ ของศาลมลรัฐแคลิฟอร์เนีย (California) ขึ้นกล่าวอ้างว่า บริษัทต้องรับผิดโดยเคร่งครัดต่อผู้บริโภคในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยก็ต่อเมื่อความเสียหายนั้นเป็นความเสียหายต่อชีวิตและร่างกายเท่านั้น ซึ่งในกรณีของครอบครัว Cloud ได้รับความเสียหายที่เกิดต่อทรัพย์สินเท่านั้น บริษัทฯ จึงไม่ต้องรับผิด

คดีนี้เป็นคดีที่ทำให้ศาลสูงของ มลรัฐอลาสก้า (Alaska) ประเทศสหรัฐอเมริกาต้องพิจารณาว่าจะใช้หลักเรื่องความรับผิดโดยเคร่งครัดของผู้ประกอบการในความเสียหายต่อทรัพย์สินที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้หรือไม่ ซึ่งศาลสูงส่วนใหญ่ในสหรัฐอเมริกามีความเห็นที่สามารถนำหลักเรื่องความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมาใช้กับความเสียหายต่อทรัพย์สินได้

3.1.3 บุคคลที่จะได้รับความคุ้มครอง

ในปัจจุบันการเรียกร้องหรือฟ้องร้องให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดตามกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของสหรัฐอเมริกามีได้ขึ้นอยู่กับทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งเพียงทฤษฎีเดียว ผู้เสียหายอาจจะฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายได้ทั้งตามกฎหมายลักษณะสัญญา

²³ Cloud v. Kit Mfg. Co., 563 P.2d 248, 251 (Alaska 1977).

²⁴ Greenman v. Yuba Power Products, Inc., 59 Cal. 2d 57, 377 P.2d 897, 27 Cal. Rptr. 697, 1963 Cal.

และกฎหมายละเมิดทั่วไป²⁵ และกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยอาศัยหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกัน ดังนี้

(1) การฟ้องร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดตามสัญญา

ผู้เสียหายสามารถฟ้องให้ผู้ผลิตรับผิดได้โดยอาศัยหลักในเรื่องของการรับประกันสินค้า (Warranty) ซึ่งได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 2.2.2.1 ว่าการรับประกันสินค้าสามารถจำแนกได้ 2 ประเภทคือ การรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express Warranty) และการรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) โดย Uniform Commercial Code ARTICLE 2 SALES (2002) PART 3. GENERAL OBLIGATION AND CONSTRUCTION OF CONTRACT ของสหรัฐอเมริกาได้กำหนดทางเลือกให้ผู้เสียหายสามารถจะเลือกที่จะฟ้องคดีเกี่ยวกับการรับประกันสินค้าได้ โดยให้แต่ละรัฐจะกำหนดว่าจะให้การรับประกันสินค้านั้นมีขอบเขตครอบคลุมไปถึงบุคคลใดบ้าง ซึ่งรัฐต่าง ๆ สามารถเลือกนำไปปรับใช้และบัญญัติเป็นกฎหมายภายในของรัฐนั้น ๆ ได้ โดยขอบเขตที่แคบที่สุดที่ Uniform Commercial Code กำหนดไว้คือให้จำกัดเฉพาะผู้เสียหายที่เป็นบุคคลธรรมดา โดยรวมถึงผู้ซื้อและแขกของคนในบ้าน หากควรคาดหมายได้ว่าผู้นั้นจะใช้หรือจะบริโภคสินค้านั้น ส่วนขอบเขตที่กว้างที่สุดที่สามารถกำหนดไว้ได้คือให้ครอบคลุมไปถึงผู้เสียหายที่เป็นนิติบุคคลและลูกจ้างของนิติบุคคลนั้นด้วย โดยแม้ว่าจะจะเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อทรัพย์สินเพียงอย่างเดียว ผู้เสียหายก็สามารถใช้สิทธิในการฟ้องร้องดำเนินคดีเพื่อเรียกค่าเสียหายจากผู้ผลิตได้²⁶

(2) การฟ้องร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดทางละเมิด

การฟ้องร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดทางละเมิดเป็นกรณีที่ความรับผิดของผู้ผลิตหรือผู้ขายจะเกิดขึ้นต่อเมื่อผู้ผลิตหรือผู้ขายมีหน้าที่ในการใช้ความระมัดระวัง (Duty of care) ในการผลิตหรือขายสินค้า ซึ่งเดิมที่การฟ้องร้องให้รับผิดโดยอาศัยหลักกฎหมายเรื่องการประมาทเลินเล่อนั้นจะอยู่บนพื้นฐานของหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Doctrine of Privity) ซึ่งแน่นอนว่าหากนำหลักนี้มาบังคับใช้ หน้าที่ในการใช้ความระมัดระวังของผู้ผลิตหรือผู้ขายสินค้าจะถูกจำกัดไว้เฉพาะต่อคู่สัญญาในการซื้อขายสินค้า ทำให้ผู้เสียหายที่สามารถฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ผลิตหรือผู้ขายที่ประมาทเลินเล่อได้ถูกจำกัดเหลือเฉพาะตัวบุคคลที่เป็นผู้ซื้อสินค้าซึ่งเป็นคู่สัญญากับผู้ผลิตเท่านั้น แต่ต่อมาในปี ค.ศ. 1994 ศาลของสหรัฐอเมริกาในคดี Escola v. Coca Cola Botting Co., ได้นำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้ในการกำหนดความรับผิดในคดีละเมิดที่เกิดจากการใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยแทนหลักเรื่องความประมาทเลินเล่อ (Negligence) และในคดี Greenman v. Yuba

²⁵ อนันต์ จันทร์โอภากร, กฎหมายการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้า, หน้า 29-30.

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 30-31.

Power Products, Inc. ก็ได้วางหลักว่าผู้ฟ้องคดีไม่จำเป็นต้องมีนิติสัมพันธ์ทางสัญญากับผู้ผลิตและไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ว่าผู้ผลิตกระทำโดยประมาท เพียงแต่จะต้องเป็นผู้ใช้สินค้าที่พิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดขึ้นจากความบกพร่องของสินค้าของผู้ผลิตก็เพียงพอให้ผู้ผลิตต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนแล้ว

ในประเด็นเรื่องการเป็นผู้ใช้สินค้านั้น ศาลของสหรัฐอเมริกาได้วางหลักไว้ว่าผู้ที่จะมีสิทธิฟ้องร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบละเมิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น ผู้เสียหายจะเป็นใครก็ได้ที่ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือจิตใจ หรือได้รับความเสียหายต่อทรัพย์สิน ซึ่งความเสียหายได้เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่ซื้อสินค้านั้น ๆ เอง แต่จะต้องเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ซื้อสินค้านั้นมาอย่างเหมาะสมและเพียงพอที่จะถูกคาดหมายได้ว่าจะเป็นผู้ใช้สินค้านั้น (Foreseeable Plaintiffs Theory) ด้วย²⁷ ตัวอย่างเช่น เป็นญาติสนิทของผู้ซื้อสินค้า หรือเป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันกับผู้ซื้อสินค้า หรือเป็นบุคคลที่น่าจะสันนิษฐานได้ว่าจะเป็นผู้ใช้หรือบริโภคสินค้านั้น ๆ เช่น พนักงานของบริษัทที่มีสิทธิที่จะเป็นผู้เสียหายในการฟ้องผู้ประกอบการหากสินค้าที่บริษัทนั้นซื้อมาให้พนักงานใช้ในการทำงานเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย²⁸

(3) การฟ้องให้รับผิดชอบโดยหลักเรื่องความรับผิดโดยเคร่งครัด

ผู้เสียหายที่จะใช้สิทธิในการฟ้องร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบภายใต้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัดของประเทศสหรัฐอเมริกาตาม Section 402A แห่ง The Restatement (Second) of Torts (1965) จะเป็นใครก็ได้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยจะเป็นผู้บริโภค (Consumer)* หรือเป็นผู้ใช้สินค้านั้น (The Ultimate user) ก็ได้ โดยผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ทางสัญญาซื้อขายดังเช่นการใช้สิทธิตามกฎหมายแพ่งเรื่องสัญญา และไม่จำเป็นต้องแสดงว่าผู้ประกอบการมีความประมาทเลินเล่อต่อตนอย่างไรดังเช่นการใช้สิทธิตามกฎหมายแพ่งเรื่องละเมิด เพียงแต่จะต้องเป็นผู้ที่ใช้สินค้านั้นและเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้านั้นจริง ๆ ซึ่ง The Ultimate User นี้ อาจจะเป็นผู้ซื้อสินค้าและผู้ใช้สินค้านั้นเอง หรือไม่ได้เป็นผู้ซื้อสินค้านั้นแต่เป็นผู้ใช้สินค้านั้น (End user) แต่ได้รับความเสียหายก็ได้²⁹

²⁷ Cathy J. Okrent, *Torts and Personal Injury Law*, pp. 23-24.

²⁸ Tim Kaye, *Products Liability Law*, pp. 11-12.

* ผู้เขียนพบว่า กฎหมายในบางรัฐ เช่น กฎหมายแพ่งของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย (The Consumer Legal Remedies Act) ที่บัญญัติไว้ใน California Civil Code Section 1750 – 1784 หรือใน Business and Profession Code Section 300-3003 (Consumer Affair Act) ได้บัญญัติวางหลักของการเป็นผู้บริโภคหมายถึง บุคคลที่เป็นผู้ซื้อสินค้ามาเพื่อใช้สอยเป็นการส่วนตัว ในครอบครัว หรือในครัวเรือนเท่านั้น ดังนั้นหากนำไปใช้ในทางการค้า เอาไปขายหรือให้บริการต่ออีกทอดหนึ่ง ไม่ถือเป็นผู้บริโภคในความหมายนี้ (Section 1761 (d) ของ California Civil Code บัญญัติว่า “Consumer” means an individual who seeks or acquires, by purchase or lease, any goods or services for personal, family, or household purposes.”)

²⁹ Cathy J. Okrent, *Torts and Personal Injury Law*, pp. 286-287.

มีข้อสังเกตว่า ในบางกรณีผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้านั้นจริง ๆ (The Ultimate User) อาจจะไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่ถูกคาดหวังได้ว่าจะเป็นผู้ใช้สินค้านั้น (Foreseeable Plaintiffs) ตามหลักเรื่องความรับผิดชอบทางละเมิดก็ได้ ตัวอย่างเช่น ไม่น่าจะมีความเป็นไปได้เลยที่เด็กทารกอายุ 1 ขวบจะมาใช้งานเครื่องจักรในโรงงานอุตสาหกรรม ถ้าเป็นกรณีเช่นนี้ ก็จะเป็นกรณีที่คาดเห็นได้อย่างแน่นอนว่าบุคคลผู้นั้นไม่มีทางที่จะเป็นผู้ใช้สินค้านั้นจริงๆ ซึ่งแตกต่างจากกรณีสมาชิกในครอบครัวของผู้ซื้อสินค้าหรือเพื่อนบ้านที่มายืมสินค้าที่ไม่ปลอดภัยซึ่งก็อาจเป็นผู้ที่สามารถคาดเห็นได้ว่าจะเป็นผู้ใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้³⁰

แต่ในทางปฏิบัติ ศาลของสหรัฐอเมริกาได้มีคำพิพากษาขยายขอบเขตความคุ้มครองไปถึงบุคคลที่ไม่มีความสัมพันธ์โดยตรงใด ๆ กับสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เพียงแต่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น (bystanders) ก็สามารถที่จะเรียกร้องความเสียหายที่เกิดขึ้นกับตนเองภายใต้กฎหมายนี้ได้ เช่น บุคคลที่ไม่ได้เป็นผู้ซื้อสินค้า หรือไม่ได้เป็นผู้ใช้สินค้าแต่บังเอิญอยู่ในบริเวณใกล้เคียงขณะที่สินค้าที่ไม่ปลอดภัยก่อให้เกิดความเสียหาย และได้รับบาดเจ็บจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เป็นต้น³¹

3.1.4 ผู้ที่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ความรับผิดของผู้ผลิตสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศสหรัฐอเมริกาบัญญัติอยู่ใน Section 402A แห่ง The Restatement (Second) of Torts (1965) ว่าผู้ใดขายหรือผลิตสินค้าซึ่งมีความชำรุดบกพร่องโดยก่อให้เกิดอันตรายเกินสมควรแก่ผู้ใช้ ผู้บริโภค หรือแก่ทรัพย์สินของผู้ใช้หรือผู้บริโภคสินค้า จะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายทางกายภาพที่เกิดขึ้นต่อผู้ใช้สินค้า ผู้บริโภคสินค้า หรือต่อทรัพย์สินของผู้ใช้หรือผู้บริโภคสินค้านั้น

“ผู้ผลิต” หมายถึง บุคคลที่เกี่ยวข้องในการผลิต สร้าง ทำ หรือเป็นผู้ผลิตส่วนประกอบ เป็นผู้ออกแบบ หรือว่าจ้างให้ผู้อื่นผลิต หรืออาจหมายรวมถึงผู้ขายสินค้า ซึ่งไม่รวมถึงผู้ขายหรือผู้ให้เช่าอสังหาริมทรัพย์ หรือผู้จัดบริการทางวิชาชีพ ดังเช่นแพทย์ในคดีต่อไปนี้

คดี Cafazzo v. Central Medical Health Service, Inc.³² ของศาลในมลรัฐเพนซิลเวเนีย (Pennsylvania) ข้อเท็จจริงในคดีมีว่า นาย Cafazzo โจทก์ในคดีนี้เข้ารับการผ่าตัดที่โรงพยาบาล Central Medical Health Service เพื่อใส่ขากรรไกรล่างเทียมโดยแพทย์ได้ใช้อุปกรณ์ที่

³⁰ Ibid., 296-297.

³¹ Farlex, "Product Liability," [Online] Accessed: 3 June 2017. Available from: <http://legal-dictionary.thefreedictionary.com/product+liability>

³² Cafazzo v. Central Medical Health Service, Inc., 542 Pa. 526, 668 A.2d 521, (Pa.1995).

ติดตั้งโดยแพทย์ของโรงพยาบาลในการผ่าตัดให้กับโจทก์ โจทก์จึงนำคดีมาฟ้องแพทย์ผู้ติดตั้งอุปกรณ์ดังกล่าวของโรงพยาบาลเพื่อให้รับผิดชอบหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด โดยอ้างว่าแพทย์และโรงพยาบาลใช้สินค้าในการรักษาคนไข้ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมถือว่าเป็นผู้ผลิต คดีได้ขึ้นสู่ศาลฎีกาโดยศาลมีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยว่าจะนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดตาม Section 402A แห่ง The Restatement (Second) of Torts (1965) มาใช้กับโรงพยาบาลและบุคลากรทางการแพทย์ได้หรือไม่

ศาลวินิจฉัยโดยให้เหตุผลว่า หากพิจารณาโดยผิวเผินบุคลากรทางการแพทย์ต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของการใช้กฎหมายนี้ แต่อย่างไรก็ดีศาลได้พิจารณาเจตนารมณ์โดยพื้นฐานของกฎหมายมากกว่าบทบัญญัติตามตัวอักษร ซึ่งกฎหมายนี้มีขึ้นเพื่อต้องการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ผลิตทำการผลิตสินค้าที่มีความปลอดภัยยิ่งขึ้นและเพื่อป้องกันการแพร่กระจายความเสี่ยงในการสูญเสียให้แก่สังคม ศาลจึงเห็นว่า บุคลากรทางการแพทย์ไม่อาจมีความสามารถในการทำอุปกรณ์ทางการแพทย์ให้มีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้นและพวกเขาเหล่านั้นก็ไม่เป็นที่มาของการเป็นตัวแทนแห่งความเสี่ยงที่จะแพร่หลายออกไป ทำให้ศาลเห็นว่าบุคลากรทางการแพทย์มิได้เป็นผู้ผลิตสินค้าเพียงแต่นำสินค้านั้นไปใช้เพื่อการรักษาเท่านั้น (User) ดังนั้นจึงเป็นการไม่เหมาะสมหากศาลตัดสินให้บุคลากรทางการแพทย์ต้องมีความรับผิดชอบต่อโจทก์โดยเคร่งครัดในฐานะผู้ผลิตสินค้า หากต้องการฟ้องร้องแพทย์หรือโรงพยาบาลควรฟ้องร้องภายใต้หลักกฎหมายอื่น เช่น ความรับผิดในวิชาชีพหรือหลักความรับผิดเรื่องประมาทเลินเล่อเป็นต้น ศาลจึงยกฟ้องของโจทก์³³

3.1.5 ค่าเสียหาย

หากเกิดความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้เสียหายสามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้ประกอบการได้ ดังนี้³⁴

(1) ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการเยียวยา (Compensatory Damages) อันได้แก่ ค่ารักษาพยาบาล ค่าขาดรายได้ ค่าเสียหายต่อทรัพย์สิน โดยค่าสินไหมทดแทนเพื่อการเยียวยานี้สามารถแบ่งได้เป็น

1) ค่าเสียหายพิเศษ (Special Damages) คือ ค่าเสียหายที่เป็นตัวเงินที่สามารถระบุจำนวนได้แน่นอน เช่น ค่าซ่อมแซมทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหาย ค่าขาดรายได้ของ

³³ มานิตย์ จุมปา, คำอธิบายกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability Law), หน้า 148-150.

³⁴ Tim Kaye, *Products Liability Law*, pp. 179-181.

ผู้เสียหาย ค่ารักษาพยาบาล และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลที่จะต้องมีการติดตามผลการรักษาอย่างต่อเนื่อง (medical monitoring)

2) ค่าเสียหายโดยทั่วไป (General Damages) คือ ค่าเสียหายที่เป็นตัวเงินที่ไม่สามารถระบุจำนวนได้แน่นอน เช่น ค่าเสียหายต่อจิตใจ ซึ่งจะเป็นหน้าที่ของคณะลูกขุนเป็นคนกำหนดว่าจะให้ชดใช้เป็นจำนวนเท่าใด

(2) ค่าสินไหมทดแทนที่ไม่ใช่เพื่อการเยียวยา (Non-Compensatory Damages)

1) ค่าสินไหมทดแทนจำนวนเล็กน้อย หรือค่าเสียหายในเชิงปลอมขวัญ หรือค่าเสียหายแต่ในนาม (Nominal Damages) ได้แก่ ค่าเสียหายทดแทนจากการที่ผู้เสียหายได้รับความเสียหายหรือได้รับบาดเจ็บเพียงเล็กน้อยแต่เสียหายได้ในระยะเวลาไม่กี่วัน ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วศาลจะพิพากษาให้ประมาณ 1 ดอลลาร์สหรัฐเพื่อแสดงว่าผู้เสียหายเป็นผู้ชนะคดี³⁵

2) ค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damages) เป็นค่าเสียหายที่ศาลจะพิพากษาให้จำเลยชำระเพื่อเป็นการลงโทษจำเลยหากศาลเห็นว่าจำเลยกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ซึ่งคณะลูกขุนอาจให้ชดใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษโดยกำหนดความรับผิดไม่เกิน 3 เท่าของจำนวนค่าเสียหายตามคำพิพากษา หรือไม่เกิน 25,000 เหรียญสหรัฐ แล้วแต่ว่าเงินจำนวนใดจะมากกว่ากัน

ในเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษมีตัวอย่างในคดีของ Carol Ernst et. al. v. Merck & Co., Inc ดังนี้

คดี Carol Ernst et. al. v. Merck & Co., Inc.³⁶ คดีนี้ศาลมลรัฐเท็กซัส (Texas) ได้มีคำตัดสินให้ บริษัท Merck ต้องใช้ค่าเสียหายให้แก่นาง Carol Ernst เป็นเงิน 253.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งในจำนวนนั้นเป็นค่าเสียหายเชิงลงโทษจำนวน 229 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เนื่องจากศาลให้เหตุผลว่าการที่บริษัท Merck ผู้จำหน่ายยาที่มีชื่อว่า Vioxx อยากทำกำไรจากการขายยามากเสียจนละเลยที่จะให้ความสำคัญกับประชาชนที่มาซื้อยา แสดงให้เห็นว่าบริษัท Merck ให้ความสำคัญกับกำไรมากกว่าความปลอดภัยของประชาชน จนทำให้สามีของนาง Carol Ernst ที่ซื้อยามารับประทานติดต่อกันถึง 8 เดือนเสียชีวิต นอกจากนี้ มีข้อเท็จจริงเพิ่มว่าบริษัทฯ ทราบดีว่ายาที่ได้จำหน่าย

³⁵ Cathy J. Okrent, *Torts and Personal Injury Law*, pp. 52-54.

³⁶ Carol Ernst et. al. v. Merck & Co., Inc., No. 14-06-00835-CV (Tex. App. - Houston [14th Dist.] May 29, 2008)

ออกไปมีความผิดปกติ แต่ก็ละเลยไม่ปฏิบัติตามคำเตือนขององค์การอาหารและยาของสหรัฐอเมริกา

37

โดยในความเป็นจริงแล้ว จะพบว่าจากจำนวนคดีที่ฟ้องร้องให้รับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่ขึ้นสู่ศาลในสหรัฐอเมริกา ศาลจะมีคำพิพากษาให้ผู้ประกอบการใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damages) ให้กับโจทก์เป็นจำนวนร้อยละ 5 ของจำนวนคดีทั้งหมดที่นำขึ้นสู่ศาล เช่นเดียวกับการให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจำนวนเล็กน้อย (Nominal Damages) ที่ศาลในสหรัฐอเมริกามักจะไม่ค่อยตัดสินให้โจทก์ได้รับค่าเสียหายในส่วนนี้ ดังนั้น ในคดีความรับผิดชอบที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ศาลจึงมักพิพากษาให้จำเลยใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการเยียวยา (Compensatory Damages) ให้กับโจทก์เสียเป็นส่วนใหญ่³⁸

3.1.6 ข้อยกเว้นความรับผิด

ผู้ประกอบการสามารถที่จะยกข้อต่อสู้เหล่านี้ขึ้นเพื่อยกเว้นความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้ ดังนี้³⁹

(1) อันตรายที่เกิดขึ้นเป็นอันตรายที่ทราบโดยทั่วไป (General Known Damage) ผู้ประกอบการสามารถยกขึ้นอ้างได้ว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ผู้บริโภคหรือวิญญูชนสามารถทราบได้ว่าโดยสภาพสินค้านั้นเป็นอันตรายโดยไม่จำเป็นต้องเตือน หากว่าได้ออกแบบและผลิตสินค้าในลักษณะที่มีความปลอดภัยต่อการใช้งานแล้ว

(2) ผู้เสียหายได้ใช้สินค้าในลักษณะที่ไม่อาจคาดเห็นได้ (Misuse of a Product) ในกรณีนี้ผู้เสียหายได้ใช้สินค้าในลักษณะที่ผู้ประกอบการไม่สามารถคาดเห็นได้ ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อผู้บริโภค

(3) ผู้เสียหายสมควรใจเข้ารับความเสี่ยงเอง (Assumption of Risk) ในกรณีดังกล่าวนี้ ผู้ประกอบการมีหน้าที่ที่จะต้องพิสูจน์ต่อศาลเพื่อที่จะพ้นความรับผิดว่าผู้เสียหายหรือโจทก์ได้ทราบถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้าและได้ตระหนักถึงความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในการใช้สินค้านั้น และผู้เสียหายหรือโจทก์เองก็ได้สมควรใจที่จะเข้ารับความเสี่ยงนั้น

³⁷ New York Times, "Punitive Damage Award in Vioxx Case," [Online] Accessed: 11 April 2016. Available from: <http://www.nytimes.com/2006/04/11/business/worldbusiness/punitive-damage-award-in-vioxx-case.html>

³⁸ Tim Kaye, *Products Liability Law*, p. 179.

³⁹ ศักดา ธนิตกุล, กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย, หน้า 60.

(4) ผู้เสียหายมีความประมาทเลินเล่อเกินกึ่งหนึ่ง (Contributory Negligence) หรือ ประมาทเลินเล่อไม่ถึงกึ่งหนึ่ง (Comparative Negligence) ซึ่งในเรื่องนี้ ในแต่ละมลรัฐของ สหรัฐอเมริกาแยกหลักความประมาทเลินเล่อได้ 2 กรณี

1) ความประมาทเลินเล่อเกินกึ่งหนึ่ง (Contributory Negligence) คือ ผู้เสียหายจะได้รับการชดใช้ค่ารักษาพยาบาลและค่าเสียหายหากผู้เสียหายไม่มีส่วนในการก่ออุบัติเหตุ ขึ้น หลักนี้มาจากแนวคิดของประเทศอังกฤษเรื่อง Pure Contributory Negligence ที่ว่า บุคคลไม่ ต้องรับผิดชอบในความเสียหายต่อบุคคลอื่น หากผู้เสียหายที่ได้รับอันตรายมีส่วนในการก่อให้เกิดความ ทุกข์ทรมานหรือมีส่วนในการก่อความเสียหายต่อตนเอง แม้ว่าจะเป็นการกระทำเพียงส่วนน้อยก็ตาม

2) ความประมาทเลินเล่อไม่ถึงกึ่งหนึ่ง (Comparative Negligence) คือ แม้ว่าผู้เสียหายที่ได้รับอันตรายมีส่วนในการก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานหรือมีส่วนในการก่อความเสียหายต่อตนเอง ผู้เสียหายยังคงได้รับการชดใช้เยียวยาความเสียหาย แต่ได้รับเพียงบางส่วนหรือไม่ ได้รับเลย โดยพิจารณาจากการกระทำของผู้เสียหายนั้นว่ามีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายมากน้อย เพียงใด

3.1.7 อายุความ

ระยะเวลาสูงสุดตามกฎหมายที่ผู้ประกอบการจะต้องมีความรับผิดชอบตามกฎหมายที่กำหนดความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของแต่ละรัฐนั้นจะแตกต่างกัน ออกไป โดยส่วนใหญ่แล้วในสหรัฐอเมริกาจะกำหนดอายุความไว้สูงสุดคือ 10 ปี นับจากวันที่สินค้านั้น ได้ถูกขายออกไป โดยเป็นระยะเวลาที่วัฏจักรการใช้สินค้าคงทน⁴⁰

3.2 สหภาพยุโรป (European Union - EU)

การฟ้องคดีให้รับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของสหภาพยุโรป นั้นมีลักษณะเช่นเดียวกับการฟ้องให้ผู้ผลิตรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของ ประเทศสหรัฐอเมริกาที่ผู้เสียหายสามารถฟ้องให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายรับผิดชอบได้ทั้งทางสัญญาและใช้หลัก ทั่วไปในเรื่องละเมิดซึ่งเป็นเรื่องความรับผิดที่อยู่บนฐานความผิด (Fault-based Liability) กล่าวคือ ศาลจะต้องพิจารณาถึงการกระทำของผู้ผลิตหรือผู้ขายสินค้าเป็นสำคัญว่ามีการกระทำใด ๆ ที่เป็นการ

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 62.

กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อที่ทำให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากสินค้าหรือไม่ (Conduct-based Liability) ซึ่งหากใช้หลักการนี้ จะทำให้ภาระการพิสูจน์ตกอยู่กับผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหาย สภาแห่งสหภาพยุโรป (Council of Europe) จึงได้แต่งตั้งคณะทำงานโดยประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (EEC) เพื่อจัดทำ Council Directive of 25 July 1985 on the Approximation of the Law, Regulations and Administrative Provisions of the Member State Concerning Liability for Defective Products (85/374/EEC) หรือเรียกว่า Product Liability Directive เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย⁴¹ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสภาพเศรษฐกิจที่ตีระหวางกัน และให้ผู้บริโภคในประเทศสมาชิกได้รับความคุ้มครองอย่างเท่าเทียม โดยสร้างความเป็นเอกภาพทางกฎหมาย นอกจากนี้ประชาคมเศรษฐกิจยุโรปยังเห็นว่าการก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคจะต้องถูกพัฒนาควบคู่กันไปอย่างสมดุล จึงพยายามที่จะกระตุ้นให้เกิดการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ และต้องการสร้างกฎหมายที่คุ้มครองความพึงพอใจของผู้บริโภคให้เป็นไปตามความคาดหวังของผู้บริโภคในการบริโภคสินค้าด้วย⁴²

Product Liability Directive หรือ EC Directive 85/374/EEC ของสหภาพยุโรป นี้ เป็นผลพวงจากการที่รัฐสมาชิกต้องการที่จะอนุวัติการใช้กฎหมายภายในประเทศให้มีความเป็นเอกภาพเดียวกัน เพื่อให้ผู้ประกอบการและผู้บริโภคของรัฐสมาชิกมีสิทธิและหน้าที่ในระดับเดียวกัน (Complete Harmonization) เพื่อสร้างความมั่นใจและการมีประสิทธิภาพทางการค้าภายในของแต่ละรัฐสมาชิก โดยสร้างกฎเกณฑ์ที่กำหนดให้ผู้ผลิตสินค้าต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความบกพร่องของสินค้าที่ตนผลิตขึ้นและได้นำออกสู่ท้องตลาด โดยลักษณะของความผิดของผู้ผลิตสินค้าที่กำหนดไว้ตาม Product Liability Directive (85/374/EEC) นี้เป็นความรับผิดทางละเมิดและเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) โดยที่ Product Liability Directive (85/374/EEC) นี้จะนำมาใช้เฉพาะแต่ในเรื่องสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเท่านั้น ไม่รวมถึงการบริการที่ไม่ปลอดภัย

Product Liability Directive (85/374/EEC) มิได้มีความมุ่งหมายที่จะใช้บังคับแทนกฎหมายภายในของประเทศสมาชิก หากแต่มีสถานะเหนือกฎหมายภายในของประเทศสมาชิก โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้เป็นมาตรฐานความคุ้มครองขั้นต่ำแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย⁴³ โดยเป็นกฎหมายแม่แบบ (Model law) ผลคือประเทศสมาชิกจะต้องทำการอนุวัติการ

⁴¹ Helen Delaney and Rene van de Zande, *A Guide to the Eu Directive Concerning Liability for Defective Products (Product Liability Directive)* (USA: National Institute of Standards and Technology, 2011), pp. 1-14.

⁴² Alessandro Palmigiano and Angela Bongiorno, "Overview of Eu Legislation on Product Liability and Consumer Safety," *Business Law International* Volume 6, Issue 3 (2005): 401.

⁴³ มานิตย์ วงศ์เสรี และคณะ, "รายงานการศึกษาริวิจัยฉบับสมบูรณ์ ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า (Product Liability)," (ปีงบประมาณ 2543): 12.

กฎหมายภายในของตนให้มีความสอดคล้องกับ Directive ตามพันธกรณีที่ได้กำหนดไว้แล้ว โดยประเทศสมาชิกสามารถที่กำหนดกฎหมายภายใน (National Law) ให้มีความเคร่งครัดมากกว่าที่กำหนดไว้ใน Directive (85/374/EEC) ก็ได้ตามที่ Article 15* เปิดช่องให้ประเทศสมาชิกสามารถกำหนดกฎหมายภายในให้ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบแม้จะสามารถพิสูจน์ได้ว่าสถานะของความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในขณะที่สินค้าวางจำหน่ายนั้นไม่สามารถตรวจสอบความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้นได้⁴⁴ ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย (Product Liability) ของประเทศสมาชิก ก็คือ กฎหมายภายในของแต่ละประเทศสมาชิกนั่นเอง ซึ่งกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศไทยเองก็ได้รับเอาแนวคิดมาจาก Product Liability (EC Directive 85/374/EEC) ของสหภาพยุโรปด้วยเช่นกัน

3.2.1 Product Liability Directive (EC Directive 85/374/EEC)

3.2.1.1 ความไม่ปลอดภัยหรือความชำรุดบกพร่องของสินค้า

สินค้าที่ไม่ปลอดภัย (A defective product) ของ Product Liability Directive (85/374/EEC) ของสหภาพยุโรป หมายถึง สินค้าประเภทสังหาริมทรัพย์ทั้งปวงรวมถึง

* Article 15 ของ EC Directive 85/374/EEC บัญญัติว่า

“1. Each Member State may:

(a) by way of derogation from Article 2, provide in its legislation that within the meaning of Article 1 of this Directive 'product' also means primary agricultural products and game;

(b) by way of derogation from Article 7 (e), maintain or, subject to the procedure set out in paragraph 2 of this Article, provide in this legislation that the producer shall be liable even if he proves that the state of scientific and technical knowledge at the time when he put the product into circulation was not such as to enable the existence of a defect to be discovered.

2. A Member State wishing to introduce the measure specified in paragraph 1 (b) shall communicate the text of the proposed measure to the Commission. The Commission shall inform the other Member States thereof.

The Member State concerned shall hold the proposed measure in abeyance for nine months after the Commission is informed and provided that in the meantime the Commission has not submitted to the Council a proposal amending this Directive on the relevant matter. However, if within three months of receiving the said information, the Commission does not advise the Member State concerned that it intends submitting such a proposal to the Council, the Member State may take the proposed measure immediately.

If the Commission does submit to the Council such a proposal amending this Directive within the aforementioned nine months, the Member State concerned shall hold the proposed measure in abeyance for a further period of 18 months from the date on which the proposal is submitted.

3. Ten years after the date of notification of this Directive, the Commission shall submit to the Council a report on the effect that rulings by the courts as to the application of Article 7 (e) and of paragraph 1 (b) of this Article have on consumer protection and the functioning of the common market. In the light of this report the Council, acting on a proposal from the Commission and pursuant to the terms of Article 100 of the Treaty, shall decide whether to repeal Article 7 (e).”

⁴⁴ Raymond Youngs, *English, French & German Comparative Law*, 3 ed. (New York: Routledge, 2014), pp. 420-421.

อสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ที่ติดรวมเข้าไป หรือหมายรวมถึงกระแสไฟฟ้า ซึ่งขาดความปลอดภัยซึ่งบุคคลทั่วไปคาดหวังว่ามีอยู่

นอกจากนั้น สินค้าบางจำพวกที่อยู่ภายใต้การควบคุมของกฎหมายเฉพาะ จะไม่ตกอยู่ภายใต้ Product Liability Directive (85/374/EEC) นี้ เช่น สินค้าจำพวกยารักษาโรคหรืออาหารที่อยู่ภายใต้ the General Food Law Regulation, (178/2002/EC)

ในการพิจารณาว่าเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือไม่นั้น Article 6 (1) * ของ Product Liability Directive (85/374/EEC) ได้นำหลักการเรื่องความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectation test) ของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศสหรัฐอเมริกามาใช้⁴⁵ โดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ดังนี้

- (1) ลักษณะที่สินค้าแสดงออกมา
- (2) ลักษณะของการใช้งานของสินค้านั้นที่ถูกคาดหวังในการใช้อย่างสมเหตุสมผล
- (3) เวลาที่สินค้านั้นถูกวางจำหน่าย

แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการนำหลักการต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วมาใช้ในการพิจารณาถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า แต่ในทางปฏิบัติก็ยังเปิดช่องให้ศาลของประเทศสมาชิกตีความถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้าได้เองอยู่ ดังเช่น ในคดีของศาลในราชอาณาจักรเบลเยียมในคดีต่อไปนี้

คดี West v. Johnson & Johnson Products, Inc.⁴⁶ ข้อเท็จจริงในคดีมีว่า เด็กหญิงวัย 16 ปีซื้อผ้าอนามัยแบบสอดที่ผลิตโดยบริษัท Johnson and Johnson แต่ไม่ได้ใช้อย่างถูกวิธี ทำให้ผ้าอนามัยแบบสอดเข้าไปติดในช่องปัสสาวะไม่สามารถเอาออกมาได้ จนเกิดภาวะ Toxic Shock Syndrome (TSS) ซึ่งเป็นกลุ่มอาการที่ทำให้เกิดโรคในหลายระบบ ผู้ป่วยจะมีไข้สูง มีผื่นขึ้น

* Article 6 (1) ของ EC Directive 85/374/EEC บัญญัติว่า

“A product is defective when it does not provide the safety which a person is entitled to expect, taking all circumstances into account, including:

- (a) the presentation of the product;
- (b) the use to which it could reasonably be expected that the product would be put;
- (c) the time when the product was put into circulation.”

⁴⁵ Stefan Lenze, “German Product Liability Law: between European Directive” ใน คำอธิบายและคำพิพากษาเปรียบเทียบกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย, ศักดา ธนิตกุล(กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553), หน้า 65.

⁴⁶ West v. Johnson & Johnson Products, Inc., 174 Cal.App.3d 831, 220 Cal. Rptr. 437, 448, 59 A.L.R. 4th 1, CCH Prod. Liab. Rep. 1 Para. 10,883 (1985).

ความดันเลือดต่ำและมีการลอกหลุดของผิวหนังที่ฝ่ามือและฝ่าเท้า⁴⁷ ผู้เสียหายฟ้องว่าสินค้าของบริษัท Johnson and Johnson เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เนื่องจากผู้ผลิตไม่ได้ให้คำเตือนผู้ใช้อย่างเพียงพอถึงวิธีการใช้งานและไม่ได้แจ้งผลข้างเคียงจากการใช้งานผิดวิธี

ในคดีนี้ศาลพิพากษายกฟ้องโจทก์ โดยศาลให้เหตุผลว่าสินค้านี้ไม่ได้ถูกคาดหวังจากผู้ผลิตอย่างสมเหตุสมผลว่าผู้บริโภคจะนำไปใช้งานผิดวิธี โดยศาลเห็นว่าบริษัท Johnson and Johnson ก็ไม่ทราบมาก่อนว่ามีกรณีที่ผู้ซื้อนำไปใช้งานผิดวิธี เนื่องจากไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าบริษัท Johnson and Johnson ได้เคยได้รับรายงานจากผู้ซื้อหรือเคยทราบว่าผู้ซื้อรายใดซื้อสินค้าไปแล้วนำไปสอดเข้าไปที่ท่อปัสสาวะแทนช่องคลอด และบริษัทฯ ได้ระบุวิธีการใช้งานสินค้าไว้ที่กล่องอย่างชัดเจนอยู่แล้ว แม้กระทั่งผู้ที่ซื้อมาใช้งานครั้งแรกก็สามารถอ่านแล้วเข้าใจถึงวิธีการใช้งานได้เป็นอย่างดี⁴⁸

คดี Haribo 9 O 603/03⁴⁹ ของศาลแขวงในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ข้อเท็จจริงในคดีมีว่า หญิงคนหนึ่งอายุ 49 ปีที่มีน้ำหนักเกินกว่ามาตรฐานได้ซื้อขนมวุ้นสำเร็จรูปรสชะเอมเทศ Matador-Mix ที่ผลิตโดยบริษัท Haribo มารับประทาน หญิงคนนีทานขนมชนิดนี้ในปริมาณ 400 กรัมต่อวันเป็นเวลากว่า 3 เดือน ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ค.ศ.2002 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2003 จากนั้นในวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2003 หญิงรายนี้ถูกวินิจฉัยว่ามีภาวะหัวใจเต้นผิดจังหวะ (the heart rhythm disorder) ต้องพักรักษาตัวในโรงพยาบาลกว่า 3 อาทิตย์ และต้องพักรักษาอีก 3 อาทิตย์ หญิงรายนี้จึงนำคดีมาฟ้องให้บริษัท Haribo ผู้ผลิตชดใช้ค่าสินไหมทดแทน โดยอ้างว่าเธอป่วยเป็นโรคหัวใจเต้นผิดจังหวะ เพราะทานขนมของบริษัทที่มีส่วนผสมของชะเอมเทศ บริษัทฯ มีความผิดเนื่องจากไม่เตือนผู้บริโภคถึงผลกระทบหรือความเสี่ยงที่เกิดจากการทานชะเอมเทศในปริมาณมากอย่างต่อเนื่อง และบริษัทฯ อ้างไม่ได้ว่าใคร ๆ ต่างก็รู้ว่าการทานวุ้นสำเร็จรูปมาก ๆ ทำให้ความดันโลหิตสูงขึ้น เพราะเรื่องนี้ไม่ใช่ข้อมูลที่มีอยู่โดยทั่วไป คนที่จะทราบข้อเท็จจริงนี้ได้ต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือแพทย์เท่านั้น

ในคดีนี้ศาลพิพากษายกฟ้องโจทก์ โดยศาลพิจารณาจาก EC Directive 85/374/EEC ของสหภาพยุโรป หรือกฎหมายเรื่องละเมิดก็ไม่เห็นว่าขนมวุ้นสำเร็จรูปรสชะเอมเทศของบริษัท Haribo เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และศาลไม่เห็นว่ากรณีที่หญิงรายนี้ป่วยเป็นโรคภาวะหัวใจเต้นผิดจังหวะจะเป็นผลกระทบจากการทานชะเอมเทศที่มากเกินไป อีกทั้งศาลยังวางหลักว่า

⁴⁷ Faculty of Medicine Khon Kaen University, "Toxic Shock Syndrome," [Online] Accessed: 17 December 2015. Available from: http://www.smj.ejnal.com/e-journal/showdetail/?show_detail=T&art_id=968

⁴⁸ Ashrst, "Interpretation of the Product Liability Directive," [Online] Accessed: 11 January 2016. Available from: https://www.ashurst.com/doc.aspx?id_Content=2343

⁴⁹ District Court of Bonn, Decision of 19 April 2004, 9 O 603/03

ผู้ผลิตมีหน้าที่โดยทั่วไปที่จะต้องเตือนถึงอันตรายหรือความเสี่ยงที่เกิดจากการบริโภคสินค้าตามปกติ แต่ผู้ผลิตไม่มีหน้าที่ต้องเตือนถึงอันตรายหรือผลกระทบที่เกิดจากการบริโภคสินค้าในปริมาณที่มากเกินไป เพราะความเสี่ยงที่เกิดจากการบริโภคอาหารชนิดใดชนิดหนึ่งเป็นจำนวนมากนั้นเป็นข้อเท็จจริงที่ประชาชนทั่วไปนั้นทราบดีอยู่แล้ว⁵⁰

3.2.1.2 ความเสียหาย

ความเสียหายตาม Product Liability Directive (85/374/EEC) บัญญัติอยู่ใน Article 9* แห่ง Product Liability Directive (85/374/EEC) ซึ่งมาตรานี้ได้บัญญัติขึ้นเพื่อขยายคำว่า “ความเสียหาย” ใน Article 1 โดยหมายถึง

(1) การเสียชีวิตหรือการได้รับอันตรายแก่กาย

(2) ความเสียหายต่อทรัพย์สินที่มีมูลค่ามากกว่า 500 ECU (European Currency Unit) ซึ่งไม่ใช่ความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อตัวทรัพย์สินที่ไม่ปลอดภัยนั่นเอง ทั้งนี้ทรัพย์สินที่ถูกทำให้เสียหายหรือถูกทำลายนั้นจะต้อง

1) เป็นทรัพย์สินที่โดยปกติแล้วถูกใช้หรือถูกบริโภคเป็นการส่วนตัว (Private use) และ

2) เป็นทรัพย์สินที่ส่วนใหญ่ผู้เสียหายได้ใช้หรือบริโภคเป็นการส่วนตัว

บทบัญญัติในมาตราดังกล่าวนี้ไม่กระทบกระทั่งถึงกฎหมายของประเทศสมาชิกที่เกี่ยวข้องกับความเสียหายที่เป็นตัวเงิน (non-material damage)

ประเภทของความเสียหายตาม Article 9 แห่ง Product Liability Directive (85/374/EEC) นี้มี 2 ประเภท กล่าวคือ

⁵⁰ British Institute of International and Comparative Law, "Product Liability Database - Italy - Cassazione Civile," [Online]

Accessed: 11 January 2016. Available from: <http://www.biicl.org/plf/italy/29may2013/>

* Article 9 ของ EC Directive 85/374/EEC บัญญัติว่า

“For the purpose of Article 1, 'damage' means:

(a) damage caused by death or by personal injuries;

(b) damage to, or destruction of, any item of property other than the defective product itself, with a lower threshold of 500 ECU, provided that the item of property:

(i) is of a type ordinarily intended for private use or consumption, and

(ii) was used by the injured person mainly for his own private use or consumption.

This Article shall be without prejudice to national provisions relating to non-material damage.”

(1) ความเสียหายต่อชีวิตร่างกาย

การคุ้มครองความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อชีวิตร่างกายตาม Product Liability Directive (85/374/EEC) นี้ บุคคลทุกกรณีได้รับการชดเชยความเสียหายโดยไม่ต้องพิจารณาว่าเป็นผู้บริโภคสินค้านั้นโดยตรงหรือไม่ ซึ่งแตกต่างกับกรณีความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินที่จะคุ้มครองเฉพาะความเสียหายในส่วนที่มีมูลค่าเกินกว่า 500 ECU เท่านั้นแล้วยังกำหนดให้แต่เฉพาะผู้เสียหายที่บริโภคสินค้าโดยส่วนตัวเท่านั้นที่อาจเรียกร้องค่าเสียหายได้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า Product Liability Directive (85/374/EEC) ต้องการที่จะความคุ้มครองความเสียหายให้กับผู้เสียหายที่เป็นบุคคลธรรมดา โดยไม่ใช้บังคับแบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการวิชาชีพด้วยกัน⁵¹

(2) ความเสียหายต่อทรัพย์สินซึ่งมีมูลค่ามากกว่า 500 ECU โดยผู้เสียหายจะสามารถฟ้องร้องได้เฉพาะในส่วนที่เกินกว่า 500 ECU เท่านั้น

เหตุผลที่กำหนดให้ความเสียหายต่อทรัพย์สินมีจะต้องมีมูลค่ามากกว่า 500 ECU ก็เพื่อเป็นการจำกัดปริมาณคดีที่จะถูกนำขึ้นมาฟ้องร้องต่อศาลไม่ให้คดีที่มีการเรียกร้องค่าเสียหายที่มีทุนทรัพย์ต่ำขึ้นสู่ศาลมากเกินไป⁵² และที่บัญญัติไว้เช่นนี้ก็เนื่องจากประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปมักจะนิยมทำประกันภัยทรัพย์สิน ดังนั้น การกำหนดข้อจำกัดความรับผิดเช่นนี้ก็เกินไปเพื่อไม่ให้เบี้ยประกันภัยที่ผู้อุปประกันภัยจะต้องชำระนั้นสูงเกินไป⁵³

แต่อย่างไรก็ดี แม้ว่าจะบัญญัติไว้ว่าความเสียหายต่อทรัพย์สินจะต้องมีมูลค่ามากกว่า 500 ECU แต่ศาลยุติธรรมยุโรป (European Court of Justice) ก็ได้มีคำตัดสินในคดีที่ C-52/00 ระหว่าง Commission of the European Communities กับ French Republic ไว้ว่า เพื่อไม่ให้เป็นการจำกัดสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของผู้เสียหาย ผู้เสียหายสามารถเรียกร้องในความเสียหายที่ต่ำกว่า 500 ECU ได้ ดังนี้

คดีของศาลยุติธรรมยุโรปที่ C-52/00 ระหว่าง Commission of the European Communities กับ French Republic⁵⁴ ศาลวางหลักว่า แม้ความเสียหายที่เกิดต่อทรัพย์สินนั้นจะมีมูลค่าต่ำกว่า 500 ECU ซึ่งไม่เข้าเงื่อนไขตาม Article 9 (b) แต่ศาลก็สามารถตัดสินให้ผู้เสียหายได้รับเงินค่าเสียหายได้ โดยศาลให้เหตุผลว่าในการตีความ EC Directive 85/374/EEC ไม่ควรที่จะกำหนด

⁵¹ ครนรินทร์ คงเกษม, "ปัญหาการพิสูจน์ของผู้เสียหายเพื่อให้ผู้ประกอบการรับผิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ" (นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554), หน้า 15.

⁵² Robin Cantor, *Products Liability* (the United States of America: American Bar Association 2011), p. 104.

⁵³ นกักร ศิลปรัตน์, "ความเหมาะสมของการนำหลักการในอนุสัญญาว่าด้วยกฎหมายที่ใช้บังคับแก่ความรับผิดที่เกิดขึ้นต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ค.ศ. 1973 มาใช้แก่ประเทศไทย" (นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายการค้าระหว่างประเทศ คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557), หน้า 45.

⁵⁴ Commission of the European Communities v. French Republic C-52/00 [2002] ECR I-3827

มูลค่าขั้นต่ำของความเสียหายเพราะถือเป็นการจำกัดสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางศาลของผู้เสียหาย⁵⁵

สาเหตุที่ Product Liability Directive (85/374/EEC) กำหนดเงื่อนไขต่อความเสียหายต่อทรัพย์สินเช่นนี้ เนื่องจากมุ่งประสงค์ที่จะคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคที่มีต่อพ่อค้า ไม่ได้ประสงค์ที่จะคุ้มครองสิทธิของพ่อค้าที่มีต่อพ่อค้าด้วยกัน เพราะผู้ผลิตสินค้าเป็นผู้ที่มีความสามารถที่จะจัดหาประกันภัยความรับผิดเพื่อคุ้มครองความเสี่ยงของตนในกรณีที่สินค้าที่ตนผลิตนั้นมีความบกพร่องและก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นโดยเฉพาะผู้บริโภค ดังนั้น ทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหายจึงควรเป็นทรัพย์สินที่ส่วนใหญ่ (mainly) แล้วผู้เสียหายมีไว้เพื่อการใช้สอยหรือบริโภคเป็นส่วนตัว (Private use) ถ้าเป็นทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อการพาณิชย์ของผู้เสียหายก็ไม่ได้รับความคุ้มครองตาม Product Liability Directive (85/374/EEC)⁵⁶

นอกจากนั้น ในความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สิน ถ้อยคำใน Product Liability Directive (85/374/EEC) Article 9 (b) ที่บัญญัติว่า ทรัพย์สินที่เสียหายจะต้อง “ถูกใช้หรือถูกบริโภคเป็นการส่วนตัว (Private use)” นั้น ใน Product Liability Directive (85/374/EEC) ไม่ได้บัญญัติคำจำกัดความในเรื่องนี้ไว้โดยเฉพาะว่าหมายถึงทรัพย์สินประเภทใดหรือมีวิธีการที่จะจำแนกประเภทของทรัพย์สินไว้เช่นไร จากที่ผู้เขียนศึกษาพบว่าคำว่า “Private use” ได้มีการให้นิยามความหมายโดยเทียบเคียงได้จาก

(1) กฎหมาย Law Concerning Product Liability of 7 June 1989, Chapter 2, 2, (2) ของประเทศเดนมาร์ก ที่บัญญัติว่า “พระราชบัญญัตินี้ใช้สำหรับการเรียกร้องค่าเสียหายต่อทรัพย์สินที่โดยธรรมชาติมีไว้สำหรับการใช้งานตามปกติที่ไม่ใช่เชิงพาณิชย์ (ordinarily intended for non-commercial use) และโดยส่วนใหญ่แล้วเป็นทรัพย์สินที่ถูกนำมาใช้โดยผู้เสียหาย”^{*} และ

(2) กฎหมาย Liability for a Defective Product Section 2 ของประเทศออสเตรีย ที่บัญญัติว่า “ความเสียหายต่อทรัพย์สินจะได้รับการชดเชยต่อเมื่อเป็นกรณีที่ผู้เสียหายไม่ได้เป็นองค์การการค้าที่ใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยเพื่อวัตถุประสงค์ในเชิงพาณิชย์หรือเพื่อประโยชน์ในทาง

⁵⁵ Alessandro Palmigiano and Angela Bongiorno, "Overview of Eu Legislation on Product Liability and Consumer Safety," *Business Law International*: 403.

⁵⁶ อนันต์ จันทร์โอภากร, กฎหมายการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้า, หน้า 145.

^{*} Chapter 2, 2, (2) ของ Law Concerning Product Liability of 7 June 1989 บัญญัติว่า “This Act applies to claims for property damage if the particular property by its nature is ordinarily intended for non-commercial use and was mainly so used by the injured person. Damage to the defective product itself is not within the scope of this Act”

ธุรกิจของบริษัท (not a commercial enterprise using the product primarily for commercial purposes and in the course of its business)**

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า Product Liability Directive (85/374/EEC) มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคที่มีต่อพ่อค้า ไม่ได้ประสงค์ที่จะคุ้มครองสิทธิของผู้ขายที่มีเฉพาะขายด้วยกัน ดังนั้น ทรัพย์สินที่ควรได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายนี้ทุกคนเป็นทรัพย์สินที่ผู้ต้องหามีไว้ใช้สอยหรือบริโภคเป็นการส่วนตัวเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งคำว่า “โดยส่วนตัว” (Private use) มีความหมายตรงข้ามกับคำว่า “ในทางการค้า” (Commercial use) จึงน่าจะหมายถึงการใช้งานสินค้าโดยบุคคลเพื่อกิจกรรมที่เป็นไปทางส่วนตัว คำว่า “ส่วนตัว” (Private) ย่อมมีความหมายตรงกันข้ามกับคำว่า “ในทางการค้า” (Commercial) และเมื่อประกอบกับการความหมายของกฎหมายของประเทศเดนมาร์กและประเทศออสเตรียข้างต้น คำว่า "ถูกใช้เป็นการส่วนตัว (Private use)" จึงน่าจะหมายถึง "การใช้งานของสินค้าโดยบุคคลสำหรับกิจกรรมที่เป็นในทางส่วนตัวของเขา"⁵⁷ ดังนั้น หากความเสียหายเกิดต่อทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ หรือเป็นความเสียหายทางเศรษฐกิจ จะไม่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบตาม Article 9 (b) ของ Product Liability Directive (85/374/EEC) นี้

ปัญหาประการต่อมาคือ จะสามารถทราบได้อย่างไรว่าวัตถุประสงค์ที่บุคคลเข้าทำการนั้น ๆ เป็นไปเพื่อเป็นการใช้สอยเป็นการส่วนตัว (Private use) เนื่องจากในบางกรณีทรัพย์สินหนึ่งชิ้นหรือสิ่งของอย่างเดียวกันบางเวลาอาจจะใช้เพื่อวัตถุประสงค์ส่วนตัวและบางเวลาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในเชิงพาณิชย์ เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ เครื่องมือช่าง เป็นต้น ดังนั้นหากมีปัญหาคือต้องวินิจฉัยว่าบุคคลได้ใช้ทรัพย์สินนั้นไปเพื่อวัตถุประสงค์ใด ในประเด็นนี้สหภาพยุโรปได้มีการวางแนวทางไว้ ในคดีต่อไปนี้

คดีของศาลแห่งสหภาพยุโรปที่ C-464/01 ระหว่าง Johann Gruber กับ Bay Wa AG⁵⁸ ย่อหน้าที่ 54 ได้อาศัยหลักเกณฑ์ตาม Brussels I Regulation วินิจฉัยว่า ในกรณีที่สัญญาได้ทำขึ้นโดยคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งซึ่งอ้างตัวเป็นผู้บริโภคได้ทำสัญญานั้นโดยมีวัตถุประสงค์ทั้งเพื่อการส่วนตัวและเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของตน โดยทั่วไปแล้วบุคคลนั้นย่อมไม่อาจอ้างได้ว่าตนอยู่ในฐานะของผู้บริโภค เว้นเสียแต่ว่าเมื่อได้พิจารณาเปรียบเทียบสัดส่วนแล้วจะสามารถเห็นได้อย่างชัดเจนว่า วัตถุประสงค์ในการประกอบอาชีพหรือประกอบธุรกิจเป็นเพียงส่วนที่ไม่มีความสำคัญและ

** Section 2 ของ Austria Liability for a Defective Product บัญญัติว่า “Damage to property shall be compensated only if the injured party is not a commercial enterprise using the product primarily for commercial purposes and in the course of its business”

⁵⁷ Valerie Kayser, *Launching Space Objects: Issues of Liability and Future Prospects* (United States of America: Kluwer Academic Publishers, 2001), p. 251.

⁵⁸ Johann Gruber v Bay Wa AG C-464/01 [2005] ECR I-439

ความมุ่งหมายหลักของคู่สัญญายังคงเป็นไปเพื่อการใช้สอยในการดำรงชีวิตส่วนตัวเป็นประการสำคัญ⁵⁹

3.2.1.3 บุคคลที่จะได้รับความคุ้มครอง

รองศาสตราจารย์ ดร.ดาราทพร ธีระวัฒน์ มีความเห็นว่า เมื่อพิจารณาประกอบกับคำว่า “ผู้บริโภค” ตามนิยามของ Directive ปีต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น Directive 2005/29/EC of the European Parliament and the Council of 11 May 2005 concerning unfair business-to-customer commercial practices in the internal market and amending Council Directive 84/450/EEC, Directives 97/7/EC, 98/27/EC และ 2002/65/EC of the European Parliament and of the Council Regulation (EC) No 2006/2004 of the European Parliament and of the Council (Unfair Commercial Practices Directive) Article 2(a) และ Directive 93/13/EEC on unfair terms in consumer contracts Article 2 (b) ได้ให้คำนิยามของคำว่าผู้บริโภคว่า หมายถึง บุคคลธรรมดาที่เข้าทำสัญญาเพื่อวัตถุประสงค์ที่ไม่เป็นไปเพื่อการค้า เพื่อธุรกิจ หรือ ในทางอาชีพ จึงสามารถที่จะสรุปได้ว่าบุคคลที่จะถือว่าเป็น “ผู้บริโภค” (Consumer) ตาม EC Directive ได้นั้นจะต้องมีองค์ประกอบ 2 ประการ⁶⁰ คือ

- (1) ผู้บริโภคจะต้องเป็นบุคคลธรรมดา (a natural person)
- (2) ผู้บริโภคจะต้องมีวัตถุประสงค์หรือมีความมุ่งหมายในการใช้สินค้าและบริการเพื่อการส่วนตัว (Private use) มิใช่เพื่อการประกอบธุรกิจพาณิชย์ หรือกิจกรรมทางการค้าใด ๆ โดย

⁵⁹EJC Judgment of 20 January 2005, C-464/01 Johann Gruber v Bay Wa AG (Paragraph 54) “In the light of all the foregoing considerations, the answer to the first three questions must be that the rules of jurisdiction laid down by the Brussels Convention are to be interpreted as follows:

- a person who concludes a contract for goods intended for purposes which are in part within and in part outside his trade or profession may not rely on the special rules of jurisdiction laid down in Articles 13 to 15 of the Convention, unless the trade or professional purpose is so limited as to be negligible in the overall context of the supply, the fact that the private element is predominant being irrelevant in that respect;
- it is for the court seized to decide whether the contract at issue was concluded in order to satisfy, to a non-negligible extent, needs of the business of the person concerned or whether, on the contrary, the trade or professional purpose was negligible;
- to that end, that court must take account of all the relevant factual evidence objectively contained in the file. On the other hand, it must not take account of facts or circumstances of which the other party to the contract may have been aware when the contract was concluded, unless the person who claims the capacity of consumer behaved in such a way as to give the other party to the contract the legitimate impression that he was acting for the purposes of his business.”

⁵⁹ ดาราทพร ธีระวัฒน์, สัญญาผู้บริโภค, หน้า 44.

⁶⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 41-43.

หากปรากฏว่าผู้บริโภครายนั้นเป็นบุคคลธรรมดาแต่ได้ใช้สินค้าหรือการบริการทำการใด ๆ เพื่อประโยชน์ในทางการค้าพาณิชย์ของตน ย่อมไม่สามารถอ้างความคุ้มครองในฐานะผู้บริโภคได้ ดังนั้นผู้บริโภคจึงต้องเป็นบุคคลธรรมดาที่ใช้สินค้าหรือการบริการทำการอย่างใด ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการดำรงชีวิตส่วนตัวตามปกติเท่านั้น

อีกประการหนึ่ง การใช้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคจะกระทำได้ต่อเมื่อฝ่ายหนึ่งมีฐานะเป็นผู้บริโภคและอีกฝ่ายหนึ่งเป็นมีฐานะเป็นผู้ประกอบธุรกิจ (business to consumer – B2C) เท่านั้น ดังนั้นหากข้อเท็จจริงปรากฏว่าทั้งสองฝ่ายต้องด้วยลักษณะความเป็นผู้บริโภคทั้งคู่ (consumer to consumer – C2C) หรือ ต้องด้วยลักษณะความเป็นผู้ประกอบธุรกิจทั้งคู่ (business to business – B2B) การปรับใช้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคย่อมไม่อาจทำได้ เพราะจะเป็นการขัดกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ซึ่งอย่างไรก็ดี แม้ว่ารัฐสมาชิกจะมีอำนาจในการขยายขอบเขตของความหมายของคำว่า “ผู้บริโภค” ออกไปนอกเหนือจากที่กำหนด แต่ศาลแห่งสหภาพยุโรป (Court of Justice of the European Union) ก็ยังคงยืนยันในหลักการที่จะรักษาขอบเขตของการเป็นผู้บริโภคไว้สำหรับบุคคลธรรมดาเท่านั้น ดังเช่นในคดี *Cape Snc v Idealservice Srl (C-541/99)* ; *Idealservice MN Sas v OMAI Srl (C-542/99)*

คดีของศาลยุติธรรมยุโรปที่ C-541/99 ระหว่าง Cape Snc กับ Idealservice Srl และคดีของศาลยุติธรรมยุโรปที่ C-542/99 ระหว่าง Idealservice MN Sas กับ OMAI Srl⁶¹ ได้ให้ความหมายของคำว่า “ผู้บริโภค” (Consumer) ตาม Article 2(b) แห่ง Directive 93/13/EEC ในเรื่องของผู้ที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยเรื่องข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมนั้น จะต้องเป็นผู้บริโภคที่เป็นบุคคลธรรมดาที่ไม่ได้เข้าทำสัญญาเพื่อการค้าหรือในทางธุรกิจ (any natural person who, in contracts covered by this Directive, is acting for purposes which are outside his trade, business or profession.)

ซึ่งรองศาสตราจารย์ ดร.ดาราดพร ธีระวัฒน์ ได้มีความเห็นในประเด็นดังกล่าวเพิ่มเติมว่า เหตุที่ศาลแห่งสหภาพยุโรป (Court of Justice of the European Union) ยังคงยืนยันในหลักการที่จะรักษาขอบเขตของการเป็นผู้บริโภคไว้สำหรับบุคคลธรรมดาเท่านั้น อาจเป็นเพราะยังไม่สามารถหาข้อสรุปที่ลงตัวในเรื่องเกณฑ์การจำแนกขนาดของธุรกิจที่เหมาะสม และอีกประการหนึ่งคือ การให้ความคุ้มครองผู้ประกอบการขนาดเล็กหรือใหญ่ บุคคลที่ทำการค้าพาณิชย์ย่อมได้ชื่อว่า

⁶¹ *Cape Snc v Idealservice Srl, Idealservice MN RE Sas v OMAI Srl (Joined cases C-541/99 and C-542/99) - [2001] All ER (D) 338*

วิชาชีพในทางนั้น ระดับของความระมัดระวังรอบคอบ ประสบการณ์ ความรู้ ความชัดเจน และอำนาจการต่อรองย่อมแตกต่างจากผู้บริโภคที่เป็นเพียงบุคคลธรรมดา⁶²

ปัญหาต่อไปยังคงมีว่า หากเป็นกรณีที่บุคคลหนึ่งได้กระทำการหนึ่งการใดโดยการกระทำนั้นอยู่ในชั้นเตรียมเพื่อก่อตั้งธุรกิจขึ้นมาในอนาคต บุคคลนั้นจะสามารถอ้างความคุ้มครองในฐานะผู้บริโภคได้หรือไม่ เพราะในขณะนั้นยังไม่ได้มีสถานะของการเป็นผู้ประกอบธุรกิจแต่อย่างใด ในประเด็นดังกล่าวนี้ ศาลแห่งสหภาพยุโรป (Court of Justice of the European Union) ได้มีคำวินิจฉัยไว้ในคดีที่ C-269/95 ระหว่าง Francesco Benincasa กับ Dentalkit Srl.⁶³ ในย่อหน้าที่ 17 ไว้ว่าการคุ้มครองตามที่ระบุไว้ ย่อมครอบคลุมถึงการกระทำที่มีวัตถุประสงค์ในเชิงพาณิชย์หรือการประกอบอาชีพของบุคคล แม้ว่าการกระทำนั้นจะเป็นเพียงการกระทำเพื่ออนาคตก็ตาม**

3.2.1.4 ผู้ที่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ตาม Article 3* ของ Product Liability Directive (85/374/EEC) ของสหภาพยุโรป ได้กำหนดให้บุคคลต่อไปนี้ต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

- (1) ผู้ผลิตสินค้า (Producer) ที่ผลิตสินค้าสำเร็จรูป
- (2) ผู้ผลิตวัตถุดิบ, ผู้ผลิตชิ้นส่วน หรือบุคคลใด ๆ ที่ใส่ชื่อ เครื่องหมายการค้า หรือสิ่งบ่งเฉพาะใด ๆ บนสินค้าเพื่อแสดงว่าตนเป็นผู้ผลิตสินค้านั้น

⁶² ดารารพร ธีระวัฒน์, สัญญาผู้บริโภค, หน้า 42.

⁶³ Francesco Benincasa v Dentalkit Srl. C-269/95 [1997] ECR I-376

** EJC Judgment of 3 July 1997, C-269/95 Francesco Benincasa v Dentalkit Srl. (Paragraph 17) "Consequently, only contracts concluded for the purpose of satisfying an individual's own needs in terms of private consumption come under the provisions designed to protect the consumer as the party deemed to be the weaker party economically. The specific protection sought to be afforded by those provisions is unwarranted in the case of contracts for the purpose of trade or professional activity, even if that activity is only planned for the future, since the fact that an activity is in the nature of a future activity does not divest it in any way of its trade or professional character."

* Article 3 ของ EC Directive 85/374/EEC บัญญัติว่า

"1. 'Producer' means the manufacturer of a finished product, the producer of any raw material or the manufacturer of a component part and any person who, by putting his name, trade mark or other distinguishing feature on the product presents himself as its producer.

2. Without prejudice to the liability of the producer, any person who imports into the Community a product for sale, hire, leasing or any form of distribution in the course of his business shall be deemed to be a producer within the meaning of this Directive and shall be responsible as a producer.

3. Where the producer of the product cannot be identified, each supplier of the product shall be treated as its producer unless he informs the injured person, within a reasonable time, of the identity of the producer or of the person who supplied him with the product. The same shall apply, in the case of an imported product, if this product does not indicate the identity of the importer referred to in paragraph 2, even if the name of the producer is indicated."

(3) ผู้นำเข้าสินค้าเพื่อขาย ให้เช่าซื้อ ให้ลีสซิ่ง หรือการจัดจำหน่ายใด ๆ เพื่อการค้า

(4) ในกรณีที่ไม่สามารถระบุได้ว่าผู้ใดเป็นผู้ผลิตสินค้า ให้ถือว่าผู้จัดจำหน่ายทุกคนเป็นผู้ผลิตสินค้า เว้นแต่ผู้จัดจำหน่ายจะแจ้งให้ผู้เสียหายทราบในระยะเวลาอันสมควรว่าบุคคลใดเป็นผู้ผลิตสินค้า และให้นำบทบัญญัติดังกล่าวนี้ไปใช้ในกรณีสินค้านั้นถูกนำเข้าจากต่างประเทศและไม่สามารถระบุได้ว่าใครเป็นผู้ผลิตสินค้านั้น

จะเห็นได้ว่า Product Liability Directive (85/374/EEC) ได้กำหนดให้บรรดาผู้ประกอบการที่อยู่ในห่วงโซ่การผลิตจะต้องรับผิดชอบร่วมกันและแทนกัน (Jointly and Severally Liability) ต่อผู้เสียหาย โดยที่บัญญัติไว้เช่นนี้เนื่องจากต้องการให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยา หากผู้ประกอบการรายหนึ่งรายใดมีสถานะทางการเงินที่ไม่ดี

3.2.1.5 ค่าเสียหาย

ตาม Article 16* ของ Product Liability Directive (85/374/EEC) ของสหภาพยุโรป ได้กำหนดให้ ประเทศสมาชิกใด ๆ อาจกำหนดให้ความรับผิดชอบของผู้ผลิตต่อความเสียหายอันเกิดจากการเสียชีวิตหรือการบาดเจ็บของบุคคลที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเดียวกัน โดยจำกัดจำนวนความรับผิดไม่น้อยกว่า 70 ล้าน ECU ซึ่งเมื่อพ้นระยะเวลา 10 ปีหลังจากที่แต่ละประเทศสมาชิกได้รับทราบข้อกำหนดนี้ คณะกรรมการจะต้องแจ้งผลกระทบต่อการคุ้มครองผู้บริโภค และผลกระทบต่อการบังคับใช้ข้อกำหนดข้างต้นนี้ เพื่อให้คณะกรรมการตัดสินใจว่าจะยกเลิกข้อกำหนดใน Article 16 นี้หรือไม่

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่าความเสียหายที่อยู่ภายใต้ Product Liability Directive (85/374/EEC) นี้จะถูกจำกัดเฉพาะค่าเสียหายที่เป็นตัวเงิน (Pecuniary Damage) เท่านั้น ซึ่งได้แก่ความเสียหายต่อร่างกาย และความเสียหายต่อทรัพย์สินที่มีใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั่นเอง สำหรับค่าเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน (Non-Pecuniary Damage) ผู้เสียหายจะไม่สามารถเรียกร้องตาม Product Liability Directive (85/374/EEC) ได้ และตาม Article 9 ตอนท้ายก็กล่าวไว้อย่างชัดเจน

* Article 16 ของ EC Directive 85/374/EEC บัญญัติว่า

“1. Any Member State may provide that a producer's total liability for damage resulting from a death or personal injury and caused by identical items with the same defect shall be limited to an amount which may not be less than 70 million ECU.

2. Ten years after the date of notification of this Directive, the Commission shall submit to the Council a report on the effect on consumer protection and the functioning of the common market of the implementation of the financial limit on liability by those Member States which have used the option provided for in paragraph 1. In the light of this report the Council, acting on a proposal from the Commission and pursuant to the terms of Article 100 of the Treaty, shall decide whether to repeal paragraph 1.”

แล้วว่าบทบัญญัติในมาตราดังกล่าวนี้ไม่กระทบกระเทือนถึงกฎหมายของประเทศสมาชิกที่จะไปบัญญัติกฎหมายภายในเพิ่มเติมเกี่ยวกับความเสียหายที่เป็นตัวเงิน (non-material damage)

ซึ่งก่อนที่จะมีการร่าง Product Liability Directive (85/374/EEC) นี้ กฎเกณฑ์ในการเรียกค่าเสียหายในสหภาพยุโรปจะกว้างกว่า โดยให้เรียกค่าเสียหายต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยโดยใช้หลักละเมิด ซึ่งไม่มีการกำหนดขั้นต่ำของมูลค่าของทรัพย์สินที่เสียหาย ดังเช่นที่กำหนดใน Product Liability Directive (85/374/EEC) Article 9 (b) และไม่มีการจำกัดเพดานสูงสุดของการเรียกค่าเสียหายตาม Article 16 และไม่ว่าความเสียหายจะเกิดต่อทรัพย์สินประเภทอื่นที่ผู้เสียหายใช้เป็นการส่วนตัวหรือไม่ก็ตาม ผู้เสียหายก็สามารถเรียกร้องค่าเสียหายได้ เช่น การเกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินที่มีไว้ใช้เพื่อประโยชน์ทางธุรกิจ (property used for business purpose)⁶⁴

อย่างไรก็ดี จากการศึกษาเอกสารของคณะกรรมการการยุโรปเกี่ยวกับข้อเสนอแนะและความเป็นไปได้ในการแก้ไขเปลี่ยนแปลง Product Liability Directive (85/374/EEC) (The Product Liability Green Paper) ที่ถูกเผยแพร่ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1999 โดยเอกสารดังกล่าวประกอบไปด้วยข้อเสนอแนะถึงคณะกรรมการในการแก้ไข Product Liability Directive (85/374/EEC) พบว่ามีข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไขประเด็นเรื่องขอบเขตของความเสียหายที่เกิดแก่จิตใจและความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินตาม Product Liability Directive (85/374/EEC) Article 9 ให้กว้างขึ้น ซึ่งรัฐสภายุโรปก็ได้ให้การสนับสนุนข้อเสนอแนะดังกล่าว คณะกรรมการการยุโรปจึงหารือกันว่าจะมีการแก้ไขให้ความรับผิดชอบต่อความเสียหายครอบคลุมถึงความเสียหายที่เกิดแก่จิตใจและแก้ไขความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินให้รวมถึงทรัพย์สินอื่นที่มีวัตถุประสงค์ในการใช้ในเชิงพาณิชย์ (products intended normally for professional or commercial use) ด้วย ซึ่งหากมีการแก้ไขเช่นนี้จะทำให้ภาคธุรกิจได้รับการชดเชยภายใต้หลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด จึงเกิดข้อถกเถียงว่าควรที่จะมีการแก้ไข Product Liability Directive (85/374/EEC) ทั้งสองประเด็นหรือไม่

(1) ความเห็นความเสียหายที่เกิดแก่จิตใจ คณะกรรมการการมีความเห็นว่าหากเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องความเสียหายแก่จิตใจโดยอาศัย Product Liability Directive (85/374/EEC) จะเป็นการเอื้อให้ผู้เสียหายเกิดแรงจูงใจที่จะเรียกร้องค่าเสียหายในส่วนนี้และจะเป็นการยากที่ศาลจะพิสูจน์ความเสียหายดังกล่าว นอกจากนี้ ความเสียหายต่อจิตใจเป็นสิ่งที่ไม่สามารถป้องกันได้ ทั้งในการทำประกันภัยก็มักไม่มีการประกันความเสียหายต่อจิตใจ

⁶⁴ Magdalena Tulibacka, *Product Liability Law in Transition* (United Kingdom: Oxford University, 2009), pp. 271-272.

(2) ส่วนความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินอื่น คณะกรรมาธิการมีความเห็นว่าภาคธุรกิจไม่ควรได้รับความคุ้มครองภายใต้ขอบเขตของ Product Liability Directive (85/374/EEC) เนื่องจาก Product Liability Directive (85/374/EEC) มีวัตถุประสงค์หลักในการคุ้มครองบุคคลที่เป็นผู้บริโภค ภาคธุรกิจอยู่ในฐานะที่มีอำนาจต่อรอง และสามารถใช้สิทธิในการเรียกร้องให้ชดเชยความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินของตนได้ภายใต้หลักกฎหมายละเมิดทั่วไปได้อยู่แล้ว⁶⁵

นอกจากนั้น มีคำพิพากษาในคดีที่ C-285/08 ได้อ้างถึงคดีของศาลฝรั่งเศสในคดีระหว่าง Moteurs Leroy Somer กับ Dalkia France and Ace Europe ที่เป็นข้อยืนยันการตีความของศาลในสหภาพยุโรปในประเด็นดังกล่าว ดังนี้

คดีของศาลแห่งสหภาพยุโรปที่ C-285/08 ระหว่าง Moteurs Leroy Somer กับ Dalkia France and Ace Europe⁶⁶ อ้างอิงจากคำตัดสินของศาลฝรั่งเศสเกี่ยวกับประเด็นเรื่องความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สิน โดยในคดีนี้ศาลฝรั่งเศสได้ตีความ Product Liability Directive (85/374/EEC) Articles 9 และ 13 ว่าในกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินที่ถูกใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในเชิงพาณิชย์ (property intended for professional use and employed for that purpose) จะไม่ได้รับความคุ้มครองภายใต้ขอบเขตของ Product Liability Directive (85/374/EEC) แต่อย่างไรก็ดี Product Liability Directive (85/374/EEC) ก็ไม่ได้ห้ามให้ผู้เสียหายใช้สิทธิตามกฎหมายภายในประเทศของประเทศสมาชิก (Domestic Law) เพื่อให้ได้รับความคุ้มครองแต่อย่างใด ดังนั้น ผู้เสียหายสามารถที่จะเรียกร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินที่ถูกใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในทางการค้าหรือเพื่อการพาณิชย์ หากผู้เสียหายพิสูจน์ได้ว่ามีความเสียหายเกิดขึ้น มีความบกพร่องของสินค้า และความเสียหายนั้นเป็นผลมาจากความไม่ปลอดภัยของสินค้าของผู้ประกอบการ

โดยข้อเท็จจริงในคดีมีว่า บริษัท Moteurs Leroy Somer เป็นบริษัทผลิตอุปกรณ์ปั่นไฟ (alternator) ที่เป็นส่วนประกอบหนึ่งของเครื่องกำเนิดไฟฟ้า ซึ่งในปีค.ศ. 1995 เครื่องกำเนิดไฟฟ้างดังกล่าวได้ถูกนำมาติดตั้งในโรงพยาบาลแห่งหนึ่งในเมืองลียง (Lyon) (เมืองทางตะวันออกเฉียงตอนกลางของประเทศฝรั่งเศส) ภายหลังจากอุปกรณ์ปั่นไฟของบริษัท Moteurs Leroy Somer ที่อยู่ในเครื่องกำเนิดไฟฟ้ามีอุณหภูมิสูงผิดปกติเป็นเหตุให้เกิดไฟฟ้าลัดวงจร

⁶⁵ Roo Hunter and Lucas Bergkamp, "Should Europe's Product Liability Regime Be Expanded? Comments on the European Commission's Green Paper on Product Liability," [Online] Accessed: 30 October 2016. Available from: https://www.hunton.com/files/Publication/.../product_liability.PDF

⁶⁶ Moteurs Leroy Somer v Dalkia France and Ace Europe. C-285/08 [2009] ECR I-4733

เมื่อบริษัท Dalkia France ผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบในการบำรุงรักษาและติดตั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้า และบริษัท Ace Europe ผู้รับประกันภัยของโรงพยาบาล ได้ชดใช้ค่าเสียหายให้แก่โรงพยาบาลแล้ว ก็ได้รับช่วงสิทธิมาเรียกร้องให้ บริษัท Moteurs Leroy Somer บริษัทผู้ผลิตอุปกรณ์ปั่นไฟ (alternator) ที่มีความบกพร่องชดใช้ค่าเสียหายดังกล่าวในฐานะที่เป็นผู้ผลิตเครื่องกำเนิดไฟฟ้าที่มีความชำรุดบกพร่อง

ก่อนที่ศาลจะมีคำวินิจฉัยในคดีดังกล่าว บริษัท Moteurs Leroy Somer ได้ต่อสู้ว่าตนไม่ต้องรับผิดชอบ เนื่องจากผู้เสียหายในความเสียหายครั้งนี้คือโรงพยาบาล และโรงพยาบาลได้สั่งซื้อเครื่องกำเนิดไฟฟ้าเพื่อใช้ในโรงพยาบาล ซึ่งถือเป็นการซื้อไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในกิจกรรมเชิงพาณิชย์ของผู้มีวิชาชีพ (professional activity) ดังนั้น หากศาล the Cour d'appel de Lyon ตัดสินให้บริษัท Moteurs Leroy Somer รับผิดชอบ จะเป็นการใช้บทบัญญัติมาตรา 1603 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสโดยการฝ่าฝืนข้อกำหนดของ Product Liability Directive (85/374/EEC) ของสหภาพยุโรป

ในคดีนี้จึงมีประเด็นที่ศาลต้องวินิจฉัยในสาระสำคัญว่า Articles 9 และ Articles 13 แห่ง Product Liability Directive (85/374/EEC) ได้ห้ามไม่ให้ผู้เสียหายใช้กฎหมายภายในเรียกร้องความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินที่ไม่ได้มีไว้เพื่อใช้ในทางส่วนตัวหรือไม่

ศาลในคดีนี้ได้หยิบยกคำนำของ Product Liability Directive (85/374/EEC) ที่กล่าวว่า “การคุ้มครองผู้บริโภค จะต้องให้ผู้บริโภคได้รับค่าชดเชยจากการเสียชีวิตหรือการบาดเจ็บ ความเสียหายต่อทรัพย์สินก็เช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตาม ความเสียหายต่อทรัพย์สินนั้นก็ควรจะถูกจำกัดให้แต่เฉพาะทรัพย์สินที่ถูกใช้หรือบริโภคเป็นการส่วนตัว...” และเมื่อศาลพิจารณาประกอบกับ Product Liability Directive (85/374/EEC) Article ต่าง ๆ ดังนี้

Article 1 กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของ Product Liability Directive (85/374/EEC) ว่ามีขึ้นเพื่อให้ผู้ผลิตรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากความบกพร่องของสินค้า

Article 4 ผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ถึงความเสียหายเกิดขึ้น มีความบกพร่องของสินค้า และความเสียหายนั้นเป็นผลมาจากความไม่ปลอดภัยของสินค้าของผู้ประกอบการ

Article 9 นั้น ให้นิยามความหมายของคำว่า “ความเสียหาย” ใน Article 1 โดยบัญญัติให้ความเสียหายที่จะได้รับความคุ้มครองตาม Product Liability Directive (85/374/EEC) หมายถึง “ผู้ผลิตมีความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของตน”

Article 13* ได้ให้อำนาจประเทศสมาชิกที่จะกำหนดกฎเกณฑ์ในการชดเชยค่าเสียหายในความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินที่ถูกใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการประกอบอาชีพได้ โดย Product Liability Directive (85/374/EEC) ต้องไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อสิทธิใด ๆ ซึ่งผู้เสียหายมีตามหลักกฎหมายสัญญาหรือความรับผิดซึ่งมิใช่ความรับผิดตามสัญญา หรือระบบความรับผิดพิเศษซึ่งมีอยู่ ณ เวลาที่กฎหมายนี้ประกาศใช้⁶⁷

จากบทบัญญัติดังกล่าวศาลจึงอนุมานได้ว่าความเสียหายเกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินที่ถูกใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในเชิงพาณิชย์ เช่น อุปกรณ์ที่ใช้ในการให้บริการทางการแพทย์ (use of a product during the provision of a medical service) นั้นจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองภายใต้ขอบเขตของ Article 1 แห่ง Product Liability Directive (85/374/EEC)

การตีความดังกล่าวไม่เพียงแต่มีวัตถุประสงค์เพื่อหลีกเลี่ยงความแตกต่างของระดับของการคุ้มครองผู้บริโภค แต่ยังเป็นการตีความเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าจะไม่เกิดการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมระหว่างผู้ค้า และส่งเสริมให้เกิดการกระจายสินค้าอย่างเสรีอีกด้วย ดังนั้น จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลฝรั่งเศสเห็นว่าในขณะนั้นฝรั่งเศสมีกฎหมายภายใน (National legislation) ที่บัญญัติให้ผู้เสียหายสามารถเรียกร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดในความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินที่ถูกใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในเชิงพาณิชย์ได้ โดยผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ว่ามีความเสียหายเกิดขึ้น มีความบกพร่องของสินค้า และความเสียหายนั้นเป็นผลมาจากความไม่ปลอดภัยของสินค้าผู้ประกอบการ

ศาล the Cour d'appel de Lyon ของฝรั่งเศสได้มีคำตัดสินในวันที่ 7 ธันวาคม ค.ศ. 2006 ให้บริษัท Moteurs Leroy Somer ชดใช้เงินค่าเสียหายให้กับบริษัท Dalkia France จำนวน EUR 320,143.03 และให้แก่บริษัท Ace Europe จำนวน EUR 229,107 ตามฟ้อง เนื่องจากบริษัท Moteurs Leroy Somer มีหน้าที่ที่จะต้องผลิตสินค้าให้มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค ซึ่งเป็นการตัดสินโดยใช้กฎหมายแห่งฝรั่งเศสตาม Article 1603⁶⁸

* Article 13 ของ EC Directive 85/374/EEC บัญญัติว่า "This Directive shall not affect any rights which an injured person may have according to the rules of contractual or non-contractual liability or a special liability system existing at the moment when this Directive is notified."

⁶⁷ ศักดา ธนิตกุล, กฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย, หน้า 78.

⁶⁸ EUR-Lex Access to European Union law, "Judgment of the Court (First Chamber) of 4 June 2009. Moteurs Leroy Somer V Dalkia France and Ace Europe. Reference for a Preliminary Ruling: Cour De Cassation - France. Liability for Defective Products - Directive 85/374/Eec - Scope - Damage to an Item of Property Intended for Professional Use and Employed for That Purpose - National System Permitting the Injured Person to Seek Compensation for Such Damage, Where He Simply Proves the Damage, the Defect and the Causal Link - Compatibility. Case C-285/08. ", [Online] Accessed: 26 February 2016. Available from: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:62008CJ0285&qid=1488450043445>

อย่างไรก็ดี แม้ว่าประเทศสมาชิกจะมีอำนาจในการกำหนดหลักเกณฑ์ในการชดใช้ค่าเสียหาย โดยตราเป็นกฎหมายภายในของประเทศนั้น ๆ แต่ศาลยุติธรรมยุโรป (The European Court of Justice) มีความคาดหวังว่าประเทศสมาชิกจะออกกฎหมายที่ทำให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยค่าเสียหายต่อชีวิตร่างกายและต่อทรัพย์สินอย่างเหมาะสมและครบถ้วน ดังจะเห็นได้จากคำตัดสินในคดีต่อไปนี้

คดีของศาลยุติธรรมยุโรปที่ C-203/99 ระหว่าง Henning Veedfald กับ Arhus Amtskommune⁶⁹ ได้ตัดสินว่า “ความเสียหายตาม Product Liability Directive (85/374/EEC) Article 9 ครอบคลุมถึงความเสียหายที่เกิดต่อบุคคลที่ได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต และความเสียหายที่เกิดจากการเสียหายหรือการที่ทรัพย์สินถูกทำลาย โดยในคดีนี้ความเสียหายต่อทรัพย์สินที่เกิดขึ้นจะต้องมีมูลค่าเกินกว่า 500 ยูโร และทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหายจะต้องเป็นทรัพย์สินที่ประเภทและมีวัตถุประสงค์ตามปกติไว้สำหรับการใช้งานส่วนตัวหรือการบริโภคเป็นการส่วนตัว ถึงแม้ว่าประเทศสมาชิกจะมีอิสระในการกำหนดหลักเกณฑ์ในการชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้น แต่อย่างไรก็ดีผู้เสียหายจะต้องได้รับการชดเชยอย่างเหมาะสมและครบถ้วนอยู่ภายใต้เงื่อนไขสองประการข้างต้นนี้”

จากคำพิพากษาดังกล่าวจึงสามารถสรุปได้ว่า ศาลยุติธรรมยุโรป (European Court of Justice) จะตีความกฎหมายภายในของแต่ละประเทศสมาชิกให้สอดคล้องตามความมุ่งหมายของ Product Liability Directive (85/374/EEC) ของกลุ่มสหภาพยุโรป ดังนั้น ประเทศสมาชิกจึงไม่มีอำนาจที่จะกำหนดได้อย่างชัดเจนว่าของความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินได้ว่าจะต้องเป็นความเสียหายที่เกิดกับทรัพย์สินจำพวกใด⁷⁰

3.2.1.6 ข้อยกเว้นความรับผิด

Product Liability Directive (85/374/EEC) ของสหภาพยุโรปได้กำหนดข้อยกเว้นความรับผิดหรือเหตุหลุดพ้นความรับผิดของผู้ประกอบการไว้ใน Article 7* ดังนี้

⁶⁹ Henning Veedfald v. Arhus Amtskommune C-203/99 [2001] ECR I-3569

⁷⁰ Hans-W. Micklitz, *Understanding Eu Consumer Law* (United Kingdom: Intersentia, 2009), pp. 238-249.

* Article 7 ของ EC Directive 85/374/EEC บัญญัติว่า “The producer shall not be liable as a result of this Directive if he proves:

- (a) that he did not put the product into circulation; or
 - (b) that, having regard to the circumstances, it is probable that the defect which caused the damage did not exist at the time when the product was put into circulation by him or that this defect came into being afterwards; or
 - (c) that the product was neither manufactured by him for sale or any form of distribution for economic purpose nor manufactured or distributed by him in the course of his business; or
 - (d) that the defect is due to compliance of the product with mandatory regulations issued by the public authorities;
- or

มาตรา 7 ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายนี้ หากพิสูจน์ได้ว่า

- (a) ตนไม่ได้เป็นผู้นำสินค้านั้นเข้าสู่ระบบการจัดจำหน่าย
- (b) หลังจากพิจารณาพฤติการณ์ต่าง ๆ แล้ว มีความเป็นไปได้ว่าความชำรุดบกพร่องซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายนั้นไม่ได้เกิดขึ้นในเวลาที่สินค้าถูกส่งเข้าสู่ระบบการจัดจำหน่ายโดยผู้ประกอบการ หรือความชำรุดบกพร่องได้เกิดขึ้นภายหลังจากนั้น
- (c) ผู้ประกอบการไม่ได้ผลิตสินค้านั้นเพื่อขาย หรือนำเข้าสู่ระบบการจัดจำหน่ายโดยมีวัตถุประสงค์ในทางเศรษฐกิจ หรือมีการผลิต หรือแจกจ่ายสินค้าไปในทางการค้าของผู้ประกอบการ
- (d) ความชำรุดบกพร่องมีความสอดคล้องกับกฎระเบียบหรือข้อบังคับที่ออกโดยองค์การภาครัฐ
- (e) ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และวิทยาการ ณ เวลาที่ผู้ประกอบการนำสินค้าออกจากระบบการจัดจำหน่ายยังไม่สามารถค้นพบถึงความชำรุดบกพร่องในสินค้านั้นได้
- (f) ในกรณีของผู้ผลิตส่วนประกอบของสินค้า หากความชำรุดบกพร่องเกิดจากการออกแบบสินค้าที่มีการติดตั้งส่วนประกอบดังกล่าว หรือเป็นผลมาจากคำสั่งของผู้ประกอบการที่ผลิตสินค้านั้น ๆ ไม่ใช่มาจากการที่ผลิตส่วนประกอบ ผู้ประกอบการที่ผลิตส่วนประกอบไม่ต้องรับผิดชอบ

3.2.1.7 อายุความ

Product Liability Directive (85/374/EEC) กำหนดให้ประเทศสมาชิกออกกฎหมายกำหนดอายุความในการฟ้องร้องคดีให้เป็นไปตาม Article 10* คือ กำหนดอายุความ 3 ปี

(e) that the state of scientific and technical knowledge at the time when he put the product into circulation was not such as to enable the existence of the defect to be discovered; or

(f) in the case of a manufacturer of a component, that the defect is attributable to the design of the product in which the component has been fitted or to the instructions given by the manufacturer of the product.”

* Article 10 ของ EC Directive 85/374/EEC บัญญัติว่า

“1. Member States shall provide in their legislation that a limitation period of three years shall apply to proceedings for the recovery of damages as provided for in this Directive. The limitation period shall begin to run from the day on which the plaintiff became aware, or should reasonably have become aware, of the damage, the defect and the identity of the producer.

2. The laws of Member States regulating suspension or interruption of the limitation period shall not be affected by this Directive. Article 11

Member States shall provide in their legislation that the rights conferred upon the injured person pursuant to this Directive shall be extinguished upon the expiry of a period of 10 years from the date on which the producer put into circulation the actual product which caused the damage, unless the injured person has in the meantime instituted proceedings against the producer.”

นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้หรือควรรู้ถึงความเสียหายที่ตนได้รับ รู้ถึงความบกพร่องของสินค้า และรู้ตัวผู้ผลิตที่จะต้องรับผิดชอบ หรือภายในระยะเวลา 10 ปีนับแต่วันที่ผู้ผลิตได้ขายสินค้าหรือนำสินค้าออกสู่วงจรทางการตลาด

3.2.2 สิทธิของผู้เสียหายตามกฎหมายภายในของประเทศสมาชิก

3.2.2.1 ประเทศฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศที่ได้กำหนดการฟ้องร้องดำเนินคดีเกี่ยวกับความรับผิดชอบเกี่ยวกับความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไว้อย่างชัดเจน โดยในการฟ้องเรียกค่าเสียหายได้มีการแยกคดีการฟ้องร้องให้รับผิดชอบทางสัญญากับการฟ้องร้องให้รับผิดชอบทางละเมิดออกจากกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ หากผู้เสียหายเป็นคู่สัญญากับผู้ผลิตสินค้าอยู่แล้ว การฟ้องร้องให้ผู้ผลิตรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะต้องฟ้องโดยอาศัยฐานความรับผิดชอบทางสัญญาเท่านั้น จะฟ้องเป็นคดีละเมิดไม่ได้ แต่กรณีที่ผู้เสียหายไม่ใช่คู่สัญญากับผู้ผลิตสินค้า ก็จะต้องฟ้องให้รับผิดชอบในทางละเมิด⁷¹

(1) การฟ้องร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบตามสัญญา

ในการฟ้องให้รับผิดชอบทางสัญญา เป็นไปโดยอาศัยหลักการในเรื่องการรับประกันสินค้าที่ไม่เห็นประจักษ์ (Hidden Defect Warranty) และหลักกฎหมายว่าด้วยการไม่ชำระหนี้ (Non-performance of Obligation) เป็นส่วนใหญ่

(2) การฟ้องร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบทางละเมิด

ในการฟ้องให้รับผิดชอบทางละเมิดนั้น จะใช้ในกรณีที่ผู้เสียหายไม่ใช่คู่สัญญากับผู้ผลิตสินค้าโดยตรง ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสที่ได้แก้ไขใหม่เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2559 ชื่อว่า The French Civil Code ได้บัญญัติให้การฟ้องร้องโดยอาศัยหลักกฎหมายเรื่องละเมิดฝรั่งเศสแบ่งได้อีกเป็น 2 กรณี คือ⁷²

1) หลักทั่วไปว่าด้วยความรับผิดชอบทางละเมิด ตาม Article 1240* บัญญัติให้ผู้ที่กระทำการให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย ผู้นั้นมีหน้าที่ต้องชดเชยค่าเสียหายให้กับผู้นั้น และ Article

⁷¹ อนันต์ จันทร์โอภากร, กฎหมายการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้า, หน้า 65.

⁷² เรื่องเดียวกัน, หน้า 67-69.

* Article 1240 ของ The French Civil Code บัญญัติว่า "Any human action whatsoever which causes harm to another creates an obligation in the person by whose fault it occurred to make reparation for it."

แปลจากภาษาฝรั่งเศสโดย http://www.textes.justice.gouv.fr/art_pix/THE-LAW-OF-CONTRACT-2-5-16.pdf

1241* ที่บัญญัติให้ ทุกคนมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบใช้ต่อความเสียหายที่เขาได้ก่อขึ้น แม้ว่าจะเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการไม่ได้ใช้ความระมัดระวังให้เพียงพอก็ตาม ซึ่งการฟ้องร้องตามหลักทั่วไปว่าด้วยความรับผิดชอบทางละเมิดนั้น ผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ว่าผู้ผลิตหรือผู้ขายสินค้ามีความประมาทเลินเล่อ ซึ่งเป็นการยากต่อการพิสูจน์ของผู้เสียหาย ดังนั้น ศาลสูงของฝรั่งเศสจึงได้วางหลักไว้ว่า หากผู้เสียหายพิสูจน์ได้เพียงว่าผู้ผลิตหรือผู้ขายได้ทำการขายหรือผลิตสินค้าที่ชำรุดบกพร่องก็เพียงพอที่จะถือว่าผู้ผลิตสินค้าหรือผู้ขายประมาทเลินเล่อแล้ว ดังนั้นในคดีความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตาม Article 1240 หรือ Article 1241 จะมีหลักการที่แตกต่างจากการฟ้องให้รับผิดในคดีละเมิดทั่วไป ไปตรงที่การฟ้องให้รับผิดในคดีละเมิดทั่วไปที่ศาลจะพิจารณาการกระทำของจำเลย (Conduct-based Liability) แต่ในคดีความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าจากตัวสินค้า หรือเน้นที่ตัวสินค้า (Product-defect-based Liability) มากกว่าการกระทำของจำเลย⁷³

2) ความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) กฎหมายละเมิดของฝรั่งเศส มีบทบัญญัติที่กำหนดความรับผิดโดยเคร่งครัดไว้หลายกรณี เช่น Article 1243 ความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ หรือ Article 1244 ความเสียหายที่เกิดจากโรงเรือนที่ก่อสร้างแล้วมีความชำรุดบกพร่องหรือขาดการบำรุงรักษา นอกจากนั้น ศาลสูงของฝรั่งเศสยังนำหลักเรื่องความรับผิดโดยเคร่งครัดมาปรับใช้ในกรณีความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่เป็นทรัพย์สินอันตรายด้วย เช่นใน Article 1242** ให้ผู้ควบคุมหรือครอบครองหรือผู้ใช้สินค้าอันตรายรับผิดเพื่อ

* Article 1241 ของ The French Civil Code บัญญัติว่า “Everyone is liable for harm which he has caused not only by his action, but also by his failure to act or his lack of care.”

แปลจากภาษาฝรั่งเศสโดย http://www.textes.justice.gouv.fr/art_pix/THE-LAW-OF-CONTRACT-2-5-16.pdf

⁷³ อนันต์ จันทร์โอภากร, กฎหมายการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้า, หน้า 68.

** Article 1242 ของ The French Civil Code บัญญัติว่า

“One is liable not only for the harm which one causes by one’s own action, but also for that which is caused by the action of persons for whom one is responsible, or of things which one has in one’s keeping.

However, a person who holds on whatever legal basis all or part of immovable or movable property in which a fire has arisen shall not be liable as regards third parties for harm caused by that fire unless it is established that it must be attributed to his fault or the fault of persons for whom he is responsible.

This provision does not apply to the relations between owners and tenants, which remain governed by articles 1733 and 1734 of the Civil Code.

To the extent to which they exercise parental authority, a father and mother are jointly and severally liable for harm caused by their minor children who live with them. Masters and employers, for harm caused by their servants and employees²⁵ within the functions for which they employed them.

Teachers and artisans, for harm caused by their pupils and apprentices during the time which they are under their supervision.

The above liability arises unless the father and mother and the artisans cannot prove that they could not have prevented the action which gave rise to this liability.

As regards teachers, fault, lack of care or a failure to act invoked against those as having caused the harmful action, must be proved by the claimant at first instance following the general rule.”

ความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์สินอันตราย เช่น แก๊ส หรือวัตถุไวไฟ ซึ่งในทางทฤษฎีถือว่าสินค้าอยู่ในความครอบครองของผู้ผลิตในขณะที่ทำการผลิต ทำให้ผู้ผลิตมีหน้าที่ที่จะต้องไม่ผลิตสินค้าที่มีความไม่ปลอดภัยออกสู่ตลาด ส่วนผู้ใช้สินค้าก็ต้องรับผิดชอบต่อการใช้สินค้าของตนไม่ให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น นอกจากนี้ Article 1242 ยังมีบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดของนายจ้างต่อความเสียหายที่เกิดจากลูกจ้างของตน ความรับผิดของผู้ปกครอง รวมถึงบิดามารดาที่ดูแลเด็กในปกครองด้วย

(3) การฟ้องร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดโดยใช้กฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย

เนื่องจากประเทศฝรั่งเศสเป็นสมาชิกของสหภาพยุโรป ท้ายที่สุดแล้วกฎหมายของฝรั่งเศสในเรื่องความรับผิดต่อความเสียหายต่อทรัพย์สินอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยก็จะต้องเป็นไปตาม Product Liability Directive (85/374/EEC) ซึ่งประเทศฝรั่งเศสก็ได้โอนูวัติกฎหมายตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ค.ศ.1998⁷⁴ ซึ่งในปัจจุบันตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสที่ได้แก้ไขใหม่เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2559 ได้บัญญัติเรื่องความเสียหายต่อทรัพย์สินที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้บัญญัติไว้ใน Sub-Title 2 Chapter 2: Liability For Defective Products ที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าไม่ปลอดภัยไว้โดยเฉพาะตาม Article 1245* และ Article 1245-1** โดยได้บัญญัติไว้ว่า บทบัญญัติในหมวดนี้ที่เกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยใช้บังคับกับความเสียหายที่เกิดแก่ร่างกายหรือความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินนอกเหนือจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั่นเอง ซึ่งความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินอื่นนอกเหนือจากตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่จะได้รับความคุ้มครองตาม Article 1245-1 นี้จะต้องมีมูลค่าความเสียหายไม่ต่ำกว่าที่กฤษฎีกากำหนด ซึ่งตามกฤษฎีกา (Décret n°2016-1278 ที่ได้แก้ไขเพิ่มเติม Décret n° 2005-113 เมื่อวันที่ 29 กันยายน ค.ศ. 2016) Article 1 กำหนดให้มูลค่าความเสียหายต่อทรัพย์สินที่จะได้รับความคุ้มครองภายใต้ Chapter II Liability for Defective products Article 1245-1 จะต้องต้องมีมูลค่าไม่ต่ำกว่า 500 ยูโร

แปลจากภาษาฝรั่งเศสโดย http://www.textes.justice.gouv.fr/art_pix/THE-LAW-OF-CONTRACT-2-5-16.pdf

⁷⁴ อนันต์ จันทร์โอภากร, กฎหมายการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้า, หน้า 69.

* Article 1245 ของ The French Civil Code Chapter II Liability for Defective products บัญญัติว่า “A producer is liable for harm caused by a defect in his product, whether or not he is bound by a contract with the victim.

แปลจากภาษาฝรั่งเศสโดย http://www.textes.justice.gouv.fr/art_pix/THE-LAW-OF-CONTRACT-2-5-16.pdf

** Article 1245-1 ของ The French Civil Code Chapter II Liability for Defective products บัญญัติว่า “The provisions of this Chapter apply to the reparation of harm which results from personal injury.

They also apply to the reparation of harm above an amount determined by decree, which results from damage to property other than the defective product itself.”

แปลจากภาษาฝรั่งเศสโดย http://www.textes.justice.gouv.fr/art_pix/THE-LAW-OF-CONTRACT-2-5-16.pdf

มีข้อสังเกตว่า ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส SECTION 5 Subtitle 2 Chapter 2: Liability for Defective products ไม่ได้จำกัดลักษณะการใช้ทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหายที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายนี้ว่าจะต้องเป็นทรัพย์สินที่มีไว้ใช้หรือบริโภคเป็นการส่วนตัวดังเช่น Article 9 (b) แห่ง Product Liability Directive (85/374/EEC) ดังนั้น ทรัพย์สินที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายละเมิดของฝรั่งเศสจึงหมายถึงทรัพย์สินอื่นทุกประเภทของผู้เสียหาย นอกเหนือจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย⁷⁵ ซึ่งการบัญญัติดังกล่าวเป็นการสอดคล้องกับการให้ความหมายของคำว่า “ผู้บริโภค” ของกฎหมายฝรั่งเศส โดยประมวลกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคที่ไม่มีคำนิยามคำว่า “ผู้บริโภค” ไว้โดยเฉพาะ ซึ่งศาลมีหน้าที่ในการวินิจฉัยและพัฒนาแนวคำพิพากษาหรือแนวคำวินิจฉัยลักษณะของการเป็นผู้บริโภค โดยในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันในฝรั่งเศสว่า ผู้บริโภคมิได้จำกัดเพียงบุคคลธรรมดาเท่านั้น แต่ยังอาจรวมถึงนิติบุคคลได้ด้วย และแม้บุคคลธรรมดาจะประกอบธุรกิจ แต่ถ้าโดยข้อเท็จจริงแล้วอยู่ในฐานะที่ไม่ต่างไปจากผู้บริโภคทั่วไป เช่น ขาดความรู้หรือประสบการณ์ ขาดความสันตติจิตใจ ปราศจากอำนาจทางเศรษฐกิจหรืออำนาจต่อรองเช่นเดียวกับผู้บริโภคที่เป็นบุคคลธรรมดาเป็นอยู่ หรือในกรณีที่นิติบุคคลประกอบธุรกิจแต่ไม่ได้เป็นผู้มีวิชาชีพในเรื่องนั้น ๆ (non-professional) เช่น นายหน้าอสังหาริมทรัพย์อาจไม่ได้เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในระบบสัญญาถาวรขโมย และการที่บุคคลดังกล่าวใช้ของนั้นโดยไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับกิจกรรมทางธุรกิจหรือการประกอบอาชีพของเขา บุคคลนั้นก็ควรได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกับผู้บริโภคทั่วไป⁷⁶ ดังนั้นผู้บริโภคตามกฎหมายฝรั่งเศสจึงไม่จำกัดว่าจะต้องหมายถึงเฉพาะบุคคลธรรมดาที่ใช้ทรัพย์สินเพื่อการส่วนตัวดังเช่นใน Product Liability Directive (85/374/EEC)

การที่กฎหมายของประเทศฝรั่งเศสไม่มีนิยามคำว่าผู้บริโภคไว้อย่างชัดเจนก่อให้เกิดปัญหาโดยเฉพาะในเรื่องข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมใน “สัญญาระหว่างผู้ประกอบการวิชาชีพกับผู้ที่มีได้ประกอบวิชาชีพหรือกับผู้บริโภค” โดยตัวอย่างคำพิพากษาของศาลฝรั่งเศสในกรณีที่คู่สัญญามีได้เป็นผู้ที่ประกอบวิชาชีพเดียวกัน เช่น กรณีโรงงานทอผ้าซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์จากบริษัทขายคอมพิวเตอร์หรือกรณีที่สำนักงานทนายความซื้อเครื่องขงกาแฟมาใช้ในสำนักงาน ที่ศาลวินิจฉัยว่ากรณีดังกล่าวทั้งสองฝ่ายต่างเป็นนิติบุคคล แต่สัญญาซื้อขายเครื่องคอมพิวเตอร์และสัญญาซื้อเครื่องขงกาแฟนั้นไม่ใช่เพื่อประโยชน์ในทางการค้าปกติของตน⁷⁷

เกี่ยวกับข้อตกลงล่วงหน้าของผู้ประกอบการที่ได้ทำเพื่อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของผู้ประกอบการนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่ง

⁷⁵ Valerie Kayser, *Launching Space Objects: Issues of Liability and Future Prospects*, pp. 250 - 251.

⁷⁶ คาราทร์ ธีระวัฒน์, *สัญญาผู้บริโภค*, หน้า 43-44.

⁷⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 27-28.

ฝรั่งเศส Chapter II Liability for Defective products Article 1245-14* นั้นกำหนดให้ข้อตกลงดังกล่าวถือเป็นการต้องห้ามและถือเสมือนไม่ได้มีข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบนั้นไว้ แต่อย่างไรก็ตาม หากเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินที่ส่วนใหญ่ผู้เสียหายไม่ได้มีไว้ใช้เพื่อการส่วนตัว ข้อตกลงระหว่างผู้ประกอบการที่ได้ทำกับผู้ประกอบการหรือผู้มีวิชาชีพที่ได้ทำไว้ล่วงหน้าเพื่อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นใช้บังคับได้

3.2.2.2 ประเทศเยอรมนี

ก่อนปี ค.ศ. 1990 การฟ้องให้รับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศเยอรมนีสามารถทำได้สองทาง คือ การฟ้องให้รับผิดชอบทางสัญญา และการฟ้องให้รับผิดชอบในทางละเมิด ซึ่งภายหลัง ค.ศ. 1990 แม้ว่าประเทศเยอรมนีจะได้อนุมัติกฎหมายเพื่อรองรับ Product Liability Directive (85/374/EEC) ของประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป โดยออกกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability Act) ชื่อว่า The Produkthaftungsgesetz (the “ProdHaftG”) ก็ไม่ได้เป็นผลให้กฎหมายดังกล่าวยกเลิกหลักทั่วไปตามกฎหมายแพ่งเยอรมนี ทำให้ในปัจจุบันผู้เสียหายสามารถเลือกฟ้องให้ผู้ผลิตรับผิดชอบได้โดยใช้กฎหมายความรับผิดชอบต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ProdHaftG หรือ The German Civil Code: Tort อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้⁷⁸ โดยเรียกระบบการเรียกร้องเช่นนี้ว่า “Two-Track system” โดยให้ผู้เสียหายใช้กฎหมายความรับผิดในสินค้า (Product Liability Act) สำหรับการเรียกร้องค่าเสียหายโดยอาศัยหลักกฎหมายเรื่องความรับผิดโดยเคร่งครัด และให้ใช้กฎหมายละเมิดในฐานะที่เป็นหลักกฎหมายทั่วไปสำหรับการเรียกร้องค่าเสียหายในกรณีอื่น ๆ⁷⁹

(1) การฟ้องร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบตามสัญญา

การฟ้องให้รับผิดชอบทางสัญญานี้ ผู้ที่จะฟ้องร้องจะต้องเป็นคู่สัญญากับผู้ผลิตหรือผู้ขายสินค้าเท่านั้น การฟ้องให้รับผิดชอบหลักในเรื่องของการรับประกันสินค้า (Warranty) ของประเทศเยอรมนีนี้ทำได้โดยอาศัยประมวลกฎหมายแพ่งของเยอรมนีที่มีชื่อว่า The German Civil Code:

* Article 1245-14 ของ The French Civil Code Chapter II Liability for Defective products บัญญัติว่า “Contract terms which seek to exclude or limit liability for defective products are forbidden and deemed not written.

However, as regards harm caused to property which is not used by the victim mainly for his own private use or consumption, contract terms agreed between persons acting in the course of a business or profession are valid.”

แปลจากภาษาฝรั่งเศสโดย http://www.textes.justice.gouv.fr/art_pix/THE-LAW-OF-CONTRACT-2-5-16.pdf

⁷⁸ อนันต์ จันทร์โอภากร, กฎหมายการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้า, หน้า 72.

⁷⁹ Michael A. Veltins, “The New Law of Product Liability in the Federal Republic of Germany,” The Transnational Lawyer Volume 3(1990): 92.

Section 433* โดยกฎหมายนี้ ผู้ขายจะต้องรับผิดชอบผู้ซื้อที่เป็นคู่สัญญาโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ดังนั้น หากสินค้าที่ขายเป็นสินค้าไม่ปลอดภัยโดยไม่เป็นไปตามคำรับประกันของผู้ขายว่า สินค้าของตนมีคุณภาพตามที่ได้ระบุไว้หรือมีความบกพร่องไม่เป็นไปตามคำรับรองของผู้ขาย ซึ่งผู้มีสิทธิต่อผู้ขายตาม Section 437** ดังนี้ ผู้ซื้อสามารถที่จะเรียกร้องให้ลดราคาสินค้า หรือมีสิทธิขอให้ผู้ขายซ่อมแซมสินค้าโดยผู้ซื้อไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย หรือมีสิทธิขอเลิกสัญญาได้ ทั้งนี้ โดยไม่ต้องพิจารณาถึงความประมาทเลินเล่อของผู้ขาย ซึ่งหากเป็นการฟ้องให้ผู้ขายรับผิดชอบในกรณีนี้ นอกจากจะครอบคลุมถึงความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นภายในขอบเขตที่ได้รับประกันไว้ ยังครอบคลุมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้านั้นเองด้วย⁸⁰

(2) การฟ้องร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบทางละเมิด

ในกรณีที่ผู้เสียหายไม่ใช่คู่สัญญาตามสัญญาซื้อขายกับผู้ผลิต ผู้เสียหายสามารถเรียกค่าเสียหายในทางละเมิดโดยใช้ประมวลกฎหมายแพ่งของเยอรมนีที่มีชื่อว่า The German Civil Code: Title 27 Tort ได้โดยอาศัย Section 823*** (ต้นแบบของ มาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย) ซึ่งเป็นเรื่องความรับผิดที่อยู่บนฐานแห่งความผิด (Fault-based Liability) โดยศาลเยอรมันได้วางหลักว่า (1) บุคคลใดที่จงใจหรือประมาทเลินเล่อกระทำการใด ๆ อันก่อให้เกิดอันควมเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ผู้นั้นจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น ซึ่งศาลเยอรมันได้นำบทบัญญัติดังกล่าวไปใช้กับคดีการฟ้องให้กับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยศาลวางหลักว่า หากผู้ผลิตเป็นบุคคลที่ไม่ระมัดระวังทำให้เกิดสถานการณ์ที่ทำให้สินค้าอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่น ผู้ผลิตก็มีหน้าที่ที่จะต้องจัดการตามความจำเป็นเพื่อป้องกันบุคคลอื่นจากอันตรายเช่นว่านั้น และจะต้องรับผิดชอบหากงดเว้นไม่ทำการป้องกันดังกล่าว⁸¹

* Section 433 Typical contractual duties in a purchase agreement ของ German Civil Code บัญญัติว่า

“(1) By a purchase agreement, the seller of a thing is obliged to deliver the thing to the buyer and to procure ownership of the thing for the buyer. The seller must procure the thing for the buyer free from material and legal defects.

(2) The buyer is obliged to pay the seller the agreed purchase price and to accept delivery of the thing purchased.”

แปลจากภาษาเยอรมันโดย https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/englisch_bgb.html#p3484

⁸⁰ อนันต์ จันทร์โอภากร, กฎหมายการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้า, หน้า 72.

*** Section 823 Liability in damages ของ German Civil Code บัญญัติว่า

“(1) A person who, intentionally or negligently, unlawfully injures the life, body, health, freedom, property or another right of another person is liable to make compensation to the other party for the damage arising from this.

(2) The same duty is held by a person who commits a breach of a statute that is intended to protect another person. If, according to the contents of the statute, it may also be breached without fault, then liability to compensation only exists in the case of fault.”

แปลจากภาษาเยอรมันโดย https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/englisch_bgb.html#p3484

⁸¹ อนันต์ จันทร์โอภากร, กฎหมายการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้า, หน้า 72.

(3) การฟ้องร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดโดยใช้กฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย

เพื่อให้กฎหมายภายในของประเทศเป็นไปตาม Product Liability Directive (85/374/EEC) ประเทศเยอรมนีในฐานะที่เป็นสมาชิกของสหภาพยุโรปจึงได้ออกกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability Act-PLA) ภายใต้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ชื่อว่า The Produkthaftungsgesetz (the “ProdHaftG”) และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ.1990⁸² มีผลให้ผู้เสียหายสามารถฟ้องให้ผู้ผลิตรับผิดได้โดยใช้ ProdHaftG หรือ The German Civil Code: Tort อย่างไรก็ตามอย่างหนึ่งก็ได้

นักวิชาการของเยอรมันเห็นว่า ความแตกต่างระหว่างกฎหมาย ProdHaftG หรือ The German Civil Code: Tort คือ กฎหมาย ProdHaftG จะมีความเข้มงวดมากกว่ากฎหมายละเมิดในเรื่องความเสียหายที่อาจได้รับการชดเชยได้ กลุ่มบุคคลที่จะต้องรับผิด และกฎหมาย ProdHaftG ไม่นำมาใช้กับความชำรุดบกพร่องที่เกิดขึ้นหลังการขายสินค้า ดังนั้น จึงไม่เป็นที่นิยมที่เยอรมันจะใช้กฎหมาย ProdHaftG ในการเรียกร้องให้ผู้ประกอบการรับผิด เนื่องจากกฎหมายละเมิดของเยอรมันมีประสิทธิภาพดีอยู่แล้ว แต่อย่างไรก็ดีหลังจากที่ได้มีการแก้ไขกฎหมาย ProdHaftG ในปีค.ศ. 2002 ที่ให้อำนาจศาลในการสั่งให้จ่ายเลยชดใช้ค่าเสียหายอันไม่ใช่ความเสียหายเชิงวัตถุ (Non- material damages) ได้⁸³

ในการพิจารณาว่าสินค้าใดเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ประเทศเยอรมนีจะใช้หลัก Consumer Expectation test ในการพิจารณาว่าสินค้าใดเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยให้คำนึงถึงพฤติการณ์แวดล้อมต่าง ๆ ด้วย

ในเรื่องความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินตามกฎหมาย ProdHaftG ของประเทศเยอรมนีจะบัญญัติไว้อยู่ใน Section 1 (1)* ที่บัญญัติให้ผู้ผลิตสินค้าจะต้องชดใช้ค่า

⁸² Michael A. Veltins, "The New Law of Product Liability in the Federal Republic of Germany," *The Transnational Lawyer*: 86.

⁸³ ศักดา ธนิตกุล, *กฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย*, หน้า 79-80.

* Section 1 Liability ของ Germany Product Liability Act of 15 December 1989 (Federal Law Gazette I, p. 2198) บัญญัติว่า

“(1) In such case as a defective product causes a person's death, injury to his body or damage to his health, or damage to an item of property, the producer of the product has an obligation to compensate the injured person for the resulting damage. In case of damage to an item of property, this shall only apply if the damage was caused to an item of property other than the defective product and this other item of property is of a type ordinarily intended for private use or consumption and was used by the injured person mainly for his own private use or consumption.

(2) The producer's liability obligation is excluded if

1. he did not put the product into circulation,
2. under the circumstances it is probable that the defect which caused the damage did not exist at the time when the producer put the product into circulation

สินไหมทดแทนในกรณีที่สินค้าที่ไม่ปลอดภัยก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย แต่ในกรณีที่ความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สิน บทบัญญัติดังกล่าวไม่ครอบคลุมถึงความเสียหายต่อทรัพย์สินที่เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั่นเอง แต่ครอบคลุมถึงทรัพย์สินที่โดยปกติแล้วผู้เสียหายได้ใช้เป็นการส่วนตัว โดยอาจกล่าวได้ว่าทรัพย์สินที่กฎหมาย ProdHaftG ไม่ถือว่าอยู่ภายใต้การคุ้มครองตามกฎหมายนี้ได้แก่ทรัพย์สินที่ผู้เสียหายมีไว้เพื่อใช้ในเชิงพาณิชย์ (Objects normally used for business purposes) เช่น รถบรรทุก (trucks) รถโดยสารขนาดใหญ่ (busses) เครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตแบบอุตสาหกรรม (manufacturing machinery)⁸⁴

นอกจากนี้ Section 11* ยังได้กำหนดให้ความเสียหายต่อทรัพย์สินที่มีมูลค่าต่ำกว่า 500 ยูโรจะไม่อยู่ภายใต้ความรับผิดตามกฎหมาย ProdHaftG โดยผู้เสียหายจะต้องชำระค่าเสียหายที่เกิดขึ้นเองสำหรับความเสียหายต่อทรัพย์สินที่มีมูลค่าต่ำกว่า 500 ยูโร

3.2.2.3 ประเทศอิตาลี

ระบบการคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศอิตาลีเป็นแบบ The Double-Track Protection เช่นเดียวกับประเทศเยอรมนีที่ผู้เสียหายสามารถเลือกได้ว่าจะใช้สิทธิเรียกค่าเสียหายโดยใช้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของอิตาลี ที่มีชื่อว่า Consumer Code หรือว่าจะใช้สิทธิเรียกค่าเสียหายโดยใช้กฎหมายแพ่งเรื่องละเมิดซึ่งเป็นไปตาม The Italian Civil Code (ICC) ก็ได้

(1) การฟ้องร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดตามสัญญา

3. the product was neither manufactured by him for sale or any other form of distribution for economic purpose nor manufactured or distributed by him in the course of his business,

4. the defect is due to compliance of the product with mandatory regulations at the time when the producer put the product into circulation or

5. the state of scientific and technical knowledge at the time when the producer put the product into circulation was not such as to enable the defect to be discovered.

(3) The obligation to pay damages of the producer of a component part is also excluded if the defect is attributable to the design of the product in which the component has been fitted or to the instructions given by the manufacturer of the product. The first sentence shall apply to the producer of a raw material mutatis mutandis.

(4) The injured person bears the burden of proving the defect, the damage and the causal relationship between defect and damage. If it is disputed whether the obligation to pay compensation is excluded pursuant to paragraph 2 or 3, the producer bears the burden of proof.”

แปลจากภาษาเยอรมันโดย https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_prodhaftg/englisch_prodhaftg.html

⁸⁴ Michael A. Veltins, "The New Law of Product Liability in the Federal Republic of Germany," *The Transnational Lawyer*: 92.

* Section 11 Liability ของ Germany Product Liability Act of 15 December 1989 (Federal Law Gazette I, p. 2198) บัญญัติว่า "In the case of damage to property, the injured party shall pay for damages up to an amount of 500 euros himself."

ประมวลกฎหมายแพ่งของประเศอิตาลีแบ่งแยกการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้เสียหายตามสัญญา ดังนี้⁸⁵

1) การให้คำรับประกันต่อการซื้อขายสินค้าระหว่างการค้าที่ผู้ประกอบการขายให้ผู้ประกอบการด้วยกัน ("B2B Sales") เป็นกรณีที่ผู้ขายรับประกันต่อผู้ซื้อว่าสินค้าที่ซื้อขายเป็นสินค้าที่มีความปลอดภัย เหมาะสมกับเจตนาที่ผู้ซื้อจะนำไปใช้ โดยผู้ซื้อจะต้องใช้สิทธิเรียกร้องภายใน 1 ปีนับจากวันที่สินค้าไปถึงมือของผู้ซื้อ และเมื่อผู้ซื้อพบความชำรุดบกพร่องผู้ซื้อจะต้องแจ้งถึงความชำรุดบกพร่องของสินค้าภายใน 8 วัน มิเช่นนั้นผู้ซื้อสินค้าจะเสียสิทธิที่จะเรียกร้องค่าเสียหายต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น คงเหลือเพียงแต่มีสิทธิในการขอคืนสินค้า หรือลดราคาสินค้าเท่านั้น นอกจากนี้ กฎหมายยังกำหนดว่าข้อตกลงหรือข้อจำกัดความรับผิดใด ๆ ของผู้ขายจะตกเป็นโมฆะ

2) การให้คำรับประกันต่อการซื้อขายสินค้าระหว่างการค้าที่ผู้ประกอบการให้ผู้บริโภค ("B2C Sales") สามารถแบ่งการรับประกันสินค้าได้อีก 2 กรณีคือ

ก. คำรับประกันสินค้าตามกฎหมาย (Legal mandatory warranty) เป็นคำรับประกันตามสัญญาซื้อขายโดยทั่วไปว่าสินค้าจะเป็นสินค้าที่มีคุณสมบัติและมีคุณภาพดีเหมาะสมต่อการใช้งานของผู้ซื้อ หากสินค้าชำรุดบกพร่องถือว่าผู้ขายคำรับรองและผิดสัญญา โดยผู้ซื้อสินค้าจะต้องแจ้งถึงความชำรุดบกพร่องของสินค้าภายใน 2 เดือนนับตั้งแต่วันที่พบเห็นความชำรุดบกพร่องของสินค้า และผู้ซื้อสามารถเลือกได้ว่าจะเปลี่ยนสินค้า ขอลดราคา หรือขอใช้สิทธิเลิกสัญญา

ข. คำรับประกันสินค้าอื่น ๆ โดยสมัครใจของผู้ขาย (Voluntary additional warranty) ที่สามารถตกลงเพิ่มจากคำรับประกันสินค้าตามกฎหมายได้

(2) การฟ้องร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดทางละเมิด

การคุ้มครองผู้บริโภคตามกฎหมายละเมิดของประเศอิตาลีเป็นไปตาม Article 2043* แห่งประมวลกฎหมายแพ่งอิตาลี ที่เป็นหลักกฎหมายทั่วไปเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิด โดยมาตรานี้กำหนดให้ผู้เสียหายสามารถเรียกร้องค่าเสียหายต่อผู้ประกอบการสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยภายใต้หลักเรื่องความประมาทเลินเล่อ (Negligence) โดยผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ให้ได้ข้อเท็จจริงตามที่ Article 2043 กำหนดคือ ความไม่ปลอดภัยของสินค้า ความ

⁸⁵ Marco Lombardi and Giulio Novellini, "Italy: Product Liability Law in Italy," [Online] Accessed: 16 February 2016. Available from: <http://www.mondaq.com/italy/x/209092/Product+Liability+Safety/Product+Liability+Law+In+Italy>

* Article 2043 ของ Italian Civil Code (ICC) Compensation for unlawful acts บัญญัติว่า "Any intentional or negligent act that causes an unjustified injury to another obliges the person who has committed the act to pay damages."

แปลจากภาษาอิตาลีโดย <http://italiantortlaw.altervista.org/civilcode.html>

เสียหายที่ตนเองได้รับ ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ความประมาทเลินเล่อของจำเลยที่ เป็นผู้ประกอบการ

โดยผลของการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายตามกฎหมายเรื่องละเมิดนี้ เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายสามารถเรียกร้องค่าเสียหายที่ทางศีลธรรม (Moral damages) อันได้แก่ ค่าเสียหายที่เกิดจากการได้รับความทุกข์ทรมานทางจิตใจ ค่าเสียหายจากการได้รับความอับอายได้

(3) การฟ้องร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบโดยใช้กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย

เพื่อให้กฎหมายภายในของประเทศเป็นไปตาม Product Liability Directive (85/374/EEC) และเพื่อวัตถุประสงค์ในการยกระดับความคุ้มครองของผู้บริโภคให้เท่าเทียมประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป ประเทศอิตาลีในฐานะที่เป็นสมาชิกของสหภาพยุโรปจึงได้ออกกฎหมายความรับผิดชอบในสินค้า โดยบัญญัติไว้ในกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค Consumer Code TITLE II Liability for damage caused by defective products (LEGISLATIVE DECREE NO. 206/2005) ซึ่งบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 23 ตุลาคม ค.ศ. 2005

ในความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินของผู้เสียหายตาม Consumer Code Article 123* บัญญัติให้ ผู้เสียหายได้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินอื่นนอกเหนือจากตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั่นเอง หากความเสียหายเกิดแก่ทรัพย์สินที่ส่วนใหญ่แล้วผู้เสียหายได้ใช้หรือบริโภคเป็นการส่วนตัว โดยผู้เสียหายจะได้รับค่าเสียหายเฉพาะส่วนที่เกินกว่า 387 ยูโร⁸⁶

ผลจากการออกกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย (Consumer Code) นี้ทำให้ผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ความประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการ เพียงพิสูจน์ว่ามีความเสียหายเกิดขึ้น และมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล (โดยใช้หลักละเมิดทั่วไปในกฎหมายแพ่ง) และสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (โดยใช้นิยามของ “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ภายใต้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคนี้)⁸⁷

* Article 123 ของ Italian Civil Code (ICC) Payment of damages บัญญัติว่า

“1. Compensation for the following damages may be paid in accordance with the provisions of this Title:

a) damages caused by death or personal injury;

b) damages to or the destruction of any item of property other than the defective product itself, provided that it

is normally destined for private use or consumption and thus principally used by the injured party.

2. Damage to property may only be compensated insofar as it exceeds € 387.”

แปลจากภาษาอิตาลีโดย <http://italiantortlaw.altervista.org/civilcode.html>

⁸⁶ Marco Lombardi and Giulio Novellini, "Italy: Product Liability Law in Italy."

⁸⁷ Ibid.

การใช้บทบัญญัติความรับผิดทั่วไปตามกฎหมายละเมิดตาม Civil Code (ICC) Article 2043 นี้สามารถใช้ร่วมกับความรับผิดโดยเคร่งครัดตาม Consumer Code ที่ตราขึ้นตาม Product Liability Directive (85/374/EEC) ของสหภาพยุโรปได้ โดยเป็นไปตาม Article 13 แห่ง Product Liability Directive (85/374/EEC) ที่บัญญัติให้ Product Liability Directive (85/374/EEC) ต้องไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อสิทธิใด ๆ ซึ่งผู้เสียหายมีตามหลักกฎหมายสัญญาหรือความรับผิดซึ่งมิใช่ความรับผิดตามสัญญา หรือระบบความรับผิดพิเศษซึ่งมีอยู่ ณ เวลาที่กฎหมายนี้ประกาศใช้⁸⁸

อย่างไรก็ดี ผู้เขียนพบว่าบุคคลที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศอิตาลีนี้ ได้ถูกวางขอบเขตไว้กว้างกว่า Product Liability Directive (85/374/EEC) ของสหภาพยุโรปที่มุ่งคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นบุคคลธรรมดาที่ได้ใช้สอยทรัพย์สินเพื่อการส่วนตัวเท่านั้น โดยมีรายละเอียดจากคำพิพากษาต่อไปนี้

คดีที่ n. 13458 มีข้อเท็จจริงในคดีว่า ในวันที่ 22 มกราคม ค.ศ.1999 ศัลยแพทย์รายหนึ่งฟ้องคดีเรียกร้องให้บริษัท Ethicon Endo Surgery Inc. ชดใช้ค่าเสียหาย โดยกล่าวอ้างว่าเขาได้ใช้อุปกรณ์ผ่าตัดที่มีลักษณะเป็นปลายคิบบ (a bipolar ultrasonic forceps) ที่ผลิตโดยบริษัท Ethicon Endo Surgery Inc. โดยเขาได้รับบาดเจ็บในขณะที่ใช้อุปกรณ์ดังกล่าว ทำให้นิ้วมือข้างขวาสองนิ้วมีอาการชาจากการใช้งานอุปกรณ์นั้น ศาลชั้นต้นในมิลานได้คำพิพากษายกฟ้องโจทก์ในวันที่ 22 ธันวาคม ค.ศ.2006 โดยให้เหตุผลว่าศัลยแพทย์ผู้นั้นไม่สามารถพิสูจน์ให้ศาลเห็นได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ร่างกายของเขานั้นเป็นผลมาจากการใช้งานสินค้าของบริษัท Ethicon Endo Surgery Inc.

ในชั้นอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษากลับ โดยพิพากษาให้บริษัท Ethicon Endo Surgery Inc. ชดใช้ค่าเสียหายจำนวน 56,000 ยูโร พร้อมดอกเบี้ยให้แก่โจทก์ โดยศาลอุทธรณ์ได้ให้เหตุผลประกอบคำวินิจฉัยของศาลว่า โจทก์ประกอบอาชีพเป็นศัลยแพทย์ โจทก์ย่อมเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการใช้อุปกรณ์ที่ใช้สำหรับการผ่าตัดดังกล่าว ย่อมเชื่อได้ว่าโจทก์ใช้งานอุปกรณ์ที่ผลิตโดยจำเลยได้อย่างถูกต้องวิธี ทำให้มีความเป็นไปได้ว่าความเสียหายที่เกิดแก่โจทก์เกิดจากสินค้าของจำเลย และความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ร่างกายของโจทก์เกิดขึ้นทันทีหลังจากที่โจทก์ได้ใช้งานอุปกรณ์นั้นและส่วนของร่างกายที่ได้รับบาดเจ็บก็เป็นส่วนที่โจทก์ได้สัมผัสกับอุปกรณ์ของบริษัทจำเลย ซึ่งเมื่อพิจารณาประกอบกันแล้ว ศาลสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างความเสียหายที่เกิดแก่โจทก์กับความชำรุดบกพร่องของสินค้าของจำเลยได้

⁸⁸ Ibid.

คำตัดสินของศาลอุทธรณ์ดังกล่าวกลายเป็นประเด็นปัญหาทางกฎหมายที่ขึ้นสู่ศาลฎีกาว่าศาลจะใช้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของอิตาลีที่รับเอา Product Liability Directive (85/374/EEC) ของสหภาพยุโรปมาใช้ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นคล้ายแพทย์ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ (experienced consumers) เนื่องจากถือว่าเป็นบุคคลที่มีใช้ผู้บริโภค (non-consumers) ได้หรือไม่

คดีนี้ ศาลฎีกา (Supreme Court of cassation, 3rd Civ. Chamber) ได้ตีความคำว่า “ผู้ใช้” (Users) ภายใต้ Product Liability Directive (85/374/EEC) ว่าควรจะตีความอย่างกว้างโดยหมายความรวมถึงผู้ใช้ที่เป็นบุคคลธรรมดา (natural person) ตามคำนิยามของ Consumer Code Article 123 และเนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งอิตาลีมิได้บัญญัติห้ามไม่ให้ตีความหมายรวมถึงผู้ใช้ที่เป็นผู้มีวิชาชีพ (professional use) ดังนั้น ผู้เสียหายตามกฎหมายนี้จึงหมายความรวมถึงผู้ใช้สินค้าที่เป็นผู้มีวิชาชีพ (professional use) ด้วย ไม่ว่าจะใช้สินค้านั้นเพื่อประโยชน์ในทางธุรกิจหรือไม่ก็ตาม โดยศาลให้เหตุผลเพิ่มเติมว่าแม้ว่าความรับผิดในสินค้าของผู้ประกอบการจะเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งควรจะตีความให้จำกัดคุ้มครองเฉพาะผู้บริโภคเนื่องจาก Article 123 (b) ของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคอิตาลี ได้นำ Article 9 (b) แห่ง Product Liability Directive (85/374/EEC) มาบัญญัติไว้ซึ่งในมาตราดังกล่าวได้จำกัดว่าความเสียหายต้องเกิดแก่ผู้เสียหายที่ใช้สินค้าเป็นการส่วนตัวก็ตาม แต่ศาลเห็นว่าเมื่อกฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่าไม่ให้ตีความหมายรวมถึงการใช้ทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ในทางอื่น ศาลก็สามารถใช้ดุลพินิจพิพากษาให้ผู้ประกอบการรับผิดต่อผู้เสียหายที่ไม่ได้ใช้ทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ในทางส่วนตัวได้เพราะศาลเห็นว่าบุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองและรับรองว่าตนจะได้ใช้สินค้าที่มีความปลอดภัย⁸⁹

คำพิพากษาในคดีนี้เป็นแนวทางที่แสดงให้เห็นว่าผู้เสียหายที่จะใช้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศอิตาลีไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นผู้บริโภค เพียงแต่เป็นบุคคลใด ๆ ก็ได้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยก็มีสิทธิในการเรียกร้องให้ผู้ผลิตรับผิดได้

3.2.2.4 ประเทศอังกฤษ

ในประเทศอังกฤษ ผู้ที่ได้รับความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยสามารถฟ้องผู้ผลิตหรือผู้ขายให้รับผิดตามสัญญาและกฎหมายลักษณะละเมิดได้ โดยในการใช้สิทธิตามกฎหมายต่าง ๆ มีหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกัน ดังนี้

⁸⁹ British Institute of International and Comparative Law, "Product Liability Database - Italy - Cassazione Civile."

(1) การฟ้องร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบตามสัญญา

ประเทศอังกฤษมีกฎหมาย Sale of Goods Act 1979 ซึ่งในกฎหมายนี้กำหนดให้ความรับผิดชอบของผู้ขายเป็นไปตามหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) แต่ผู้ที่จะมีสิทธิฟ้องร้องตามฐานนี้ได้นั้นจำกัดเฉพาะผู้ที่เป็นคู่สัญญาตามหลัก Doctrine of Privity ซึ่งมูลความรับผิดทางสัญญาที่มีการนำมาฟ้องร้องนั้น มีทั้งที่เป็นการฟ้องร้องตามคำรับประกันโดยชัดแจ้งว่าหากมีความเสียหายเกิดขึ้นจะมีการรับผิด (Express warranty) หรือเป็นการฟ้องร้องตามคำรับประกันโดยปริยายว่าผู้ขายยินยอมรับผิดต่อความเสียหายที่จะเกิดขึ้นดังกล่าว (Implied warranty) ดังเช่นคดีต่อไปนี้

คดี Daniels & Daniels v. R. White & Sons Ltd. And Tarbard⁹⁰ ข้อเท็จจริงในคดีมีว่า นายและนาง Daniels ได้ดื่มน้ำมะนาวที่นาย Daniels (สามี) ซื้อมาจากร้านของนาย Tarbard ซึ่งน้ำมะนาวนี้ถูกผลิตและบรรจุขวดโดยบริษัท R. White & Sons ซึ่งภายหลังเมื่อทั้งคู่มดื่มน้ำมะนาวไปแล้วป่วยเนื่องจากในน้ำมะนาวมีกรดคาร์บอนิก (Carbonic Acid) ปนเปื้อนอยู่ นาย Daniels ได้ฟ้องบริษัท R. White & Sons ให้รับผิดทางละเมิด โดยอ้างว่าบริษัทฯ ฝ่าฝืนหน้าที่ที่จะต้องใช้ความระมัดระวังตามกฎหมาย (Duty of Care) แต่ศาลยกฟ้อง เนื่องจากนาย Daniels ไม่สามารถพิสูจน์ความประมาทเลินเล่อของบริษัทฯ ได้

นายและนาง Daniels จึงมาฟ้อง นาย Tarbard ให้รับผิดโดยถือວ່านาย Tarbard ผิดข้อตกลงตามสัญญาซื้อขายตาม Sale of Goods Act 1979 โดยอ้างสินค้าที่นำมาขายขาดความเหมาะสมที่จะขาย (Lack of merchantability quality) ศาลตัดสินให้นาย Tarbard ต้องรับผิดชอบต่อ นาย Daniels (สามี) แต่ศาลไม่อาจพิพากษาให้นาย Tarbard รับผิดต่อนาง Daniels (ภรรยา) ตามหลักเรื่องสัญญาตาม Sale of Goods Act 1979 ได้ เนื่องจากนาง Daniels (ภรรยา) ไม่ใช่คู่สัญญาที่ทำการซื้อน้ำมะนาวกับนาย Tarbard

(2) การฟ้องร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดทางละเมิด

ในกรณีที่ผู้เสียหายไม่ได้เป็นคู่สัญญาในสัญญาซื้อขาย สามารถฟ้องให้ผู้ขายหรือผู้ผลิตสินค้ารับผิดได้โดยใช้กฎหมายละเมิดในเรื่องของความประมาทเลินเล่อ (Negligence) ซึ่งศาลของประเทศอังกฤษได้นำหลักหน้าที่ในความระมัดระวัง (Duty of Care) มาใช้ โดยวางหลักไว้ว่าหากบุคคลหนึ่งอยู่ใกล้กับอีกบุคคลหนึ่ง หรืออยู่ใกล้กับทรัพย์สินของบุคคลอื่น บุคคลนั้นมีหน้าที่ที่จะต้องไม่กระทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นหรือทรัพย์สินของเขา⁹¹ โดยบุคคลที่อาจจะกระทำการโดย

⁹⁰ Daniels & Daniels v. R. White & Sons Ltd. And Tarbard [1938] 4 All ER 258.

⁹¹ อนันต์ จันทร์โอภากร, กฎหมายการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้า, หน้า 54.

ประมาทเลินเล่อได้นั้นจักต้องมีหน้าที่ต่อผู้ที่เรียกร้องให้ต้องรับผิดชอบ โดยในพฤติการณ์บางอย่าง บุคคลหนึ่งอาจจะมิหน้าที่ต่ออีกบุคคลหนึ่งได้แม้ไม่มีนิติสัมพันธ์ทางสัญญาต่อกัน โดยศาลได้วางหลักไว้ในคดีระหว่าง *Lievre v. Gould*⁹² ว่าผู้เสียหายจะฟ้องให้โจทก์รับผิดชอบโดยประมาทเลินเล่อได้จะต้องมีองค์ประกอบสี่ประการ คือ

- (1) จำเลยจะต้องมีหน้าที่ในการใช้ความระมัดระวัง (Duty of care) ต่อโจทก์
- (2) จำเลยได้กระทำผิดหน้าที่ดังกล่าว
- (3) มีความเสียหายเกิดขึ้นแก่โจทก์
- (4) มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลระหว่างหน้าที่ในการใช้ความระมัดระวังของจำเลยและความเสียหายที่โจทก์ได้รับ

ซึ่งหลักการของศาลดังกล่าวได้ถูกยอมรับอย่างกว้างขวางและถูกเรียกว่า “หลักเพื่อนบ้านที่ดี” (Neighbor Principle) โดยหลักในเรื่อง Neighbor Principle นี้เป็นไปตามทฤษฎีว่าด้วยเรื่องความรับผิดที่อยู่บนฐานแห่งความผิด (Fault – based Liability) ไม่ใช่ความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ดังเช่นกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ทำให้ผู้เสียหายมีภาระหน้าที่ในการพิสูจน์ว่าผู้ผลิตหรือผู้จัดจำหน่ายได้ใช้ความระมัดระวัง (Duty of Care) ตามหน้าที่แล้ว⁹³ ดังปรากฏได้จากคำตัดสินในคดีต่อไปนี้

คดีระหว่าง *Donoghue กับ Stevenson*⁹⁴ *Donoghue* ผู้เสียหายในคดีนี้ได้รับเครื่องดื่มของร้าน *Stevenson* มาจากเพื่อน ซึ่งปรากฏว่าในเบียร์ (Ginger ale) นั้นมีหอยทากตายอยู่ *Donoghue* เกิดอาการอาหารเป็นพิษอย่างรุนแรงเนื่องจากดื่มเครื่องดื่มดังกล่าว แต่เนื่องจาก *Donoghue* ได้รับเครื่องดื่มมาจากเพื่อน จึงไม่ได้เป็นคู่สัญญากับเจ้าของร้านที่ขายเครื่องดื่มนั้นจึงไม่สามารถเรียกให้เจ้าของร้านขายเครื่องดื่มรับผิดชอบโดยใช้หลักในเรื่องของสัญญาซื้อขายได้ *Donoghue* จึงต้องการที่จะฟ้องร้องให้ *Stevenson* ผู้ผลิตเครื่องดื่มดังกล่าวรับผิดชอบโดยใช้กฎหมายเรื่องละเมิด ซึ่งทำให้ *Donoghue* มีภาระในการพิสูจน์ว่า *Stevenson* มีหน้าที่ในการใช้ความระมัดระวัง (Duty of Care) ต่อ *Donoghue* ศาลตัดสินให้ *Donoghue* ชนะคดี เนื่องจากสามารถพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า *Stevenson* ในฐานะจำเลยมีหน้าที่ที่จะต้องใช้ความระมัดระวังตามสมควร (Duty of Care) ในเรื่องการดูแลความปลอดภัยของผู้ซื้อและผู้บริโภคสินค้า แต่จำเลยไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามหน้าที่ดังกล่าว

⁹² *Lievre v. Gould* [1893] 1 QB 491, (1893) 9 The Times LR 243, 62 LJQB 353, 68 LT 626, 57 JP 484.

⁹³ อนันต์ จันทร์โอภากร, กฎหมายการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้า, หน้า 58.

⁹⁴ *Donoghue v. Stevenson* ALL ER Rep 1; [1932] AC 562; House of Lords

คดีดังกล่าวได้ถูกนำมาเป็นบรรทัดฐานในการวินิจฉัยประเด็นเรื่องหน้าที่ในการใช้ความระมัดระวัง (Duty of Care) ของผู้ประกอบการต่อผู้บริโภค โดยศาลได้มีคำตัดสินว่า Stevenson มีหน้าที่ในการใช้ความระมัดระวัง (Duty of Care) ต่อ Donoghue เนื่องจาก Stevenson ในฐานะผู้ผลิตสินค้าย่อมมีหน้าที่ในการใช้ความระมัดระวังต่อผู้บริโภคสินค้า และจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นหากความเสียหายนั้นเป็นความเสียหายที่คาดการณ์ได้จากการกระทำที่ผิดหน้าที่ ศาลได้ใช้หลักความคาดหมายของผู้ผลิตสินค้า (Foreseeability) โดยศาลได้วางหลักในคดีนี้ว่า “บุคคลมีหน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวังตามสมควรที่จะหลีกเลี่ยงการกระทำหรือการละเว้นการกระทำที่อาจคาดหมายได้ว่าอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลซึ่งเป็นที่คาดหมายได้ว่าจะได้รับผลกระทบอย่างใกล้ชิด และโดยตรงจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำดังกล่าว” โดยหลักที่เกิดขึ้นจากคำพิพากษาดังกล่าวเรียกว่า “หลักเพื่อนบ้านที่ดี” (Neighbor Principle) เพราะกฎหมายเรียก “บุคคลซึ่งเป็นที่คาดหมายได้ว่าจะได้รับผลกระทบอย่างใกล้ชิดและโดยตรงจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำ” ว่า “เพื่อนบ้าน” ดังนั้น บุคคลที่ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นผู้กระทำละเมิดโดยประมาทซึ่งต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นต่อผู้เสียหาย แม้ว่าบุคคลนั้น ๆ จะไม่ได้เป็นคู่สัญญาโดยตรงกับผู้เสียหายก็ตาม

(3) การฟ้องร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบโดยใช้กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย

ในปี ค.ศ. 1987 ประเทศอังกฤษได้อนุมัติการกฎหมายภายในของตนให้สอดคล้องกับ Product Liability Directive (85/374/EEC) ของสหภาพยุโรป โดยการออกกฎหมายของประเทศอังกฤษนั้น มิได้แยกเป็นกฎหมายฉบับใหม่เหมือนเช่นดังประเทศเยอรมนี หากแต่การให้ความคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ภายใต้กฎหมายที่มีชื่อว่า Consumer Protection Act 1987 (the “CPA”): Part 1 Product Liability และได้มีการนำหลักในเรื่องความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้ในกรณีความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย⁹⁵

ซึ่งใน Section 3* แห่ง Consumer Protection Act 1987 ได้ใช้หลัก Consumer Expectation test ในการพิจารณาว่าสินค้าใดเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยให้พิจารณาจากความคาดหมายของบุคคลทั่วไป โดยให้คำนึงถึงพฤติการณ์ประกอบต่าง ๆ

⁹⁵ Robin Cantor, *Products Liability*, p. 106.

* Section 3 ของ UK Consumer Protection Act 1987 บัญญัติว่า “Meaning of “defect”.

(1) Subject to the following provisions of this section, there is a defect in a product for the purposes of this Part if the safety of the product is not such as persons generally are entitled to expect; and for those purposes “safety”, in relation to a product, shall

ความเสียหายตาม Section 5* แห่ง Consumer Protection Act 1987 สามารถแบ่งได้เป็น

- (1) ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย
- (2) ความเสียหายต่อทรัพย์สินอื่นนอกเหนือจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั่นเอง (รวมถึงความเสียหายที่ดิน) โดยตาม Section 5 (3) ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายต่อ

include safety with respect to products comprised in that product and safety in the context of risks of damage to property, as well as in the context of risks of death or personal injury.

(2) In determining for the purposes of subsection (1) above what persons generally are entitled to expect in relation to a product all the circumstances shall be taken into account, including—

(a) the manner in which, and purposes for which, the product has been marketed, its get-up, the use of any mark in relation to the product and any instructions for, or warnings with respect to, doing or refraining from doing anything with or in relation to the product;

(b) what might reasonably be expected to be done with or in relation to the product; and

(c) the time when the product was supplied by its producer to another; and nothing in this section shall require a defect to be inferred from the fact alone that the safety of a product which is supplied after that time is greater than the safety of the product in question.”

* Section 5 ของ UK Consumer Protection Act 1987 บัญญัติว่า

“Damage giving rise to liability.

(1) Subject to the following provisions of this section, in this Part “damage” means death or personal injury or any loss of or damage to any property (including land).

(2) A person shall not be liable under section 2 above in respect of any defect in a product for the loss of or any damage to the product itself or for the loss of or any damage to the whole or any part of any product which has been supplied with the product in question comprised in it.

(3) A person shall not be liable under section 2 above for any loss of or damage to any property which, at the time it is lost or damaged, is not—

(a) of a description of property ordinarily intended for private use, occupation or consumption; and

(b) intended by the person suffering the loss or damage mainly for his own private use, occupation or consumption.

(4) No damages shall be awarded to any person by virtue of this Part in respect of any loss of or damage to any property if the amount which would fall to be so awarded to that person, apart from this subsection and any liability for interest, does not exceed £275.

(5) In determining for the purposes of this Part who has suffered any loss of or damage to property and when any such loss or damage occurred, the loss or damage shall be regarded as having occurred at the earliest time at which a person with an interest in the property had knowledge of the material facts about the loss or damage.

(6) For the purposes of subsection (5) above the material facts about any loss of or damage to any property are such facts about the loss or damage as would lead a reasonable person with an interest in the property to consider the loss or damage sufficiently serious to justify his instituting proceedings for damages against a defendant who did not dispute liability and was able to satisfy a judgment.

(7) For the purposes of subsection (5) above a person’s knowledge includes knowledge which he might reasonably have been expected to acquire—

(a) from facts observable or ascertainable by him; or

(b) from facts ascertainable by him with the help of appropriate expert advice which it is reasonable for him to seek; but a person shall not be taken by virtue of this subsection to have knowledge of a fact ascertainable by him only with the help of expert advice unless he has failed to take all reasonable steps to obtain (and, where appropriate, to act on) that advice.

(8) Subsections (5) to (7) above shall not extend to Scotland.”

ทรัพย์สิน หากในขณะที่เกิดความเสียหายทรัพย์สินนั้นไม่ได้มีรายละเอียดว่ามีเพื่อใช้เป็นการส่วนตัว และผู้ที่ได้รับความเสียหายไม่ได้มีทรัพย์สินนั้นเพื่อเจตนาที่จะเอาไว้ใช้เป็นการส่วนตัว

ค่าเสียหายต่อความเสียหายต่อทรัพย์สินดังกล่าวที่จะได้รับชดใช้ตาม Section 5(4) แห่ง Consumer Protection Act 1987 นั้น กำหนดให้จะต้องมีมูลค่าไม่เกิน 275 ปอนด์ (หรือ ประมาณ 500 ยูโร)

อายุความในการเรียกร้องค่าเสียหายตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศ อังกฤษ คือ กำหนดอายุความ 3 ปี

ดังนั้น หากทรัพย์สินที่เสียหายนั้นเป็นทรัพย์สินที่มีไว้ใช้เพื่อประโยชน์ในทางธุรกิจ (commercial use) ผู้บริโภคสามารถใช้สิทธิฟ้องผู้ประกอบการเป็นคดีละเมิดได้ หรือในกรณีที่ กำหนดอายุความ 3 ปีตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคได้หมดลง ก็สามารถที่จะฟ้องร้องผู้ประกอบการ ให้รับผิดชอบได้ภายใต้อายุความตามกฎหมายละเมิด ซึ่งมีกำหนดอายุความ 6 ปี

นอกจากนั้น ในกรณีที่ผู้เสียหายต้องการเรียกค่าเสียหายในทางเศรษฐกิจ (Economic loss) เช่น ค่าขาดกำไร (loss of profits) ก็สามารถเรียกค่าเสียหายได้โดยใช้กฎหมายแพ่งเช่นเดียวกัน

3.3 บทสรุป

จากการศึกษากฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ของต่างประเทศผู้เขียนพบว่า ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศแรกที่ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมาใช้บังคับ และเป็นต้นกำเนิดของการนำ หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้ในคดีความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจาก สินค้าที่ไม่ปลอดภัยแทนหลักเรื่องความประมาทเลินเล่อ (Negligence) ซึ่งศาลของสหรัฐอเมริกาเห็นว่า หลักความรับผิดโดยเคร่งครัดนี้จะทำให้ผู้ผลิตเกิดแรงจูงใจในการผลิตสินค้าที่มีความปลอดภัยออกสู่ตลาด โดยผู้ผลิตเป็นผู้ที่มีความเหมาะสมที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ป้องกันความเสียหายที่จะเกิดต่อผู้เสียหายโดยการกระจายต้นทุนของความเสี่ยงไปในราคาสินค้า ดังนั้น หน้าที่ในการป้องกันความเสียหายจึงควรเป็นของผู้ผลิตสินค้า

ในความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินของผู้เสียหายตามกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้เสียหายสามารถใช้สิทธิเรียกร้องต่อความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินได้โดยไม่ได้จำกัดประเภทของทรัพย์สินไว้โดยเฉพาะ เพียงแต่ กำหนดว่าผู้ที่จะมีสิทธิเรียกค่าเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินนั้นจะต้องเป็นผู้ที่ใช้สินค้านั้นและเป็นผู้ที่

ได้รับความเสียหายจากสินค้านั้นจริง ๆ (The Ultimate User) ซึ่ง The Ultimate User นี้อาจจะเป็นผู้ซื้อสินค้าและใช้สินค้านั้นเอง หรือไม่ได้เป็นผู้ซื้อสินค้านั้นแต่เป็นผู้ใช้สินค้านั้นแต่ได้รับความเสียหาย หรือเป็นบุคคลที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับการซื้อหรือการใช้สินค้า แต่เป็นบุคคลที่ได้รับความเสียหายก็ได้ (bystander)

ส่วนกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปเกิดขึ้นภายหลังสหรัฐอเมริกา โดยประเทศสมาชิกได้ออกข้อกำหนดร่วมกันที่มีชื่อว่า Product Liability Directive (85/374/EEC) เพื่อเป็นมาตรฐานความคุ้มครองขั้นต่ำร่วมกันของประเทศภาคีให้กับผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดย Product Liability Directive (85/374/EEC) มีสถานะเป็นกฎหมายแม่แบบของประเทศภาคีสมาชิก โดยบทบัญญัติความรับผิดของผู้ประกอบการต่อความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินอื่นนอกเหนือจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้ถูกบัญญัติอยู่ใน Article 9 (b) แห่ง Product Liability Directive (85/374/EEC) โดยกำหนดอย่างชัดเจนว่าทรัพย์สินอื่นของผู้เสียหายที่จะได้รับความคุ้มครองตาม Product Liability Directive (85/374/EEC) นี้จะต้องเป็นทรัพย์สินที่ส่วนใหญ่แล้วผู้เสียหายใช้เพื่อบริโภคเป็นการส่วนตัว โดยจะต้องมีมูลค่าความเสียหายไม่ต่ำกว่า 500 ยูโร โดยเหตุที่สหภาพยุโรปบัญญัติข้อกำหนดไว้เช่นนี้ เนื่องจาก Product Liability Directive (85/374/EEC) มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคที่มีต่อพ่อค้า ไม่ได้ประสงค์ที่จะคุ้มครองสิทธิของผู้ขายที่มีเฉพาะขายด้วยกัน โดยเห็นว่าผู้ผลิตสินค้ามีความสามารถในการจัดหาประกันภัยเพื่อคุ้มครองความเสียหายของตนอยู่แล้ว ดังนั้นทรัพย์สินที่ควรได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายนี้ทุกคนเป็นทรัพย์สินที่ผู้ต้องหามีไว้ใช้สอยหรือบริโภคเป็นการส่วนตัวเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งคำว่า “โดยส่วนตัว” (Private use) มีความหมายตรงข้ามกับคำว่า “ในทางการค้า” (Commercial use) จึงน่าจะหมายถึงการใช้งานสินค้าโดยบุคคลเพื่อกิจกรรมที่เป็นไปทางส่วนตัว

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า Product Liability Directive (85/374/EEC) มีสถานะเป็นกฎหมายแม่แบบของประเทศภาคีสมาชิก ดังนั้นกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในความเป็นจริงแล้วก็คือบทบัญญัติของกฎหมายภายในของประเทศสมาชิกนั่นเอง จากการที่ผู้เขียนได้ศึกษาสิทธิของผู้เสียหายตามกฎหมายภายในของประเทศสมาชิกของประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมนี ประเทศอิตาลี และประเทศอังกฤษ พบว่า แต่ละประเทศสมาชิกยังคงให้สิทธิแก่ผู้เสียหายในการเรียกร้องค่าเสียหายตามกฎหมายแพ่งเรื่องสัญญาและเรื่องละเมิด และตามกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่แต่ละประเทศได้ออกกฎหมายให้สอดคล้องกับ Product Liability Directive (85/374/EEC) ของสหภาพยุโรป

โดยทุกประเทศให้สิทธิของผู้เสียหายในการเรียกร้องค่าเสียหายต่อผู้ขายโดยอาศัยความรับผิดชอบตามสัญญาและคำรับประกัน และกฎหมายเรื่องละเมิดที่เป็นสิทธิที่มีอยู่เดิมก่อนที่แต่ละประเทศสมาชิกจะมีกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยให้เป็นไปตาม Product Liability Directive (85/374/EEC) ของสหภาพยุโรป โดยมีเงื่อนไขว่าหากผู้เสียหายประสงค์ที่จะใช้สิทธิเรียกร้องตามสัญญาหรือคำรับประกันของผู้ขาย ผู้เสียหายจะต้องเป็นคู่สัญญากับผู้ขายเท่านั้นตามหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of Contract) และหากผู้เสียหายประสงค์ที่จะใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยโดยใช้กฎหมายละเมิดนั้น ผู้เสียหายก็จะมีภาระการพิสูจน์ถึงความผิด (Negligence) ของผู้ประกอบการ ซึ่งภายหลังจากที่ประเทศในกลุ่มสมาชิกต้องผูกพันในการออกกฎหมายให้เป็นไปตาม Product Liability Directive (85/374/EEC) นั้นแล้ว บางประเทศก็ได้ออกกฎหมายคุ้มครองผู้เสียหายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยใหม่ เช่น ประเทศเยอรมัน หรือบัญญัติเพิ่มเติมไว้ในกฎหมายเดิมที่มีอยู่แล้ว เช่น ประเทศฝรั่งเศสที่บัญญัติไว้เป็นส่วนหนึ่งของประมวลกฎหมายแพ่งของฝรั่งเศส และประเทศอังกฤษและประเทศอิตาลีที่บัญญัติไว้เป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค

ในส่วนของเงื่อนไขเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อทรัพย์สินที่ผู้เสียหายใช้หรือบริโภคเป็นการส่วนตัว ตาม Article 9 (b) แห่ง Product Liability Directive (85/374/EEC) นั้น แต่ละประเทศได้บัญญัติกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับเงื่อนไขดังกล่าว เพียงแต่มีข้อแตกต่างถึงสิทธิของผู้เสียหายในการเลือกใช้กฎหมายว่าจะสามารถใช้ควบคู่ไปกับการใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมายละเมิด หรือจะต้องใช้สิทธิเรียกร้องแยกต่างหากจากกันโดยเฉพาะ ซึ่งผู้เขียนจะได้ทำการเปรียบเทียบสิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหายต่อความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินของผู้เสียหายตามกฎหมายของประเทศไทยที่บังคับใช้ในปัจจุบันว่าเป็นเช่นไร และมีหลักเกณฑ์ในการบังคับใช้กฎหมายอย่างชัดเจนหรือไม่อย่างไร

บทที่ 4

การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายต่อทรัพย์สินตามกฎหมายไทย

เมื่อเกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินและต้องการที่จะพิสูจน์ว่าต้นเหตุแห่งความเสียหายเกิดจากสิ่งใดหรือผู้ใดจะต้องรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้น ผู้ตรวจสอบจะนำศาสตร์ที่ชื่อนิติวิทยาศาสตร์ มาใช้ในการสอบสวนสถานที่เกิดเหตุ เพื่อใช้ในการคลี่คลายปัญหาและพิสูจน์ข้อเท็จจริงถึงต้นเหตุแห่งความเสียหายเพื่อผลในการบังคับใช้กฎหมายและการให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายได้รับการชดเชยเยียวยาจากผู้ที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ตน

ในการพิสูจน์หลักฐานในสถานที่เกิดเหตุ เช่น ในสถานที่ที่เกิดเพลิงไหม้ จะกระทำโดยกองพิสูจน์หลักฐาน กองกำกับการ 1 ซึ่งเป็นหน่วยงานพิสูจน์หลักฐานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เมื่อพนักงานสอบสวนไปถึงสถานที่เกิดเหตุ พนักงานสอบสวนจะทำการรักษาสถานที่เกิดเหตุไว้ให้อยู่ในสภาพเดิมให้มากที่สุด กันไม่ให้บุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าไปในสถานที่ จากนั้นจึงทำการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุเพลิงไหม้และทำการถ่ายรูปสถานที่เกิดเหตุเพลิงไหม้ไว้เป็นหลักฐาน สอบถามสาเหตุการเกิดเพลิงไหม้จากพนักงานดับเพลิง, คนที่เข้าไปดับไฟคนแรก หรือจากตำรวจคนแรกที่เข้าไปในสถานที่เกิดเหตุ จากนั้นจึงทำการตรวจสอบสภาพภายในอาคาร เช่น สภาพรอยไหม้ เพื่อหาจุดต้นเพลิง (Point of Origin) และหาสาเหตุของเพลิงไหม้ (Cause of Fires) และจะใช้วิธีการทางนิติวิทยาศาสตร์ (Forensic Science) ในการสอบสวนสาเหตุของเพลิงไหม้เพื่อทำสำนวนการสอบสวนเพื่อส่งให้กับพนักงานอัยการต่อไป¹

โดยหากผลปรากฏว่าความเสียหายเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของผู้ประกอบการ และในขณะนั้นพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ยังไม่มีผลบังคับใช้ ผู้เสียหายที่เป็นคู่สัญญาตามสัญญาซื้อขายจะได้รับความคุ้มครองต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินภายใต้กฎหมายแพ่งในทางสัญญาว่าด้วยเรื่องความรับผิดอันเกิดจากความชำรุดบกพร่องของ แต่หากผู้เสียหายไม่มีนิติสัมพันธ์ทางสัญญาก็ไม่สามารถอาศัยฐานของสัญญาซื้อขายเรียกร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบตามสัญญาได้ ผู้เสียหายก็อาจใช้สิทธิเรียกร้องโดยอาศัยหลักกฎหมายแพ่งเรื่องละเมิดซึ่งเป็นหลักกฎหมายทั่วไป ซึ่ง

¹ นิติวิทยาศาสตร์ (Forensic Science) มาจากคำว่า “นิติ” + “วิทยาศาสตร์” หมายถึงการนำวิทยาศาสตร์ทุกสาขามาประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์แห่งกฎหมาย โดยสามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ นิติวิทยาศาสตร์ที่เป็นศาสตร์ธรรมชาติ ได้แก่ วิชาพิสูจน์หลักฐาน การพิสูจน์และเก็บรวบรวมวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุ และนิติวิทยาศาสตร์ที่เป็นวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ซึ่งเป็นการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ มาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรม

¹ อรรถพล แซ่มสุวรรณวงศ์และคณะ, นิติวิทยาศาสตร์ 1 เพื่อการสอบสวน (Forensic Science 1 for Crime Investigation), พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: ทีซีจี พรินติ้ง, 2546), หน้า 288-324.

ภายหลังจากที่พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้บังคับใช้ ผู้เสียหายที่ไม่ได้มีนิติสัมพันธ์ทางสัญญากับผู้ประกอบการก็มีอีกช่องทางหนึ่งในการเรียกร้องค่าเสียหายต่อความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินของผู้เสียหายได้อีกนอกเหนือจากการใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมายแพ่งในเรื่องละเมิด ดังที่ผู้เขียนจะได้กล่าวต่อไปนี้

4.1. การเรียกร้องโดยใช้กฎหมายแพ่ง เรื่องละเมิด

หลักกฎหมายแพ่งว่าด้วยละเมิดของประเทศไทยมีพัฒนาการมาจากหลักกฎหมายโรมันโดยแยกออกมาจากหลักความรับผิดทางอาญาออกมาเป็นความผิดต่างหากอีกประเภทหนึ่ง กล่าวคือ การกระทำละเมิดก่อนนี้ตามกฎหมายที่ผู้กระทำจะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เสียหายอันเป็นความรับผิดทางแพ่งหาใช่ความรับผิดทางอาญา กฎหมายละเมิดจึงไม่ได้มีความมุ่งหมายที่จะลงโทษผู้ทำละเมิดแต่มีความมุ่งหมายที่จะคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลของผู้เสียหายให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาให้ไปอยู่ในฐานะเหมือนความเสียหายไม่ได้เกิดขึ้น² นอกจากนี้ ละเมิดยังมีความมุ่งหมายให้เกิดการป้องปรามความเสียหายจากการกระทำของผู้ก่อความเสียหายโดยการกำหนดความรับผิดจากการพิจารณาจากการกระทำของผู้ก่อความเสียหาย เพื่อให้ผู้ก่อความเสียหายตระหนักถึงความสำคัญของหน้าที่ในการงดเว้นการกระทำที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่น เพื่อที่จะได้ไม่ประพฤติหรือกระทำการกิจกรรมที่ไม่สมควรนั้นอีกด้วย³ ซึ่งหลักการที่สำคัญของกฎหมายละเมิดคืออาจเป็นความรับผิดโดยข้อสันนิษฐานของกฎหมายและเป็นกฎหมายที่กำหนดกรอบกว้าง ๆ ให้สามารถปรับใช้ได้ในทุกกรณี รวมถึงในกรณีที่กฎหมายไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนด้วย⁴

บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ประกอบการโดยกล่าวอ้างว่าผู้ประกอบการได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการผลิต ออกแบบสินค้า ทำให้สินค้านั้นมีความไม่ปลอดภัย เมื่อผู้เสียหายใช้สินค้านั้นทำให้ได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอื่นใดได้โดยอาศัยหลักกฎหมายทั่วไปเรื่องละเมิด ซึ่งตามบทบัญญัติมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บุคคลจะได้รับการเยียวยาชดเชยค่าเสียหายจากการกระทำละเมิดต่อเมื่อสามารถพิสูจน์ได้ว่าตนได้รับความเสียหาย และ

² ศนันท์กรณ โสทธิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลากมิดควรได้, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร: วิทยุชน, 2560), หน้า 59.

³ เมธัส อนันต์ศิริวงค์, "ผลกระทบจากพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ต่อผู้ประกอบการ" (นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551), หน้า 88-89.

⁴ ศนันท์กรณ โสทธิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลากมิดควรได้, หน้า 26-41.

ผู้ประกอบการทำการโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อต่อผู้เสียหายโดยผิดกฎหมายให้ผู้เสียหาย เพื่อให้ผู้ประกอบการใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น

การนำหลักความรับผิดในเรื่องละเมิดมาใช้กับความรับผิดของผู้ประกอบการต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนี้ ผู้ประกอบการต้องรับผิดโดยอาศัยเหตุว่าสินค้าแต่ละอย่างที่ผลิตและเพื่อนำออกขายนั้นอาจจะมีลักษณะการใช้และข้อที่ควรจะต้องระวังแตกต่างกันออกไป โดยสินค้าบางอย่างที่ใช้กับเด็กก็ควรจะต้องมีคำเตือนระบุวิธีการใช้และข้อจำกัดต่าง ๆ ให้ชัดเจน หรือสินค้าบางอย่างมีอันตรายหากใช้ไม่ถูกวิธี ก็ควรต้องระบุวิธีการใช้ให้ถูกต้องและมีคำเตือนต่าง ๆ ซึ่งหน้าที่เหล่านี้ล้วนเป็นของผู้ประกอบการ การละเลยหน้าที่พื้นฐานเหล่านี้แล้วทำให้ผู้บริโภคเสียหาย ผู้ประกอบการย่อมต้องรับผิดต่อผู้เสียหายภายใต้หลักกฎหมายเรื่องละเมิด⁵

4.1.1 คำนิยาม

“การกระทำโดยละเมิด” ตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สามารถสรุปความหมายได้ว่า หมายถึง การกระทำผิดกฎหมายโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ เป็นเหตุให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้กระทำจะต้องรับผิดใช้ค่าสินไหมทดแทน⁶ ซึ่งจากมาตราดังกล่าว สามารถแบ่งหลักเกณฑ์ของการกระทำที่เป็นละเมิดได้ 4 ประการ คือ⁷

(1) ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ
 (2) กระทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย
 (3) บุคคลอื่นได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง

(4) มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของการกระทำ (Causation) โดยความเสียหายตามข้อ (3) นั้นจะต้องเป็นผลที่เกิดจากการกระทำของจำเลยผู้ทำละเมิด และการกระทำนั้นจะต้องสัมพันธ์กับผลคือความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วย

⁵ มานิตย์ จุมปา, คำอธิบายกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability Law), หน้า 48.

⁶ ศักดิ์ สนองชาติ, คำอธิบายโดยย่อ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดและความรับผิดทางละเมิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2556), หน้า 1.

⁷ วารี นาสกุล, อธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด จัดกรงานนอกสั่ง ลากมิดควรได้ (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2503), หน้า 16.

“การกระทำโดยจงใจ” หมายความว่า กระทำโดยรู้สำนึกถึงผลเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของตน ถ้ารู้ว่าการกระทำนั้นจะเกิดผลเสียหายแก่เขาแล้วก็ถือเป็นการกระทำโดยจงใจ ส่วนผลของความเสียหายจะเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใดไม่สำคัญ⁸ การกระทำโดยจงใจนี้มีความหมายกว้างกว่าคำว่า “การกระทำโดยเจตนา” ตามมาตรา 59 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เนื่องจากการกระทำโดยเจตนาผู้กระทำจะต้องประสงค์ต่อผลหรือยอมเสี่ยงเห็นผลของการกระทำนั้น ดังนั้น การกระทำโดยเจตนาจึงเป็นการกระทำโดยจงใจ แต่การกระทำโดยจงใจอาจไม่ใช่การกระทำโดยเจตนาเสมอไป⁹

“การกระทำโดยประมาทเลินเล่อ” มีความหมายทำนองเดียวกันกับ “การกระทำโดยประมาท” ตามมาตรา 59 วรรคสี่ แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งอาจจะสรุปความหมายได้ว่าเป็นการกระทำโดยไม่จงใจ แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจจะใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้ แต่หาใช้ได้เพียงพอไม่¹⁰

ส่วน “การกระทำโดยผิดกฎหมาย” ที่เป็นองค์ประกอบข้อ (2) นั้น มีความหมาย 3 ประการ คือ

- 1) การกระทำที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิด
- 2) การล่วงสิทธิหรือประทุษร้ายต่อบุคคลอื่น หรือ
- 3) การใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น¹¹

4.1.2 ความเสียหาย

ลักษณะของความเสียหายที่จะได้รับการชดใช้เยียวยาตามหลักกฎหมายเรื่องละเมิด ความเสียหายที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง โดยจะเป็นความเสียหายที่เป็นตัวเงิน หรือความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน หรือความเสียหายที่เกิดขึ้นในปัจจุบันหรืออนาคตก็ได้ แต่จะต้องเป็นความเสียหายต่อสิทธิของบุคคลอื่น กล่าวคือ เสียหายแก่ทรัพย์สิน เสียหายแก่ชีวิตร่างกายอนามัย เสรีภาพ หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งกฎหมายรับรองและคุ้มครอง เพราะหากไม่มีกฎหมายรับรองก็เรียกค่าสินไหมทดแทนไม่ได้

⁸ จิตติ ดิงค์พิชัย, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่องมาตรา ว่าด้วย จัดการงานนอกสั่ง ลากม็ควรได้ ละเมิด บรรพ 2 มาตรา 395 - 452 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2557), หน้า 81.

⁹ ศักดิ์ สนองชาติ, คำอธิบายโดยย่อ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดและความรับผิดทางละเมิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539, หน้า 20.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 19.

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 30.

ในส่วนของความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินซึ่งผู้เสียหายจะได้รับการเยียวยาตามหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องละเมิด ต้องเป็นกรณีที่เป็นเอาทรัพย์สินของบุคคลอื่นไปหรือทำลาย ทำให้เสื่อมค่า ทำให้ไร้ประโยชน์ รวมตลอดถึงการใช้สิทธิอันเป็นเหตุให้เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินควรที่จะคาดหมายได้¹²

4.1.3 ข้อยกเว้นความรับผิด

เมื่อกฎหมายกำหนดหลักให้ผู้ประกอบการชดเชยค่าเสียหายเพื่อให้ผู้เสียหายอยู่ในฐานะเสมือนความเสียหายไม่ได้เกิดขึ้น ก็ย่อมมีการกำหนดข้อยกเว้นไว้ โดยหากมีข้อเท็จจริงที่เข้าข้อยกเว้นใดต่อไปนี้อย่างหนึ่ง¹³ ก็เท่ากับขาดองค์ประกอบในข้อที่จะทำให้เกิดการละเมิด และถือว่าความรับผิดเพื่อละเมิดของผู้ประกอบการมิได้เกิดขึ้น

(1) ข้อยกเว้นการกระทำโดยผู้สำนึก ได้แก่

1) ในขณะนั้นผู้กระทำไม่รู้สำนึกในการกระทำของตนขณะที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ซึ่งในทางกฎหมายถือว่าบุคคลนั้นไม่มีการกระทำ

2) ความรับผิดโดยการกระทำของผู้อื่น เนื่องจากกรณีนี้ผู้ที่จะต้องรับผิดไม่ใช่ผู้กระทำหรือมิใช่ผู้ก่อความเสียหายโดยตรง จึงไม่มีความจำเป็นในการพิจารณาความรู้สำนึกในระหว่างที่เกิดความเสียหาย

3) ความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์สิน เนื่องจากทรัพย์สินไม่ใช่บุคคล จึงไม่อาจมีการกระทำได้

(2) ข้อยกเว้นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ได้แก่

1) ผู้กระทำไม่ได้กระทำโดยประมาทเลินเล่อ

2) การกระทำนั้นเกิดจาก “เหตุสุดวิสัย” เพราะผู้กระทำไม่รู้ว่าทำให้บุคคลอื่นเสียหาย ทั้งเมื่อเอาความระมัดระวังจากบุคคลที่อยู่ในสภาวะการณ์เช่นเดียวกันขึ้นมาพิจารณาเปรียบเทียบแล้ว ก็ไม่ปรากฏว่าผู้ก่อความเสียหายนั้นขาดความระมัดระวังที่บุคคลในสภาวะเช่นนั้นพึงมี เข้าจึงไม่ได้ประมาทเลินเล่อ เพราะเขาได้ระมัดระวังตามสมควรแล้ว

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 70.

¹³ ศนันทกรณ์ โสคติพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลาภมิควรได้, หน้า 143 - 180.

(3) ข้อยกเว้นการกระทำที่มีขอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือ การกระทำนั้นขอบด้วยกฎหมาย ทำให้ผู้กระทำนั้นมิอำนาจกระทำได้ โดยอำนาจกระทำนั้นอาจได้มาจากบทบัญญัติของกฎหมาย อำนาจจากคำสั่งหรือสัญญา

(4) ข้อยกเว้นความเสียหายโดยใช้หลักความยินยอมไม่เป็นละเมิด หลักนี้มาจากหลักกฎหมายโรมัน *volenti non fit iniuria* ที่ใช้กับกฎหมายอาญา แต่ภายหลังได้ถูกพัฒนาโดยนำมาใช้ในกฎหมายแพ่งโดยหากเป็นการตกลงยกเว้นมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย จึงตกลงยกเว้นไม่ได้ แต่อย่างไรก็ดีหากพิจารณาตามพระราชบัญญัติข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 กำหนดให้ความเสียหายที่เกิดแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย จะไม่สามารถตกลงยกเว้นได้ เนื่องจากจะตกเป็นโมฆะตามมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 แต่หากเป็นความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สิน เสรีภาพ หรือสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นสามารถตกลงยกเว้นความเสียหายไว้ล่วงหน้าได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและสมควรแก่กรณีเท่านั้น

(5) ข้อยกเว้นความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล เนื่องจากมีเหตุแทรกแซงที่มาตัดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ซึ่งเหตุแทรกแซงนี้สามารถเกิดได้จากธรรมชาติ จากสัตว์ จากเหตุการณ์ภายนอก หรืออาจเกิดจากตัวของผู้เสียหายเอง

4.1.4 ค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับ

คำว่า “ค่าสินไหมทดแทน” จะมีความหมายกว้างกว่าคำว่า “ค่าเสียหาย” เนื่องจากคำว่าค่าสินไหมทดแทนแปลมาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Compensation” ซึ่งแปลว่า การชดเชย ความเสียหาย มิได้หมายถึงแต่เพียงการชดใช้เป็นเงินเพื่อความเสียหายอันได้เกิดขึ้นเพียงอย่างเดียว เพราะหากเป็นเช่นนั้นจะเรียกว่า “ค่าเสียหาย” (Damages)

หากพิจารณาถึงหลักการทั่วไปอันเป็นพื้นฐานสำคัญของการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดซึ่งมีความมุ่งหมายที่จะเยียวยาให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมเสมือนมิได้มีการละเมิดเกิดขึ้น (*status quo ante*) แล้ว “ค่าสินไหมทดแทน” มีความหมายครอบคลุมถึงวิธีการอื่น ๆ ที่ทำให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมอีกด้วย เช่น การคืนทรัพย์สินหรือชดใช้ราคา หรือการใช้ค่าเสียหาย

ในความเสียหายต่อทรัพย์สินนั้น มาตรา 438 วรรคสอง* แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติถึงการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไว้แต่เพียงกว้าง ๆ ว่าหมายถึง การใช้คืนทรัพย์สิน

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 438 บัญญัติว่า “ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

ถ้าหากคืนไม่ได้ก็ให้ใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งใช้ค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหาย
อย่างไร ๆ อันได้ก่อกำขึ้นนั้นด้วย ยกตัวอย่างตามคำพิพากษาของศาลฎีกาต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3411-3412/2526 ค่าขาดประโยชน์จากการที่ไม่ได้ใช้สอย
ทรัพย์สินนั้นในระหว่างละเมิด หากว่าผู้ทำละเมิดไม่ได้เอาทรัพย์สินของผู้เสียหายไป แต่ทำให้
ทรัพย์สินเสียหายทั้งหมดหรือบางส่วน ผู้ทำละเมิดก็ต้องชดใช้ค่าเสียหายเพื่อความเสียหายอันได้ก่อกำ
ขึ้น เช่น ใช้ราคาหรือใช้ค่าซ่อมทรัพย์สินนั้นให้กลับสู่สภาพเดิม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 261/2536 หากผู้เสียหายเป็นคนซ่อมเองโดยไม่ได้จ้างบุคคล
อื่นก็มีสิทธิเรียกค่าซ่อมโดยคำนวณค่าใช้จ่ายทั่วไปที่ต้องใช้ไปโดยเฉลี่ยได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 422/2529 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4324/2528 ในส่วน
ของค่าเสียหาย ค่าขาดประโยชน์จากการที่ไม่ได้ใช้สอยทรัพย์สินระหว่างซ่อม ถ้าซ่อมแล้วยังไม่คืนดี
เหมือนเดิม ผู้เสียหายยังมีสิทธิเรียกค่าเสื่อมราคาได้อีกด้วยตามมาตรา 438 แห่งประมวลกฎหมาย
แพ่งและพาณิชย์

นอกจากกรณีที่ผู้เสียหายมีสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนต่อความเสียหายที่
เกิดแก่ทรัพย์สินตามกฎหมายเรื่องละเมิดข้างต้นแล้ว ในกรณีที่มีการทำลายทรัพย์สินหรือทำให้ทรัพย์สินบุบ
สลายไปนั้น ผู้เสียหายยังมีสิทธิในการเรียกร้องดอกเบี้ยผิดนัดในระหว่างที่ผู้ประกอบการยังไม่ชำระค่า
สินไหมทดแทนได้อีกประการหนึ่ง โดยสามารถแยกพิจารณาในเรื่องดอกเบี้ยระหว่างผิดนัดได้ ดังนี้

(1) การทำลายทรัพย์สินหรือทำให้ทรัพย์สินบุบสลายไป โดยมีได้มีการเอาทรัพย์สินไป ผู้ทำ
ละเมิดจะต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ตามมาตรา 438 ซึ่งถือเป็นหนี้เงินนับตั้งแต่วันที่ทำละเมิด
และตกเป็นผู้ผิดนัดนับจากวันที่ทำละเมิดตามมาตรา 206 ดังนั้น จะต้องเสียดอกเบี้ยระหว่างผิดนัด
ให้กับผู้เสียหายร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีตามมาตรา 224 จนกว่าจะชำระเสร็จ

(2) การทำลายทรัพย์สินหรือทำให้ทรัพย์สินบุบสลาย โดยได้เอาทรัพย์สินไปโดยละเมิด ตาม
มาตรา 440 จะถือว่าในวันที่ทำละเมิด ผู้เอาทรัพย์สินไปยังไม่เป็นหนี้เงินจะต้องชำระ แต่จะตกเป็นผู้ผิดนัด
โดยเสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีตามมาตรา 7 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
นับตั้งแต่วันที่ทรัพย์สินนั้นได้ถูกทำลายหรือบุบสลายไปและผู้ทำละเมิดไม่สามารถนำทรัพย์สินมาคืนได้ โดย

อนึ่ง ค่าสินไหมทดแทนนั้นได้แก่การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิด หรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้
ใช้เพื่อความเสียหายอย่างไร ๆ อันได้ก่อกำขึ้นนั้นด้วย”

ต้องใช้ราคาทรัพย์สินนั้นหรือหากสามารถเอามาคืนได้แต่ทรัพย์สินนั้นบุบสลายต้องใช้ราคาอันทรัพย์สินอันลดน้อยลงเป็นค่าสินไหมทดแทนแล้วไม่ชำระ หาใช้วันที่ได้เอาทรัพย์สินไปโดยละเมิด¹⁴

ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า ในความเสียหายต่อทรัพย์สินที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น ไม่น่าจะมีกรณีที่เกิดการทำลายทรัพย์สินหรือทำให้ทรัพย์สินบุบสลายโดยได้เอาทรัพย์สินนั้นไปโดยละเมิดตามหัวข้อที่ (2) และเห็นว่าน่าจะเข้ากรณีเป็นการทำลายทรัพย์สินหรือทำให้ทรัพย์สินนั้นบุบสลายไปโดยมิได้มีการเอาทรัพย์สินไปตามหัวข้อ (1) เสียมากกว่า เช่น กรณีสินค้าที่ไม่ปลอดภัยก่อให้เกิดเพลิงไหม้ หรือเกิดระเบิดและทำให้ทรัพย์สินของผู้เสียหายที่อยู่ข้างเคียงได้รับความเสียหาย โดยเป็นการกระทำละเมิดต่อทรัพย์สินโดยไม่ได้เป็นการเอาทรัพย์สินนั้นไป

นอกจากนั้น หากพิจารณาถ้อยคำในมาตรา 438 วรรคสองนี้ อาจทำให้เข้าใจไปได้ว่าค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดมีเพียง 3 ประการ คือ การคืนทรัพย์สิน การใช้ราคาทรัพย์สิน และค่าเสียหาย แต่แท้จริงแล้วคำว่า “ได้แก่” ในบทบัญญัติดังกล่าวนั้น ตัวบทบัญญัติภาษาอังกฤษใช้คำว่า “may include” ซึ่งแปลว่า “อาจหรือย่อมรวมถึง” ดังนั้น จึงเป็นเพียงการยกตัวอย่างการใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดเท่านั้น¹⁵

ในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด ศาลไทยมีอำนาจที่จะกำหนดค่าสินไหมทดแทนได้อย่างกว้างขวาง โดยเมื่อมีการทำละเมิดผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้นตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ส่วนจะชดใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้นให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดตามมาตรา 438 ดังนี้

(1) ถ้าโจทก์นำสืบความเสียหายที่แท้จริงเป็นจำนวนแน่นอนได้ โดยปกติศาลก็จะกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามความเสียหายจริง (Substantial Damages) ที่โจทก์พิสูจน์ได้

(2) ถ้าโจทก์นำสืบว่าตนได้รับความเสียหายจริง แต่ไม่สามารถนำสืบได้ว่ามีความเสียหายเป็นจำนวนแน่นอนเท่าใด ศาลก็มีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้ได้ โดยพิจารณาตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3101/2524, 694/2541)

(3) แม้โจทก์เรียกค่าเสียหายมาแน่นอนในคำฟ้อง แต่เมื่อโจทก์นำสืบแล้วศาลเห็นว่ามีได้เสียหายถึงขนาดที่กล่าวในฟ้อง ศาลก็มีอำนาจลดค่าสินไหมทดแทนลงได้ โดยพิจารณาตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 524/2516)

¹⁴ ศักดิ์ สอนงชาติ, คำอธิบายโดยย่อ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดและความรับผิดทางละเมิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539, หน้า 192 - 193.

¹⁵ จิตรา เพียรล้ำเลิศ, "ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 12 เมษายน 2559. แหล่งที่มา: <http://www.stou.ac.th/Schools/Slw/upload/Ex.40701-8.pdf>

อย่างไรก็ดี หากผู้เสียหายมีส่วนผิดร่วมอยู่ด้วย ศาลย่อมมีอำนาจแบ่งส่วนความรับผิดชอบได้ตามมาตรา 442 ประกอบมาตรา 223 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมีที่มาจากมาตรา 846 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ซึ่งมีสาระสำคัญว่า ถ้าผู้เสียหายมีส่วนผิด เช่น ผู้เสียหายมีส่วนประมาทหรือมีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายด้วยแล้ว ศาลจะกำหนดให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนมากน้อยเพียงใดนั้น ให้ศาลอาศัยพฤติการณ์ของทั้งโจทก์และจำเลยเป็นประมาณว่า ฝ่ายใดเป็นผู้ก่อความเสียหายมากน้อยกว่ากันเพียงใด เมื่อศาลพิเคราะห์แล้วศาลมีอำนาจกำหนดให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้โจทก์มากหรือน้อยหรือไม่ต้องชดใช้เลย ทั้งนี้ ตามส่วนความหนักเบาแห่งเหตุและผลของความเสียหายที่จำเลยได้ก่อขึ้น¹⁶ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1137/2559, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10534/2558) และหากความเสียหายเกิดขึ้นโดยการกระทำของบุคคลหลายคน โดยมีใช้ร่วมกันทำละเมิดตามมาตรา 432 ศาลก็อาจจะแบ่งส่วนความรับผิดชอบได้ตามมาตรา 438 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

4.1.5 ภาระการพิสูจน์

ในเรื่องภาระการพิสูจน์ ผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ให้ครบหลักเกณฑ์สำคัญของความรับผิดทางละเมิดตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนี้

- (1) ตนได้รับความเสียหาย
- (2) ความเสียหายที่ได้รับนั้นเกิดจากการจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ทำละเมิด
- (3) ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของการกระทำ (Causation) ของผู้กระทำ

การพิจารณาถึงความเสียหายว่าผู้เสียหายเสียหายแค่ไหน เพียงใด จึงจะถือว่าเป็นความเสียหายตามกฎหมายเรื่องละเมิดนั้น คงต้องอาศัยการวินิจฉัยของบุคคลธรรมดาหรือปกติชนที่คิดเห็นในสังคมโดยชอบเป็นมาตรฐาน นอกจากนั้น ยังต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของการกระทำ (Causation) ที่ถือเป็นหลักเกณฑ์ความรับผิดฐานละเมิดที่สำคัญอีกประการหนึ่ง โดยถึงแม้ถ้อยคำในตัวบทบัญญัติของกฎหมายจะไม่ได้ระบุให้ชัดเจนเหมือนหลักเกณฑ์ข้ออื่น ๆ ก็ตาม แต่การวินิจฉัยว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผลตามหลักเกณฑ์ข้อนี้หรือไม่นั้นควรจะต้องแยกพิจารณาเป็น 2 ขั้นตอน กล่าวคือ

¹⁶ เรื่องเดียวกัน.

(1) มีความสัมพันธ์ที่เป็นเหตุและผลระหว่างการกระทำโดยไม่ชอบของผู้ประกอบการกับความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับอยู่จริงหรือไม่ และ

(2) ความเสียหายของผู้เสียหายที่เป็นผลมาจากการกระทำของผู้ประกอบการนั้น ไกลเกินกว่าเหตุที่จะให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบหรือไม่

ในส่วนของการพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายของผู้เสียหายเกิดจากสินค้าของผู้ประกอบการโดยตรง ซึ่งในการพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล มีทฤษฎีทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้¹⁷

1) ทฤษฎีความเท่ากันแห่งเหตุหรือทฤษฎีเงื่อนไขหรือทฤษฎีผลโดยตรง มีหลักว่า แม้ผลเกิดจากเหตุหลายเหตุ ถ้าเหตุหนึ่งเกิดจากการกระทำของจำเลย จำเลยจะต้องรับผิดชอบคือความเสียหายที่เกิดขึ้น ไม่ว่าความเสียหายจะมีมากน้อยเพียงใด เพราะถ้าไม่มีการกระทำของจำเลย ผลเสียหายเช่นนั้นย่อมไม่เกิดขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่า ทฤษฎีนี้ถือว่าการกระทำอันเป็นเหตุให้เกิดผลนั้น มีความสำคัญเท่า ๆ กัน ไม่ว่าจะเป็นการกระทำอันเดียวหรือหลายการกระทำต่างก็ส่งผลได้เท่ากัน และแม้การกระทำอันเดียวจะทำให้เกิดผลขึ้นมากน้อยเพียงใด ก็ถือว่าเป็นผลจากเหตุอันเดียว นั้น ผู้กระทำต้องรับผิดชอบ¹⁸

2) ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมหรือทฤษฎีผลธรรมดา มีหลักว่า บรรดาเหตุทั้งหลายที่ก่อให้เกิดผลเสียหาย ผู้กระทำต้องรับผิดชอบเฉพาะเหตุตามปกติที่จะต้องเกิดผลเช่นนั้น ความเสียหายนอกเหนือจากนั้นแม้เป็นผลโดยตรงจากการกระทำของผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการก็ไม่ต้องรับผิดชอบ หรืออาจกล่าวได้ว่าทฤษฎีนี้ถือว่าเฉพาะการกระทำที่เป็นเหตุสำคัญซึ่งจะส่งผลตามธรรมดา หรือเป็นเหตุที่เหมาะสมที่จะส่งผลให้เกิดขึ้นเท่านั้นที่ถือได้ว่าเป็นเหตุที่ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบ และต้องพิจารณาความเหมาะสมหรือความเป็นสัดส่วนกับการกระทำด้วย เนื่องจากหากความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นไม่ได้สัดส่วนหรือไม่เหมาะสมกับการกระทำ ผู้กระทำจะรับผิดชอบเฉพาะความเสียหายที่เป็นสัดส่วนหรือเหมาะสมกับการกระทำเท่านั้น¹⁹ ซึ่งตรงกับมาตรา 222 วรรคแรก* แห่งประมวลกฎหมาย

¹⁷ ศักดิ์ สอนงชาติ, คำอธิบายโดยย่อ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดและความรับผิดชอบทางละเมิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539, หน้า 76-77.

¹⁸ สุขุม ศุภนิติย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2553), หน้า 43.

¹⁹ ศนันท์กรณ โสคติพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลากมิควรวีได้, หน้า 95.

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 222 บัญญัติว่า “การเรียกค่าเสียหายนั้น ได้แก่เรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายซึ่งตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้”

เจ้าหนี้จะเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ แม้กระทั่งเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ หากว่าคู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์เช่นนั้นล่วงหน้าก่อนแล้ว”

แพ่งและพาณิชย์ซึ่งเป็นเรื่องของการไม่ชำระหนี้ที่มีหลักว่าหากมีหนี้แล้วไม่ชำระหนี้ ต้องรับผิดชอบชำระค่าสินไหมทดแทนต่อความเสียหายเช่นที่ปกติย่อมเกิดขึ้น

3) การใช้ทฤษฎีร่วมกัน เนื่องจากตามความเท่ากันแห่งเหตุหรือทฤษฎีเงื่อนไขหรือทฤษฎีผลโดยตรงนั้นจะมีผลเป็นการขยายขอบเขตของความรับผิดชอบของผู้ก่อให้เกิดความเสียหายหรือผู้ประกอบการ หากพิจารณาตามทฤษฎีนี้ เพียงแค่มีการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายเพียงเล็กน้อย ผู้ประกอบการก็ต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้นทั้งหมด แต่ในส่วนทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมหรือทฤษฎีผลธรรมดา ก็จะเป็นการจำกัดขอบเขตความรับผิดชอบของผู้ประกอบการไว้เพียงเท่าที่เหมาะสมหรือเป็นสัดส่วนกับการกระทำนั้น ๆ ทฤษฎีนี้จึงลดขอบเขตของความรับผิดชอบของผู้ประกอบการ ซึ่งอาจทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างครบถ้วนตามความเสียหายที่แท้จริง²⁰ ดังนั้น จึงเกิดทฤษฎีที่สามนี้ ซึ่งเกิดจากการนำสองทฤษฎีแรกมาใช้ผสมกัน โดยนำเอาข้อดีของสองทฤษฎีดังกล่าวมาใช้โดยให้นำทฤษฎีความเท่ากันแห่งเหตุหรือทฤษฎีเงื่อนไขมาใช้ในตอนแรกและนำทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมาใช้ในตอนปลาย กล่าวคือ จะดูผลที่เกิดขึ้นเป็นเรื่อง ๆ ว่าผลที่เกิดขึ้นมานั้นเกิดขึ้นเพราะเหตุแรกเพียงเหตุเดียวหรือมีเหตุสุดแต่แรกที่มีวิญญูชนไม่อาจคาดหมายได้ว่าจะเกิดด้วยหรือไม่ หากปรากฏว่ามีเหตุสุดแต่แรกที่มีวิญญูชนไม่อาจคาดหมายได้ว่าจะเกิดเกิดขึ้นก็จะทำให้เหตุแรกหมดความสำคัญลง เช่นนี้ผลที่เกิดขึ้นต่อ ๆ ไปนั้น ผู้ก่อเหตุคนแรกไม่ต้องรับผิดชอบเพราะความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลได้ขาดตอนลงไปแล้ว

ตามแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาของไทยนั้น ศาลจะวินิจฉัยถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยอาศัยการใช้ทฤษฎีร่วมกัน โดยหากนำมาใช้ในคดีที่ผู้เสียหายใช้กฎหมายละเมิดในการเรียกร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบจากความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้ประกอบการจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นผลโดยตรงของการทำละเมิด (ทฤษฎีความเท่ากันแห่งเหตุหรือทฤษฎีเงื่อนไข) แต่ต้องไม่ไกลเกินกว่าเหตุ กล่าวคือ ต้องไม่มีเหตุสุดแต่แรกหรือเหตุแทรกแซงอื่นมาตัดความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล (ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมหรือทฤษฎีผลธรรมดา)

นอกจากนี้ หากผู้เสียหายประสงค์ที่จะใช้สิทธิตามหลักกฎหมายแพ่งว่าด้วยละเมิดเรียกร้องความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ถือเป็นดำเนินคดีแพ่งสามัญอย่างหนึ่ง ภาระการพิสูจน์ถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นจึงเป็นไปตามมาตรา 84/1* แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ

²⁰ ศรณรินทร์ คงเกษม, "ปัญหาการพิสูจน์ของผู้เสียหายเพื่อให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ," หน้า 108.

* ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84/1 บัญญัติว่า "คู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงเพื่อสนับสนุนคำขอของตนให้คู่ความฝ่ายนั้นมีภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้น แต่ถ้ามีข้อสันนิษฐานไว้ในกฎหมายหรือมีข้อสันนิษฐานที่ควรจะเป็นซึ่งปรากฏจากสภาพปกติธรรมดาของเหตุการณ์เป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใด คู่ความฝ่ายนั้นต้องพิสูจน์เพียงว่าตนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วนแล้ว"

แพ่งที่วางหลักไว้ว่า ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกล่าวอ้างข้อเท็จจริงอย่างใด ๆ เพื่อสนับสนุนคำฟ้อง หรือคำให้การของตน ให้หน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงนั้นตกอยู่กับคู่ความฝ่ายที่กล่าวอ้าง แต่

(1) คู่ความไม่ต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงซึ่งเป็นที่รู้จักกันอยู่ทั่วไป หรือซึ่งไม่อาจโต้แย้งได้ หรือซึ่งศาลเห็นว่าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้รับแล้ว

(2) ถ้ามีข้อสันนิษฐานไว้ในกฎหมายเป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใด คู่ความฝ่ายนั้นต้องพิสูจน์แต่เพียงว่าตนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วนแล้ว

ซึ่งการพิสูจน์ตามมาตรา 84/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้น เป็นไปตามหลัก “ผู้ใดกล่าวอ้าง ผู้นั้นนำสืบ” หมายความว่า การพิสูจน์ถึงการจงใจหรือประมาท เลินเล่อของผู้ประกอบการจะตกเป็นหน้าที่ของโจทก์ที่ได้รับความเสียหาย ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตต่าง ๆ มักจะอยู่ในความครอบครองและความรับผิดชอบของผู้ประกอบการ หรือเป็นข้อมูลที่เป็นความลับทางการค้า ซึ่งเป็นการยากต่อผู้เสียหายในการเข้าถึงข้อมูลเหล่านั้นได้ และในบางกรณี สินค้าที่มาถึงมือผู้บริโภคอาจจะผ่านผู้ประกอบการหลายทอด ดังนั้น จึงเป็นการยากในการพิสูจน์ความเสียหายของผู้เสียหายว่าความเสียหายที่ตนได้รับนั้นเกิดจากความประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการที่อยู่ในช่วงตอนใด การฟ้องร้องดำเนินคดีโดยใช้กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องละเมิดจึงยังไม่อาจให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่เสียหายได้อย่างเพียงพอ ดังจะเห็นได้ว่าไม่อาจค้นหาคำพิพากษาศาลฎีกาที่ได้อ้างบรรทัดฐานในประเด็นดังกล่าวได้ เพราะอาจจะไม่มีการฟ้องร้องให้รับผิดชอบในสินค้าที่ไม่ปลอดภัยภายใต้กฎหมายละเมิดนั่นเอง²¹

4.1.6 อายุความ

หนี้อันเกิดจากมูลละเมิดนี้ถือเป็นหนี้ตามกฎหมายที่เกิดเป็นหนี้ขึ้นทันทีที่มีการทำละเมิด ผู้กระทำละเมิดจะตกเป็นผู้ผิดนัดทันทีนับแต่วันที่มีการกระทำละเมิดเกิดขึ้น ผู้เสียหายจึงมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้กระทำละเมิดชดเชยค่าสินไหมทดแทนได้ทันทีนับแต่นั้น อย่างไรก็ตาม สิทธิในการฟ้องคดีในความรับผิดชอบฐานละเมิดจะต้องอยู่ภายใต้อายุความของกฎหมาย ซึ่งตามมาตรา 448 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดอายุความของสิทธิเรียกร้องอันเกิดแต่มูลละเมิดมีไว้สองกรณี คือ อายุความ 1 ปีนับแต่วันที่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทน หรืออายุความ 10 ปีนับแต่วันทำละเมิด

²¹ มานิตย์ จุมปา, คำอธิบายกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย (Product Liability Law), หน้า 50.

4.2 การเรียกร้องโดยใช้กฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย

ความรับผิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เป็นความรับผิดที่อยู่ในขอบเขตของความรับผิดทางแพ่งประเภทหนึ่งที่มีลักษณะเป็นความรับผิดเพื่อละเมิดแต่เป็นความรับผิดที่อยู่ภายใต้กฎหมายพิเศษ²² ซึ่งในประเทศไทยมีกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับสินค้าหลายฉบับ ในการเลือกใช้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หากมีกฎหมายมากกว่าหนึ่งฉบับขึ้นไปก็ให้ใช้กฎหมายที่ให้ความคุ้มครองมากกว่าบังคับ เช่น พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กับพระราชบัญญัติเครื่องมือแพทย์ พ.ศ. 2551 ในการคุ้มครองผู้บริโภคที่เสียหายจากเครื่องมือแพทย์ก็ให้ใช้พระราชบัญญัติเครื่องมือแพทย์ พ.ศ. 2551 ที่กำหนดให้ผู้ขายผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าสินค้าเฉพาะที่ไม่สามารถระบุตัวถือเป็นผู้ประกอบการที่จะต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภค เนื่องจากเป็นกฎหมายเฉพาะที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้เสียหายมากกว่า

ในการพิจารณาคดีตามกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยถือเป็นคดีผู้บริโภค จึงมีจุดเชื่อมโยงที่สำคัญระหว่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กับ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ดังนี้

(1) ผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 หมายความว่าถึงผู้บริโภคตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค และรวมถึงผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

(2) คำว่า “ผู้ประกอบการธุรกิจ” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 บัญญัติให้ผู้ประกอบการธุรกิจ คือ ผู้ประกอบการและให้หมายรวมถึงผู้ให้บริการซึ่งเป็นการบัญญัติไว้กว้างกว่าคำว่า “ผู้ประกอบการ” ตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ที่ไม่ได้บัญญัติถึงการให้บริการของผู้ให้บริการ แต่อย่างไรก็ตามคำว่า “ผู้ประกอบการ” ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ได้รวมถึงผู้ประกอบการธุรกิจตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคและรวมถึงผู้ประกอบการตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ด้วย ซึ่งเป็นการให้ความหมายที่ครอบคลุมมากที่สุด

(3) ในเรื่องภาระการพิสูจน์ ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ให้เป็นดุลพินิจของศาลในการมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการธุรกิจเป็นฝ่ายพิสูจน์ในข้อเท็จจริงที่เป็นที่รู้ของ

²² ศนันท์กรณ โสคติพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลาภมิควรได้, หน้า 471.

ผู้ประกอบการธุรกิจฝ่ายเดียวได้* ซึ่งนำมาใช้กับสินค้าและบริการ แต่พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ผู้เสียหายมีหน้าที่พิสูจน์ว่าตนได้รับความเสียหายจากสินค้า แต่ผู้ประกอบการมีภาระการพิสูจน์ว่าสินค้าของตนนั้นไม่เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

4.2.1 คำนิยาม

4.2.1.1 สินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Unsafe Products)

“สินค้า” ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 หมายถึง สัหาริมทรัพย์ทุกชนิดที่ผลิตหรือนำเข้าเพื่อขาย รวมทั้งผลิตผลเกษตรกรรม และให้หมายรวมถึงกระแสไฟฟ้า และเพื่อให้กฎหมายมีความยืดหยุ่นและเป็นธรรม จึงได้เปิดช่องให้สามารถตรากฎกระทรวงเพื่อกำหนดยกเว้นให้สินค้าใดไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัตินี้ได้²³

ตามนิยามดังกล่าว สินค้าตามพระราชบัญญัตินี้จึงไม่รวมถึง

(1) อสังหาริมทรัพย์ เนื่องจากมีกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารที่บัญญัติเรื่องความมั่นคงแข็งแรงของอาคารอยู่แล้ว

(2) การให้บริการ เนื่องจากตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2556 กำหนดให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจออกคำสั่งห้ามผู้ประกอบการให้บริการที่อาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภคได้

(3) ผลิตผลทางเกษตรกรรมที่เป็นของเกษตรกรที่มีแหล่งกำเนิดในประเทศไทย และเกษตรกรนั้นต้องเป็นเกษตรกรตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร กับเกษตรกรนั้นต้องเป็นกลุ่มเกษตรกรตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ แต่ไม่รวมถึงชุมนุมสหกรณ์การเกษตร ซึ่งเป็นไปตามกฎกระทรวงกำหนดผลิตผลทางเกษตรกรรมเป็นสินค้าที่ได้รับยกเว้นตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2553 ที่ออกโดยสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

(4) ยาและเครื่องมือแพทย์ที่ผู้ให้บริการสาธารณสุขได้ผลิตเพื่อนำมาใช้กับผู้ป่วยหรือสัตว์เฉพาะรายที่ผ่านการตรวจรักษาหรือได้ผลิตตามคำสั่งของผู้ให้บริการสาธารณสุขผู้ตรวจรักษา ซึ่ง

* พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 29 บัญญัติว่า “ประเด็นข้อพิพาทข้อใดจำเป็นต้องพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการผลิตการประกอบ การออกแบบ หรือส่วนผสมของสินค้า การให้บริการ หรือการดำเนินการใด ๆ ซึ่งศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงดังกล่าวอยู่ในความรู้เห็นโดยเฉพาะของคุณความฝ่ายที่เป็นผู้ประกอบการ ให้ภาระการพิสูจน์ในประเด็นดังกล่าวตกอยู่กับคู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ประกอบการนั้น”

²³ ศักดา ธนิตกุล, คำอธิบายและคำพิพากษาเปรียบเทียบกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย, หน้า 152.

เป็นไปตามกฎกระทรวงกำหนดยาและเครื่องมือแพทย์ผู้ให้บริการสาธารณสุขได้ผลิตเพื่อนำมาใช้กับผู้ป่วยหรือสัตว์เฉพาะรายที่ผ่านการตรวจรักษาหรือได้ผลิตตามคำสั่งของผู้ให้บริการสาธารณสุข ผู้ตรวจรักษาเป็นสินค้าที่ได้รับยกเว้นตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2554 ที่ออกโดยสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค²⁴

“การขาย” ตามพระราชบัญญัตินี้ยังบัญญัติไว้อย่างกว้าง ว่านอกจากจะหมายถึงการขายที่เป็นสัญญาต่างตอบแทนที่ผู้ซื้อต้องชำระเงินและผู้ขายต้องชำระราคาสินค้า แต่ยังหมายรวมถึง การแจก การให้ การจัดหา การเสนอ การชักชวน หรือการนำออกแสดงโดยมีวัตถุประสงค์ทางการค้า ซึ่งไม่มีลักษณะของการต่างตอบแทนด้วย²⁵ แต่อย่างไรก็ดี ยังมีประเด็นที่ต้องพิจารณาเพิ่มเติมว่า ในกรณีที่ผู้ประกอบการนำสินค้าที่ตนผลิตเพื่อขายไปบริจาคเพื่อการกุศล และสินค้านั้นก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชน ประชาชนที่เสียหายมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ผลิตตามกฎหมายนี้หรือไม่ ในเรื่องนี้อาจารย์ธีรวัฒน์ จันทรสุมบูรณ์ มีความเห็นเป็นสองแนว ดังนี้

แนวที่หนึ่ง เห็นว่า การบริจาคเป็นการทำไปเพื่อประโยชน์ทางการค้าอย่างหนึ่งและเพื่อให้เป็นไปตามหลักความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict Liability) ผู้เสียหายสามารถเรียกร้องให้ผู้ผลิตรับผิดได้

แนวที่สอง เห็นว่า การบริจาคเพื่อการกุศลไม่เป็นการขาย ผู้ผลิตจึงไม่ต้องรับผิดตามกฎหมายนี้ แต่ก็ไม่ได้ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะไปเรียกร้องตามกฎหมายอื่น

ซึ่งผู้เขียนมีเห็นด้วยตามแนวความคิดเห็นที่สอง เนื่องจากผู้เขียนเห็นว่า การบริจาคเพื่อการกุศลไม่เป็นการกระทำที่ผู้กระทำมุ่งหวังผลกำไรหรือประโยชน์ทางการค้า แต่เป็นการกระทำทางศีลธรรม จึงไม่ควรที่จะให้คำว่า “ขาย” ตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 รวมถึงการบริจาคเพื่อการกุศลด้วย

มีข้อสังเกตคือ คำว่า “สินค้า” ที่อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติฉบับนี้ ยังคงจำกัดอยู่ที่อันตรายจากตัวสินค้า ทั้งการออกแบบการผลิต การให้ข้อมูลของผู้ผลิต ฯลฯ มิได้กล่าวไปถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นจากคุณภาพของสินค้าที่ไม่ใช่เป็นลักษณะของการใช้สินค้า

²⁴ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารด้านเวชภัณฑ์ กระทรวงสาธารณสุข, "กฎกระทรวงกำหนดยาและเครื่องมือแพทย์ผู้ให้บริการสาธารณสุขได้ผลิตเพื่อนำมาใช้กับผู้ป่วยหรือสัตว์เฉพาะรายที่ผ่านการตรวจรักษาหรือได้ผลิตตามคำสั่งของผู้ให้บริการสาธารณสุขผู้ตรวจรักษา เป็นสินค้าที่ได้รับยกเว้นตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2554" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2559. แหล่งที่มา: http://dmsic.moph.go.th/dmsic/index.php?&p=1&type=3&t=3&id=24&n_id=1151&sec=2

²⁵ ธีรวัฒน์ จันทรสุมบูรณ์, คำอธิบายพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551, หน้า 16.

“สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ตามมาตรา 4* แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 หมายความว่า สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ ไม่ว่าจะเป็เพราะเหตุจาก

- (1) ความบกพร่องในการผลิต (Manufacture Defect) หรือ
- (2) ความบกพร่องการออกแบบ (Design Defect) หรือ
- (3) ความบกพร่องในการไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร (Incorrect or Unclear Information หรือ Label Defect)

ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้

จากคํานิยามของสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ดังกล่าว สามารถอนุมานถึงมาตรฐานในการพิจารณาว่าสินค้าใดเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้โดยพิจารณาจากถ้อยคำที่ว่า “ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้ารวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นการนำหลัก Consumer Expectation test มาในการพิจารณาว่าสินค้าใดเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

4.2.1.2 ผู้เสียหาย

“ผู้เสียหาย” หมายความว่า ผู้ได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ไม่ว่าจะเป็บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล และไม่ว่าจะมีสัญชาติใดหรือจะเป็นผู้บริโภคหรือไม่ ก็เป็นผู้เสียหายตามกฎหมายนี้ได้ถ้าได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าผู้เสียหายตามกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไม่จำเป็นต้องมีนิติสัมพันธ์กับผู้ประกอบการ อีกทั้งผู้เสียหายตามพระราชบัญญัตินี้ก็ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้บริโภคตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค เพียงแต่เป็นบุคคลใด ๆ ที่ได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเท่านั้น²⁶ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นในเรื่องของความเป็น “ผู้เสียหาย” ตามมาตรา 4 แห่ง

* พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 บัญญัติว่า “ในพระราชบัญญัตินี้...

“สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” หมายความว่า สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ ไม่ว่าจะเป็เพราะเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้”

²⁶ มานิตย์ จุมปา, คำอธิบายกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability Law), หน้า 154.

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ของศาสตราจารย์ ดร.ศักดา ธนิตกุล ที่ได้มีความเห็นว่า “ผู้เสียหายตามกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย นอกจากจะหมายถึงผู้ที่ได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยแล้ว ยังน่าจะหมายรวมถึงผู้เสียหายที่ไม่ใช่ผู้บริโภค (non-consumer) แต่ได้รับความเสียหาย เพราะคำว่า “ผู้” (person) นั้น อาจารย์เห็นว่าไม่เป็นการจำกัดว่าจะต้องเป็นผู้บริโภคเท่านั้น”²⁷

แต่อย่างไรก็ตาม ความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับจะต้องเป็นความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วย ซึ่งตามพระราชบัญญัตินี้ได้ให้นิยามของ “ความเสียหาย” ไว้ว่าหมายถึงความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน ทั้งนี้ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น ตัวอย่างเช่น นาย ก. ยืนอยู่ข้างรถยนต์ที่มีความไม่ปลอดภัยและรถยนต์คันดังกล่าวได้ระเบิดขึ้น ทำให้ นาย ก. ได้รับความเสียหาย ซึ่งแม้ นาย ก. จะไม่ใช่ผู้บริโภค เพราะไม่ได้เป็นผู้ซื้อรถยนต์คันดังกล่าว แต่กรณีเช่นนี้ถือได้ว่านาย ก. เป็นผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 อันจะมีสิทธิเรียกค่าเสียหายได้ เป็นต้น²⁸

จากนิยามดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายนี้นั้น จะต้องเป็นผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน โดยความเสียหายนั้นได้เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั่นเอง หากความเสียหายเกิดต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น ผู้เสียหายจะต้องไปว่ากล่าวกับผู้ประกอบการตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเรื่องซื้อขายในความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ได้ซื้อขายกัน

4.2.1.3 ผู้ประกอบการ

“ผู้ประกอบการ” ที่จะต้องรับผิดตามกฎหมายนี้ประกอบไปด้วยบุคคล 4 กลุ่มด้วยกัน ดังนี้*

²⁷ Sakda Thanitcul, "Thailand Product Liability and Consumer Product Safety Law," in *Asean Product Liability and Consumer Product Safety Law*, p. 287.

²⁸ ชัยพร ทรัพย์วรณิข and จิตรัตน์ นรินทรางกูร ณ อยุธยา, "ข้อพิจารณาบางประการและผลกระทบของร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. ..." *ตุลพท* 3 กันยายน-ธันวาคม (2540): 189-190.

* พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 4 บัญญัติว่า “ในพระราชบัญญัตินี้ “ผู้ประกอบการ” หมายความว่า

(1) ผู้ผลิต หรือผู้ว่าจ้างให้ผลิต

- (1) ผลิตหรือผู้ว่าจ้างให้ผลิต
- (2) ผู้นำเข้า
- (3) ผู้ขายสินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าได้
- (4) ผู้ซึ่งใช้ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมายหรือข้อความหรือแสดงด้วยวิธีใด ๆ อันมีลักษณะที่จะทำให้เกิดความเข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้า

จากความหมายดังกล่าว ผู้ที่จะถือเป็นผู้ประกอบการดังกล่าวจะต้องเป็นผู้ผลิตสินค้า เป็นผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือเป็นผู้นำเข้าสินค้าโดยเป็นไปเพื่อขายเป็นสำคัญ ซึ่งการขายก็เป็นไปตามนิยามที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้นว่าหมายถึงการขายที่เป็นสัญญาต่างตอบแทนที่ผู้ซื้อต้องชำระเงินและ ผู้ขายต้องชำระราคาสินค้า และรวมถึงการแจก การให้ การจัดหา การเสนอ การชักชวน หรือการนำออกแสดงโดยมีวัตถุประสงค์ทางการค้าซึ่งไม่มีลักษณะของการต่างตอบแทน แต่อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่า แม้ว่าบนตัวสินค้าที่ขายมีฉลากที่สามารถระบุผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิตหรือผู้นำเข้าได้ ผู้ขายหรือผู้ค้าปลีกที่ขายสินค้าชนิดนั้นไม่เป็นผู้ประกอบการตามกฎหมายนี้ แต่ก็ยังมีฐานะเป็นผู้ขายซึ่งอาจมีความรับผิดชอบความรับผิดในความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ได้ขายต่อผู้ซื้อตามหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อยู่

ผู้ประกอบการจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายเมื่อมีองค์ประกอบแห่งความรับผิดที่สำคัญสองประการ คือ ความเสียหายจะต้องเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และสินค้านั้นได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว ดังนั้นหากสินค้านั้นยังไม่ได้มีการขาย แต่สินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นได้ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ผู้เสียหายก็ไม่อาจเรียกร้องค่าเสียหายโดยอาศัยบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้²⁹ แต่จะต้องเรียกร้องค่าเสียหายโดยอาศัยหลักกฎหมายทั่วไปว่าด้วยกฎหมายลักษณะสัญญา และกฎหมายลักษณะละเมิด เป็นต้น

“การผลิต” หมายถึง ผู้ที่ทำ ผสม ปู รัง แต่ง ประกอบ ประดิษฐ์ แปรสภาพ เปลี่ยนรูป ดัดแปลง คัดเลือก แบ่งบรรจุ แห่เยือกแข็ง หรือฉายรังสี รวมไปถึงการกระทำใด ๆ ที่มีลักษณะเดียวกัน

(2) ผู้นำเข้า
 (3) ผู้ขายสินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าได้
 (4) ผู้ซึ่งใช้ชื่อ ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมาย ข้อความหรือแสดงด้วยวิธีใด ๆ อันมีลักษณะที่จะทำให้เกิดความเข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้า”

²⁹ มานิตย์ จุมปา, คำอธิบายกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability Law), หน้า 204-206.

จากนิยามดังกล่าวจะเห็นได้ว่ากฎหมายนี้ได้บัญญัตินิยามของการผลิตเอาไว้เป็น
อย่างกว้าง โดยอธิบายได้อย่างง่าย ๆ ว่าการผลิตก็คือการทำสินค้า และแม้ว่าจะผู้ใดจะไม่ได้เป็นผู้
เริ่มผลิตสินค้านั้น แต่เป็นผู้ซื้อสินค้านั้นแล้วนำมาคัดเลือกเพื่อนำมาแบ่งมาบรรจุ กฎหมายนี้ก็ถือว่าผู้
นั้นเป็นผู้ประกอบการในฐานะเป็นผู้ผลิตสินค้าด้วย แต่อย่างไรก็ตาม หากมีกฎหมายเฉพาะบัญญัติไว้
ก็ต้องเป็นไปตามกฎหมายเฉพาะ เช่น ตามพระราชบัญญัติยา ผู้ผลิตยาจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับใบอนุญาต
ผลิตยา ดังนั้นเภสัชกรแม้จะเป็นผู้จ่ายยาหรือแบ่งบรรจุยาให้ผู้ซื้อ ก็เป็นแต่เพียงผู้ที่ทำหน้าที่จัดส่งยา
ให้ผู้ซื้อเท่านั้น จึงมีอาจถือได้ว่าเป็นผู้ผลิตสินค้าที่จะถือเป็นผู้ประกอบการตามพระราชบัญญัตินี้

นอกจากนั้น การตัดแปลงต่อเติมสินค้าใหม่โดยผู้ขายที่ได้ทำไปเนื่องจากคำสั่งของผู้
ซื้อ เช่น ในการซื้อรถยนต์คันใหม่ ผู้ขายได้รับคำสั่งจากผู้ซื้อให้ทำการต่อเติมเครื่องยนต์หรืออะไหล่
กรณีเช่นนี้จะถือว่าการกระทำของผู้ขายที่ทำได้โดยตามใจผู้ซื้อจะมีผลทำให้ผู้ขายกลายเป็น
ผู้ประกอบการที่จะต้องรับผิดชอบตามกฎหมายนี้หรือไม่ ในประเด็นนี้อาจารย์ธีรวัฒน์ จันทรสุมบูรณ์ มี
ความเห็นเป็นสองแนวทาง ดังนี้

แนวที่หนึ่ง เห็นว่า การกระทำของผู้ขายเช่นว่านั้นทำให้ถือได้ว่าผู้ขายเป็นผู้ผลิต
สินค้านั้น ดังนั้นก็ถือได้ว่าเป็นผู้ประกอบการตามความหมายของพระราชบัญญัตินี้

แนวที่สอง เห็นว่า ผู้ประกอบการที่จะทำการผลิตสินค้าที่จะต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย
นี้จะต้องเป็นกระบวนการผลิตสินค้าจำนวนมาก (Mass Product) ซึ่งเป็นการผลิตในเชิงอุตสาหกรรม
ดังนั้นไม่อาจถือได้ว่าผู้ขายที่ทำการตัดแปลงต่อเติมสินค้าตามคำสั่งของผู้ซื้อจะถือเป็นผู้ประกอบการที่
จะต้องรับผิดชอบพระราชบัญญัตินี้³⁰ ซึ่งผู้เขียนเห็นพ้องด้วยกับแนวความเห็นที่สองนี้

โดยหากมีผู้ประกอบการหลายคน มาตรา 5* แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบ
ความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ก็กำหนดให้ผู้ประกอบการทุกคนจะต้อง
ร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่ได้มีการขายแก่ผู้บริโภค
แล้ว ไม่ว่าจะความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการ
หรือไม่ก็ตาม โดยเป็นการแสดงให้เห็นถึงการนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability)
มาบังคับใช้กับผู้ประกอบการ

³⁰ ธีรวัฒน์ จันทรสุมบูรณ์, คำอธิบายพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551, หน้า 20.

* พระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 5 บัญญัติว่า “ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิด
ต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และสินค้านั้นได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว ไม่ว่าจะความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือ
ประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม”

นอกจากนี้ ตามมาตรา 5 นี้ยังกำหนดให้ผู้ประกอบการแต่ละรายจะต้องร่วมกันรับผิดชอบผู้เสียหายอย่างลูกหนี้ร่วม (Joint Liability) ซึ่งเป็นไปตามมาตรา 291* แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้นจึงเป็นสิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องผู้ประกอบการคนใดคนหนึ่งให้รับผิดชอบหรือหลายคนร่วมกันให้รับผิดชอบก็ได้ ซึ่งในขณะเดียวกันนั่นเองผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบร่วมกันไม่อาจนำข้อต่อสู้ที่มีระหว่างกันมายกขึ้นเป็นข้ออ้างว่าไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายได้ เพราะความรับผิดชอบของผู้ประกอบการทุกคนที่เกี่ยวข้องในสินค้านั้นเป็นไปตามหลักในเรื่องความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) แต่อย่างไรก็ดี ผู้ประกอบการที่มีข้อต่อสู้ระหว่างกันนั้น หากมีการชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายไปแล้วเท่าใด ก็มีสิทธิไล่เบี้ยเอาจากผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบต่อตนในภายหลังได้ตามหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์³¹ แต่ในทางปฏิบัติผู้ประกอบการที่เป็นผู้ว่าจ้างให้ผลิตมักทำข้อตกลงกับผู้ประกอบการที่เป็นผู้ผลิตให้เป็นผู้รับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งการทำสัญญาเช่นว่านี้ไม่ต้องการห้ามตามกฎหมายและเป็นไปตามหลักเสรีภาพในการแสดงเจตนา (Freedom of Contract)

ในส่วนของ “ผู้ค้าปลีก” ไม่ว่าจะเป็นห้างสรรพสินค้า ร้านค้าย่อย ร้านค้าท้องถิ่นหรือบุคคลอื่นซึ่งได้ขายสินค้าที่มีฉลากระบุชื่อผู้ผลิตหรือชื่อผู้นำเข้า เมื่อสามารถทราบได้ว่าผู้ใดเป็นผู้ผลิตหรือผู้นำเข้า ผู้ค้าปลีกจึงมิใช่ผู้ประกอบการที่จะต้องรับผิดชอบตามพระราชบัญญัตินี้ เนื่องจากการขายสินค้าที่สามารถระบุตัวผู้ผลิตหรือผู้ว่าจ้างให้ผลิตหรือผู้นำเข้าได้ หากมีความรับผิดชอบใดที่จะต้องรับผิดชอบก็อาจเป็นไปในเรื่องของความรับผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องซื้อขายเท่านั้น ซึ่งกรณีดังกล่าวมีความแตกต่างกับผู้ค้าปลีกตามตลาดนัดหรือคลองถม หรือสินค้าที่ระบุแต่เพียงว่าผลิตจากประเทศใด ที่ผู้ขายขายสินค้าโดยไม่ทราบหรือไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิตหรือผู้ว่าจ้างให้ผลิตหรือผู้นำเข้าได้ เช่นนี้ ผู้ค้าปลีกจะเป็นผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายนี้

4.2.2 ความเสียหาย

ประเภทของความเสียหายที่อยู่ภายใต้มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นั้น คณะกรรมการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยโดยได้นำเอา Product Liability Directive (85/374/EEC) มาเป็นต้นแบบ โดยได้กำหนดว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจะต้อง

* มาตรา 291 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า “ถ้าบุคคลหลายคนจะต้องทำการชำระหนี้โดยทำนอง ซึ่งแต่ละคนจำต้องชำระหนี้สินเชิงจริง แม้ถึงว่าเจ้าหนี้ชอบที่จะได้รับ ชำระหนี้สินเชิงจริงได้แต่เพียงครั้งเดียว (กล่าวคือลูกหนี้ร่วมกัน) ก็ดี เจ้าหนี้จะเรียกชำระหนี้จากลูกหนี้แต่ละคนใดคนหนึ่งสินเชิงหรือแต่ โดยส่วนก็ได้ตามแต่จะเลือกแต่ลูกหนี้ทั้งปวงก็ยังคงต้องผูกพันอยู่ ทั่วทุกคนจนกว่าหนี้นั้นจะได้ชำระเสร็จสิ้นเชิง”

³¹ อรรถาธิบายพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551, หน้า 155-156.

เป็นความเสียหายที่เกิดจากสินค้า ไม่ว่าจะป็นสินค้าอุปโภคบริโภคที่ผลิตในประเทศและนำเข้าจากต่างประเทศ โดยสามารถแบ่งประเภทของความเสียหายได้ ดังนี้*

- (1) ความเสียหายต่อชีวิต
- (2) ความเสียหายต่อร่างกาย
- (3) ความเสียหายต่อสุขภาพ
- (4) ความเสียหายต่ออนามัย
- (5) ความเสียหายต่อจิตใจ (Mental Damage) หมายถึง ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน ความหวาดกลัว ความวิตกกังวล ความเศร้าโศกเสียใจ ความอับอาย หรือความเสียหายต่อจิตใจอย่างอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน

(6) ความเสียหายต่อทรัพย์สิน (Property Damage) ซึ่งไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น หากเป็นความเสียหายจากสิ่งอื่น หรือความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตัวสินค้าเองนั้น ผู้เสียหายจะต้องไปดำเนินการเรียกร้องภายใต้กฎหมายอื่น เช่นกฎหมายว่าด้วยสัญญา และกฎหมายว่าด้วยละเมิด³²

ในการตราทบัญญัติมาตราดังกล่าวนี้ คณะกรรมการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้นำเอา Product Liability Directive (85/374/EEC) มาเป็นต้นแบบ โดยได้ปรับเปลี่ยนนิยามของ “ความเสียหาย” ของ Article 9 (b) ที่พูดถึงความเสียหาย โดยตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้เพิ่มเติมคำว่า “สุขภาพ อนามัย จิตใจ” ลงไปหน้าคำว่าทรัพย์สินและตัดถ้อยคำ “...the item of property is of a type ordinarily intended for private use or consumption, and was used by the injured person mainly for his own private use or consumption.” (ทรัพย์สินที่มีไว้ใช้หรือบริโภคเป็นการส่วนตัว) ของ Product Liability Directive (85/374/EEC) Article 9 (b) ออก³³ แสดงว่าความเสียหายต่อทรัพย์สินตาม Product Liability Directive (85/374/EEC) ของสหภาพยุโรปจะจำกัดว่าทรัพย์สินที่เสียหายจะต้องเป็นทรัพย์สินที่มีไว้ใช้หรือบริโภคเป็นการส่วนตัวเท่านั้น (private use or consumption) ซึ่งจากการศึกษาบันทึก

*พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 บัญญัติว่า “ในพระราชบัญญัตินี้... “ความเสียหาย” หมายความว่า ความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน ทั้งนี้ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น”

³² มานิตย์ จุมปา, คำอธิบายกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability Law), หน้า 154.

³³ อังอร จิตนาเลิศ, “ความเป็นมาและเจตนารมณ์ของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย” [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 12 เมษายน 2559. แหล่งที่มา: web.krisdika.go.th/data/activity/act286.pdf

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เรื่องเสร็จที่ 747/2549³⁴ และเรื่องเสร็จที่ 525/2550³⁵ ผู้เขียนก็ไม่พบว่าในบันทึกดังกล่าว ได้เขียนอธิบายหรือมีการบันทึกถึงเหตุผลในการตัดถ้อยคำดังกล่าวออกแต่อย่างใด

ในประเด็นดังกล่าวนี้ ศาสตราจารย์ ดร.ศักดา ธนิตกุล มีความเห็นว่า “หากพิจารณาโดยตรรกะแล้วจะเห็นได้ว่าตามกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศไทยไม่ได้จำกัดว่าทรัพย์สินที่เกิดความเสียหายจะต้องเป็นเป็นทรัพย์สินที่ผู้เสียหายมีไว้ใช้หรือบริโภคเป็นการส่วนตัวเท่านั้น หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่ากฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของไทยนั้นกว้างกว่า Product Liability Directive (85/374/EEC) ของสหภาพยุโรป”³⁶

4.2.3 ข้อยกเว้นความรับผิดของผู้ประกอบการ

ความรับผิดของผู้ประกอบการตามกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมีลักษณะเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ดังนั้น ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายแม้ว่าความเสียหายนั้นจะไม่ปรากฏว่าเป็นความผิดของตนโดยแจ้งชัด ในการพิจารณาความรับผิดของผู้ประกอบการจึงไม่ได้พิจารณาว่าผู้ประกอบการจงใจหรือประมาทเลินเล่อ เช่นเดียวกับกฎหมายลักษณะละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

แต่อย่างไรก็ดี เพื่อมิให้ผู้ประกอบการต้องแบกรับภาระเกี่ยวกับความเสียหายอันเกิดจากสินค้ามากเกินไป³⁷ จึงได้มีการกำหนดให้ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดไว้เป็น 2 กรณี ตามที่ได้กำหนดไว้ในบทบัญญัติมาตรา 7 ที่เป็นข้อยกเว้นที่ผู้ประกอบการทุกประเภทไม่ต้องรับผิด และตามบทบัญญัติมาตรา 8 ที่เป็นข้อยกเว้นให้ผู้ประกอบการที่เป็นผู้ผลิตสินค้าตามคำสั่งของผู้ว่าจ้างให้ผลิตและผู้ผลิตส่วนประกอบของสินค้าไม่ต้องรับผิด

³⁴ คณะกรรมการกฤษฎีกา, บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. (เรื่องเสร็จที่ 747/2549), หน้า 1-7. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

³⁵ คณะกรรมการกฤษฎีกา, บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. (เรื่องเสร็จที่ 525/2550), หน้า 16-17. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

³⁶ Sakda Thanitcul, "Thailand Product Liability and Consumer Product Safety Law," in *Asean Product Liability and Consumer Product Safety Law*, p. 290.

³⁷ อังอร จิตนาเลิศ, "ความเป็นมาและเจตนารมณ์ของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย" [ออนไลน์].

(1) กรณีตามบทบัญญัติ มาตรา 7* แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้กำหนดข้อยกเว้นที่ผู้ประกอบการทุกรายไม่ต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หากพิสูจน์ได้ในข้อใดข้อหนึ่งว่า

- 1) สินค้านั้นมีได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือ
- 2) ผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือ
- 3) ความเสียหายเกิดขึ้นจากการที่ผู้เสียหายใช้หรือการเก็บรักษาสินค้าไม่ถูกต้องตามวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าที่ผู้ประกอบการได้กำหนดไว้อย่างถูกต้องและชัดเจนตามสมควรแล้ว

ในเงื่อนไขข้อที่ 1) เกี่ยวกับการพิสูจน์ความปลอดภัยของสินค้า ต้องทำโดยหน่วยงาน (Product testing center) ที่เป็นหน่วยงานกลางของรัฐบาลหรือของเอกชนที่ราชการรับรอง ส่วนค่าใช้จ่ายในการพิสูจน์นั้นผู้ประกอบการต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่าย และไม่ว่าผลจะออกมาเป็นอย่างไร ผู้ประกอบการก็ไม่สามารถไปเรียกเอาจากผู้บริโภคได้ เว้นแต่ผู้บริโภคมีเจตนาไม่สุจริตหรือมีเจตนาหลอกลวงผู้ประกอบการให้ต้องมีการตรวจพิสูจน์

ในเงื่อนไขข้อที่ 2) นั้น ได้มีผู้เสนอให้นำ “หลักความสมมติใจที่จะรับความเสี่ยง” (assumption of risk) ที่ใช้เป็นข้อยกเว้นของผู้ประกอบการในความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในประเทศสหรัฐอเมริกามาใช้ โดยให้แก้ไขบทบัญญัติในส่วนนี้เป็นว่า “ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หากพิสูจน์ได้ว่าผู้เสียหายได้รู้อย่างชัดเจนว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยแล้วยังสมมติใจเสี่ยงภัยไปรับภัยพิบัตินั้นอย่างปราศจากเหตุอันสมควร” ซึ่งใช้ในกรณีที่ผู้บริโภคทราบอยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย แต่ผู้บริโภคไม่มีทางเลือกอื่นจึงต้องใช้สินค้านั้นโดยไม่มีเหตุผลสมควร ให้ได้รับความคุ้มครองและได้รับการพิจารณาชดเชยความเสียหายจากผู้ประกอบการ³⁸ แต่อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันก็ยังไม่มีการแก้ไขบทบัญญัติมาตราดังกล่าวตามข้อเสนอข้างต้นแต่อย่างใด

* พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 7 บัญญัติว่า “ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหากพิสูจน์ได้ว่า

- (1) สินค้านั้นมีได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย
- (2) ผู้เสียหายได้รู้แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือ
- (3) ความเสียหายเกิดขึ้นจากการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้าไม่ถูกต้องตามวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าที่ผู้ประกอบการได้กำหนดไว้อย่างถูกต้องและชัดเจนตามสมควรแล้ว”

³⁸ ธีรวัฒน์ จันทรมบูรณ, คำอธิบายพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551, หน้า 62.

(2) กรณีตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้ผู้ผลิตสินค้าตามคำสั่งของผู้ว่าจ้างให้ผลิตและผู้ผลิตส่วนประกอบของสินค้าไม่ต้องรับผิดหาก

1) พิสูจน์ได้ว่าความไม่ปลอดภัยของสินค้าเกิดจากการออกแบบของผู้ว่าจ้างให้ผลิตหรือจากการปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ว่าจ้างให้ผลิต และ

2) ผู้ผลิตไม่ได้คาดเห็นและไม่ควรจะได้คาดเห็นถึงความไม่ปลอดภัยนั้น ๆ

ดังนั้น แม้จะได้ข้อเท็จจริงว่าความไม่ปลอดภัยของสินค้าเกิดจากการออกแบบของผู้ว่าจ้างให้ผลิตหรือจากการปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ว่าจ้างให้ผลิต แต่ปรากฏว่าผู้ผลิตได้คาดเห็นหรือควรได้คาดเห็นถึงความไม่ปลอดภัยนั้นแต่ก็ยังคงทำการผลิตสินค้า ก็ยังคงต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วย

สำหรับเหตุสุดวิสัยที่ตามมาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยินยอมให้ผู้ประกอบการยกเป็นเหตุยกเว้นความรับผิดทางละเมิดตามมาตรา 420 ได้ และสามารถยกเป็นเหตุยกเว้นความรับผิดโดยเคร่งครัดตามมาตรา 433 มาตรา 434 หรือมาตรา 437 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้นั้น ศาลมักแปลความอย่างเคร่งครัดว่าเหตุใดเป็นเหตุสุดวิสัย และกำหนดให้เป็นภาระการพิสูจน์ของฝ่ายผู้ประกอบการถึงเหตุสุดวิสัยที่จนจะไม่ต้องรับ

แต่ในกรณีที่ผู้เสียหายใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ที่เป็นความรับผิดโดยเคร่งครัดในการเรียกร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นั้น เนื่องจากกฎหมายต้องการใช้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัดเพื่อความคุ้มครองแก่ผู้เสียหายซึ่งไม่ได้มีส่วนในความบกพร่องของสินค้า ผู้ประกอบการจึงไม่สามารถอ้างเหตุสุดวิสัยในการยกเว้นความรับผิดของตนตามกฎหมายนี้ได้ ดังนั้น ผู้ประกอบการต้องรับผิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 โดยเคร่งครัด เว้นเสียแต่จะพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในตามมาตรา 7 และมาตรา 8 เท่านั้น³⁹

³⁹ ครนรินทร์ คงเกษม, "ปัญหาการพิสูจน์ของผู้เสียหายเพื่อให้ผู้ประกอบการรับผิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ," หน้า 118.

4.2.3 ค่าเสียหายที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับ

ตามมาตรา 11* แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กำหนดให้ผู้เสียหายที่ได้รับ ความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมีสิทธิที่จะเรียกร้องให้ผู้ประกอบการชดใช้ค่าเสียหายได้ดังต่อไปนี้

(1) ค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับนั้นขึ้นอยู่กับประเภทของความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยศาลจะกำหนดให้ตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดนั้น

1) ในกรณีที่เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สิน ตามมาตรา 438 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

2) ในกรณีที่เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ค่าสินไหมทดแทนที่จะได้รับ ได้แก่ ค่าปลงศพและค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอย่างอื่นตามฐานานุรูป ค่ารักษาพยาบาลก่อนถึงแก่ความตาย ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ก่อนตาย ค่าขาดไร้อุปการะตามกฎหมาย และค่าขาดแรงงาน ตามประมวล มาตรา 443 และมาตรา 445 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

3) ในกรณีที่เกิดความเสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัย ค่าสินไหมทดแทนที่จะได้รับได้แก่ ค่าใช้จ่ายอันตนต้องเสียไป ค่าเสียหายเพื่อการที่เสียความสามารถประกอบการงาน สิ้นเชิง ค่าขาดแรงงาน และค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน ตามมาตรา 444 ถึงมาตรา 446 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

4) สำหรับค่าเสียหายอย่างอื่นที่ไม่ใช่ตัวเงินตามมาตรา 446 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น ได้แก่ ค่าขาดความสุขสำราญในชีวิต ค่าสูญเสียบุคลิกภาพ ค่าสูญเสียความสามารถในการมองเห็น เป็นต้น

* พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 11 บัญญัติว่า “นอกจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อ ความเสียหายตามหลักเกณฑ์ต่อไปนี้ด้วย

(1) ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจอันเป็นผลเนื่องมาจากความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้เสียหาย และหากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ

(2) หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ประกอบการได้ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้าโดยรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือมิได้รู้เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือเมื่อรู้ว่าสินค้าไม่ปลอดภัยภายหลังจากการผลิต นำเข้า หรือขายสินค้าแล้วไม่ดำเนินการใด ๆ ตามสมควร เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ เช่น ความร้ายแรงของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ การที่ผู้ประกอบการรู้ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ระยะเวลาที่ผู้ประกอบการปกปิดความไม่ปลอดภัยของสินค้า การดำเนินการของผู้ประกอบการเมื่อทราบว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้เสียหายมีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายด้วย”

(2) ค่าเสียหายตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

1) ค่าเสียหายแก่จิตใจต่อความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย ตามมาตรา 11 (1) แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จะต้องเป็นกรณีที่มีความเสียหายต่อจิตใจเกิดขึ้น โดยเป็นผลเนื่องมาจากความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัย หากไม่มีความบาดเจ็บเกิดขึ้น บุคคลนั้นก็ไม้อาจเรียกค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจได้⁴⁰ นอกจากนี้ บุคคลอื่นซึ่งได้แก่ สามี ภรรยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของผู้เสียหาย อาจเรียกร้องค่าเสียหายต่อจิตใจในส่วนของตนได้เมื่อผู้เสียหายถึงแก่ความตาย โดยจะเห็นว่าค่าเสียหายในส่วนนี้มีใช่เป็นค่าเสียหายต่อจิตใจที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายซึ่งถึงแก่ความตาย

2) ค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damage) ตามมาตรา 11 (2) แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการลงโทษมิให้ผู้ประกอบการมีพฤติกรรมที่ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือนิ่งเฉยไม่ดำเนินการใด ๆ ตามสมควรเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย นอกจากค่าเสียหายเชิงลงโทษจะเป็นการป้องกันมิให้ผู้ประกอบการนั้นกระทำความผิดซ้ำอีกแล้ว ยังมีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันมิให้ผู้ประกอบการอื่นกระทำความผิดตามอีกด้วย⁴¹

สำหรับการกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษนั้น ตามมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กำหนดให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ตามสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง โดยศาลจะพิจารณาจากพฤติกรรมของผู้ประกอบการเป็นหลัก โดยหากมีข้อเท็จจริงว่าผู้ประกอบการได้ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้าโดยรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือผู้ประกอบการมิได้รู้เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือ เมื่อรู้ว่าสินค้าไม่ปลอดภัย ภายหลังจากการผลิต นำเข้า หรือขายสินค้านั้นแล้วไม่ดำเนินการใด ๆ ตามสมควรเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย ศาลก็อาจจะลงโทษให้ผู้ประกอบการต้องใช้ค่าเสียหายเพื่อเป็นการลงโทษเป็นอีกกรณีหนึ่ง⁴²

ในเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษนี้มีข้อสังเกตว่ามีความคล้ายคลึงกับการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษตามมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาผู้บริโภคร พ.ศ. 2551 หากแต่มี

⁴⁰ คณะกรรมการกฤษฎีกา, บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. (เรื่องเสร็จที่ 525/2550), หน้า 16-17. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

⁴¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 16-17.

⁴² ศันนัทธรรม โสทธิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลามิควรได้, หน้า 488.

ความแตกต่างกันในส่วนของเพดานความรับผิดต่อค่าเสียหายเชิงลงโทษ กล่าวคือตามมาตรา 11(2) แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กำหนดเพดานความรับผิดไว้ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงโดยไม่มีข้อยกเว้น แต่ตามมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาผู้บริโภค พ.ศ. 2551 กำหนดเพดานความรับผิดไว้ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงไว้เช่นกัน แต่มีข้อยกเว้นว่า ถ้าค่าเสียหายที่แท้จริงมีจำนวนเล็กน้อยคือ ไม่เกินห้าหมื่นบาท ก็ให้ขยายเพดานความรับผิดของค่าเสียหายเชิงลงโทษไปไม่เกินห้าเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง ซึ่งศาลมีดุลพินิจในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษตามมาตรา 42 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ได้ด้วย เพราะเป็นกฎหมายที่เป็นคุณประโยชน์แก่ผู้เสียหายและให้ความคุ้มครองมากกว่าพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

ในส่วนของค่าเสียหายเชิงลงโทษนี้ มีข้อสังเกตว่าจะไม่ปรากฏว่ามีกรให้ค่าเสียหายดังกล่าวอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และค่าเสียหายดังกล่าวนี้เป็นค่าเสียหายที่ตามปกติจะไม่ปรากฏอยู่ในระบบกฎหมายของประเทศในกลุ่มซีวิลลอว์ โดยเป็นค่าเสียหายที่มาจากประเทศในกลุ่มคอมมอนลอว์ซึ่งในระบบกฎหมายของกลุ่มประเทศคอมมอนลอว์อนุญาตให้สามารถกำหนดค่าเสียหายประเภทนี้ได้โดยได้รับการควบคุมให้เหมาะสมและเป็นธรรมโดยดุลพินิจของศาล ซึ่งการนำมาใช้ในระบบกฎหมายของประเทศในกลุ่มซีวิลลอว์ ก็อาจจะเป็นการทำให้ขัดกับหลักการเยียวยาความเสียหายทางแพ่งที่ผู้เสียหายควรจะได้รับ การเยียวยาเพียงเท่าที่ได้รับค่าเสียหายจริง⁴³

ซึ่งหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายว่าศาลจะลงโทษเพียงใดนั้น พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้โดยให้ศาลคำนึงถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ เช่น ความร้ายแรงของของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ การรับรู้ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้าของผู้ประกอบการ ระยะเวลาที่ผู้ประกอบการปกปิดความไม่ปลอดภัยของสินค้า การดำเนินการของผู้ประกอบการเมื่อทราบว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ การมีส่วนร่วมในการบรรเทาความเสียหาย ตลอดจนการมีส่วนร่วมของผู้เสียหายในการทำให้เกิดความเสียหายขึ้น

ในเรื่องค่าเสียหายที่ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องนั้น มีประเด็นที่น่าสนใจว่า ค่าเสียหายที่เรียกได้นี้จะเป็นการให้เพื่อทดแทนความชำรุดบกพร่องของตัวทรัพย์สินนั้นโดยตรงหรือให้เพื่อทดแทนความเสียหายทุกอย่างที่เกิดสืบเนื่องจากความชำรุดบกพร่องนั้น เนื่องจากแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ได้วางบรรทัดฐานในเรื่องนี้ไว้มักเป็นกรณีที่ผู้ซื้อสินค้าบอกเลิกสัญญาซื้อขายและเรียกค่าเสียหาย แต่ไม่พบกรณีที่ผู้ซื้อสินค้าไม่ต้องการที่จะเลิกสัญญาซื้อขายและคืนสินค้า แต่ยังคงต้องการ

⁴³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 487.

ใช้สินค้านั้นต่อไป และต้องการที่จะเรียกค่าเสียหาย ซึ่งโดยหลักแล้วหากสัญญาซื้อขายไม่ได้ระบุไว้ว่าผู้ซื้อสามารถเรียกค่าเสียหายจากผู้ขายได้เมื่อสินค้ามีความชำรุดบกพร่องเกิดขึ้น ผู้เสียหายก็ไม่อาจที่จะเรียกค่าเสียหายในส่วนนี้ได้⁴⁴

นอกจากนั้น ตามมาตรา 14* แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กำหนดว่า นอกจากที่ผู้เสียหายจะสามารถใช้สิทธิเรียกร้องตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นี้เป็นการเฉพาะแล้ว ผู้เสียหายยังมีสิทธิที่เรียกร้องค่าเสียหายโดยอาศัยกฎหมายอื่น ๆ ได้อีก เช่น ในเรื่องสัญญาหรือในเรื่องละเมิด เป็นต้น เนื่องจากการใช้สิทธิเรียกร้องตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นการใช้สิทธิเรียกร้องแยกต่างหากจากสิทธิฟ้องร้องทางแพ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และไม่เป็นการตัดสิทธิดังกล่าวเนื่องจากเป็นคนละส่วนกัน⁴⁵

4.2.5 ภาระการพิสูจน์

ก่อนการประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เมื่อผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากการใช้สินค้าและบริการ ผู้บริโภคเป็นฝ่ายที่จะต้องมีการพิสูจน์ถึงความจงใจและประมาทเลินเล่อของผู้ขายตามหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เรื่องละเมิด ซึ่งสร้างภาระให้แก่ผู้เสียหายเป็นอย่างมากในการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการ ผู้เสียหายไม่อาจทราบถึงกระบวนการผลิตและเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ อีกทั้งในกระบวนการผลิตสินค้าและบริการนั้นมีบุคคลผู้เกี่ยวข้องจำนวนมาก ทำให้เกิดช่องว่างในเรื่องของบุคคลซึ่งจะต้องรับผิดชอบผู้เสียหายเมื่อมีความเสียหายใด ๆ เกิดขึ้นแก่ผู้บริโภค ดังนั้น เพื่อให้ลดภาระของผู้เสียหายในการพิสูจน์ถึงความปลอดภัยของสินค้า และได้รับการชดเชยค่าเสียหายอย่างเป็นธรรม ประกอบกับพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มุ่งพิจารณาสภาพความปลอดภัยของสินค้ามากกว่าที่จะพิจารณาการใช้ความระมัดระวังของผู้ประกอบการว่าได้ใช้อย่างสมควรแล้วหรือไม่หากเทียบกับบุคคลอื่นที่อยู่ในสถานะเดียวกัน พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จึงได้นำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability)

⁴⁴ รัชดาพร สัจวร, "ปัญหาบางประการในการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในประเทศไทย" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2559 แหล่งที่มา: <https://www.tci-thaijo.org/index.php/sduhs/article/download/5074/4452>

* พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 14 บัญญัติว่า "บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ไม่เป็นการตัดสิทธิของผู้เสียหายที่จะเรียกค่าเสียหายโดยอาศัยสิทธิตามกฎหมายอื่น"

⁴⁵ คณะกรรมการกฤษฎีกา, บันทึกการประชุมคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) ครั้งที่ 1 (1/2546) 1/2546 วันอังคารที่ 15 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2545, หน้า 3. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

มาใช้ ซึ่งบทบัญญัติมาตรา 6* แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กำหนดให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการบริโภคสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนพิสูจน์แต่เพียงว่า

- (1) ตนได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการ และ
- (2) ตนได้ใช้หรือเก็บรักษาสินค้านั้นตามปกติธรรมดา

ผู้เสียหายจึงไม่มีหน้าที่พิสูจน์ว่าความเสียหายนั้นเกิดจากการกระทำของผู้ประกอบการรายใด ซึ่งภาระการพิสูจน์ในลักษณะนี้จะไม่มีความยุ่งยากและอยู่ในวิสัยที่ผู้เสียหายสามารถพิสูจน์ได้ เพราะผู้เสียหายเพียงแต่พิสูจน์ข้อเท็จจริงให้เข้าเงื่อนไขตามที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดไว้ จึงจะเห็นได้ว่าภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายตามกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทยได้กำหนดให้ผู้เสียหายมีหน้าที่ในการพิสูจน์เพียงให้เข้าข้อสันนิษฐานของกฎหมายที่กำหนด ซึ่งเป็นการกำหนดภาระหน้าที่ไว้เป็นอย่างน้อย ที่เป็นเช่นนั้นก็เนื่องมาจากคณะกรรมการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเห็นว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยที่ยังไม่มีระบบการค้นหายานหลักฐานที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ จึงสมควรให้ภาระพิสูจน์ตกเป็นของผู้ประกอบการที่รู้และครอบครองข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าชนิดนั้นแต่เพียงผู้เดียว⁴⁶

ในส่วนของการพิสูจน์ว่าความเสียหายที่เกิดจากสินค้าของผู้ประกอบการ ผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลว่าความเสียหายของผู้เสียหายเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของผู้ประกอบการโดยตรง ซึ่งจากการศึกษาผู้เขียนยังไม่พบแนวคำพิพากษาของประเทศไทยเกี่ยวกับคดีความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่เป็นบรรทัดฐาน ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า มีแนวโน้มที่ศาลไทยจะใช้ทฤษฎีแบบร่วมกันตามที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 4.1.5 ในการวินิจฉัยความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของผู้ประกอบการ เช่นเดียวกับการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในคดีละเมิด

เมื่อพิสูจน์ได้แล้ว ขั้นตอนต่อไปกฎหมายจึงกำหนดให้ผู้ประกอบการมีหน้าที่พิสูจน์เพื่อยกเว้นความรับผิดตามมาตรา 7 และมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้านั้น

* พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 6 บัญญัติว่า “เพื่อให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดตามมาตรา 5 ผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนตามมาตรา 10 ต้องพิสูจน์ว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการและการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดา แต่ไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำของผู้ประกอบการผู้ใด”

⁴⁶ Sakda Thanitcul, "Thailand Product Liability and Consumer Product Safety Law," in *Asean Product Liability and Consumer Product Safety Law*, p. 289.

4.2.6 อายุความ

อายุความใช้การใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายโดยอาศัยกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยนั้น ตามมาตรา 12* แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มีระยะเวลายาวนานกว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และสามารถแบ่งได้เป็นสองกรณี คือ

(1) อายุความกรณีปกติ คือ ผู้เสียหายสามารถใช้สิทธิเรียกร้องได้ภายในอายุความสามปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบ หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันที่มีการขายสินค้านั้น

(2) อายุความกรณีมีการสะสมอยู่ในร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัย คือ ใช้อายุความสามปีนับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่จะต้องรับผิดชอบ แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหาย ซึ่งอาจจะเกินสิบปีนับจากวันที่ขายก็ได้

4.2.7 การดำเนินคดีความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในฐานะที่เป็นคดีผู้บริโภค

จากที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 4.2 ว่า คดีที่ผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยฟ้องร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ถือเป็นคดีผู้บริโภคตามมาตรา 3 (2) แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ในส่วนการมีคำพิพากษาของศาลในคดีผู้บริโภคศาลมีอำนาจพิพากษาเกินคำขอได้โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 39** แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 กล่าวคือ หากปรากฏแก่ศาลว่าค่าเสียหายที่โจทก์เรียกร้องมานั้นไม่ถูกต้อง เช่น เรียกค่าเสียหายให้ผู้บริโภคไม่ครบทุกคน หรือเป็นกรณีที่

* พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 12 บัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องตามพระราชบัญญัตินี้เป็นอันขาดอายุความเมื่อพ้นสามปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบ หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันที่มีการขายสินค้านั้น

ในกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัย โดยผลของสารที่สะสมอยู่ในร่างกายของผู้เสียหายหรือเป็นกรณีที่ต้องใช้เวลาในการแสดงอาการ ผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนตามมาตรา 10 ต้องใช้สิทธิเรียกร้องภายในสามปีนับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบ แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหาย”

** พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 39 บัญญัติว่า “ในคดีที่ผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคเป็นโจทก์ ถ้าความปรากฏแก่ศาลว่าจำนวนค่าเสียหายที่โจทก์เรียกร้องไม่ถูกต้องหรือวิธีการบังคับค่าของโจทก์ไม่เพียงพอต่อการแก้ไขเยียวยาความเสียหายตามฟ้อง ศาลมีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยให้ถูกต้องหรือกำหนดวิธีการบังคับให้เหมาะสมได้แม้จะเกินกว่าที่ปรากฏในคำขอบังคับของโจทก์ก็ตาม แต่ข้อที่ศาลยกขึ้นวินิจฉัยนั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่คู่ความยกขึ้นมากล่าวกันแล้วโดยชอบ”

ปรากฏแก่ศาลว่าวิธีการบังคับตามคำขอของโจทก์ไม่เพียงพอต่อการแก้ไขเยียวยาความเสียหาย ศาลมีอำนาจวินิจฉัยหรือกำหนดวิธีการบังคับเพิ่มเติมให้ถูกต้องเหมาะสมได้⁴⁷

4.3 สรุป

เมื่อเกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินอื่นของผู้เสียหายนอกเหนือจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยและปรากฏว่าความเสียหายนั้นเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของผู้ประกอบการ ในอดีตผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบภายใต้กฎหมายแพ่งในเรื่องสัญญาหรือเรื่องละเมิด แต่ภายหลังจากที่มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 แล้ว ผู้เสียหายก็มีอีกทางเลือกหนึ่งในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายต่อความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินของผู้เสียหายโดยใช้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด

อย่างไรก็ดี เนื่องจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาสิทธิในการเรียกร้องความเสียหายของผู้เสียหายต่อทรัพย์สินอื่นตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีรากฐานมาจากกฎหมายละเมิด มิได้ศึกษาความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินที่ทำการซื้อขายกันแล้วพบว่าเป็นสินค้าที่มีความไม่ปลอดภัยหรือมีความชำรุดบกพร่องที่ผู้ขายจะความรับผิดตามสัญญาซื้อขายสินค้านั้น ๆ ต่อผู้ซื้อ ดังนั้น ผู้เขียนจึงจะขอสรุปความแตกต่างในส่วนของสิทธิของผู้เสียหายในการเรียกร้องค่าเสียหายต่อความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินตามกฎหมายละเมิดเปรียบเทียบกับสิทธิของผู้เสียหายในการเรียกร้องค่าเสียหายในความเสียหายต่อทรัพย์สินอื่นตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เพื่อนำมาเป็นส่วนหนึ่งของการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาในบทต่อไปว่า ในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินของผู้เสียหายที่ใช้ในเชิงพาณิชย์ หากไม่ตกอยู่ภายใต้ความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และจะต้องตกอยู่ภายใต้หลักกฎหมายละเมิดทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะส่งผลต่อสิทธิของผู้เสียหายและผู้ประกอบการในการเรียกร้องค่าเสียหายอย่างไร

จากการศึกษาถึงสิทธิของผู้เสียหายในการเรียกร้องความเสียหายตามกฎหมายละเมิดและกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยทั้งสองลักษณะดังกล่าว ผู้เขียนพบว่า แม้ว่ากฎหมายทั้งสองฉบับต่างก็มีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นให้เกิดการใช้ค่าทดแทนแก่ความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินของผู้เสียหายเช่นเดียวกัน แต่ก็ยังมีข้อแตกต่างในสาระสำคัญซึ่งจะส่งผลต่อการตัดสินใจในการเลือกใช้สิทธิตามกฎหมายของผู้เสียหาย ดังนี้

⁴⁷ ธีรวัฒน์ จันทรมบูรณ, คำอธิบายพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551, หน้า 252-253.

(1) การใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมายแพ่ง เรื่องละเมิด

การใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมายแพ่งเรื่องละเมิดนี้ เป็นหลักความรับผิดเมื่อมีความผิด (Fault-based Liability) ผู้ประกอบการต้องรับผิดโดยอาศัยเหตุว่าสินค้าที่ผู้ประกอบการได้ผลิตนั้นมีความไม่ปลอดภัยเนื่องจากผู้ประกอบการละเลยหน้าที่พื้นฐานในการผลิตสินค้าให้มีความปลอดภัย (Duty of Care) และทำให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากการกระทำโดยละเมิดนั้น ผู้เสียหายมีภาระการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการ (Negligence) ว่าผู้ประกอบการได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรเมื่อเทียบกับบุคคลที่อยู่ในสถานะเดียวกันหรือไม่ และพิสูจน์ความเสียหายที่ตนได้รับว่าเป็นผลมาจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการ ซึ่งในปัจจุบันของศาลไทยใช้ทฤษฎีเงื่อนไขและทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมร่วมกันในการพิจารณาขอบเขตความรับผิดของผู้ประกอบการในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล โดยนำทฤษฎีเงื่อนไขมาใช้ในตอนต้นและนำทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมมาใช้ในตอนปลาย และดูผลที่เกิดว่าความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการนั้นมีความสัมพันธ์กับความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายหรือไม่

ในส่วนของข้อยกเว้นความรับผิดในเรื่องละเมิดของผู้ประกอบการนั้น ผู้ประกอบการสามารถอ้างได้ว่าตนไม่ได้กระทำโดยประมาทเลินเล่อต่อผู้เสียหาย หรือความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหายเกิดขึ้นโดยรวมถึงเหตุสุดวิสัยอันเป็นเหตุให้ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดต่อผู้เสียหายได้

ส่วนเรื่องค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินนั้น แม้ว่าจะมีหลักเกณฑ์การให้ค่าเสียหายคล้ายคลึงกับพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 โดยให้ผู้ประกอบการที่ก่อความเสียหายชดเชยค่าเสียหายตามจำนวนที่เกิดขึ้นจริง (Actual Damages) แก่ผู้เสียหาย แต่ศาลไม่มีอำนาจในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damages) ให้ผู้ประกอบการชดเชยได้

นอกจากนั้น สิทธิเรียกร้องตามกฎหมายละเมิดนั้นมีอายุความเพียง 1 ปี โดยนับตั้งแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทน หรืออายุความ 10 ปีนับตั้งแต่วันที่ผู้ก่อความเสียหายได้ทำละเมิดต่อผู้เสียหาย

(2) การใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายโดยใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

ในการใช้กฎหมายนี้ สิ่งที่ผู้เสียหายจะต้องพิจารณาอันดับแรกในการใช้สิทธิเรียกร้องคือ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจะต้องเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่ผลิต ออกแบบ หรือขาย

โดยผู้ประกอบการ และความไม่ปลอดภัยนั้นของสินค้านั้นก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้เสียหาย โดยพระราชบัญญัตินี้ไม่ครอบคลุมถึงความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินที่เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั่นเอง ดังนั้น หากเกิดความเสียหายต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นผู้โดยสารจะต้องไปเรียกร้องความเสียหายโดยอาศัยหลักตามสัญญาหรือละเมิด และความเสียหายที่เกิดจากพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นี้แคบกว่าความเสียหายจากละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องจากความเสียหายตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ไม่เกิดต่อเสรีภาพหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดดังเช่นกรณีละเมิดได้⁴⁸

ในเรื่องภาระการพิสูจน์ เนื่องจากพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายที่อาศัยหลักความรับผิดโดยไม่ต้องมีความผิด (Liability without fault) ผู้เสียหายจึงไม่ต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการดังเช่นคดีละเมิด เพียงแต่พิสูจน์ให้ได้ตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัตินี้ว่าตนได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการ และตนได้ใช้และเก็บรักษาสินค้านั้นตามปกติธรรมดา ก็เพียงพอแล้วที่จะให้ผู้ประกอบการรับผิด

ในส่วนของการข้อยกเว้นความรับผิดของผู้ประกอบการตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กำหนดไว้แตกต่างจากความรับผิดทางละเมิด เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้ใช้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัดที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้เสียหายที่ไม่ได้มีส่วนในความบกพร่องของสินค้าผู้ประกอบการ พระราชบัญญัตินี้จึงได้กำหนดข้อยกเว้นไม่ให้ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดไว้เป็น 2 กรณีเท่านั้น คือ กรณีตามบทบัญญัติมาตรา 7 และมาตรา 8 โดยผู้ประกอบการไม่สามารถยกเหตุสุดวิสัยหรือเหตุอื่นใดมายกเว้นความรับผิดตามพระราชบัญญัตินี้ได้

ในส่วนของการค่าเสียหายที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ในความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สิน นอกจากค่าเสียหายโดยทั่วไปที่กำหนดไว้ในประมวลแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดแล้ว ศาลยังสามารถกำหนดให้ผู้ประกอบการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ (Punitive Damages) ให้กับผู้เสียหายได้โดยพิจารณาพฤติการณ์ของผู้ประกอบการเป็นหลักว่าผู้ประกอบการมีพฤติกรรมที่เป็นการประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงหรือนิ่งเฉยดูดายไม่ดำเนินการใด ๆ หากเกิดความเสียหายต่อผู้เสียหายเพื่อเป็นการลงโทษผู้ประกอบการได้เพิ่มเติมอีกด้วย

⁴⁸ ศันท์กรณ โสทธิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลาภมิควรได้, หน้า 485.

นอกจากนั้น อายุความตามพระราชบัญญัตินี้กำหนดไว้ยาวนานกว่ากฎหมายลักษณะละเมิด เนื่องจากในบางกรณีอาจมีความเสียหายที่สะสมในร่างกายสุขภาพหรืออนามัยของผู้เสียหาย อายุความตามพระราชบัญญัตินี้จึงกำหนดไว้ คือ 3 ปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบ หรือไม่เกิน 10 ปีนับแต่วันที่มีการขายสินค้านั้น หรือในเป็นกรณีอายุความที่มีการสะสมในร่างกายให้ใช้อายุความ 3 ปีนับแต่วันที่รู้ต่อความเสียหายแต่ไม่เกิน 10 ปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายหรือความเสียหายซึ่งอาจจะเกิน 10 ปีนับจากวันที่ขายก็ได้

จากที่ได้สรุปความแตกต่างของการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายตามกฎหมายแพ่งในเรื่องละเมิด และตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จะเห็นได้ว่าผลของการบัญญัติพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นี้ ทำให้ผู้ประกอบการจะต้องมีความระมัดระวังในการผลิตสินค้ามากยิ่งขึ้นหรือต้องมีความชัดเจนในการระบุตัวผู้ผลิตสินค้าเพิ่มมากขึ้นในกรณีที่มีการขายสินค้าต่อกันเป็นทอด ๆ เนื่องจากมีการนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาลดภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหาย โดยที่ผู้ประกอบการจะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่าต้องรับผิดหากพิสูจน์เข้าข้อยกเว้นตามกฎหมายไม่ได้ ดังนั้น พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จึงเป็นกฎหมายที่คุ้มครองผู้เสียหายและช่วยเพิ่มโอกาสให้แก่ผู้เสียหายได้รับค่าเสียหายจากผู้ประกอบการมากขึ้น

บทที่ 5

วิเคราะห์ เปรียบเทียบความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดแก่ทรัพย์สินตามกฎหมาย ความรับผิดอันเกิดจากสินค้าไม่ปลอดภัย

ในบทนี้ ผู้เขียนจะทำการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาต่าง ๆ โดยการเปรียบเทียบกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป และประเทศไทย โดยเริ่มจากการแบ่งแยกประเภทของสินค้าที่ไม่ปลอดภัยและหลักเกณฑ์ที่ประเทศต่าง ๆ ใช้เป็นหลักในการจำแนกประเภทสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไว้ในหัวข้อที่ 5.1 จากนั้นจึงเปรียบเทียบหลักเกณฑ์สำคัญ ๆ ของสิทธิของผู้เสียหายในการเรียกร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในหัวข้อที่ 5.2 ซึ่งในสองหัวข้อแรกจะเป็นการบรรยายให้เห็นภาพรวมของกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศต่าง ๆ และเนื่องจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้ศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในการตีความความเสียหายต่อทรัพย์สินอื่นที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศไทย ผู้เขียนจึงขอแยกวิเคราะห์ประเด็นปัญหาดังกล่าวไว้ในหัวข้อที่ 5.3 ไว้โดยเฉพาะ เพื่อให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

5.1 ประเด็นเรื่องการเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย

จากการศึกษากฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของสหรัฐอเมริกาและกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศไทยพบว่า ทั้งสองประเทศมีความชัดเจนในการแบ่งประเภทของความไม่ปลอดภัยของสินค้า โดยได้แบ่งความไม่ปลอดภัยของสินค้าออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ ความไม่ปลอดภัยของสินค้าที่เกิดจากการผลิต การออกแบบ และการเตือนที่บกพร่อง ซึ่งมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้บัญญัติให้ “สินค้าไม่ปลอดภัย” หมายความว่า “สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ ไม่ว่าจะเป็เพราะเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร...” ซึ่งได้บัญญัติครอบคลุมถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้าทั้ง 3 กลุ่มข้างต้นแล้ว และ Section 402A แห่ง The Restatement

(Third) of Torts : Product liability ของประเทศสหรัฐอเมริกาก็ได้แบ่งความปลอดภัยของสินค้าไว้เช่นเดียวกัน

แต่ตาม Article 6 แห่ง Product Liability Directive (85/374/EEC) ที่เป็นต้นแบบของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปนั้นไม่ได้มีการแบ่งประเภทของสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไว้เป็น 3 ประเภทดังเช่นกฎหมายของประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกา หากแต่ได้กำหนดคานิยามของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Defective products) ไว้อย่างกว้าง ๆ ว่าสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หมายถึง สินค้าที่ขาดความปลอดภัยตามที่บุคคลพึงคาดหวังได้จากสินค้านั้น โดยจะต้องพิจารณาถึงพฤติการณ์แวดล้อมในเวลาที่สินค้านั้นถูกนำเสนอและเวลาที่สินค้านั้นถูกวางตลาด โดยไม่ได้กำหนดรายละเอียด หรือกำหนดลักษณะหรือกรณีที่จะถือว่าอย่างไรถึงจะเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่ง Product Liability Directive (85/374/EEC) ของประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าสินค้าใดจะถือเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยก็ต่อเมื่อสินค้านั้นมิได้ให้ความปลอดภัยซึ่งบุคคลคาดหวังได้ตามสมควรเมื่อพิจารณาถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะหรือรูปแบบของสินค้า ประโยชน์ที่คาดหวังว่าจะได้รับจากสินค้านั้นตามสมควร และช่วงเวลาที่ยาวนานกว่าที่สินค้านั้นออกวางจำหน่าย นอกจากนี้ยังรวมถึงกรณีที่ผู้ผลิตไม่ได้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสินค้า หรือมิได้แจ้งเตือนเกี่ยวกับอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้สินค้านั้น หรือมีการให้ข้อมูลหรือมีการแจ้งเตือนที่ไม่เพียงพอ ซึ่งกฎหมายภายในของประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมนี ประเทศฝรั่งเศส และประเทศอิตาลีก็บัญญัติไว้ในทำนองเดียวกันกับ Directive นี้

ในส่วนของเกณฑ์ที่ใช้ชี้วัดความไม่ปลอดภัยของสินค้าของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปจะเป็นไปตามเกณฑ์ “ความคาดหวังอันพึงคาดหมายได้ของผู้บริโภค” (Consumer expectations test) โดยจะพิจารณาว่าสินค้านั้นมีความไม่ปลอดภัยเกินไปกว่าความคาดหมายของผู้บริโภคโดยทั่วไปที่ซื้อสินค้านั้นหรือไม่ ทั้งนี้จะพิจารณาตามความรู้สามัญทั่วไปของคนในสังคมนั้น (ordinary person) โดยการพิจารณาจากความคาดหมายของผู้บริโภคโดยทั่วไปมากกว่าการพิจารณาจากความคาดหมายของผู้เสียหายที่เป็นโจทก์ฟ้องคดี ซึ่งหากสินค้ามีสภาพที่เป็นอันตรายอย่างเห็นได้ชัดหรือเป็นกรณี que ผู้บริโภคได้รับรู้ถึงอันตรายนั้น ก็จะไม่ถือว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ดังนั้น หากเกิดความเสียหายจากสินค้านั้น ผู้ประกอบการก็ไม่ต้องรับผิด เนื่องจากเป็นสิ่งที่ผู้บริโภคคาดหมายได้อยู่แล้วที่สินค้านั้นจะไม่ปลอดภัย

5.2 ประเด็นเรื่องการเรียกค่าเสียหายต่อความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินตามกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย

5.2.1 ผู้เสียหาย

การเรียกร้องค่าเสียหายต่อความเสียหายต่อทรัพย์สินอื่นนอกเหนือจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป รวมถึงประเทศไทยได้วางแนวทางว่าบุคคลใดที่จะมีสิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหายไว้ตามกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ดังนี้

(1) ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้วางหลักว่า ในความเสียหายที่เกิดทรัพย์สินที่มีเหตุมาจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้เสียหายที่จะสามารถใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นกับทรัพย์สินที่เสียหายได้ทุกชนิด โดยผู้เสียหายจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้านั้นจริง ๆ ซึ่ง “ผู้เสียหาย” ตามกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศสหรัฐอเมริกามีความใกล้เคียงกับ “ผู้เสียหาย” ตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ที่เป็นการบัญญัติไว้อย่างกว้าง ๆ ว่าผู้เสียหายจะเป็นใครก็ได้ ขอเพียงแต่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยก็พอ ซึ่งได้แก่ ผู้ซื้อสินค้าและใช้สินค้านั้นเอง (consumer) หรือผู้ที่ไม่ได้เป็นผู้ซื้อสินค้านั้นแต่เป็นผู้ใช้สินค้านั้นแต่ได้รับความเสียหาย (The Ultimate user) หรืออาจจะเป็นผู้ที่ไม่มีความสัมพันธ์โดยตรงใด ๆ กับสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เพียงแต่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (bystanders) ก็สามารถที่จะเรียกร้องความเสียหายที่เกิดขึ้นภายใต้กฎหมายนี้ได้

(2) ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป

ตาม Product Liability Directive (85/374/EEC) ที่เป็นต้นแบบของกฎหมายภายในของแต่ละประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปกำหนดว่า ในการเรียกร้องค่าเสียหายต่อทรัพย์สินตาม Product Liability Directive (85/374/EEC) ต้องพิจารณาตาม Article 9 (b) แห่ง Product Liability Directive (85/374/EEC) ที่บัญญัติว่า ทรัพย์สินอื่นที่เสียหายโดยส่วนใหญ่แล้วจะต้อง “ถูกใช้หรือถูกบริโภคเป็นการส่วนตัว (Private use)” เท่านั้น เนื่องจาก Product Liability Directive (85/374/EEC) ไม่ได้ประสงค์ที่จะคุ้มครองสิทธิของผู้ประกอบการที่มีต่อผู้ประกอบการด้วยกัน แต่มุ่งประสงค์ที่จะคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคที่มีต่อผู้ประกอบการ เพราะผู้ประกอบการมีความสามารถที่จะจัดหาประกันภัยความรับผิดเพื่อคุ้มครองความเสี่ยงของตนในกรณีที่สินค้าที่ตนผลิตนั้นมีความ

บกพร่องและก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นโดยเฉพาะผู้บริโภค ทรัพย์สินอื่นที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่ควรได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหาย อันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยจึงควรเป็นทรัพย์สินที่ส่วนใหญ่แล้วผู้เสียหายมีไว้เพื่อการใช้สอยหรือบริโภคเป็นส่วนตัวเท่านั้น หากทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหายเป็นทรัพย์สินอื่นที่ผู้เสียหายมีไว้เพื่อการค้าหรือเพื่อการพาณิชย์ก็ไม่ได้ได้รับความคุ้มครองตามหลักเกณฑ์นี้ ซึ่งจากการที่ผู้เขียนได้ศึกษา กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมนี ประเทศอิตาลี และประเทศอังกฤษ ผู้เขียนพบว่าประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปที่ได้บัญญัติกฎหมายภายในเช่นเดียวกับ Article 9 (b) แห่ง Product Liability Directive (85/374/EEC) คือ ประเทศเยอรมนี ประเทศอิตาลี และประเทศอังกฤษ ส่วนกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศฝรั่งเศสไม่ได้มีข้อจำกัดประเภทของทรัพย์สินที่จะได้รับความคุ้มครองไว้แต่อย่างใด

และเนื่องจาก Product Liability Directive (85/374/EEC) เองไม่ได้ให้คำจำกัดความคำว่า “ถูกใช้หรือถูกบริโภคเป็นการส่วนตัว (Private use)” หรือกำหนดวิธีการจำแนกประเภทของทรัพย์สินในการพิจารณาว่าอย่างไรถือเป็นทรัพย์สินที่มีไว้ใช้เพื่อการส่วนตัว แต่เมื่อผู้เขียนพิจารณาถึงการนิยามความหมายในกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศอื่น ๆ เช่น ประเทศเดนมาร์กและประเทศออสเตรียแล้วผู้เขียนพบว่า คำว่า “ส่วนตัว” (Private) มีความหมายตรงกันข้ามกับคำว่า “ทางการค้า” (Commercial) ซึ่งหมายถึง การใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในเชิงพาณิชย์หรือเพื่อประโยชน์ในทางธุรกิจ ดังนั้นผู้เขียนจึงอนุมานคำว่า “ถูกใช้เป็นการส่วนตัว (Private)” ตามที่ได้บัญญัติไว้ใน Article 9 (b) แห่ง Product Liability Directive (85/374/EEC) ว่าจะหมายถึงการใช้งานของสินค้าโดยบุคคล สำหรับกิจกรรมที่เป็นในทางส่วนตัวของเขา ไม่ใช่เพื่อการค้าหรือการพาณิชย์

นอกจากนั้น เมื่อผู้เขียนพิจารณาประกอบกับคำว่า “ผู้บริโภค” ตามนิยามของ Directive ปีต่าง ๆ ซึ่งสรุปได้ว่า การที่บุคคลจะเป็น “ผู้บริโภค” (Consumer) ตาม Product Liability Directive (85/374/EEC) ได้นั้นจะต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการคือ ต้องเป็นบุคคลธรรมดา (a natural person) และจะต้องมีวัตถุประสงค์หรือมีความมุ่งหมายในการใช้สินค้าและบริการเพื่อการส่วนตัว (Private use) เท่านั้น มิใช่เป็นการใช้เพื่อการประกอบธุรกิจพาณิชย์ หรือกิจกรรมทางการค้าใด ๆ

จากความหมายดังกล่าว ผู้เขียนจึงสรุปได้ว่า ผู้เสียหายที่จะได้รับความคุ้มครองขั้นต่ำตาม Product Liability Directive (85/374/EEC) ซึ่งเป็นต้นแบบของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยภายในประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป หมายถึง ผู้บริโภค

ที่เป็นบุคคลธรรมดาที่ได้ซื้อสินค้ามาใช้ในการส่วนตัวมิใช่เพื่อการประกอบธุรกิจพาณิชย์ หรือกิจกรรมทางการค้าใด ๆ เท่านั้น

อย่างไรก็ดี ประเทศสมาชิกสามารถอาศัยอำนาจตาม Article 13 แห่ง Product Liability Directive (85/374/EEC) ในการกำหนดขอบเขตของผู้เสียหายให้ได้รับความคุ้มครองมากกว่าข้อกำหนดขั้นต่ำของ Product Liability Directive (85/374/EEC นี้ได้ ดังเช่น กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยประเทศฝรั่งเศสที่อนุญาตให้ผู้เสียหายที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเป็นนิติบุคคลได้ ส่วนกฎหมายของประเทศประเทศอิตาลี แม้จะได้บัญญัติตัวบทกฎหมายตาม Product Liability Directive (85/374/EEC แต่ก็ที่ยอมรับกันในประเทศอิตาลีว่า ทรัพย์สินของผู้เสียหายที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยสามารถเป็นทรัพย์สินอื่น ๆ ได้นอกเหนือจากทรัพย์สินที่ส่วนใหญ่ผู้เสียหายได้ใช้หรือบริโภคเป็นการส่วนตัว

โดยเหตุที่เป็นเช่นนั้น เนื่องจาก ประเทศฝรั่งเศสได้กำหนดสิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหายจากสินค้าไม่ปลอดภัยไว้ในกฎหมายแพ่งของประเทศฝรั่งเศสในเรื่องละเมิด ซึ่งบัญญัติให้ผู้เสียหายสามารถที่จะเรียกค่าเสียหายต่อความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินอื่นได้ทุกชนิด ไม่ว่าจะความเสียหายจะเกิดต่อทรัพย์สินประเภทอื่นที่ผู้เสียหายใช้เป็นส่วนตัวหรือไม่ก็ตาม การบัญญัติกฎหมายในลักษณะนี้สอดคล้องกับการให้ความหมายของคำว่า “ผู้บริโภค” ของประเทศฝรั่งเศส ที่ไม่มีการให้คำนิยามคำว่า “ผู้บริโภค” ไว้เป็นการเฉพาะ โดยในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในประเทศฝรั่งเศสว่าการเป็น “ผู้บริโภค” มิได้จำกัดว่าจะต้องบุคคลธรรมดาเท่านั้น ยังอาจหมายรวมถึงนิติบุคคลได้ด้วย

ในส่วนของประเทศอิตาลีนั้นได้ตีความโดยถือเอา Product Liability Directive (85/374/EEC) เป็นเพียงขอบเขตของความคุ้มครองขั้นต่ำ โดยถือว่าทรัพย์สินที่จะได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะต้องเป็นทรัพย์สินที่ส่วนใหญ่ผู้เสียหายใช้เป็นส่วนตัว และเมื่อ Product Liability Directive (85/374/EEC) ไม่ได้บัญญัติไว้ชัดเจนว่าทรัพย์สินอื่นที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย ไม่รวมถึงทรัพย์สินอื่นที่ผู้เสียหายมิได้ใช้ในทางการค้าหรือในเชิงพาณิชย์ ศาลของประเทศอิตาลีจึงสามารถใช้ดุลพินิจพิพากษาเกินมาตรฐานขั้นต่ำของ Product Liability Directive (85/374/EEC) ให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบต่อผู้เสียหายที่ไม่ได้ใช้ทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ทางส่วนตัวได้ เพราะศาลของประเทศอิตาลีเห็นว่าบุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองและรับรองว่าตนจะได้ใช้สินค้าที่มีความปลอดภัย

(3) ประเทศไทย

นิยามของ “ผู้เสียหาย” ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นั้น หมายถึง บุคคลทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นผู้บริโภคหรือนิติบุคคล และไม่จำเป็นต้องเป็นผู้บริโภคหรือไม่ และไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ทำสัญญาซื้อขายสินค้ากับผู้ประกอบการ เพียงแต่เป็นผู้ได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเท่านั้นก็พอ โดยการใช้คำว่า “ผู้เสียหาย” ตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นี้เป็นการนิยามความหมายของคำว่าผู้เสียหายไว้อย่างกว้าง โดยให้หมายความรวมถึง “ผู้บริโภค” ตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคด้วย

5.2.2 ความเสียหายต่อทรัพย์สินอื่นตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

กฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของทั้งประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศไทย และประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปต่างก็บัญญัติให้ความเสียหายตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะไม่รวมถึงความเสียหายที่เกิดต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั่นเอง ดังนั้น ในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น ผู้ที่เป็นเจ้าของสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นอาจเรียกร้องโดยอาศัยหลักกฎหมายอื่น เช่น กฎหมายลักษณะสัญญา หรือกฎหมายลักษณะละเมิด แล้วแต่กรณี

ตาม Product Liability Directive (85/374/EEC) ของประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปในส่วนของความเสียหายต่อทรัพย์สินได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะเจาะจงว่า ผู้ประกอบการจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อทรัพย์สินอื่นนอกเหนือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย แต่มีเงื่อนไขว่าต้องเป็นทรัพย์สินที่ใช้บริโภคเป็นการส่วนตัวเท่านั้น ดังเช่นถ้อยคำที่บัญญัติใน Article 9 (b) แห่ง Product Liability Directive (85/374/EEC) บัญญัติว่า “For the purpose of Article 1, 'damage' means: (b) damage to, or destruction of, any item of property other than the defective product itself, with a lower threshold of 500 ECU, provided that the item of property:

(i) is of a type ordinarily intended for private use or consumption, and

(ii) was used by the injured person mainly for his own private use or consumption.” ซึ่งจากการที่ผู้เขียนได้ศึกษากฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมนี ประเทศอิตาลี และประเทศฝรั่งเศส ผู้เขียนพบว่า ประเทศเยอรมนี ประเทศอิตาลี และประเทศอังกฤษ ได้

บัญญัติกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยโดยมีข้อจำกัดประเภทของทรัพย์สินที่ได้รับความคุ้มครองไว้เช่นเดียวกับข้อกำหนด (Directive) ดังกล่าว แต่ประเทศฝรั่งเศสไม่ได้บัญญัติข้อกำหนดไว้เช่นนี้ เนื่องจาก ประเทศฝรั่งเศสไม่ได้มีการจำแนกประเภทของผู้บริโภคที่จะต้องเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ส่งผลให้ไม่มีการจำแนกประเภทของทรัพย์สินที่จะได้รับความเสียหายไปด้วย

อีกทั้ง จะเห็นได้ว่าความเสียหายต่อทรัพย์สินตาม Article 9 (b) แห่ง Product Liability Directive (85/374/EEC) นั้น หากเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ร่างกายของบุคคลในททุกกรณี ผู้ประกอบการจะต้องชดเชยค่าเสียหายโดยไม่ต้องพิจารณาว่าเป็นผู้ที่บริโภคสินค้านั้นโดยตรงหรือไม่ ซึ่งแตกต่างจากกรณีของความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อทรัพย์สินอื่นที่จะต้องพิจารณาก่อนว่าทรัพย์สินอื่นที่ได้รับความเสียหายนั้นเป็นทรัพย์สินที่ส่วนใหญ่แล้วผู้เสียหายมีไว้ใช้เป็นการส่วนตัวหรือไม่ จึงอาจจะกล่าวได้ว่า Product Liability Directive (85/374/EEC) ใช้บังคับแก่ความสัมพันธ์ที่ฝ่ายหนึ่งจะต้องเป็นผู้บริโภคเท่านั้น

เมื่อพิจารณาคำว่า “ความเสียหาย” ตาม Article 9 (b) แห่ง Product Liability Directive (85/374/EEC) ที่มีถ้อยคำว่า “was used by the injured person mainly for his own private use or consumption.” หรือแปลได้ว่า เป็นทรัพย์สินที่ “ส่วนใหญ่” ผู้เสียหายได้ใช้เป็นการส่วนตัว และเพื่อให้สอดคล้องกับหลักที่ศาลแห่งสหภาพยุโรป (Court of Justice of the European Union) ใช้พิจารณาในกรณีที่ทรัพย์สินหนึ่งชิ้นหรือสิ่งของอย่างเดียวกันอาจจะใช้เพื่อวัตถุประสงค์สองอย่างโดยใช้การเปรียบเทียบสัดส่วนของการใช้งานเป็นสำคัญ ซึ่งหากเล็งเห็นได้อย่างชัดเจนว่าวัตถุประสงค์และความมุ่งหมายหลักของผู้เสียหายว่าประสงค์ให้ทรัพย์สินนั้นมีไว้เพื่อใช้สอยในการดำรงชีวิตส่วนตัว ทรัพย์สินนั้นก็ถือว่าถูกใช้หรือถูกบริโภคเป็นการส่วนตัว (Private use) และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย หรือหากสามารถเล็งเห็นได้อย่างชัดเจนว่าวัตถุประสงค์ของทรัพย์สินนั้นผู้เสียหายประสงค์ที่จะนำมาใช้ในเชิงพาณิชย์ ทรัพย์สินดังกล่าวก็ไม่ใช่ทรัพย์สินที่มีไว้ใช้เป็นการส่วนตัว และไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย

สำหรับกรณีที่ไม่สามารถเล็งเห็นได้อย่างชัดเจนว่าทรัพย์สินนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อการใดหรือเป็นกรณีที่ผู้เสียหายอาจจะใช้ทรัพย์สินนั้นเพื่อวัตถุประสงค์ทั้งเป็นการใช้ส่วนตัวและในเชิงการค้า เช่น ใช้เพื่อการส่วนตัวในบางครั้งและในบางครั้งใช้เพื่อประโยชน์ในทางการค้า เช่นนี้ ศาลแห่งสหภาพยุโรปวางหลักว่าหากเป็นทรัพย์สินที่ผู้ซื้อซื้อเพื่อนำมาใช้ในเชิงพาณิชย์บ้างแต่เพียงเล็กน้อยและเป็นเพียงส่วนที่ไม่มีนัยสำคัญ โดยความมุ่งหมายหลักของผู้ซื้อยังคงเป็นไปเพื่อการใช้สอยในการ

ดำรงชีวิตส่วนตัว ทรัพย์สินนั้นก็ถือว่าถูกใช้หรือถูกบริโภคเป็นการส่วนตัว (Private use) และจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย

ทั้งนี้ ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศสหรัฐอเมริกาต่างก็ไม่ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าทรัพย์สินอื่นที่มีใช้ตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่ได้รับความเสียหายนั้นจะต้องเป็นทรัพย์สินที่ผู้เสียหายใช้บริโภคเป็นการส่วนตัว (Private use) เท่านั้นหรือไม่ โดยจากการศึกษาค้นคว้าบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เรื่องเสร็จที่ 747/2546 และเรื่องเสร็จที่ 525/2550 ก็ไม่พบเหตุผลประกอบพระราชบัญญัติในส่วนนี้ เพียงแต่พบว่า การที่มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้บัญญัติคำว่า “ความเสียหาย” ให้หมายความถึง “ความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน ทั้งนี้ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัย” นั้น เนื่องจากคณะกรรมการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้นำเอา Product Liability Directive (85/374/EEC) มาเป็นต้นแบบ โดยได้ปรับเปลี่ยนนิยามของ “ความเสียหาย” ตามมาตรา 4 โดยเติมคำว่า “สุขภาพ อนามัย จิตใจ” ลงไปหน้าคำว่าทรัพย์สิน และตัดถ้อยคำ “... the item of property is of a type ordinarily intended for private use or consumption, and was used by the injured person mainly for his own private use or consumption.” (ทรัพย์สินที่มีไว้ใช้หรือบริโภคเป็นการส่วนตัว) ของ Article 9 (b) แห่ง Product Liability Directive (85/374/EEC) ออก โดยไม่ได้ปรากฏเหตุผลของการตัดถ้อยคำดังกล่าวไว้ใน

นอกจากนั้น จากการศึกษาหนังสือกฎหมายและวิทยานิพนธ์ทางนิติศาสตร์ของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ผู้เขียนก็พบว่าหนังสือเล่มอื่น ๆ และวิทยานิพนธ์เล่มอื่น ๆ นั้นได้เขียนอธิบายตัวบทมาตรา 4 ดังกล่าวไว้ว่ามีการบัญญัติไว้เช่นไรเท่านั้น มิได้กล่าวถึงประเด็นตามปัญหาที่ผู้เขียนทำการศึกษาแต่อย่างใด

โดยในประเด็นนี้ ศาสตราจารย์ ดร.ศักดา ธนิตกุล ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ของผู้เขียนมีความเห็นว่า “การที่มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 บัญญัติโดยตัดถ้อยคำว่า “was used by the injured person mainly for his own private use or consumption.” หรือแปลได้ว่า เป็นทรัพย์สินที่ “ส่วนใหญ่ผู้เสียหายได้ใช้เป็นการส่วนตัว” ออกโดยมิได้นำข้อความใน Article 9 (b) แห่ง Product Liability Directive

(85/374/EEC) มาอย่างครบถ้วนนั้น เนื่องจากคณะกรรมการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยต้องการที่จะบัญญัติกฎหมายไว้เป็นอย่างกว้าง ซึ่งมีผลให้ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายต่อทรัพย์สินอื่นโดยไม่จำกัดประเภทของทรัพย์สินสามารถที่จะเลือกได้ว่าจะเรียกร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดโดยใช้กฎหมายลักษณะละเมิดหรือกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคในเรื่องความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยก็ได้ ซึ่งจะก่อให้เกิดความสะดวกในการดำเนินคดีของผู้เสียหาย”

5.2.3 ภาระการพิสูจน์

ตาม Product Liability Directive (85/374/EEC) ของประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปกำหนดให้ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ถึงความเสียหาย ความไม่ปลอดภัยของสินค้า และความสัมพันธ์ระหว่างความไม่ปลอดภัยของสินค้าและความเสียหายนั้น แต่จากแนวคำพิพากษาของศาลในประเทศสมาชิกในกลุ่มสหภาพยุโรป หลายกรณีที่ศาลได้ตัดสินให้ผู้เสียหายได้รับค่าสินไหมทดแทนโดยไม่ต้องพิสูจน์ต่อศาลว่าสินค้ามีความไม่ปลอดภัยอย่างไรโดยเฉพาะเจาะจง เพียงแต่พิสูจน์ถึงความเสียหายที่ได้รับและพิสูจน์ว่าความเสียหายนั้นเป็นความเสียหายโดยตรงที่ได้รับจากสินค้านั้นก็เพียงพอแล้ว

ทั้งนี้ แนวคำตัดสินของศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นไปในแนวทางเดียวกับแนวคำพิพากษาของศาลในประเทศสหภาพยุโรปที่กำหนดว่า ผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ว่าสินค้าของผู้ประกอบการเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และพิสูจน์ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลโดยตรงมาจากการใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยของผู้ประกอบการธุรกิจ ซึ่งเป็นไปตามหลักที่ว่าผู้ใดกล่าวอ้าง ผู้นั้นมีหน้าที่นำสืบ

แต่ตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ที่เป็นหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ได้กำหนดภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายไว้แตกต่างออกไป โดยกำหนดภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายไว้เป็นอย่างน้อย โดยให้ผู้เสียหายพิสูจน์ว่าตนเป็นผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการและการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดาเท่านั้น โดยไม่ต้องพิสูจน์ว่าสินค้าของผู้ประกอบการเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งเหตุที่มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 บัญญัติไว้เช่นนี้ เนื่องจากหากกำหนดให้การพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้าเป็นหน้าที่ของผู้เสียหายจะเป็นการยากหรือไม่อาจทำได้ในทางปฏิบัติเพราะความไม่ปลอดภัยของสินค้าอยู่ในความรับรู้ของผู้ประกอบการแต่เพียงฝ่ายเดียว

อย่างไรก็ตาม แม้การพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการในการใช้สิทธิฟ้องคดีละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของผู้เสียหายจะไม่มีผลต่อความเปลี่ยนแปลงความรับผิดของผู้ประกอบการที่มีอยู่อย่างเคร่งครัดตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 แต่ความจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ของผู้ประกอบการนั้นเป็นปัจจัยหนึ่งที่ศาลจะต้องคำนึงถึงในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษตามมาตรา 11 (2) แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ด้วย

5.2.4 ผู้ที่จะต้องรับผิดตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ตามกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดให้ผู้ที่จะต้องรับผิดในความเสียหายอันเนื่องมาจากความไม่ปลอดภัยหรือความชำรุดบกพร่องของสินค้า ได้แก่ ผู้ขาย (The Seller) ซึ่งหมายถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องในการผลิต สร้าง ทำ หรือเป็นผู้ผลิตส่วนประกอบ เป็นผู้ออกแบบ หรือว่าจ้างให้ผู้อื่นผลิต หรืออาจหมายรวมถึงผู้ขายสินค้า แต่ไม่รวมถึงผู้ขายหรือผู้ให้เช่าอสังหาริมทรัพย์ หรือผู้จัดบริการทางวิชาชีพ โดยบัญญัติไว้คล้ายกับ Product Liability Directive (85/374/EEC) ของประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป ที่กำหนดให้ผู้ที่จะต้องรับผิดต่อความเสียหาย ได้แก่ ผู้ผลิตสินค้า (Producer) เพื่อประโยชน์ทางการค้า หรือผู้ที่แจกสินค้าเพื่อประโยชน์ทางการค้า เนื่องจากถือเป็นผู้ที่ทราบข้อเท็จจริงในการผลิตสินค้า แต่อย่างไรก็ดีก็ให้ผู้ผลิตสินค้าหมายถึงบุคคลต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตและการจัดจำหน่าย ซึ่งได้แก่ ผู้ผลิตสินค้าที่ประกอบเสร็จเรียบร้อย ผู้นำเข้าสินค้าเพื่อขายหรือให้เช่า ผู้ซึ่งแสดงตนว่าเป็นผู้ผลิตโดยได้ระบุชื่อหรือเครื่องหมายการค้าหรือเครื่องหมายอื่นใดลงบนตัวสินค้า ส่วนกรณีที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิตสินค้าได้นั้น ได้มีการกำหนดให้ผู้ขายสินค้าถือเป็นผู้ที่จะต้องรับผิดตามกฎหมายนี้

ซึ่งมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้กำหนดความรับผิดให้ผู้ที่จะต้องรับผิดตามโดยเคร่งครัดตามกฎหมายนี้คือ “ผู้ประกอบการ” โดยนำความหมายของคำว่า “ผู้ผลิต” ตามกฎหมายของประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปมาขยายความให้หมายรวมถึงผู้ว่าจ้างให้ผลิต ผู้ซ่อมแซมสินค้า ผู้สร้างสินค้าขึ้นมาใหม่ด้วย โดยมีเงื่อนไขในการที่ผู้ประกอบการจะต้องรับผิดสองประการ คือ ความเสียหายนั้นจะต้องเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยและสินค้านั้นได้มีการขายให้กับผู้บริโภคแล้ว

5.2.5 ค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ในเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive damages) ได้ถูกนำมาใช้ในกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย เพื่อวัตถุประสงค์ในการป้องปรามมิให้ผู้ประกอบการจะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นอีก ในเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษนี้ประเทศในกลุ่ม Common Law มองว่ามีได้เนื่องจากมีไว้เพื่อควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม แต่ในระบบ Civil Law เห็นว่าค่าเสียหายควรจะมีไว้เพื่อการชดเชยเยียวยาเท่านั้น ไม่ได้มีไว้เพื่อควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม ซึ่งในระบบกฎหมายไทยสามารถพบค่าเสียหายนี้ได้เฉพาะในกฎหมายพิเศษ ดังเช่น ค่าเสียหายตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ไม่สามารถพบค่าเสียหายนี้ได้ตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ได้กำหนดอัตราสูงสุดของค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษไว้ซึ่งแตกต่างจากพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ที่กำหนดไว้ในมาตรา 11 (2) ว่า หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ประกอบการได้ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้าโดยรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือมีได้รู้เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือเมื่อรู้ว่าสินค้าไม่ปลอดภัยภายหลังจากการผลิต นำเข้า หรือขายสินค้านั้นแล้วไม่ดำเนินการใด ๆ ตามสมควรเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงของความเสียหายนั้น

นอกจากนี้ ศาลของประเทศสหรัฐอเมริกาสามารถสั่งให้ผู้ประกอบการที่ผลิตสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจ่ายค่าเสียหายเชิงลงโทษสูงกว่าความเสียหายที่แท้จริงมากกว่า 5 เท่าได้ ซึ่งแตกต่างจากศาลไทยที่จะกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ไม่เกิน 2 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงเท่านั้น เนื่องจากรเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษนี้ ถือเป็นเรื่องใหม่ในระบบกฎหมายไทย ดังนั้นศาลจะสั่งจ่ายค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ไม่เกิน 2 เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงเท่านั้น ซึ่งอาจจะมองได้ว่าจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ศาลจะกำหนดได้นั้นเป็นจำนวนที่ไม่มากเท่าใดนัก และอาจไม่เกิดผลข่มขู่ยับยั้งความชั่วร้ายของผู้ประกอบการที่มีเจตนาไม่สุจริตในการประกอบธุรกิจได้ก็ตาม แต่เหตุผลที่กฎหมายไทยกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ไม่สูงนัก เป็นผลมาจากกฎหมายฉบับนี้เป็นการนำแนวคิดค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้เป็นครั้งแรก จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดเพดานในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ในจำนวนที่ไม่สูงมากเพื่อเป็นการทดลองว่าจะมีผลกระทบใด ๆ เกิดขึ้นบ้าง

ส่วนตาม Product Liability Directive (85/374/EEC) ของประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปนั้นไม่ได้กำหนดเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ใน Directive แต่อย่างใด เนื่องจากกำหนดให้เป็นสิทธิของประเทศสมาชิกที่จะกำหนดไว้ในกฎหมายภายในของประเทศของตน และจากการที่ผู้เขียนได้

ศึกษากฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมนี ประเทศอิตาลี และประเทศฝรั่งเศส ผู้เขียนพบว่ากฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศฝรั่งเศสเปิดช่องให้เรียกค่าเสียหายเชิงลงโทษต่อความเสียหายต่อจิตใจได้ แต่กฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศเยอรมันไม่เปิดช่องให้ทำได้¹

5.3 วิเคราะห์ปัญหาเรื่องความเสียหายต่อทรัพย์สินตามกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย

เนื่องจากมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ไม่ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าทรัพย์สินอื่นที่ได้รับความเสียหายของผู้เสียหายประเภทใดที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยและจะต้องเป็นทรัพย์สินที่ผู้เสียหายมีไว้ใช้เป็นการส่วนตัว (Private use) เท่านั้นหรือไม่ จึงทำให้เกิดประเด็นปัญหาในการตีความมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ในส่วนของนิยามความหมายของคำว่า “ความเสียหายต่อทรัพย์สิน” ว่าหากเกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินอื่นของผู้เสียหายแล้ว จะต้องใช้กฎหมายใดระหว่างใช้หลักกฎหมายแพ่งเรื่องละเมิดที่เป็นกฎหมายทั่วไปกับพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ที่ผู้เสียหายจะมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้ประกอบการชดเชยค่าเสียหายต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นกับทรัพย์สินอื่นโดยใช้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ที่มีหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์เสียก่อนว่าทรัพย์สินอื่นที่ได้รับความเสียหายต้องเป็นทรัพย์สินอื่นประเภทใด และจะต้องเป็นทรัพย์สินอื่นที่โดยปกติแล้วผู้เสียหายมีไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในการใช้เป็นการส่วนตัว (Private use) หรือไม่

ซึ่งในประเด็นปัญหาดังกล่าวนี้ ศาสตราจารย์ ดร.ศักดา ธนิตกุล ให้ความเห็นว่าทรัพย์สินที่ควรจะได้รับคุ้มครองตามกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะครอบคลุมถึงทรัพย์สินประเภทใดบ้าง ดังนี้ “หากพิจารณาโดยตรรกะแล้วจะเห็นได้ว่าตามกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทยไม่ได้จำกัดว่าทรัพย์สินที่เกิดความเสียหายจะต้องเป็นเป็นทรัพย์สินที่ผู้เสียหายมีไว้ใช้หรือบริโภคเป็นการส่วนตัว

¹ อิงอร จิตนาเลิศ, "ความเป็นมาและเจตนารมณ์ของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย" [ออนไลน์].

เท่านั้น หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่ากฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของไทยนั้นกว้างกว่า Product Liability Directive (85/374/EEC) ของสหภาพยุโรป”² โดยอาจารย์เห็นว่าเป็นการตีความอย่างกว้าง และเป็นคุณกับผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหาย ทั้งหากพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ต้องการที่จะจำกัดว่าทรัพย์สินที่เกิดความเสียหายจะต้องเป็นทรัพย์สินที่ผู้เสียหายมิได้ใช้หรือบริโภคเป็นการส่วนตัวเท่านั้นก็จะเขียนบัญญัติไว้ให้ชัด ไม่น่าจะตัดถ้อยคำดังกล่าวออก³ นอกจากนี้ อาจารย์ยังไม่เห็นด้วยกับลักษณะการบัญญัติบทบัญญัติมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 เกี่ยวกับเรื่องความเสียหายต่อทรัพย์สินในปัจจุบัน เนื่องจากท่านอาจารย์มีความเห็นว่าควรจะบัญญัติเรื่องความเสียหายต่อทรัพย์สินไว้เช่นเดียวกับบทบัญญัติ Article 9 (b) แห่ง Product Liability Directive (85/374/EEC) ของสหภาพยุโรป⁴

ซึ่งจากการพิจารณาจากถ้อยคำในต้นบทกฎหมาย ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ที่ได้บัญญัตินิยามความหมายของคำว่า “ความเสียหาย” ว่าหมายถึงความถึง ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน ที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย แต่ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั่นเอง จะเห็นได้ว่าตามบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวไม่ได้บัญญัติโดยชัดแจ้งไว้ว่าทรัพย์สินอื่นที่จะได้รับความเสียหายที่ได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัติของกฎหมายนี้จะต้องมีไว้เพื่อใช้ในการส่วนตัวหรือไม่ ซึ่งหากพิจารณาโดยใช้การตีความเช่นเดียวกับคำวินิจฉัยของศาลของประเทศอิตาลีที่วินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานว่า หากไม่ได้บัญญัติโดยชัดแจ้งไว้ว่าไม่ให้หมายถึงทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อการค้าหรือการพาณิชย์ ย่อมหมายถึงรวมถึงทรัพย์สินทุกชนิด และบุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองและรับรองว่าตนจะได้ใช้สินค้าที่มีความปลอดภัย ดังนั้น หากพิจารณาจากถ้อยคำตามตัวอักษรในต้นบทบัญญัติของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ที่บัญญัติแต่เพียงว่า “ความเสียหายต่อทรัพย์สิน...” ไม่ได้กำหนดประเภทของทรัพย์สินที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายนี้ จึงอาจอนุมานได้ว่า ผู้เสียหายจะมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายต่อทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ และทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหายจะต้องเป็นทรัพย์สินอื่นที่มีไว้เพื่อใช้ในการส่วนตัวหรือเพื่อการพาณิชย์ก็ได้หรือไม่ก็ได้เช่นกัน

² Sakda Thanitcul, "Thailand Product Liability and Consumer Product Safety Law," in *Asean Product Liability and Consumer Product Safety Law*, p. 290.

³ สัมภาษณ์ ศักดา ธนิตกุล, อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 30 มิถุนายน 2560.

⁴ เรื่องเดียวกัน, 3 กรกฎาคม 2560.

ผู้เขียนขอยกตัวอย่างคดีความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่อันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเพื่อประกอบประเด็นปัญหาเรื่องความเสียหายต่อทรัพย์สินตามกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศไทย ดังนี้

คดีของศาลแพ่ง (แผนกคดีผู้บริโภค) คดีหมายเลขดำที่ ผบ.1500/2558 หมายเลขแดงที่ ผบ.502/2560 ระหว่างนายธีรเกียรติ เจริญบัณฑิตสกุล โจทก์ กับ บริษัท เสริมสุข จำกัด (มหาชน) จำเลย⁵ คดีนี้มีข้อเท็จจริงว่า เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2557 โจทก์ซึ่งทำงานเป็นพนักงานเสิร์ฟอยู่ที่ร้านอาหารแห่งหนึ่งในจังหวัดขอนแก่น ได้รับบาดเจ็บที่ใบหน้าและดวงตาซ้ายเนื่องจากขวดแก้วบรรจุน้ำอัดลมระเบิดระหว่างที่โจทก์หยิบขวดน้ำอัดลมจะไปส่งให้กับลูกค้า การระเบิดทำให้เศษแก้วพุ่งเข้าใส่ใบหน้าโจทก์อย่างแรง แพทย์วินิจฉัยเบื้องต้นว่า เลนส์ตาซ้ายของโจทก์แตก โจทก์จึงมายื่นฟ้องจำเลยในฐานะผู้ประกอบการให้รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ในชั้นพิจารณา โจทก์และเพื่อนพนักงานเบิกความทำนองเดียวกันว่า ตามวันเวลาเกิดเหตุ โจทก์ได้นำใบสั่งเครื่องดื่มที่ลูกค้าสั่งมาแล้วเพื่อนพนักงานได้นำน้ำอัดลมขวดแก้ว 3 ขวดที่ยังไม่ได้เปิดและไม่ได้ทำขวดตกพื้นหรือกระแทกมาวางไว้ที่ชั้นวางเครื่องดื่ม ระหว่างที่โจทก์ใช้มือซ้ายหยิบน้ำอัดลมขวดแรกและใช้มือขวาหยิบน้ำอัดลมขวดที่สอง ทันใดนั้นน้ำอัดลมขวดที่สองก็ระเบิด ซึ่งเพื่อนพนักงานก็ได้ยินเสียงขวดระเบิดและเห็นโจทก์เอามือกุมไว้ที่ใบหน้า จากนั้นจึงพาไปที่โรงพยาบาล โดยยังมีพยานโจทก์อีกปากที่เบิกความว่า ร้านดังกล่าวจำหน่ายน้ำอัดลมจากจำเลยเพียงยี่ห้อเดียว โดยจะสั่งซื้อกับตัวแทนของจำเลยซึ่งจะมีพนักงานของจำเลยเป็นผู้ขนส่งสินค้าลงมาจากรถเพื่อนำไปเก็บในที่เก็บเครื่องดื่มของร้านที่มีหลังคาคลุมเรียบร้อย นอกจากนี้ โจทก์ยังมีผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องมือและวัสดุเบิกความสนับสนุนอีกว่า ลักษณะการหยิบขวดน้ำอัดลมของโจทก์เป็นไปในลักษณะปกติทั่วไป ขณะที่คำเบิกความของโจทก์และพนักงานในร้านสอดคล้องกับภาพเหตุการณ์ที่เป็นพยานวัตถุ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนว่าขวดน้ำอัดลมขวดที่สอง ที่โจทก์ใช้มือขวาหยิบจับตามปกติเช่นวิญญูชนทั่วไปนั้นระเบิดขึ้นมาเอง เป็นเหตุให้โจทก์ได้รับบาดเจ็บ

ส่วนที่โจทก์นำพยานผู้เชี่ยวชาญเข้าเบิกความถึงกระบวนการผลิตสินค้าน้ำอัดลมว่า น้ำอัดลมที่ผสมก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จะมีความดันในขวดสูง และการนำขวดแก้วมาบรรจุใหม่หลายรอบอาจชำรุดด้วยเหตุที่มีผู้ใช้รายก่อน ๆ นำขวดไปแช่แข็งหรือชำรุดจากการขนส่ง หรือ ขณะล้างขวด ถ้าหากนำขวดที่ชำรุดไปบรรจุน้ำอัดลมขวดนี้อาจจะแตกขณะบรรจุทันที หรือแตกหลังบรรจุเมื่อจุดที่ขวดไม่สามารถรับแรงดันได้ โดยฝ่ายจำเลยก็มีพยานเบิกความถึงกระบวนการผลิตน้ำอัดลมว่า

⁵ หนังสือพิมพ์คม ชัด ลึก, "บ.เสริมสุข"จ่าย 2 ล้านค่า"ขวดเอส"ระเบิด [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 1 กรกฎาคม 2560 วันที่ 2 มิถุนายน 2560. แหล่งที่มา: <http://www.komchadluek.net/news/regional/280601>

โรงงานผลิตสินค้าของจำเลยได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตจากหน่วยราชการ สินค้าผลิตโดยได้มาตรฐานสากลมีกระบวนการและกรรมวิธีผลิตที่สะอาด ปลอดภัยไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค ขณะที่ขวดแก้วเป็นการจ้างโรงงานบุคคลภายนอกเป็นผู้ผลิต ซึ่งมีมาตรฐานด้านทานต่อความดันและได้มาตรฐานอุตสาหกรรม (มอก.) นั้น ศาลเห็นว่าทางนำสืบของจำเลยไม่อาจพิสูจน์ได้ว่าสินค้านั้นไม่ได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยเป็นการนำสืบให้เห็นเพียงว่าขั้นตอนการผลิตของจำเลยมีขั้นตอนอย่างไร มีการตรวจสอบก่อนที่จะจัดจำหน่ายให้แก่ลูกค้าอย่างไร แม้จำเลยจะนำสืบชี้ให้เห็นว่าสินค้าน้ำอัดลมของจำเลยเป็นสินค้าที่ปลอดภัยเพราะมีการผลิตตามมาตรฐาน มอก. แต่เหตุการณ์ที่ปรากฏตามภาพวัตถุพยานแสดงให้เห็นว่าสินค้าของจำเลยไม่ปลอดภัยเนื่องจากโจทก์ได้รับอันตรายจากการระเบิดของขวด ขณะที่โจทก์หยิบจับขวดในลักษณะปกติทั่วไป ขณะที่ศาลเห็นว่า การสุ่มตรวจเพื่อวัดแรงดันก๊าซในเวลา 30 นาที สุ่มตรวจ 2 ขวดเท่านั้นก็ไม่สามารถยืนยันได้ว่าขวดน้ำอัดลมทุกขวดจะมีความปลอดภัย จึงมีความเป็นไปได้ที่ขวดซึ่งมีความชำรุดบกพร่องโดยไม่เห็นประจักษ์ด้วยตาเปล่าจะผ่านไปถึงขั้นตอนการผลิตน้ำอัดลมของจำเลย พยานหลักฐานที่โจทก์นำสืบมามีน้ำหนักดีกว่าพยานหลักฐานของจำเลย เมื่อขวดน้ำอัดลมของจำเลยระเบิดทำให้โจทก์ได้รับบาดเจ็บ สินค้าของจำเลยจึงเป็นสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551

ศาลกำหนดค่าเสียหายที่จำเลยต้องชำระแก่โจทก์ทั้งสิ้น 1,410,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยร้อยละ 7.5 ต่อปี นับจากวันเกิดเหตุจนกว่าจะชำระเสร็จ ส่วนค่าเสียหายที่โจทก์ขอให้กำหนดเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากค่าเสียหายที่แท้จริงนั้น ศาลเห็นว่า กรณีที่ขวดน้ำอัดลมของจำเลยระเบิดจนทำให้โจทก์ได้รับบาดเจ็บนั้น เป็นเพียงความประมาทเลินเล่อ หรือความบกพร่องจากกระบวนการผลิตเท่านั้น จำเลยในฐานะผู้ประกอบการไม่ได้กระทำโดยเจตนาหรือเกิดจากการเอาเปรียบผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรมหรือจงใจให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหาย กรณีจึงไม่มีเหตุที่จะกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ ตามมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551

จากคดีดังกล่าวหากมีข้อเท็จจริงเพิ่มเติมว่า นอกจากนายธีรเกียรติที่ได้รับบาดเจ็บแล้ว การระเบิดของขวดเครื่องดื่มยังได้ก่อความเสียหายต่อทรัพย์สินอื่น ๆ ด้วย ดังนี้

- ความเสียหายต่อเลนส์แว่นของนาย ก. ที่เป็นเพื่อนของธีรเกียรติ ซึ่งทำงานอยู่ที่ร้านอาหารนั้นเช่นเดียวกัน โดยเลนส์แว่นของนาย ก. เป็นเลนส์ชนิดสั่งทำพิเศษ มูลค่า 20,000 บาท
- ความเสียหายต่อเครื่องคิดเงินของร้านอาหารที่เกิดเหตุ มูลค่า 10,000 บาท

- ความเสียหายต่อกล้องถ่ายภาพของเจ้าของร้านที่มีไว้ใช้ถ่ายรูปเป็นงานอดิเรก มูลค่า 50,000 บาท
- ความเสียหายต่อโทรทัศน์ จอ LCD ที่ทางร้านตั้งไว้ให้ลูกค้าชมการแข่งขันฟุตบอล หรือชมระหว่างที่ไม่มีดนตรีสด มูลค่า 80,000 บาท

ผู้เขียนเห็นว่า หากไม่พิจารณาว่าทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหายที่จะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ต้องเป็นทรัพย์สินอื่นที่มีไว้เพื่อใช้เป็นการส่วนตัวหรือเพื่อการพาณิชย์ก็ได้หรือไม่ก็ได้ บริษัท เสริมสุข จำกัด (มหาชน) จำเลย ซึ่งอยู่ในฐานะผู้ประกอบการที่ได้ผลิตสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินอื่นข้างต้นภายใต้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ทุกกรณี

ซึ่งหากพิจารณาตามความเห็นดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่าส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการและผู้เสียหาย ดังนี้

- ไม่เกิดการฟ้องคดีหลายคดี ผู้ประกอบการและผู้เสียหายไม่ต้องไปศาลหลายครั้ง เป็นการลดค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดี ทั้งยังได้รับการพิจารณาคดีที่รวดเร็วและไม่ต้องคำนึงถึงทุนทรัพย์ที่เรียกร้องที่อาจจะไม่มีในเรื่องเขตอำนาจศาล
- ผู้เสียหายไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล (ค่าชั้นศาล) ในการฟ้องคดีผู้บริโภค
- นาย ก. และร้านอาหาร ผู้ซึ่งเป็นผู้เสียหาย จะได้ประโยชน์จากหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดที่ผู้ประกอบการจะถูกข้อสันนิษฐานทางกฎหมายว่าจะต้องรับผิดในความเสียหายตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และมีภาระการพิสูจน์ว่าสินค้าของตนเป็นสินค้าที่ปลอดภัยและผู้เสียหายไม่ได้ใช้หรือรักษาสินค้าที่เกิดความเสียหายตามปกติ
- ศาลสามารถกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ ซึ่งขัดกับหลักการเยียวยาทางแพ่งที่ใช้ในระบบกฎหมายไทยที่ต้องการให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยา โดยกำหนดให้ผู้ประกอบการต้องชดเชยค่าเสียหายเพื่อทำให้ผู้เสียหายอยู่ในฐานะเสมือนความเสียหายไม่ได้เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะเป็นการทำให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยเกินกว่าความเสียหายที่แท้จริง
- นาย ก. และร้านอาหาร ผู้เสียหายได้รับประโยชน์ในเรื่องของอายุความตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ที่ยาวกว่า

- ผู้ประกอบการอาจจะต้องรับผิดชอบมากเกินไปจนสมควรจากหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด ทำให้ผู้ประกอบการต้องแบกรับความเสี่ยงในการที่จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนากิจการของผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการอาจจะต้องขึ้นราคาสินค้าเพราะมีต้นทุนในการประกอบกิจการเพิ่มมากขึ้นโดยท้ายที่สุดก็จะกลายเป็นภาระของผู้บริโภคโดยทางอ้อม

อย่างไรก็ดี ผู้เขียนมีความเห็นว่า ในการชดเชยเยียวยาความเสียหายใด ๆ ให้กับผู้เสียหาย นอกจากจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของค่าเสียหายแล้วยังจะต้องคำนึงถึงความยุติธรรมและมีการกำหนดกรอบของความรับผิดชอบของผู้ประกอบการให้มีความเหมาะสมและชัดเจน เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ฝ่ายผู้ประกอบการ โดยคำนึงว่าผู้เสียหายจะไม่อาศัยช่องว่างทางกฎหมายมาเรียกร้องให้ผู้ประกอบการจะต้องรับผิดชอบเกินสมควร ซึ่งผู้เขียนขอวิเคราะห์และมีความเห็นแตกต่างออกไป ดังนี้

(1) พิจารณาจากเจตนารมณ์ของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ประกอบกับค่านิยมของ “ผู้บริโภค” ตามกฎหมายอื่น ๆ

ผู้เขียนเห็นว่า หากพิจารณาถึงความเหมาะสมของการเป็นบุคคลที่สมควรจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ผู้เขียนเห็นว่า แม้ว่าความหมายของคำว่า “ผู้บริโภค” ตามกฎหมายพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ที่ได้มีการแก้ไขปรับปรุงใน พ.ศ. 2541 ที่ได้วางหลักในการพิจารณาการเป็นผู้บริโภคจากคุณสมบัติในการเป็นผู้ซื้อสินค้าและบริการให้ “ผู้บริโภค” หมายถึงบุคคลที่มีนิติสัมพันธ์โดยตรงกับผู้ขายหรือผู้ผลิตและให้หมายรวมถึงผู้บริโภคสินค้าตามความเป็นจริงโดยที่ไม่จำเป็นต้องคู่สัญญาโดยตรงกับผู้ประกอบการ แต่จากการศึกษาแนวคำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ที่วางแนวคำวินิจฉัยว่าคดีใดเป็นคดีผู้บริโภคในปัจจุบัน ผู้เขียนเห็นว่า มีแนวโน้มที่ศาลอุทธรณ์ของประเทศไทยจะตีความคำว่า “ผู้บริโภค” เอาไว้อย่างกว้างกว่าความหมายของคำว่า “ผู้บริโภค” ตามกฎหมายพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 โดยศาลอุทธรณ์ตีความอย่างกว้างว่า ผู้บริโภคจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ และแม้ว่านิติบุคคลที่ประกอบธุรกิจจะได้ซื้อสินค้าไปจากผู้ประกอบการธุรกิจอีกรายหนึ่ง (Business-to-Business – B2B) แต่ใช้เพื่อประโยชน์ในทางการค้าตามปกติของตน ก็ยังถือว่าเป็นผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 (คำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ที่ 223/2560, ที่ 227/2559, ที่ 50/2551 และที่ 51/2551)

แต่อย่างไรก็ดี หากพิจารณาความหมายของผู้บริโภคตามความเห็นของอาจารย์ เอื้อน ขุนแก้ว รองศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ จันทร์โอภากร และความเห็นของรองศาสตราจารย์ ดร. ดารารพร ธีระวัฒน์ ซึ่งอาจารย์ทั้งสามมีความเห็นเกี่ยวกับบุคคลที่สมควรจะเป็น “ผู้บริโภค” ดังนี้

อาจารย์เอื้อน ขุนแก้ว “คำว่า “ผู้บริโภค” ตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค ฯ แล้ว หมายถึง บุคคลที่เข้าทำสัญญาในฐานะผู้ซื้อ ผู้เช่า ผู้กู้ ผู้เอาประกันภัย หรือเข้าทำสัญญาอื่นใดกับผู้ประกอบธุรกิจ เพื่อประโยชน์ที่จะได้มาเพื่อสินค้าหรือบริการเพื่อใช้สอยในครัวเรือน (household) มิใช่กิจการค้าขายหากำไร และเมื่ออาจารย์พิจารณาความหมายจาก Black Law Dictionary ที่ได้ให้ความหมายคำว่า “Consumer” ไว้ว่า “A Person who buy goods or services for personal, family or household use, with no intention of resale ; a natural person who uses products for personal rather than business purposes.” และในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 หน้า 785 ก็ได้ให้ความหมายของคำว่าผู้บริโภคไว้ในทำนองเดียวกับคำว่า Consumer ภาษาอังกฤษ ดังนั้นเมื่อนำความหมายของคำดังกล่าวมาพิจารณาประกอบกับวัตถุประสงค์ที่กฎหมายคุ้มครองช่วยเหลือผู้บริโภคซึ่งเป็นบุคคลที่ด้อยโอกาสและเสียเปรียบในสังคม เช่นนี้ ผู้บริโภคนั้นน่าจะหมายถึงบุคคลธรรมดาซึ่งซื้อสินค้าหรือบริการมาใช้สอยเอง หรือใช้ในครัวเรือน มิใช่กระทำเพื่อประโยชน์ในทางการค้า”⁶

รองศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ จันทร์โอภากร “ผู้บริโภคที่จะได้รับประโยชน์ที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเพื่อเป็นประโยชน์แก่ตนได้นั้น มิใช่จะหมายถึงผู้ซื้อสินค้าหรือบริการทุกราย แต่ผู้ซื้อสินค้าหรือบริการเหล่านั้นจะต้องเป็นผู้ที่รับเอาสินค้าหรือบริการนั้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะนำไปใช้สอยไม่ว่าจะด้วยตนเอง หรือให้ผู้อื่นใช้สอยก็ตาม กล่าวคือจะต้องมีลักษณะเป็น End user มิใช่เพื่อนำสินค้านั้นไปขายหรือให้บริการต่อไป”⁷

รองศาสตราจารย์ ดร.ดารารพร ธีระวัฒน์ “ผู้บริโภคเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะเสียเปรียบในการเข้าทำสัญญา ดังนั้น นอกจากคุณสมบัติการเป็นผู้ซื้อสินค้าหรือผู้รับบริการมาบริโภคแล้ว ผู้บริโภคควรเป็นบุคคลธรรมดาที่เข้าทำสัญญาเพื่อวัตถุประสงค์การบริโภคส่วนตัว นอกเหนือขอบเขตทางการค้า ธุรกิจหรือวิชาชีพ”⁸

จากความเห็นของท่านอาจารย์ทั้งสาม ผู้เขียนสรุปได้ว่า อาจารย์ทั้งสามท่านมีความเห็นว่า ผู้บริโภคที่ควรจะได้รับประโยชน์ที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค

⁶ เอื้อน ขุนแก้ว, กฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค (Consumer Case Procedure Law), หน้า 7-8.

⁷ อนันต์ จันทร์โอภากร, กฎหมายการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้า, หน้า 100.

⁸ ดารารพร ธีระวัฒน์, สัญญาผู้บริโภค, หน้า 24-27.

เพื่อเป็นประโยชน์แก่ตนได้นั้นจะต้องเป็น “บุคคลธรรมดา” ที่ได้เข้าทำสัญญาเพื่อวัตถุประสงค์การบริโภคส่วนตัว ไม่ได้ทำสัญญาในทางการค้า ทางธุรกิจ หรือในทางวิชาชีพ กล่าวคือจะต้องมีลักษณะเป็น End user ด้วย

ในประเด็นดังกล่าวนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่าหากพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ต้องการที่จะคุ้มครองบุคคลทุก ๆ คนที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นใครก็ตามที่ได้รับความเสียหาย ผู้เขียนจึงเห็นด้วยกับหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ดังกล่าวที่ต้องการจะให้ความคุ้มครองแก่ผู้เสียหายเป็นอย่างกว้าง แต่อย่างไรก็ดี พระราชบัญญัติดังกล่าวก็มีความเชื่อมโยงกับกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองผู้บริโภคและเป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อรองรับสิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย ตามมาตรา 4 (4) และวรรคสองแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 ประกอบกับเพื่อไม่ให้เป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคและคำนิยามของผู้บริโภค และเพื่อไม่ให้เป็นการขัดแย้งกับแนวคำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ที่วางแนวการตีความความเป็นผู้บริโภคเอาไว้อย่างกว้าง โดยตีความว่าผู้บริโภคจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ (คำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ที่ 223/2560, ที่ 227/2559, ที่ 50/2551 และที่ 51/2551) ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า แม้ว่าผู้เสียหายที่จะมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายต่อความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จะเป็นใครก็ได้ไม่จำกัดว่าผู้นั้นจะต้องเป็นนิติบุคคลหรือบุคคลธรรมดา เนื่องจากจากในบางกรณีนิติบุคคลอาจจะซื้อสินค้าหรือทรัพย์สินมาแต่ก็มิได้ใช้ในเชิงพาณิชย์ หรืออาจจะมิได้มีทรัพย์สินไว้เพื่อหากำไรจากทรัพย์สินนั้น ๆ แต่อย่างน้อยที่สุดสำหรับความเสียหายต่อทรัพย์สินที่ควรจะได้รับคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ก็ควรเป็นทรัพย์สินที่ส่วนใหญ่แล้วผู้เสียหายมีไว้เพื่อใช้เป็นการส่วนตัวเท่านั้น

ซึ่งหากพิจารณาตามแนวความเห็นดังกล่าวนี้ ผู้เขียนเห็นว่า หากเกิดกรณีความเสียหายตามประเด็นปัญหาข้างต้น โดยให้จำกัดว่าทรัพย์สินอื่นของผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยจะต้องเป็นทรัพย์สินที่ใช้เป็นการส่วนตัวของผู้เสียหาย (private use) ดังเช่น Article 9 (b) แห่ง Product Liability Directive (85/374/EEC) ของประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป บริษัท เสริมสุข จำกัด (มหาชน) ผู้ผลิตขวดเครื่องดื่มที่เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะต้องรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินอื่นของผู้เสียหาย ดังนี้

- ความเสียหายต่อเลนส์แว่นของ นาย ก. มูลค่า 20,000 บาท บริษัท เสริมสุข จำกัด (มหาชน) ผู้ผลิตจะต้องรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อนาย ก. ภายใต้พระราชบัญญัติความรับผิด

ต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เนื่องจากแว่นนี้เป็นทรัพย์สินที่ นาย ก. ผู้เสียหายได้ใช้เพื่อการส่วนตัว

- ความเสียหายต่อเครื่องคิดเงินของร้านอาหารที่เกิดเหตุ มูลค่า 10,000 บาท บริษัท เสริมสุข จำกัด (มหาชน) ผู้ผลิตไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อนาย ก. ภายใต้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เนื่องจากแว่นนี้เป็นทรัพย์สินของร้านอาหาร ผู้เสียหายที่ได้ใช้เพื่อการพาณิชย์ หากร้านอาหารประสงค์ที่จะเรียกร้องค่าเสียหายที่เกิดแก่เครื่องคิดเงินนี้ ก็จะต้องดำเนินการฟ้องร้องบริษัท เสริมสุข จำกัด (มหาชน) ผู้ประกอบการโดยอาศัยสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด โดยร้านอาหารมีภาระการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการว่าจงใจหรือประมาทเลินเล่อให้เกิดความเสียหายหรือไม่

- ความเสียหายต่อกล้องถ่ายภาพของเจ้าของร้านที่มีไว้ใช้ถ่ายรูปแบบงานอดิเรก มูลค่า 50,000 บาท บริษัท เสริมสุข จำกัด (มหาชน) ผู้ผลิตจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อกล้องถ่ายภาพของเจ้าของร้านภายใต้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เนื่องจากกล้องถ่ายภาพของเจ้าของร้านนี้เป็นทรัพย์สินที่เจ้าของร้าน ผู้เสียหายได้ใช้เพื่อการส่วนตัว ไม่ได้นำมาใช้ในเชิงพาณิชย์

- ความเสียหายต่อโทรทัศน์ จอ LCD ที่ทางร้านตั้งไว้ให้ลูกค้าชมการแข่งขันฟุตบอลหรือชมระหว่างที่ไม่มีดนตรีสด มูลค่า 80,000 บาท บริษัท เสริมสุข จำกัด (มหาชน) ผู้ผลิตไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อนาย ก. ภายใต้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เนื่องจากโทรทัศน์ จอ LCD นี้เป็นทรัพย์สินของร้านอาหาร ผู้เสียหายที่ได้ใช้เพื่อการพาณิชย์ หากร้านอาหารประสงค์ที่จะเรียกร้องค่าเสียหายที่เกิดแก่โทรทัศน์ จอ LCD ก็จะต้องดำเนินการฟ้องร้องบริษัท เสริมสุข จำกัด (มหาชน) ผู้ประกอบการโดยอาศัยสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด โดยร้านอาหารมีภาระการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการว่าจงใจหรือประมาทเลินเล่อให้เกิดความเสียหายหรือไม่

หากพิจารณาตามความเห็นดังกล่าว โดยวางแนวการตีความว่าทรัพย์สินอื่นที่ได้รับ ความเสียหายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะต้องเป็นทรัพย์สินที่ใช้เป็นการส่วนตัวของผู้เสียหาย (private use) ดังเช่น Article 9 (b) แห่ง Product Liability Directive (85/374/EEC) ของกลุ่มสหภาพยุโรป ผู้เขียนเห็นว่าจะส่งผลต่อผู้ประกอบการและร้านอาหารผู้เสียหาย ดังนี้

- ร้านอาหารผู้เสียหายจะไม่ได้รับยกเว้นศาลธรรมเนียมในการดำเนินคดีละเมิดเป็นการดำเนินคดีแพ่งสามัญที่เป็นคดีมีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าสิบล้านบาท ผู้เสียหายซึ่งเป็นโจทก์ในคดีจะต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล (ค่าขึ้นศาล) ในอัตราร้อยละ 2 แต่ไม่เกินสองแสนบาท และร้อยละ 0.1 ในส่วนที่เกินห้าสิบล้านบาท

- การฟ้องให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบโดยใช้สิทธิตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องละเมิดตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ถ้าหากผู้ประกอบการพิสูจน์ได้ว่าตนไม่ได้ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อแล้วก็ไม่ต้องรับผิดชอบแม้สินค้าจะมีความชำรุดบกพร่อง ผู้เสียหายจะต้องเป็นผู้รับภัยนั่นเอง

- ในส่วนของค่าเสียหายในคดีละเมิด ศาลไทยมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามความเป็นจริงเท่านั้น โดยโจทก์จะต้องนำสืบถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดให้ศาลเห็น และศาลไม่มีอำนาจกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษให้ได้ อย่างเช่นคดีผู้บริโภค นอกจากนั้น หากเป็นคดีถูกทำละเมิดและทรัพย์สินเสียหาย ศาลไทยสามารถกำหนดค่าสินไหมทดแทนได้หลายประเภท เช่น การให้คืนทรัพย์สิน ตามมาตรา 439 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การให้ใช้ราคาทรัพย์สิน ในกรณีไม่อาจคืนทรัพย์สินได้เพราะได้เสื่อมค่า บุกสลาย ตาม มาตรา 440 และมาตรา 441 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือการให้ชดใช้ค่าเสียหาย (เงิน) ตามมาตรา 438 วรรคสอง ประมวลแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

- ในคดีละเมิดผู้ประกอบการได้รับประโยชน์ในเรื่องของอายุความที่สั้นกว่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

- เป็นการเพิ่มข้อต่อสู้ของผู้ประกอบการในการที่จะไม่ต้องถูกสันนิษฐานให้รับผิดชอบตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 โดยผู้ประกอบการสามารถอ้างเหตุหลุดพ้นความรับผิดได้อีกประการหนึ่งนอกเหนือจากเหตุที่บัญญัติไว้ในมาตรา 7 และมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 โดยสามารถกล่าวอ้างได้ว่าทรัพย์สินที่เสียหายเป็นทรัพย์สินที่ผู้เสียหายมีไว้ใช้เพื่อการพาณิชย์ ดังนั้นผู้ประกอบการจึงไม่มีความรับผิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

- ในคดีละเมิด ศาลจะใช้วิธีการพิจารณาแบบระบบกล่าวหา ดังนั้นศาลจึงไม่มีบทบาทและอำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในคดีเพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง ศาลต้องถูกจำกัดกรอบให้พิจารณาเฉพาะจากข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่คู่ความเสนอต่อศาลเท่านั้น

ดังนั้น หากเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียหายที่เป็นผู้ประกอบการธุรกิจกับผู้ประกอบการที่เป็นผู้ประกอบการธุรกิจด้วยกันก็จะเป็นการต่อสู้คดีที่เป็นธรรมมากกว่า

- ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดมากเกิดสมควรและไม่ต้องแบกรับภาระเกี่ยวกับความเสียหายอันเกิดจากสินค้ามากเกินไปจากหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด ทำให้ผู้ประกอบการไม่ต้องแบกรับความเสี่ยงในการที่จะต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้น จึงไม่เกิดอุปสรรคต่อการพัฒนากิจการของผู้ประกอบการ และไม่ส่งผลกระทบต่อราคาสินค้า

อย่างไรก็ดี ผู้เขียนเห็นว่าในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่โทรทัศน์นั้น หากข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงเป็นว่า ทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเป็นโทรทัศน์จอขาวดำที่ตั้งอยู่ในร้านค้าเล็ก ๆ หรือร้านขายของชำ เช่นนี้ ความรับผิดของผู้ประกอบการที่ผลิตสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากสามารถเห็นได้อย่างชัดเจนว่าทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหาย คือ โทรทัศน์ที่เจ้าของร้านเอาไว้ใช้เปิดดูเอง ลูกค้านำเข้ามาในร้านไม่ได้ใช้ดูด้วย เช่นนี้ เป็นกรณีที่เห็นได้อย่างชัดเจนว่าเป็นทรัพย์สินใช้เพื่อการส่วนตัว ดังนั้น จะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

(2) อำนาจและความเท่าเทียมกันในการเรียกร้องค่าเสียหาย

จากการตรวจสอบรายงานผลการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557⁹ ผู้เขียนพบว่าเรื่องร้องเรียนทั้งหมดที่สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคได้รับร้องเรียนจากผู้บริโภคมีจำนวนทั้งสิ้น 1,072 ราย โดยได้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย ไม่เป็นคดีขึ้นสู่ศาลเป็นจำนวน 155 ราย บางส่วนที่มีการนำคดีขึ้นสู่ศาลจำนวน 19 ราย* ผู้เขียนจึงสันนิษฐานว่า ข้อพิพาทระหว่างผู้ประกอบการกับผู้ประกอบการมักสิ้นสุดอยู่ที่กระบวนการไกล่เกลี่ย เหตุหนึ่งอาจจะเป็นเพราะลักษณะทางวัฒนธรรมขอความประนีประนอมของคนไทย ดังนั้น การยุติข้อพิพาทโดยใช้กระบวนการทางศาลที่มีขั้นตอนค่าใช้จ่ายสูง และใช้ระยะเวลาอันยาวนาน อาจจะไม่เป็นตัวเลือกลำดับแรก ๆ ของผู้เสียหาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นผู้เสียหายที่เป็นโจทก์อยู่ในฐานะบุคคลธรรมดา

⁹ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานนายกรัฐมนตรี, "สรุปผลการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานนายกรัฐมนตรี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557," (2558): 7-8.

* รายงานผลการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 รายงานว่า ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 ในรอบ 12 เดือน (เดือนตุลาคม 2556 - กันยายน 2557) สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาค่าเสียหายให้ผู้บริโภคจำนวนทั้งสิ้น 1,072 ราย โดยมีการเจรจาไกล่เกลี่ยได้ข้อยุติรวมทั้งสิ้น 155 ราย ศาลมีคำพิพากษาให้ผู้ประกอบการ (จำเลย) ชำระค่าเสียหายให้ผู้บริโภค จำนวนทั้งสิ้น 19 ราย ดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษา จำนวนทั้งสิ้น 42 ราย

ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า หากมีการจำแนกให้คดีที่ผู้เสียหายที่มีฐานะเป็นผู้ประกอบการที่ได้รับความเสียหายแก่ทรัพย์สินที่ใช้เพื่อการพาณิชย์อันเนื่องมาจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะไม่ได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และจะต้องใช้สิทธิเรียกร้องต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นกับทรัพย์สินดังกล่าวภายใต้กฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด จะเป็นการเหมาะสมและเพิ่มโอกาสที่ผู้เสียหายที่อยู่ในฐานะผู้ประกอบการเลือกใช้วิธีระงับข้อพิพาททางศาลในการเรียกร้องค่าเสียหายเพื่อปกป้องผลประโยชน์ทางทรัพย์สินที่ใช้ในการประกอบธุรกิจของตนซึ่งเป็นเรื่องของการขาดประโยชน์ทางธุรกิจ โดยผู้ประกอบการที่เป็นโจทก์จะไม่ได้รับผลกระทบหรือได้รับผลกระทบเพียงเล็กน้อยหากจะต้องใช้วิธีระงับข้อพิพาทโดยกระบวนการทางศาล ไม่ว่าจะเป็ผลกระทบบจากระยะเวลาที่จะต้องสูญเสียไปในการดำเนินคดี เนื่องจากมีความพร้อมด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีหรือมีความพร้อมด้านบุคลากรทางกฎหมายที่เป็นบุคลากรของตน หรือได้เอาประกันภัยความเสียหายต่อทรัพย์สินไว้อยู่แล้ว หรือหากจะมีการระงับข้อพิพาทในชั้นของการไกล่เกลี่ย ผู้เขียนก็เห็นว่าผู้เสียหายที่เป็นผู้ประกอบการจะมีอำนาจในการต่อรองที่เท่าเทียมกับผู้ก่อความเสียหายที่เป็นผู้ประกอบการด้วยกันมากกว่า

(3) ความสอดคล้องของความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินของผู้ประกอบการกับบทบัญญัติมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

มาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ใช้ในกรณีที่ผู้บริโภคเข้าทำสัญญาซื้อขายสินค้ากับผู้ประกอบการโดยมีข้อสัญญาหรือคำประกาศยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดของผู้ประกอบการต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยอยู่ ซึ่งสภาพเช่นนี้อาจทำให้ผู้บริโภคและบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยต้องเสียเปรียบมาก เนื่องจาก ข้อสัญญาหรือคำประกาศยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดดังกล่าวจะทำให้ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดใด ๆ ต่อผู้บริโภค แม้ปรากฏข้อเท็จจริงว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยและเป็นต้นเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหายก็ตาม ดังนั้น มาตรา 9 นี้จึงกำหนดให้ข้อตกลงใด ๆ ระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการที่ได้ทำไว้ล่วงหน้าก่อนเกิดความเสียหายและประกาศหรือคำแจ้งความของผู้ประกอบการเพื่อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดของผู้ประกอบการตกเป็นโมฆะ ไม่สามารถนำมาเป็นข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดของผู้ประกอบการได้

โดยคณะกรรมการพิจารณาร่างฯ มีเห็นว่าหลักการดังกล่าวนี้มีความสำคัญโดยต้องการชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างจากหลักกฎหมายเรื่องซื้อขาย ซึ่งตามหลักกฎหมายซื้อขายคู่สัญญาอาจตกลงยกเว้นความรับผิดกันไว้ล่วงหน้าได้ แต่กฎหมายในเรื่องนี้คณะกรรมการพิจารณาร่างฯ เห็นว่าไม่ควรกำหนดให้ยกเว้นความรับผิดได้เนื่องจากต้องการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งร่าง

พระราชบัญญัติมาตรานี้ได้ลบล้างคำของกฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม เพียงแต่มีความแตกต่างตรงที่กฎหมายเรื่องข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมจะแบ่งความเสียหายออกเป็นความเสียหายต่อบุคคลและความเสียหายต่อทรัพย์สิน ซึ่งความเสียหายต่อบุคคล เช่นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรืออนามัยนั้นไม่สามารถที่จะตกลงยกเว้นความรับผิดได้และจะตกเป็นโมฆะทั้งสิ้น ส่วนความเสียหายต่อทรัพย์สินนั้น สามารถกำหนดข้อยกเว้นความรับผิดได้ กรณีนี้จึงแตกต่างจากพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 นี้ซึ่งไม่สามารถตกลงยกเว้นความรับผิดไว้ล่วงหน้าได้ เนื่องจากเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด¹⁰

จากการที่ผู้เขียนได้สัมภาษณ์ศาสตราจารย์ ดร. ศักดา ธนิตกุล¹¹ อาจารย์ได้กรุณา ยกตัวอย่างกรณีมาตรา 9 ที่สามารถพบเห็นได้ในปัจจุบันให้ผู้เขียนเห็นภาพได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างที่ท่านอาจารย์ยกขึ้นมานั้น คือ กรณีร้านสะดวกซื้อแห่งหนึ่งสั่งซื้อสินค้าจากผู้ผลิตสินค้า (Suppliers) ประมาณ 5,000 รายเพื่อนำมาวางขายในร้านค้าของตน ซึ่งสินค้าบางรายการร้านสะดวกซื้ออาจจะสั่งให้ผู้ผลิตรายอื่นผลิต แต่ให้ใช้เครื่องหมายการค้าของร้านสะดวกซื้อก็ได้ (Private brand) ซึ่งสินค้าที่พบเห็นได้ทั่วไปในลักษณะนี้ เช่น สินค้าจำพวกน้ำดื่ม หรือสินค้าจำพวกกระดาษชำระ ซึ่งผู้ผลิตรายอื่นที่รับจ้างผลิตสินค้าให้ร้านสะดวกซื้อนั้นจะเรียกว่า (Original Equipment Manufacturer – OEM)

เมื่อพิจารณานิยามคำว่า “ผู้ประกอบการ” ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 “ผู้ว่าจ้างให้ผลิต” ถือเป็นผู้ประกอบการตามมาตรา 4 (1) แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ซึ่งในกรณีตัวอย่างข้างต้นนี้คือ ร้านสะดวกซื้อ

หากร้านสะดวกซื้อได้วางจ้างให้ผู้ผลิตรายอื่นที่รับจ้างผลิตสินค้า (ODM) ผลิตน้ำดื่ม และให้ใช้เครื่องหมายการค้าของร้านสะดวกซื้อ โดยได้มีข้อตกลงระหว่างกันว่า บริษัทผู้รับจ้างผลิตสินค้าจะต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในกรณีที่น่าดื่มที่รับจ้างผลิตเป็นสินค้าไม่ปลอดภัยทุกกรณี ข้อตกลงนี้ใช้บังคับต่อกันได้ เนื่องจากเป็นข้อตกลงเพื่อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดของผู้ประกอบการ (ร้านสะดวกซื้อ) ต่อผู้ประกอบการ (ผู้รับจ้างผลิต-ODM) ที่ทำไว้ล่วงหน้า ซึ่งเป็นเรื่องอำนาจต่อรองระหว่างกันและเป็นความตกลงตามสัญญาว่าจะตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดและจะใช้บังคับระหว่างกันอย่างไรก็ได้ ไม่ต้องห้ามตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

¹⁰ คณะกรรมการกฤษฎีกา, รายงานการประชุมคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) ครั้งที่ 8 (8/2546) 8/2545 วันอังคารที่ 3 ธันวาคม 2545, หน้า 2. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

¹¹ ศักดา ธนิตกุล.

แต่หากร้านสะดวกซื้อได้นำน้ำดื่มนั้นมาวางขายในร้าน และได้ติดป้ายแสดงไว้ในร้านคำว่า “ร้านสะดวกซื้อจะไม่ยอมรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าของตนเองทุกกรณี” ข้อตกลงเช่นนี้จะตกเป็นโมฆะตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ทั้งนี้ เพราะถือเป็นประกาศหรือคำแจ้งความของผู้ประกอบการเพื่อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดของผู้ประกอบการต่อผู้บริโภคที่ทำได้ล่วงหน้าเพื่อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิด

ดังนั้น หากวันหนึ่ง นาย ก. มาซื้อน้ำดื่มที่ร้านสะดวกซื้อแห่งนี้แล้วพบว่ามีจิ้งจกตายอยู่ในขวด นาย ก. ดื่มแล้วอาหารเป็นพิษ โดยหลัก นาย ก. จะสามารถฟ้องร้องให้ร้านสะดวกซื้อให้รับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากน้ำดื่มที่เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยต่อนาย ก. ได้ ร้านสะดวกซื้อจะต้องรับผิดในฐานะผู้ประกอบการตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 แต่อย่างไรก็ดี บริษัทผู้ผลิตน้ำดื่ม (ODM) ก็จะต้องมีความรับผิดต่อร้านสะดวกซื้อตามข้อตกลงที่ได้ทำไว้ต่อกัน

จากตัวอย่างข้างต้นประกอบกับข้อสังเกตที่ผู้เขียนสังเกตว่า บทบัญญัติมาตรา 9 นี้ใช้คำว่าข้อตกลงระหว่าง “ผู้บริโภคกับผู้ประกอบการ” ไม่ได้ใช้คำว่า “ผู้เสียหายกับผู้ประกอบการ” ตามตัวบทมาตราอื่น ๆ ของพระราชบัญญัตินี้ หรือไม่ได้ใช้คำว่า “ผู้ประกอบการกับผู้ประกอบการ” ซึ่งมาตรา 9 วรรคสองได้บัญญัติว่า “ผู้บริโภค” ตามมาตรานี้หมายถึง บุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งก็คือ ผู้ซื้อสินค้าและผู้ใช้สินค้าโดยชอบ ไม่ได้ใช้คำว่า “ผู้เสียหาย” ผู้เขียนจึงสันนิษฐานว่า มาตราดังกล่าวนี้อิงเจตจำนงจะคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นบริโภคเพียงอย่างเดียว ไม่ได้ต้องการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้ประกอบการ ทำให้ผู้เขียนอนุมานว่า หากเกิดกรณีให้ผู้ประกอบการเข้าทำสัญญาซื้อขายสินค้ากับผู้ประกอบการที่เป็นผู้ผลิตหรือผู้ขายสินค้าโดยได้มีข้อสัญญาหรือคำประกาศยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดของผู้ประกอบการต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยอยู่ด้วยแล้ว ข้อสัญญาหรือคำประกาศยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดดังกล่าวจะทำให้ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดใด ๆ ใช้บังคับได้ไม่ตกเป็นโมฆะ แม้ปรากฏข้อเท็จจริงว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยและเป็นต้นเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหายก็ตาม

ด้วยเหตุดังกล่าวและเพื่อให้เป็นการสอดคล้องกับบทบัญญัติมาตรา 9 ที่ผู้เขียนเข้าใจว่าประสงค์ที่จะคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้บริโภคมากกว่าผู้เสียหายที่เป็นผู้ประกอบการ ดังนั้นจึงสมควรที่จะจำแนกประเภทของทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหาย อันจะส่งผลให้ทรัพย์สินที่ผู้เสียหายใช้ในเชิงพาณิชย์จะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551

(4) เหตุผลทางเศรษฐกิจกับการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทย

ภายใต้พระราชบัญญัติต่อความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ผู้ประกอบการย่อมมีความเสี่ยงที่จะตกอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวโดยอาศัยหลักในความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดที่สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ประกอบการจะต้องรับผิดชอบหากพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานตามกฎหมายไม่ได้ ซึ่งจากการศึกษากฎหมายพระราชบัญญัติต่อความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 พบว่า พระราชบัญญัตินี้มีนโยบายหลัก 3 ประการ¹² กล่าวคือ

1) การมุ่งคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าให้ได้รับการเยียวยาอย่างเพียงพอและเหมาะสม โดยสาเหตุที่ทำให้ผู้ประกอบการเป็นผู้ต้องรับผิดชอบนั้น เนื่องจากผู้ประกอบการอยู่ในฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีที่สุดในการสกัดกั้นไม่ให้สินค้าเหล่านั้นเข้าสู่ท้องตลาด และผู้ประกอบการก็อยู่ในฐานะที่ดีที่สุดที่จะกระจายความเสี่ยงซึ่งอาจเกิดขึ้นจากสินค้านั้นเข้าไปในหมู่ประชาชน โดยใช้การตั้งราคาของสินค้าเป็นเกณฑ์ ทำให้ผู้บริโภคทุกคนเฉลี่ยความเสี่ยงในการจ่ายราคาแพงขึ้นอีกเล็กน้อย เพื่อจะได้รับความปลอดภัยจากสินค้านั้น จึงต้องมีการผลักภาระในความรับผิดไปให้กับผู้ประกอบการ

2) การสร้างความมั่นใจให้ผู้บริโภคว่าสินค้าที่วางอยู่ในท้องตลาดนั้นจะไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย

3) พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จะต้องไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและการแข่งขันทางการค้า หากเราใช้กฎหมายโดยไม่สมดุลต่อนโยบายเหล่านี้ แทนที่จะเกิดประโยชน์ก็อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแทนเพราะกฎหมายมุ่งเน้นแต่นโยบายการคุ้มครองผู้บริโภคเพียงประการเดียว หากแต่ยังต้องมีนโยบายอื่นที่จะมาถ่วงดุลกันด้วย เพราะหากผู้ประกอบการอยู่ไม่ได้ ท้ายที่สุดก็ไม่มีผลิตภัณฑ์วางจำหน่ายในท้องตลาด ซึ่งก็จะกระทบทั้งต่อผู้บริโภคเอง รวมถึงประเทศชาติด้วยในที่สุด

ดังนั้น เมื่อได้พิจารณาตามนโยบายทั้ง 3 ประการดังกล่าวมาในข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่า นอกเหนือไปจากการคุ้มครองผู้บริโภคแล้ว พระราชบัญญัติต่อความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จะต้องไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของไทยด้วย ซึ่งอุปสรรคที่สำคัญประการหนึ่งของผู้เขียนเห็นว่าเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทยนั้น คือ กรณีที่ผู้ประกอบการจะต้องตกอยู่ภายใต้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัดที่จะต้องชดเชยค่าเสียหายต่อความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินของผู้เสียหาย ซึ่งปัจจุบันยังขาดความชัดเจนว่า

¹² อนันต์ จันทร์โอภากร, "นโยบายของกฎหมาย Product Liability Law และผลกระทบของนโยบายต่อการใช้และความกฎหมาย," 2-4.

จะมีการจำกัดหรือไม่จำกัดประเภทและชนิดของทรัพย์สินที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายนี้ ซึ่งไม่เป็นการสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกฎหมาย และส่งผลกระทบต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทยในด้านต่าง ๆ

นอกจากนั้น ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ในประเทศไทยเป็นผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมประมาณร้อยละ 99.52 ของประเทศ^{*13} เนื่องจากเป็นประเทศที่อยู่ในระหว่างการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงด้านอุตสาหกรรมด้วย หมายถึง ความสามารถในด้านต่าง ๆ รวมถึงความสามารถในการชดเชยเยียวยาความเสียหายต่อทรัพย์สินของผู้เสียหายอาจจะลดลงไปด้วย ดังนั้น หากมีการกำหนดขอบเขตของการตีความ หรือขอบเขตของความรับผิดชอบต่อความเสียหายต่อทรัพย์สินของผู้เสียหายที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายนี้ ก็จะเป็นผลดีต่อผู้ประกอบการในด้านต่าง ๆ โดยผู้เขียนมีความเห็นว่า หากกฎหมายไม่มีการจำกัดขอบเขตที่เหมาะสมหรือกำหนดความรับผิดของผู้ประกอบการไว้มากจนเกินไป ย่อมส่งผลเสียทั้งต่อผู้ประกอบการเองโดยเป็นการจำกัดการอยู่รอดและโอกาสในการเติบโตทางธุรกิจอุตสาหกรรมของผู้ประกอบการ รวมถึงทำให้การพัฒนาอุตสาหกรรมของไทยหยุดชะงักลง ซึ่งก็จะกระทบต่อไปถึงเศรษฐกิจโดยรวมที่อาศัยการขับเคลื่อนทางด้านอุตสาหกรรมเป็นส่วนใหญ่

หากมีการกำหนดขอบเขตของการตีความ หรือขอบเขตของความรับผิดชอบต่อความเสียหายต่อทรัพย์สินของผู้เสียหายอย่างเหมาะสม ผู้เขียนเห็นว่า จะส่งผลดีต่อผู้ประกอบการและการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ ดังนี้

1) ผู้ประกอบการสามารถวางแผนในการดำเนินกิจการของผู้ประกอบการ โดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็กที่มีความสามารถในการแบกรับความเสี่ยงน้อยกว่าผู้ประกอบการขนาดใหญ่ที่มีเงินทุนที่มากกว่า ประกอบกับผู้ประกอบการขนาดใหญ่มีเงินทุนในการตรวจสอบและความคุ้มครองขั้นตอนการผลิตหรือออกแบบสินค้าให้มีความปลอดภัยของสินค้ามากกว่า

2) เป็นการเพิ่มเหตุยกเว้นความรับผิดของผู้ประกอบการตามกฎหมาย เพื่อให้หลุดพ้นความรับผิดโดยเคร่งครัดตามกฎหมายกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยได้ เพื่อลดความเสี่ยงที่ผู้ประกอบการจะต้องชดเชยค่าเสียหายจำนวนมากหากศาลใช้อำนาจในการมีคำพิพากษาให้ผู้ประกอบการชดเชยค่าเสียหายเชิงลงโทษเพิ่มเติมอีก

* ข้อมูลจากรายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปี 2557 รายงานว่า จำนวนวิสาหกิจรวมทั้งประเทศมีจำนวนทั้งสิ้น 2,844,757 ราย จำแนกเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จำนวน 2,763,997 ราย โดยเป็นวิสาหกิจขนาดเล็กจำนวน 2,750,750 ราย คิดเป็นร้อยละ 96.70 ของจำนวนวิสาหกิจทั้งหมด หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 99.52 ของจำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั่วประเทศ

¹³ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, "รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปี 2557 (Smes White Paper 2014)," (2557): 29.

3) เมื่อสามารถลดความเสี่ยงที่ผู้ประกอบการจะต้องรับผิดชอบตามหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด ก็จะทำให้เกิดผู้ประกอบการรายใหม่เกิดขึ้นได้ง่าย เนื่องจากในกรณีที่ผู้ประกอบการรายใหม่มีเงินทุนน้อยหรือมีเงินทุนไม่เพียงพอ ผู้ประกอบการก็ไม่ต้องจัดสรรเงินทุนสำรองไว้เผื่อกรณีที่จะต้องชดใช้ค่าเสียหายให้กับผู้เสียหาย

4) เมื่อมีการสร้างข้อจำกัดความรับผิดชอบของผู้ประกอบการที่เหมาะสม ทำให้ผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรมไม่ต้องแบกรับภาระมากเกินไป ก็จะส่งผลดีต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม และไม่เป็นการขัดขวางผู้ประกอบการรายใหม่ที่พยายามจะเข้ามาทำตลาด ทำให้ภาคอุตสาหกรรมเกิดการเติบโตและพัฒนาได้อย่างที่ควรจะเป็น

โดยเมื่อผู้เขียนพิจารณาจากเจตนารมณ์ของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ประกอบกับคำนิยามของ “ผู้บริโภค” ตามกฎหมายอื่น ๆ อำนาจและความเท่าเทียมกันในการเรียกร้องค่าเสียหาย ความสอดคล้องของความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินของผู้ประกอบการกับบทบัญญัติมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ประกอบกับเหตุผลทางเศรษฐกิจกับการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทย ผู้เขียนจึงขอสรุปความเห็นของผู้เขียนต่อประเด็นดังกล่าวว่าผู้เขียนเห็นด้วยกับบทบัญญัติของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ในเรื่องของข้อกำหนดว่าบุคคลที่เป็นผู้เสียหายจะเป็นใครก็ได้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยโดยไม่จำเป็นต้องเป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้นรวมถึงนิติบุคคลด้วย ซึ่งสอดคล้องกับคำนิยามของคำว่า “ผู้เสียหาย” ตามบทบัญญัติมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 และแนวคำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ว่าผู้บริโภคจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือเป็นนิติบุคคลก็ได้ แต่อย่างไรก็ดี สำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินอื่นของผู้เสียหาย ผู้เขียนเห็นว่าภายหลังจากที่ผ่านเงื่อนไขความเป็นผู้เสียหายว่าจะเป็นคนใดก็ได้แล้วก็ควรที่จะต้องได้รับการพิจารณาอีกชั้นหนึ่งว่า ทรัพย์สินของผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายนั้นเป็นทรัพย์สินประเภทใด ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าอย่างน้อยที่สุดสำหรับความเสียหายต่อทรัพย์สินที่ควรได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ควรเป็นทรัพย์สินที่ส่วนใหญ่แล้วผู้เสียหายได้ใช้หรือบริโภคเพื่อการส่วนตัวเท่านั้น โดยหากเป็นความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินที่ผู้เสียหายใช้ในเชิงพาณิชย์หรือไม่ได้ใช้ในการส่วนตัว ผู้เขียนเห็นว่าผู้เสียหายจะมีฐานะเป็นผู้ประกอบการซึ่งมีฐานะเป็นพ่อค้าเช่นเดียวกับผู้ประกอบการที่เป็นจำเลย จึงไม่สมควรที่จะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

5.4 สรุป

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของแต่ละประเทศกับประเทศไทย ผู้เขียนพบว่า ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ยังขาดความชัดเจนในนิยามของ “ความเสียหาย” ที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินที่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้เสียหายและผู้ประกอบการในเรื่องสิทธิของผู้เสียหายในการเรียกร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดว่ายังคงมีความกำกวมว่าจะต้องใช้กฎหมายใดระหว่างกฎหมายความรับผิดเพื่อละเมิดที่เป็นหลักกฎหมายทั่วไป หรือใช้กฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยจะส่งผลกระทบต่อภาระการพิสูจน์และค่าสินไหมทดแทนที่ผู้ประกอบการจะต้องชดใช้

โดยผู้เขียนได้วิเคราะห์โดยพิจารณาจากเจตนารมณ์ของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคที่ประสงค์จะคุ้มครองผู้บริโภคที่แท้จริง อำนาจและความเท่าเทียมกันในการเรียกร้องค่าเสียหายหากผู้เสียหายไม่ใช่ผู้บริโภคที่เป็นบุคคลธรรมดาที่ใช้ทรัพย์สินเพื่อการส่วนตัว ความสอดคล้องของความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินของผู้ประกอบการกับมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 และเหตุผลทางเศรษฐกิจในการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทยที่กฎหมายจะต้องเอื้ออำนวยให้ผู้ประกอบการสามารถประกอบธุรกิจต่อไปได้แล้ว ผู้เขียนมีความเห็นว่า หากกฎหมายให้สิทธิแก่ผู้เสียหายอย่างกว้างในการเลือกใช้กฎหมายละเมิดหรือพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะทำให้ผู้ประกอบการมีความเสี่ยงที่จะต้องรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินมากเกินสมควรจากการถูกสันนิษฐานให้มีความรับผิดโดยหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) จนกว่าจะสามารถพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานตามที่กฎหมายกำหนดได้ และอาจจะต้องมีความเสี่ยงในการถูกศาลพิพากษาให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจะลงโทษอีกประการหนึ่ง ซึ่งแม้จะมีผู้เห็นว่าการตีความบทบัญญัติกฎหมายไว้อย่างกว้างนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เสียหายในการใช้สิทธิตามกฎหมายได้อย่างเสรี แต่ผู้เขียนกลับมีความเห็นว่า เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมายและเป็นแนวทางในการบังคับใช้กฎหมายในอนาคตจึงสมควรที่จะสร้างข้อจำกัดความรับผิดที่เหมาะสมของผู้ประกอบการเพื่อให้ผู้ประกอบการโดยเฉพาะผู้ประกอบการที่เป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กสามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ และไม่เป็นการกีดกันผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กจนเกินไป ซึ่งจะเป็นผลดีต่อภาพรวมของการประกอบอุตสาหกรรมในระดับประเทศ

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุป

ในปัจจุบัน กฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย (Product Liability Law) เป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคที่มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากในปัจจุบันการผลิตสินค้าส่วนใหญ่ใช้ระบบการผลิตสินค้าแบบอุตสาหกรรม (Mass Production) ที่มีการนำองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีความซับซ้อนมาใช้ในการผลิต เป็นเหตุให้ในบางครั้งผู้บริโภคไม่สามารถตรวจสอบสินค้าที่ซื้อขายกันในขณะทำสัญญา โดยใช้ความระมัดระวังในระดับธรรมดาได้ ดังนั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคจึงต้องมีกฎหมายนี้ขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคที่เสียเปรียบในสังคมโดยการลดข้อจำกัดทางกฎหมายและช่วยเติมเต็มข้อจำกัดในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้บริโภค

ประเทศไทยมีการตรากฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยโดยบัญญัติไว้ใน “พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551” ที่ได้มีการนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) หรือหลักความรับผิดโดยปราศจากความผิดมาบัญญัติไว้ ส่งผลให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดโดยกฎหมายกำหนดให้ต้องรับผิดโดยปราศจากความผิด (Liability without fault) ทั้งนี้ การใช้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัดเป็นการเพิ่มโอกาสในการที่ผู้เสียหายจะได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นได้มากกว่าการใช้สิทธิตามหลักความรับผิดทางละเมิดปกติทั่วไป เนื่องจากตามกฎหมายละเมิดทั่วไปนั้น ผู้เสียหายจะต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการอันเป็นการยากที่ผู้เสียหายจะสามารถพิสูจน์ได้

อย่างไรก็ตาม ตามกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทยยังคงมีปัญหาเกี่ยวกับการตีความในประเด็นเรื่องความเสียหายที่เกิดต่อทรัพย์สินอื่นของผู้เสียหาย เนื่องจาก มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 บัญญัติว่า “ความเสียหาย” หมายความว่า ความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน ทั้งนี้ ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น” ไม่ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนในส่วนของนิยามของคำว่า “ความเสียหาย” ว่าทรัพย์สินอื่นของผู้เสียหายนอกเหนือจากสินค้าที่ไม่

ปลอดภัยที่ได้รับความเสียหายและจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยจะต้องเป็นทรัพย์สินที่ผู้เสียหายใช้สอยเป็นการส่วนตัว (Private use) เช่นเดียวกับบทบัญญัติของ Article 9 (b) แห่ง Product Liability Directive (85/374/EEC) ของประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปที่เป็นต้นร่างของกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเท่านั้นหรือไม่ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าในถ้อยคำของบทบัญญัติดังกล่าวเกี่ยวกับความเสียหายต่อทรัพย์สินยังมีความไม่ชัดเจน หากกฎหมายกำหนดให้ผู้ประกอบการมีภาระความรับผิดที่มากขึ้นภายใต้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด ก็สมควรที่จะต้องกำหนดบทนิยามศัพท์ไว้เพื่อกำหนดขอบเขตของถ้อยคำให้ชัดเจนเพื่อให้ผู้ใช้กฎหมายเข้าใจความหมายของถ้อยคำในกฎหมายตรงกัน อันนำไปสู่ปัญหาในการตีความมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ในส่วนของนิยามของคำว่า “ความเสียหายต่อทรัพย์สิน” ว่าสิทธิของผู้เสียหายในการจะเรียกร้องให้ผู้ประกอบการชดเชยค่าเสียหายต่อความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินอื่นของผู้เสียหายที่ไม่ใช่ตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ทรัพย์สินอื่นที่ได้รับความเสียหายต้องเป็นทรัพย์สินอื่นประเภทใด และจะต้องเป็นทรัพย์สินอื่นที่ปกติแล้วส่วนใหญ่ผู้เสียหายมีไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในการใช้เป็นการส่วนตัว (Private use) เท่านั้นหรือไม่

จากการศึกษาของผู้เขียนพบว่า บทบัญญัติ Article 9 (b) แห่ง Product Liability Directive (85/374/EEC) ที่เป็นต้นแบบของกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยภายในของประเทศไทยและประเทศไทย บัญญัติว่า “For the purpose of Article 1, 'damage' means: (b) damage to, or destruction of, any item of property other than the defective product itself, with a lower threshold of 500 ECU, provided that the item of property:

(i) is of a type ordinarily intended for private use or consumption, and
 (ii) was used by the injured person mainly for his own private use or consumption.” ซึ่งกำหนดให้ทรัพย์สินอื่นของผู้เสียหายที่จะได้รับความคุ้มครองภายใต้ข้อกำหนดจะต้องเป็นทรัพย์สินอื่นที่ส่วนใหญ่แล้วผู้เสียหายใช้หรือบริโภคเป็นการส่วนตัวนั้น เนื่องจากคณะกรรมการแห่งสหภาพยุโรปเห็นว่า ผู้เสียหายที่ใช้ทรัพย์สินเพื่อการค้าหรือใช้ในเชิงพาณิชย์มีฐานะเดียวกับผู้ประกอบการที่ต่างฝ่ายต่างเป็นภาคธุรกิจที่มีอำนาจต่อรองและสามารถใช้สิทธิในการเรียกร้องให้ชดเชยค่าเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินอื่นของตนต่อกันได้ภายใต้หลักกฎหมายละเมิดทั่วไปได้อยู่แล้ว ดังนั้น เมื่อผู้เสียหายกับผู้ก่อความเสียหายอยู่ในฐานะที่ต่างฝ่ายต่างเป็นผู้ประกอบการที่มีความเท่าเทียมกัน ก็ควรที่จะเรียกร้องต่อกันโดยใช้สิทธิตามกฎหมายละเมิดทั่วไป

ส่วนการที่พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ตัดถ้อยคำดังกล่าวออก ศาสตราจารย์ ดร.ศักดา ธนิตกุล ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ของผู้เขียนมีความเห็นว่า “การที่มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ตัดถ้อยคำดังกล่าวออก จึงแสดงว่าความเสียหายต่อทรัพย์สินตามกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของไทยไม่ได้จำกัดความเสียหายไว้ที่ทรัพย์สินเพื่อใช้หรือบริโภคเป็นการส่วนตัวเท่านั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งความเสียหายต่อทรัพย์สินตามกฎหมายไทยกว้างกว่าความเสียหายต่อทรัพย์สินของกฎหมายประชาคมเศรษฐกิจยุโรป” โดยอาจารย์เห็นว่าเป็นการตีความอย่างกว้าง และเป็นการตีความให้เป็นคุณกับผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหาย ทั้งนี้ศาสตราจารย์ ดร.ศักดา ธนิตกุล ยังมีความเห็นเพิ่มเติมว่าหากพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ต้องการที่จะจำกัดว่าทรัพย์สินที่เกิดความเสียหายจะต้องเป็นทรัพย์สินที่ผู้เสียหายมิใช่ใช้หรือบริโภคเป็นการส่วนตัวเท่านั้นน่าจะเขียนบัญญัติไว้อย่างชัดเจน ไม่น่าจะตัดถ้อยคำดังกล่าวออกเสียแต่ต้น ประกอบกับที่ผู้เขียนได้ศึกษาแนวคำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ที่ได้วินิจฉัยว่าคดีใดเป็นคดีผู้บริโภคในปัจจุบันจะพบว่า ศาลอุทธรณ์ของไทยตีความให้ผู้บริโภคหมายถึง บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ โดยจะเห็นได้ว่าแนวคำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ในปัจจุบันได้ให้ความหมายของการเป็นผู้บริโภคไว้อย่างกว้าง ทำให้ภาคธุรกิจที่ซื้อสินค้าจากผู้ประกอบการด้วยกันมาใช้ในกิจการของตนเองถือเป็นผู้บริโภคด้วย ซึ่งในกรณีดังกล่าว ทำให้ผู้เขียนมีความเห็นว่ามีความโน้มที่ศาลจะนำการตีความดังกล่าวมาใช้ในการพิจารณาคดีที่ผู้เสียหายเรียกร้องความเสียหายต่อทรัพย์สินอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยหากเกิดความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยต่อทรัพย์สินอื่นของผู้เสียหายไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินอื่นที่ผู้เสียหายได้ใช้สอยเป็นการส่วนตัวหรือใช้สอยในเชิงพาณิชย์ (มีสถานะเป็นภาคธุรกิจ) ก็มีแนวโน้มที่ศาลจะให้ทรัพย์สินดังกล่าวล้วนได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ทั้งสิ้น

จึงสรุปประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นได้ว่า ในปัจจุบันการตีความว่าความเสียหายต่อทรัพย์สินอื่นที่ควรได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ยังคงขาดความชัดเจน ส่งผลต่อสิทธิในการฟ้องร้องดำเนินคดีของผู้เสียหายและการกำหนดภาระการพิสูจน์ของผู้ประกอบการ จึงควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการตีความ “ความเสียหายต่อทรัพย์สินอื่น” ให้มีความชัดเจนขึ้น โดยควรกำหนดแนวทางการตีความว่าความเสียหายที่เกิดต่อทรัพย์สินอื่นที่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ให้ชัดเจนว่าหมายถึงทรัพย์สินทุกชนิดของผู้เสียหายไม่ว่าจะใช้เป็นการส่วนตัวหรือใช้ในเชิงพาณิชย์ หรือควรจำกัดเฉพาะทรัพย์สินอื่นที่

ผู้เสียหายใช้สอยเป็นการส่วนตัวเท่านั้น เพื่อที่จะสามารถนำแนวทางดังกล่าวมาใช้พิจารณาถึงสิทธิในการฟ้องร้องดำเนินคดีของผู้เสียหายและประโยชน์ในการพิจารณาคดีของศาล และสร้างความสมดุลระหว่างการที่ผู้เสียหายจะได้รับการเยียวยาที่เป็นธรรมและเพียงพอจากความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยกับประโยชน์ที่ผู้ประกอบการจะได้รับจากการที่ไม่ต้องลงทุนผลิตสินค้าให้มีความปลอดภัยมากเกินไปจนความจำเป็นและถูกบังคับโดยกฎหมายหรือคำพิพากษาให้ต้องจ่ายค่าเสียหายที่สูงจนเกินไปจนอาจทำให้ไม่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้

โดยเมื่อผู้เขียนพิจารณาจากเจตนารมณ์ของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ประกอบกับ คำนิยามของ “ผู้บริโภค” ตามกฎหมายอื่น ๆ อำนาจและความเท่าเทียมกันในการเรียกร้องค่าเสียหาย ความสอดคล้องของความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินของผู้ประกอบการกับบทบัญญัติมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ประกอบกับเหตุผลทางเศรษฐกิจกับการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทย ผู้เขียนจึงขอสรุปความเห็นของผู้เขียนต่อประเด็นดังกล่าวว่า ผู้เขียนเห็นด้วยกับบทบัญญัติของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ในเรื่องของการกำหนดว่าบุคคลที่เป็นผู้เสียหายจะเป็นใครก็ได้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยโดยไม่จำเป็นต้องเป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้นรวมถึงนิติบุคคลด้วย ซึ่งสอดคล้องกับคำนิยามของคำว่า “ผู้เสียหาย” ตามบทบัญญัติมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 และแนวคำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ว่าผู้บริโภคจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือเป็นนิติบุคคลก็ได้ แต่อย่างไรก็ดี สำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินอื่นของผู้เสียหาย ผู้เขียนเห็นว่าภายหลังจากที่ผ่านเงื่อนไขความเป็นผู้เสียหายว่าจะเป็นคนใดก็ได้แล้วก็ควรที่จะต้องได้รับการพิจารณาอีกชั้นหนึ่งว่าทรัพย์สินของผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายนั้นเป็นทรัพย์สินประเภทใด ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าอย่างน้อยที่สุดสำหรับความเสียหายต่อทรัพย์สินที่ควรได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ควรเป็นทรัพย์สินที่ส่วนใหญ่แล้วผู้เสียหายได้ใช้หรือบริโภคเพื่อการส่วนตัวเท่านั้น โดยหากเป็นความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินที่ผู้เสียหายใช้ในเชิงพาณิชย์หรือไม่ได้ใช้ในการส่วนตัว ผู้เขียนเห็นว่าผู้เสียหายจะมีฐานะเป็นผู้ประกอบการซึ่งมีฐานะเป็นพ่อค้าเช่นเดียวกับผู้ประกอบการที่เป็นจำเลย จึงไม่สมควรที่จะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

6.2 ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับผู้ประกอบการที่จะต้องตกเป็นจำเลย ผู้เขียนเห็นควรเสนอให้จำกัดความรับผิดของผู้ประกอบการให้เหมาะสม โดยให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินอื่นตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 เฉพาะความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินที่ผู้เสียหายได้ใช้เพื่อประโยชน์เป็นการส่วนตัวเท่านั้น โดยผู้เขียนขอเสนอให้มีการตีความจำกัดขอบเขตของความเสียหายต่อทรัพย์สินที่ผู้ประกอบการจะต้องรับผิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ให้แคบลง และแก้ไขบทบัญญัติของมาตรา 4 แห่ง พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ในส่วนของความเสียหายจากเดิมที่บัญญัติว่า “ความเสียหาย” หมายความว่า ความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน ทั้งนี้ ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น” เป็น

“มาตรา 4 แห่ง พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551...

“ความเสียหาย” หมายความว่า ความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ **หรือความเสียหายต่อทรัพย์สินที่ส่วนใหญ่ผู้เสียหายได้ใช้หรือบริโภคเป็นการส่วนตัว** ทั้งนี้ ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น...”

ส่วนกรณีที่มีข้อสงสัยว่าทรัพย์สินหนึ่งชิ้นหรือสิ่งของอย่างเดียวกันอาจถูกใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทั้งในทางการค้าและในทางส่วนตัวนั้น ผู้เขียนขอเสนอแนวทางในการให้ศาลพิจารณาประเภทของทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหาย ดังนี้

1. เปรียบเทียบสัดส่วนของการใช้งานเป็นสำคัญ ผู้เขียนเห็นควรเสนอให้ศาลใช้หลักการเปรียบเทียบสัดส่วนของการใช้งานเป็นสำคัญ โดยหากเป็นทรัพย์สินที่ผู้ซื้อซื้อเพื่อนำมาใช้ในเชิงพาณิชย์บ้างแต่เพียงเล็กน้อยและเป็นเพียงส่วนที่ไม่มียุทธศาสตร์ โดยความมุ่งหมายหลักของผู้ซื้อยังคงเป็นไปเพื่อการใช้สอยส่วนตัว ทรัพย์สินนั้นก็ถือว่าเป็นถูกใช้หรือถูกบริโภคเป็นการส่วนตัว (Private use) และควรได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งเป็นหลักการเดียวกันหลักการที่ศาลแห่งสหภาพยุโรป (Court of Justice of the European Union) นำมาใช้พิจารณาตัดสินคดีและเป็นการสอดคล้องกับบทบัญญัติของ Article 9 (b) แห่ง Product Liability Directive (85/374/EEC) ที่ถ้อยคำภาษาอังกฤษใช้ถ้อยคำว่า “mainly for his own private use or

consumption.” หรือ “ส่วนใหญ่ผู้เสียหายได้ใช้หรือบริโภคเป็นการส่วนตัว” เช่น หากสถานที่ที่เกิดความเสียหายคือร้านอาหารข้างทาง ซึ่งภายในร้านอาหารนี้มีโทรทัศน์วางอยู่ หากไม่มีลูกค้ายืนที่ร้านก็เปิดโทรทัศน์ให้พนักงานหรือเจ้าของร้านนั่งชม หากมีลูกค้ายืนทานอาหารก็สามารถนั่งชมโทรทัศน์พร้อมกับทานอาหารไปด้วยได้ เช่นนี้ หากเกิดความสงสัยว่าโทรทัศน์ดังกล่าวได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 หรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่า วัตถุประสงค์หลักของร้านอาหารโดยทั่วไปแล้วคือขายอาหาร การมีโทรทัศน์ตั้งไว้ในร้านอาหารนั้นเป็นบริการเสริมที่มีไว้เพื่อให้ความบันเทิงแก่ลูกค้าที่มาทานอาหารที่ร้านโดยไม่ได้เก็บเงินค่าบริการต่างหาก ทั้งเวลาส่วนใหญ่ที่ลูกค้ายืนในร้านก็เพื่อรับประทานอาหารมากกว่าเพื่อชมโทรทัศน์ ดังนั้น ในกรณีนี้ ผู้เขียนเห็นว่าโทรทัศน์ที่ได้รับความเสียหายเป็นทรัพย์สินที่ร้านอาหารมีไว้เพื่อใช้เป็นการส่วนตัว ไม่ใช่ในเชิงพาณิชย์ หากเกิดไฟไหม้ร้านอาหารนี้ ความเสียหายต่อโทรทัศน์ก็จะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ซึ่งตัวอย่างข้างต้นนี้เป็นคนละกรณีกับร้านอาหารที่มีดนตรีสดและมีโทรทัศน์จอ LCD ขนาดใหญ่ที่เห็นได้ชัดเจนว่าเป็นโทรทัศน์ที่ใช้ในเชิงพาณิชย์

2. เปรียบเทียบประเภทของธุรกิจ ความเกี่ยวข้องและสอดคล้องกับกิจกรรมในการประกอบธุรกิจ ผู้เขียนเสนอให้ศาลพิจารณาความสอดคล้องของทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหายว่า วัตถุประสงค์ของประเภทธุรกิจหรือกิจการนั้น ๆ มีความสอดคล้องกับทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหายมากน้อยเพียงใด โดยหากบุคคลผู้ซื้อทรัพย์สินนั้นมาใช้เป็นนิติบุคคล ผู้เขียนเห็นว่าการจะเป็นนิติบุคคลจะต้องมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะ และจะต้องมีการวางแผนการจัดการบริหารทรัพย์สินของนิติบุคคลให้ต้องตามวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลอย่างเป็นระบบ ดังนั้นสัญญาใด ๆ ที่นิติบุคคลได้ทำขึ้นถึงแม้ว่าจะต้องทำโดยผ่านผู้มีอำนาจจัดการแทนก็ต้องผ่านการไตร่ตรองที่ดีกว่าบุคคลธรรมดาทั่วไปที่ทำสัญญาเพื่อการบริโภคส่วนตัวของเขาเอง ดังนั้น อาจสันนิษฐานได้ว่านิติบุคคลมีความประสงค์ที่จะนำเอาทรัพย์สินนั้นมาใช้เพื่อประโยชน์ในทางพาณิชย์ แม้จะนำมาใช้ในการส่วนตัวบ้างเพียงเล็กน้อย ตัวอย่างเช่น โทรศัพท์เคลื่อนที่เครื่องหนึ่ง หากผู้ที่เป็นเจ้าของโทรศัพท์เครื่องดังกล่าวคือบริษัทขายประกัน แต่บริษัทฯ อนุญาตให้พนักงานนำโทรศัพท์เคลื่อนที่ไปใช้งานนอกสำนักงานได้เพื่อความสะดวกในการติดต่อลูกค้า แม้พนักงานที่ผู้ครอบครองโทรศัพท์เคลื่อนที่เครื่องดังกล่าวจะนำมาใช้โทรศัพท์เพื่อคุยธุระส่วนตัวบ้าง แต่จุดประสงค์หลักของการซื้อทรัพย์สินเครื่องนั้นมาในตอนแรกมีไว้สำหรับให้พนักงานโทรนำเสนอกรมธรรม์ให้กับลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับประเภทของกิจการของบริษัท ดังนั้น หากโทรศัพท์เคลื่อนที่เครื่องดังกล่าวถูกไฟไหม้ และต้นเหตุแห่งความเสียหายนั้นเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย บริษัทประกันภัยนิติบุคคลผู้เสียหายที่เป็นเจ้าของโทรศัพท์เคลื่อนที่นั้นย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่

เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เนื่องจากทรัพย์สินนั้นถือเป็นทรัพย์สินที่ไว้ในเชิงพาณิชย์ ไม่ใช่ในทางส่วนตัว

นอกจากนั้นผู้เขียนเห็นว่า หน้าที่ในการพิสูจน์ข้อสงสัยนี้ต่อศาลว่าทรัพย์สินที่ได้รับ ความเสียหายถูกใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในเชิงพาณิชย์ (Commercial use) หรือในทางส่วนตัว (Private use) ควรจะต้องเป็นหน้าที่ของผู้ประกอบการที่ถูกสันนิษฐานให้ต้องรับผิดชอบภายใต้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด เนื่องจาก หากผู้ประกอบการพิสูจน์ต่อศาลได้ว่าทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหายเป็นทรัพย์สินที่ผู้เสียหายได้มีไว้ในเชิงพาณิชย์ ผู้เสียหายจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 เป็นผลให้ผู้ประกอบการไม่ถูกสันนิษฐานให้ต้องรับผิดชอบภายใต้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด ผู้เสียหายก็จะต้องใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายโดยอาศัยหลักกฎหมายแพ่งโดยทั่วไปเรื่องละเมิด ภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายจะเป็นไปตามมาตรา 84/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งเป็นไปตามหลัก "ผู้ใดกล่าวอ้าง ผู้นั้นมีหน้าที่นำสืบ" หมายความว่า ผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ว่าตนได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยและสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นเนื่องจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการ และความเสียหายที่เกิดขึ้นมีความสัมพันธ์กัน ก่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในการต่อสู้คดีระหว่างฝ่ายผู้เสียหายที่อยู่ในฐานะผู้ประกอบการธุรกิจกับฝ่ายจำเลยที่เป็นผู้ประกอบการ ที่ต่างฝ่ายต่างมีความเท่าเทียมในการดำเนินคดี ทำให้ผู้ประกอบการที่เป็นจำเลยไม่ต้องรับผิดชอบมากเกินไป ซึ่งจะก่อให้เกิดความเหมาะสมและเป็นธรรมในการบังคับใช้กฎหมาย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

เอื้อน ขุนแก้ว. กฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค (Consumer Case Procedure Law). พิมพ์ครั้งที่

2. กรุงเทพมหานคร: บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด, 2559.

กระทรวงการต่างประเทศ. คำแปลปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน Universal Declaration of Human Rights [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://www.mfa.go.th/humanrights/images/stories/book.pdf> [เข้าถึงเมื่อ 6 มกราคม 2559]

คณะกรรมการกฤษฎีกา. บันทึกการประชุมคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) ครั้งที่ 1 (1/2546) 1/2546 วันอังคารที่ 15 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2545.

———. บันทึกการประชุมคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) ครั้งที่ 6 (6/2546) 6/2545 วัน อังคารที่ 19 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2545

———. บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. (เรื่องเสร็จที่ 525/2550).

———. บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. (เรื่องเสร็จที่ 747/2549).

———. รายงานการประชุมคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) ครั้งที่ 8 (8/2546) 8/2545 วัน อังคารที่ 3 ธันวาคม 2545.

คณะทำงานโครงการประชุมแนวทางปฏิบัติในคดีผู้บริโภคในศาลอุทธรณ์. เอกสารประกอบการ สัมมนา “กฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย”. กรุงเทพมหานคร: ศาลอุทธรณ์, 2552.

จันทร์เพ็ญ รัชตาธิวัฒน์. ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย. วารสาร กฎหมายปกครอง เล่ม 23 ตอน 1 (2549): 29-30.

จิตติ ติงศภักดิ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตรา ว่าด้วย จัดการงานนอกสั่ง ลากมิควรถได้ ละเมิด บรรพ 2 มาตรา 395 - 452. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2557.

จิตรา เพียรล้ำเลิศ. คำสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://www.stou.ac.th/Schools/Slw/upload/Ex.40701-8.pdf> [เข้าถึงเมื่อ 12 เมษายน 2559]

- ชัยพร ทรัพย์วรณิช, and ธีรรัตน์ นรินทรางกูร ณ อยุธยา. ข้อพิจารณาบางประการและผลกระทบของร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. ... ดูภาพ 3 กันยายน-ธันวาคม (2540): 189-190.
- ดาราดพร ธีระวัฒน์. กฎหมายสัญญา สถานะใหม่ของสัญญาปัจจุบันและปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.
- . สัญญาผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2559.
- ธีรวัฒน์ จันทรมบูรณ์. คำอธิบายพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2557.
- พงศ์เดช วาณิชกิตติกุล. คำอธิบายพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย. กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2552.
- พิชัย พันภัย. ทฤษฎีและขอบเขตของกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Product Liability Law: Theory and Scope). วารสารศาลยุติธรรมปริทัศน์ (เมษายน - พฤษภาคม 2554).
- มานิตย์ จุมปา. คำอธิบายกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability Law). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554.
- มานิตย์ วงศ์เสรี และคณะ. รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า (Product Liability). (ปีงบประมาณ 2543).
- รัชดาพร สังวร. ปัญหาบางประการในการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในประเทศไทย [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.tci-thaijo.org/index.php/sduhs/article/download/5074/4452> [เข้าถึงเมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2559]
- วารี นาสกุล. อธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลามมิควรได้. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2503.
- วินัย หนูโ. คำอธิบายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค ทฤษฎี: ปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุตรไพศาล, 2551.
- วิษณุ เครื่องาม. คำอธิบายกฎหมายว่าด้วย ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้ พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2545.
- ศันท์ภรณ์ โสทธิพันธ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลามมิควรได้. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2560.

- ศักดิ์ดา ธนิตกุล. กฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2559.
- . คำอธิบายและคำพิพากษาเปรียบเทียบกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2553.
- ศักดิ์ สนองชาติ. คำอธิบายโดยย่อ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดและความรับผิดทางละเมิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2556.
- ศูนย์ข้อมูลข่าวสารด้านเวชภัณฑ์ กระทรวงสาธารณสุข. กฎกระทรวงกำหนดยาและเครื่องมือแพทย์ที่ผู้ให้บริการสาธารณสุขได้ผลิตเพื่อนำมาใช้กับผู้ป่วยหรือสัตว์เฉพาะรายที่ผ่านการตรวจรักษาหรือได้ผลิตตามคำสั่งของผู้ให้บริการสาธารณสุขผู้ตรวจรักษา เป็นสินค้าที่ได้รับยกเว้นตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2554 [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://dmsic.moph.go.th/dmsic/index.php?p=1&type=3&t=3&id=24&n_id=1151&sec=2 [เข้าถึงเมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2559]
- สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานนายกรัฐมนตรี. สคบ. กับการคุ้มครองผู้บริโภค. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2552.
- . สรุปผลการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานนายกรัฐมนตรี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557. (2558).
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปี 2557 (Smes White Paper 2014). (2557).
- สุขุม ศุภนิธย์. คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557.
- . คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2553.
- . คำอธิบายพัฒนาการของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554.
- หนังสือพิมพ์คม ชัด ลึก. "บ.เสริมสุข"จ่าย 2 ล้านบาท"ขวดเอส"ระเบิด [ออนไลน์]. 2560. แหล่งที่มา: <http://www.komchadluek.net/news/regional/280601> [เข้าถึงเมื่อ 1 กรกฎาคม 2560 วันที่ 2 มิถุนายน 2560]
- อนันต์ จันทโรภากร. กฎหมายการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้า. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2559.

- . กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าขาดความปลอดภัย (Product Liability Law). พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2545.
- . นโยบายของกฎหมาย Product Liability Law และผลกระทบของนโยบายต่อการใช้และตีความกฎหมาย.
- อรรถพล เข้มสุวรรณวงศ์และคณะ. นิติวิทยาศาสตร์ 1 เพื่อการสอบสวน (Forensic Science 1 for Crime Investigation). พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร: ทีซีจี พรินติ้ง, 2546.
- อิงอร จิตนาเลิศ. ความเป็นมาและเจตนารมณ์ของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย
[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: web.krisdika.go.th/data/activity/act286.pdf [เข้าถึงเมื่อ 12 เมษายน 2559]

ภาษาอังกฤษ

- Alessandro Palmigiano and Angela Bongiorno. Overview of Eu Legislation on Product Liability and Consumer Safety. Business Law International Volume 6, Issue 3 (2005): 401.
- Ashrst. Interpretation of the Product Liability Directive [Online]. 2006. Available from: https://www.ashurst.com/doc.aspx?id_Content=2343 [11 January 2016]
- British Institute of International and Comparative Law. Product Liability Database - Italy - Cassazione Civile [Online]. 2016. Available from: <http://www.biicl.org/plf/italy/29may2013/> [11 January 2016]
- Bud Kirk and Dick Caldwell. Risk Utility Vs. Consumer Expectations in Product Liability Cases [Online]. Available from: <http://www.rumberger.com/?t=0&DO=62&format=xml&C=1&p=4934&TI=2393&stylesheet=shoptalktopic> [12 April 2016]
- Cathy J. Okrent. Torts and Personal Injury Law. 4 ed. United States of America: Delmar Cengage Learning, 2010.
- Consumer International. Consumer Rights [Online]. Available from: <http://www.consumersinternational.org/who-we-are/consumer-rights> [12 April 2016]
- David G. Owen. Product Liability Law. 2 ed.: Thomson/West, 2008.

- DAWN NEWS. Johnson & Johnson to Pay \$72mn for Cancer Death Linked to Talcum Powder [Online]. 2016. Available from: <http://www.dawn.com/news/1241599> [11 January 2016]
- Epstein and Richard A. Products Liability: The Search for the Middle Ground. North Carolina Law Review 56, 4 (1978): 646.
- EUR-Lex Access to European Union law. Judgment of the Court (First Chamber) of 4 June 2009. Moteurs Leroy Somer V Dalkia France and Ace Europe. Reference for a Preliminary Ruling: Cour De Cassation - France.
- Liability for Defective Products - Directive 85/374/Eec - Scope - Damage to an Item of Property Intended for Professional Use and Employed for That Purpose - National System Permitting the Injured Person to Seek Compensation for Such Damage, Where He Simply Proves the Damage, the Defect and the Causal Link - Compatibility. Case C-285/08. [Online]. 2017. Available from: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:62008CJ0285&qid=1488450043445> [26 February 2016]
- Faculty of Medicine Khon Kaen University. Toxic Shock Syndrome [Online]. 1989. Available from: http://www.smj.ejnal.com/e-journal/showdetail/?show_detail=T&art_id=968 [17 December 2015]
- Farlex. Product Liability [Online]. Available from: <http://legal-dictionary.thefreedictionary.com/product+liability> [3 June 2017]
- Hans-W. Micklitz. Understanding Eu Consumer Law. United Kingdom: Intersentia, 2009.
- Helen Delaney, and Rene van de Zande. A Guide to the Eu Directive Concerning Liability for Defective Products (Product Liability Directive). USA: National Institute of Standards and Technology, 2011.
- James A. Henderson Jr. and Aaron F. Twerski. Proposed Revision of Section 402a of the Restatement (Second) of Torts. Cornell Law Review 77, 6 (1992): 1528-1531.
- Justia. Cloud V. Kit Mfg. Co. [Online] [Online]. 2016. Available from: <http://law.justia.com/cases/alaska/supremecourt/1977/31241.html> [6 January]

- . Greenman V. Yuba Power Products, Inc. [Online] [Online]. 2016. Available from: <http://law.justia.com/cases/california/supreme-court/2d/59/57.html> [6 January]
- . Seely V. White Motor Co. [Online] [Online]. 2016. Available from: <http://law.justia.com/cases/california/supremecourt/2d/63/9.html> [6 January]
- Keith E. Johnston. Pennsylvania Supreme Court Requested to Decide an Unresolved Product Liability Question [Online]. 2008. Available from: http://www.lucascavalier.com/newsletter/april_08/kjohnston_news_4.08.htm [20 February 2016]
- Magdalena Tulibacka. Product Liability Law in Transition United Kingdom: Oxford University, 2009.
- Marco Lombardi and Giulio Novellini. Italy: Product Liability Law in Italy [Online]. 2012. Available from: <http://www.mondaq.com/italy/x/209092/Product+Liability+Safety/Product+Liability+Law+In+Italy> [16 February 2016]
- Michael A. Veltins. The New Law of Product Liability in the Federal Republic of Germany. The Transnational Lawyer Volume 3 (1990).
- New York Times. Punitive Damage Award in Vioxx Case [Online]. 2006. Available from: <http://www.nytimes.com/2006/04/11/business/worldbusiness/punitive-damage-award-in-vioxx-case.html> [11 April 2016]
- Raymond Youngs. English, French & German Comparative Law. 3 ed. New York: Routledge, 2014.
- Robin Cantor. Products Liability. the United States of America: American Bar Association 2011.
- Roo Hunter, and Lucas Bergkamp. Should Europe's Product Liability Regime Be Expanded? Comments on the European; Commission's Green Paper on Product Liability [Online]. Available from: https://www.hunton.com/files/Publication/.../product_liability.PDF [30 October 2016]

- Sakda Thanitcul. Thailand Product Liability and Consumer Product Safety Law. In Edited by Luke Nottage and Sakda Thanitcul, Asean Product Liability and Consumer Product Safety Law. Bangkok: Winyuchon Publication House, 2016.
- The British Institute of International and Comparative Law. Product Liability Database - Germany - District Court of Bonn, 19 April 2004 [Online]. 2016. Available from: <http://www.biicl.org/plf/germany/19april2004/> [22 January 2016]
- Tim Kaye. Products Liability Law. the United States of America: American Bar Association, 2015.
- Valerie Kayser. Launching Space Objects: Issues of Liability and Future Prospects United States of America: Kluwer Academic Publishers, 2001.

วิทยานิพนธ์

- เมธัส อนันต์ศิริวงษ์. ผลกระทบจากพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ต่อผู้ประกอบการ. นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2551.
- เอมอมรา กฤษณะโหลม. กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ศึกษากรณีความรับผิดชอบของผู้จัดหาเลือดมนุษย์. นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. 2557.
- ณัฐพร ชัยชัชวาล. กฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยของสินค้า (Product Safety Law). ปริญญา มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2556.
- นภัสกร ศิลปรัศมี. ความเหมาะสมของการนำหลักการในอนุสัญญาว่าด้วยกฎหมายที่ใช้บังคับแก่ความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ค.ศ. 1973 มาใช้แก่ประเทศไทย. นิติศาสตร์มหาบัณฑิต สาขากฎหมายการค้าระหว่างประเทศ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2557.
- มารยาท บุญดา. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสินค้าที่ไม่ปลอดภัย. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป, มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี. 2552.
- วัชชีรา ตปนียนันท์. มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับอันตรายจากสินค้า: ศึกษากรณีการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย. นิติศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. 2552.

ศรนรินทร์ คงเกษม. ปัญหาการพิสูจน์ของผู้เสียหายเพื่อให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติ
ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเปรียบเทียบกับกฎหมาย
ต่างประเทศ. นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2554.
สุวิจักขณ์ จันดาพันธ์. ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค : ศึกษากรณีความรับผิด
ร่วมกันของผู้ประกอบการตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจาก
สินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. 2553.

สัมภาษณ์

ศักดิ์ดา ธนิตกุล. อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สัมภาษณ์. 30 มิถุนายน
2560.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวฐิตารีย์ ทศนาวิวัฒน์ เกิดวันที่ 12 เมษายน 2532 กรุงเทพมหานคร สำเร็จ การศึกษาระดับปริญญาตรี นิติศาสตร์บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปีการศึกษา 2554 ได้รับประกาศนียบัตรวิชาว่าความ รุ่นที่ 38 จากสำนักอบรมวิชาว่าความ สภานายความในพระ ราชูปถัมภ์ เมื่อพ.ศ. 2554 และสำเร็จการศึกษาระดับเนติบัณฑิต รุ่นที่ 68 จากสำนักอบรมและ ศึกษากฎหมาย เนติบัณฑิตยสภาในพระราชูปถัมภ์ เมื่อพ.ศ. 2559 ปัจจุบันประกอบอาชีพ ทนายความ ณ สำนักงานกฎหมายเทพ (บริษัท เทพ จำกัด)

